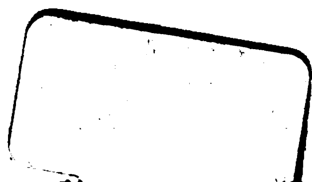

KAM
Djurb…

Beskrifning

om

SVEARIKE,

Författad

af

DANIEL DJURBERG,
Rector Scholæ,
Ledamot af Cosmogr. Sällskapet i Upsala.

Andra Bandet,

innefattande

GÖTALAND.

STOCKHOLM, 1808.
Tryckt hos A. J. NORDSTRÖM.

räknad omkring Fasta Landet, och Öarne Öland och Gottland undantagne.

§. 2 *Naturlig Beskaffenhet.*

Landet är i allmänhet mera ojämt och bergagtigt än slätt; dock finnas här inga synnerligen höga Berg. Några ansenliga Slättmarker träffas här ock; därtil höra Medlersta Delen af Östergötland, Norra Delen af Wästergötland, Södra Delen af Dalsland, Sjökusten af Halland, samt Södra Delen af Skåne. I jämförelse med Svealand är denna Region i allmänhet mycket jämnare; den ojämnaste Delen som här finnes är södra Delen af Östergötland, Småland, samt Södra Delen af Wästergötland Bland de högsta Bergen räknas *Kinnakulle* och *Billingen* i Wästergötland, *Åmberg* i Östergötland, samt *Taberg* i Småland; men desse Berg äro dock låga i jämförelse med Bergen uti de andre Rikets Huvuddelar.

I anseende til sit sydliga Läge är Climatet här ockſå mildare än i de andre Huvuddelarne, så at åtskilliga slags Trän och Växter här fortkomma, hvilka icke trivas uti de nordligare Länderne. Marken är i allmänhet fruktbar, samt bär tilräckelig Säd til Inbyggarnes Förnödenhet. Många Trakter hava sköna Ängar och godt Mulbete, så at Boskapsskötsen är uti dessa Orter vigtig

tig; därtil hörer förnämligast Småland, hvarifrån årligen en myckenhet Slagtoxar afsättas.

§. 3. *Watn.*

a. Haf.

De Vatn som omgiva Götaland äro 3, med hvarannan sammanhängande Delar. 1:o *Östersjön*, hvilken med en Strand af 50 Mil stöter härintil. 2:o *Öresund*, hvars Längd från Fallsterbo Udd til Kyllen är 10 Mil. 3:o *Kattegat*, som från Kullen til Norrska Gränsen har 30 Mils lång Strand.

b. Strömar.

Genom Götaland flyta endast 2 ansenliga Strömar nämligen *Göta Elf* och *Motala Ström*, de öfrige äro icke af synnerlig Betydenhet. Göta Elf finner dock härigenom endast til sin Nedra Del, nämligen ifrån Utloppet utur Wänern til Havet. Här införas de ansenligaste af desse Strömar uti en Tabell.

De Strömen	Höfdingdömen som Strömen flyter igenom.	Längd Mil.
1 *Göta Elf*	Wänersborgs, Göteborgs	16
2 *Ätra*	Wänersborgs, Halmstads	15
3 *Nissa*	Jönköpings, Halmstads	14
4 *Laga*	D:o, Wexiö, Halmstads	16
5 *Helge Å*	Wexiö, Kristianstads	15
6 *Mörrums Å*	D:o, Karlscrona	12
7 *Ämån*	Jönköpings, Kalmare	12

8 *Motala Å*	Jönköpings, Linköpings	20
9 *Stång*	Linköpings	11
10 *Svartån*	Jönköpings, Linköpings	12
11 *Tidan*	Mariestads	10
12 *Långström*	Dalsland	7

Samtelige desse Strömar falla i Havet, utom Stång och Långströmen och Svartån som förena sig med Motala Å, samt Tidan, som flyta i Wänern. Uti de förstnämde 8 Strömarne fångas Lax men ymnigast i Göta Elf.

c. Sjöar.

Med Sjöar är Landet ockſå väl försedt; när man undantager Wänern och Wettern finnes här ingen Sjö af synnerlig Storlek. Här anföras de ansenligaste Sjöar uti en Tabell, samt Höfdingedömet hvaruti Sjön är belägen

Sjön.	Höfdingdömen.	Widd. Qv.Mil
1 Del af *Wänern*,	Mariestads, Wänersborgs	28.
2 Del af *Wettern*,	Mariestads, Jönköpings, Linköpings	16.
3 *Bolmen*	Jönköpings, Wexiö,	2. 2
4 *Sommen*.	Linköpings, Jönköpings — —	1. 4
5 Del af *Skagern*	Mariestads —	0. 8
6 *Unden*,	Dito — —	0. 7
7 Del af *Stora Led*.	Wänersborgs —	0. 7

8

8 *Roxen*	Linköpings		—	0.8
9 *Glan*	Dito		—	0.7
10 *Åsunden*	Dito	—	—	0.6
11 *Tåkern*	Dito	—	—	0.5
12 *Åsnen*	Wexiö	—	—	0.5
13 *Mjören*	Wänersborgs		—	0.5

Ingen Sjö i Götaland finnes för öfrigt som når 0.5 eller ½ Qvadrat Mil i Vidd. De som äro under denna Storlek anföras icke i denna generela Afhandling om Götaland.

§. 4. *Produkter.*

Landets förnämsta Produkt är Säd, nämligen Wete, Råg, Korn och Hafra. Den växer här til den ymnighet, at Landet därmed är försedt til eget Behof utan at mycket behöva köpa från Utrikes Orter. De sädesrikaste Trakterne äro Slättbygderne uti Östergötland, Wästergötland, Dalslands och Skåne. Den slags Säd, som mäst odlas är Råg; Wete sås mästadelen i Skåne och Östergötland.

Ansenliga Skogar finnas uti Södra Delarne af Östergötland och Wästergötland, samt uti Småland, och dessa Trakter äro de skogrikaste i Götaland. Skogarne i dessa Länder bestå mäst af Tall, Gran och Björk, uti Södra Delen af Småland och Norra Delen af Skåne träffas sköna Eke-

och Bokskogar. Utaf Ållonen som falla af desfa Trän näras en stor myckenhet Svin. Det sköna Mulbetet i Småland närer en ansenlig Mängd Boskap, förnämligast Nöt. Utaf Komjölken tilvärkas därstädes Ost, hvilken i Läckerhet täflar med den bästa i Europa.

Fisk är jämväl en af Landets vigtigaste Produkter. Uti Östersjön är Strömming den slags Fisk som mäst fångas; men uti Kattegat intager Sillen främsta Rumet Där-til komma Råckor, Koljor, Cabeljo, Torsk, Häljeflundror och flera slags Saltsjö-Fiskar. Wänern och Wettern äro fiskrike på Gädda, Abbore, Mört och åtskilliga andra slag.

Utaf Metaller finnes Järn och Koppar i tämelig Mängd, samt något Guld. Utaf andra slags nyttiga Mineralier må nämnas Alun, Kalk och Marmor.

Götaland har framför de andre 3 Rikets Huvuddelar den största Ymnighet af Säd och Frukt. Det har sit eget Wapen, hvilket är et Lejon som löper över 3 Strömar i himmelsblått Fält. Skölden är betäckt med en Konglig Krona.

§. 5. *Näringsfång*

Inbyggarnes förnämsta Näringsfång är Åkerbruk och på många ställen ansenlig Bo-

Boskapsskötsel. De som bo på Hafskusten, förnämligast vid Kattegat, idka vigtigt Fiske, och många nära sig af Bergsbruk och de därmed åtföljande Näringar. Skogshygge uti de skogrika Trakterne är ock et godt Närings Medel.

De Varor som från Götaland utföras bestå förnämligast uti Säd och Sill, hvartill kommer Järn, Koppar, Bjälkar, Bräder, Potaska, åtskillig slags Saltsjö-Fisk, Hummer, samt andra Varor af mindre Betydenhet.

§. 6. *Folkmängd.*

Götaland är af alla Rikets Huvuddelar tätast bebodt. År 1800 steg Folkmängden härstädes til 1,319026, hvilket gör 1572 Människjor på hvarje Qvadrat Mil. Götaland har uti sednare Hälften af förflutna Secule ansenligen förkofrat sin Folkmängd, dock icke så starkt som de andre Rikets Huvuddelar. Följande Tabell visar Folkmängden vid åtskilliga Tidpunkter sedan år 1751.

År	Folkmängd	År	Folkmängd.
1751	967871	1772	1,145170
1754	1,09878	1775	1,151012
1757		1780	1,194143
1760		1785	1,197352
1763		1790	1,202512
1766		1795	1,288742
1769	1,135691	1800	1,319026

Skilnaden mellan Folkmängden år 1751 och 1800 är 351155. Således har Götaland på 49, eller i rundt Tal 50, år ökat sin Folkmassa med vid pass en Fjärdedel.

§. 7. *Landets Indelning.*

a. Geografiska Indelningen.

I detta Hänseende innefattar Götaland 10 Landskap: nämligen *Östergötland, Småland, Blekinge, Wästergötland, Dalsland, Bohusland, Halland, Skåne, Öland* och *Gottland.*

b. Politiska Indelningen.

I detta Affeende utgöres Landet af 12 Höfdingdömen: nämligen *Linköpings, Kalmare, Jönköpings, Wexiö, Karlscrona, Mariestads, Wänersborgs, Göteborgs, Halmstads, Kristianstads, Malmö* och *Wisby.* Dessa 12 Län innefatta 57 Fögderien.

c. Clerifka Indelningen.

I detta Hänseende, består Landet af 7 hela Stift, samt Del af et Stift: nämligen *Linköpings, Kalmare, Wexiö, Skara, Göteborgs, Lunds,* och *Wisby*; samt mindre Delen af *Karlstads* Stift, utgörande Landskapet *Dalsland.* Dessa 7 Stift samt Dalsland innehålla 94. Prosterien.

d. Juridiska Indelningen.

I detta Affeende innehåller Landet 19 Lag-

Lagſagor, nämligen *Öſtergötlands*, *Wäſtergötlands* och *Dalslands*, *Bohuslands*, *Hallands*, *Kalmare Läns*, *Smålands*, *Blekinges*, *Skånes*, *Göttlands*. Desſa 19 Lagſagor inbegripa 54 Jurisdictioner. Samtelige desſe Lagſagor höra under Göta Hofrätt, utom Gottlands, ſom lyder under Svea Hofrätt.

e. Bergvärks Indelningen.

I detta Afſeende beſtår Landet af 1 helt och ſtörre Delen af et annat Bergmäſtardöme, nämligen *Södermanlands* och *Öſtergötlands*, hvaraf ſtörre Delen hörer til denna Region, innehållande 4 Bergsföderien, ſamt *Smålands* och *Skånes*, med et Bergs-Fögderi.

1. LINKÖPINGS Län.

§. 1. *Läge* och *Storlek*.

Den bäſta Kartan över detta Land är ritad af Marelius uti vanligt Landkarte Format, ſamt graverad och utgiven år 1779.

Länet innefattar Landſkapet *Öſtergötland*, hvilket förer Titel af Hertigdöme. Desſ Wapen är en Grip mellan 4 Roſor i rödt Fält, Skölden är betäckt med en Hertiglig Krona.

Defs Matematifka Läge är mellan 57 Grad. 40. Min. och 59 Grad. 4 Min. Polhögd, famt 32 Grad. 10 Min. och 34 Grad. 30 Min. Longitud.

Defs Gränfor äro: i Norr Nerike och Södermanland; i öfter Öfterfjön; i Söder Småland, nämligen Kalmare och Jönköpings Län; i Wäfter Sjön Wettern.

Landet håller i Längd 14 Mil, i Medelbredd 8, och i Vidd 100 Qvadrat Mil. Uti denna Vidd äro Fjärdarne Bråviken inom Skenäs Sundet, famt Stälbaken inbegripne, men andre Fjärdar, famt Länets Andel uti Sjön Wettern uteflutne.

§. 3. *Naturlig Befkaffenhet.*

Landet beftår i Norr och Söder af 2 Bergshögder. hvilka flutta tilfammans midt på åt Motala Ström och Sjön Roxen. Denna medlerfta Trakt, fträckande fig från Wettern til Öfterfjön, håller uti Längd 10 Mil, med en Bredd af 4 Mil, famt är et flackt Land, beftående til ftörre Delen af fruktbara Sädesfält. Öftligafte Delen af denna Trakt fom gränfar til Öfterfjön, famt innefattar 2 ftora Näs mellan Bråviken och Slätbaken, famt mellan den fidftnämde och Waldemars Vik, är något bergagtig, och det ju mer det lider åt Öfterfjön. Utanför desfe bägge Näs, i fynnerhet det Södra befinnes en tä-

tämeligen ansenlig Skärgård, upfyld af större och smärre Öar, Holmar, Skär och Klippor.

Den Norra Trakten innefattar en hög och bred Landtrygg kallad *Kålmåren*, hvilken sträcker sig från Södermanlands Gränsen ända til Wettern. Landet är för öfrigt ojämt och bergagtigt samt försedt med ansenligt antal Sjöar. När man kommer resande från Södermanland och befinner sig på Klinten af Kålmåren njuter man en härlig och vidsträckt Utsigt över det nedanföre i Söder liggande flacka och fruktbara Landet.

Den Södra Trakten som gränsar emot Småland, är ganska bergagtig med stora Bergshögder, skarpa Ryggar och bara Sträckningar, samt däremellan nog trånga Upodlings Fält. Här finnas ock tämeligen stora Sjöar, samt ansenliga Skogar Den Delen af Landet som ligger mellan Wettern och Somens Wattudrag har en stor Landhögd, som ligger högt i anseende til Wettern. samt sluttar sedan ständigt utföre emot samma Sjö.

Den högsta Trakten af Östergötland befinnes vid Gränsen til Nerike, därnäst den som ligger vid Gränsen til Småland.

Det högsta Berget i Landet är *Åmberg* beläget vid Wettern; det är så högt at man

på

på defs Klint, Hjäsfan kallad, kan räkna vid pafs 40 Kyrkor, och fe 5 Städer, Wadftena, Skeninge, Gränna, Hjo och Afkerfund, om den vore ren från Skog, men nuförtiden är den få fkogvuxen, at man icke kan fkåda detta Antal.

Strödda Malmfält finnas i Landet åtfkilliga, nämligen Järnmalms Fält i Norra Trakten, och Kopparmalms Fält i Södra Trakten.

§. 4. *Watn.*

Havet ftöter til öftra Kuften med en Strand af 6 Mil, utomfkärs räknad. Wettern gränfar til hela väftra Kuften med en Strand af 7 Mil.

Strömar.

Följande Tabell vifar de ftörfta af dem, famt Fögderiet, hvarigenom Strömen löper.

Strömarne.	Fögderiena.	Längd. Mil.
1 *Motala Å*	Åmbergs, Roxens, Glans, Bråvikens — —	8.
2 *Svartån*	Svartåns, Roxens, —	6.5
3 *Stång*	Sommens, Stångs —	7.5
4 *Finfpångs Ån*	Glans — —	5.5
5 *Rifinge Ån*	Glans — — —	3.5
6 *Bulfjö Ån*	Sommens — —	5
7 *Mölna Ån*	Åmbergs — —	4

Ingen af de öfrige Strömarne i Länet är få ftor at han håller 3 Mil i Längd,

hvar-

hvarför ock de här uteslutas. Längden på förenämde Strömar förstås den som de hava inom Länets Gränsor. En Båtled este-Ån Stångs Lopp-ifrån Sjön Åsunden til Roxen är nu under Arbete.

Sjöar.

Med Sjöar är Landet väl försedt. Följande Tabell visar de största af dem, samt de Härader, som gränsa til Sjön.

Sjöns Namn.	Härader	Widd. Qv. Mil.
1 Del af *Wettern*	Aska, Dal, Lysings	7.
2 *Sommen*	Ydre, Kind, Göstrings	1.45
3 *Roxen*	Gullbergs, Memmings, Åkerbo, Hanekinds	0.85
4 *Glan*	Finspångs, Bråbo, Memmings — —	0.7
5 *Åsunden*	Kinds — —	0.6
6 *Tåkern*	Dals, Lysings, Göstrings	0.52
7 *Boren*	Aska, Bobergs —	0.27
8 *Järnlunden*	Kinds — —	0.18
9 *Rengen*	Kinds, Hanekinds	0.17
10 *Östra Lågarn*	Ydre — —	0.14
11 *Ommern*	Kinds — —	0.1
12 *Regnarn*	Finspångs — —	0.07
13 *Långtvären*	Dito — —	0.07
14 *Erlången*	Hanekinds, Bankekinds	0.06
15 *Hövern*	Bankekinds, Skärkinds	0.06
16 *Hunn*	Finspångs —	0.06
17 *Annesjön*	Dito — —	0.06

18 *Teden*	Bankekinds	—	0.06
19 *Ålsjön*	Finspångs	—	0.05
20 *Östgjuten*	Dito	— —	0.05
21 *Salstern*	Aska	— —	0.05
22 *Lyen*	Finspångs	—	0 05
23 *Drögen*	Kinds, Walkebo		0.08
24 *Strålången*	Hammarkinds	—	0.05

Utom förenämde Sjöar äger Östergötland Andel uti 2 andre tämeligen ansenlige Sjöar, nämligen *Tisnaren*, belägen mellan Finspångs Härad och Södermanland, 0.5 Qv. Mil; samt *Yxningen*, liggande mellan Hammarkinds Härad och Småland, 0.25 Qv. Mil. Fjärden *Bråviken*, inom Skenäs Sund håller i Vidd. 0.9 Qv. Mil, och *Slätbaken* inom Stegeborg, 0.15 Qv. Mil.

§. 5. *Landets Produkter.*

Landets förnämsta Produkt är Säd, förnämligast Råg, Korn och Wete, hvilka Sädesarter på Slättbygden cultiveras och skördas til den Mängd, at ej allenast den förslår til Inbyggarnes Förnödenhet utan jämväl et ansenligt Qvantum, til vid pass 5000 Tunnor, kan årligen affättas til andra Landsorter.

Boskaps-Avelen är jämväl på många ställen ganska vigtig, så at både Kött, Smör och Ost årligen kan til andre Orter aflåtas.

Schä-

Schäferierne äro ansenlige och finnes Engelskt och Spanskt Fårslag mångestädes på Herregårdar och hos Almogen. Sjöarne äro i allmänhet fiskrike; där fångas förutan vanlig Fisk, såsom Gäddor och Abborrar, jämväl Id, Asp, Wimba, Lake och flera andra slags Fiskar. Uti Skärgården utanför Kusten fångas Ströming i tämelig Mängd.

Skogarne uti Södra Delen af Länet äro ansenlige; de giva Timmer, Bjälkar, Bräder i myckenhet.

Utaf Metaller finnes Koppar i ansenlig myckenhet, jämväl Järn i tämelig mängd. Af andra nyttiga Mineralier finnes Marmor, Antimonium, Blyglans, Agat, Caneol, Probersten samt åtskilliga andra slag.

I allmänhet tagit är Östergötland i anseende til Produkterne et af de förnämsta Landskap i Riket.

Allehanda Slags Frukt såsom Äplen, Päron och Kersbär växa i tämelig Mängd och mer än i de nordligare Rikets Landskap, hvartil det mildare Climatet mycket bidrager.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Landtmannens förnämsta Näringsfång är Åkerbruk, i synnerhet på Slättbygden eller uti Medlersta Delen af Landet, hvarest

Jord-

Jordmånen är ganska bördig på Säd. Uti de skogrika Trakterne idkas mer Boskaps skötsel, emedan där finnes ymnigare Mulbete och vidsträcktare Ängesland. De som bo uti Bergslagen hava god Näring af Bergsbruk och de därmed åtföljande Göromål. De som vistas på Hafskusten idka et fördelagtigt Strömmingsfiske. Statsboen närer sig af Handel, Handtvärk, samt Fabriks Rörelse

§. 7. *Folkmängd.*

Östergötland är et tämeligen väl bebodt Land. År 1800 steg Folkmängen til 158057, hvilket gör 1580 Människjor på hvarje Qvad. Mil.

År 1795	var Folkmängden		153022
År 1790	—	—	150486
År 1772	—	—	141327
År 1769	—	—	143037
År 1754	—	—	129995

Folkmängden har således på 46 år ökat sig med 28022. Årliga Folkförökningen har i följe däraf varit 0.42 Procent.

§. 8. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet innefattar 8 Fögderien, hvilka jag vil benämna efter någon ansenlig Sjö eller annan märkvärdig Ort, som befinnes uti

uti någotdera af dem. Norrut vid Gränsen til Södermanland ligger *Glans* Fögderi; Österut vid Östersjön ligga *Bråvikens* och *Slätbakens;* Midt uti Landet befinnas *Stångs* och *Roxens*; Västerut vid Wettern äro belägne *Svartåns* och *Åmbergs*; och Söderut vid Gränsen til Småland ligger *Sommens* Fögderi.

Länet innehåller 5489 Hemman, af hvilka 2174 äro Frälse, 2056 Skatte och 1259 Krono.

b. Cleriska Indelningen.

Hela Landet utgör större Delen af et Biskopsstift, kalladt Linköpings Stift, hvilket består af 21 Prosterien; utaf dessa befinnas 15 Prosterien i detta Län, 4 uti Kalmare Län och 2 uti Jönköpings Län. De Contracter som ligga i detta Län äro följande: Midt uti Länet äro belägne *Linköpings* Domprosteri samt *Baukekinds, Gullbergs*, och *Wifolka* Contracter; Norrut ligger Bergslags Contractet; Österut ligga *Norrköpings, Wikbolands, Skärkinds* och *Hammarkinds* Contracter; Wästerut äro belägne *Aska, Dals, Lysings* och *Göstrings* Contracter; Söderut ligga *Kinds* och *Ydre* Contracter.

Hela Stiftet innehåller 146 Pastorater, hvaraf 38 äro Regale 91 Consistoriele 16 Patronele och 1 Alternatift; desse jämte 63 Annexer och 6 Capeller utgöra 215 Sok-

 nar

nar. Men inom Länet innefattar Stiftet 108 Pastorater, hvaraf 25 äro Regale, 71 Consistoriele 11 Patronele och 1 Alternatift; desse jämte 43 Annexer och 5 Capeller utgöra 156 Soknar. Hela Stiftets Prästerskap består af 143 Kyrkoherdar och 120 Comministrar, tilsammans 263 Ordinarie Lärare, hvilka biträdas af 110 Adjuncter och Vicarier.

c. Juridiska Indelningen.

Östergötland utgör en Lagsaga, hvilken är fördelt uti 9 Jurisdictioner, innehållande 21 Härader: nämligen *Hanekind, Bankekind, Åkerbo, Memming, Skärkind, Hammarkind, Lösing, Björkekind, Östkind, Bråbo, Finspång, Gullberg, Boberg, Aska, Dal, Lysing, Göstring, Wifolka, Walkebo, Kind, Ydre.*

d. Militäriska Författningen.

Östergötland håller indelt Krigsfolk; hvaraf varit 1000 Man Cavalleri och 1200 Man Infanteri, hvilka samfält blivit förändrade til Lif-Grenadierer år 1791. De Soknar som äro belägne vid Havet underhålla Båtsmän, hvilka äro 570 til Antalet.

e. Bärgs Författningen.

Östergötlands Järn-Bärgslag utgör et Bärgs Fögderi hörande til Södermanlands och Östergötlands Bärgmästaredöme. Koppar-

parmalms Trakten har en privat Bärgs Fogde. År 1790 steg Stångjärns Smidet med Hammar skatten och Frälse Friheten til 12426 Skeppund, hvilket sedan är ökt.

Tabell över Linköpings Län.

1 Stångs Fögderi.	Qv. mil.	Hem. man-tal.	Folk-mängd. År 1790
a. *Hanekinds* Härad.			
1 Linköping *			2241
2 St. Lars	—	62.2	1413
3 *Kärna* *	—	33.2	727
4 *Kaga* * —	—	36.2	600
5 *Slaka* —	—	41.5	900
6 *Skeda* —	—	38.3	814
7 *Wist* —	—	49.2	1191
b. Åkerbo Härad			
8 *Rustad* & Näsby		56.—	1097
9 *östra Harg*	—	30.2	526
10 *Skrukeby*	—	32.2	760
11 *Lillkyrka*	—	13.7	196
12 *Törnevalla*	—	41.2	741
c. *Bankekinds* Härad.			
13 *Landeryd*	—	33.5	769
14 *Wärdsberg* *	—	39.3	841
15 *Askeby* —	—	24.2	585
16 *Svinstad* —	—	46.6	1103
17 *Örtomta* —	—	48.—	1074
18 *Björsäter*	—	25.—	997
19 *Grebo* —	—	22.7	882
20 Wärna —	—	13.7	664
21 *Åtwid* —	—	49.3	2034
Summa	9.2	735.—	20155

2 SLÅTBAKENS Fögderi.

a. *Skärkinds* Härad.

1	*Skärkind* °	—	57.5	1324
2	*Gistad* —	—	32.6	682
3	*Gårdby* —	—	20.—	435
4	*Östra Ryd*	—	46.7	1204
5	Yxnerum Annex til Försäter	—	14.5	642
	b *Hammarkinds* Härad			
6	SÖDERKÖPING *	—		830
7	Skönberga	—	33.7	1046
8	*Mgata*	—	40.7	992
9	Borrum	—	12.2	292
10	*Skällwik* *	—	43.6	972
11	Anna	—	64.6	1604
12	*Drothem*	—	44.7	1202
13	*Wästra Husby*	—	44.7	860
14	*Ringarum*	—	64.—	3074
15	*Gryt*	—	74.1	2118
	Summa 10.2		583.—	17277

3. BRÅVIKENS Fögderi

a. *Lösings* Härad

1.	NORRKÖPING. *Olofs* Förs.			7739
2	Dito *Hedvigs*	—		620
3	Johan, Ann. til Olofs Församling	—	36.—	706
4	*Styrestad*	—	40.2	682
5	*Tingstad*	—	28.5	476

6 *Fur-*

6 *Furingstad*	—	34.5	513
7 *Dagsberg*	—	47.6	750
8 Krokek	—	11.5	544
b. *Björkekinds* Härad			
9 *Konungsund*	—	25.4	445
10 *Täby*	—	35.2	517
11 *Kudby*	—	87.5	1139
12 *Å* —	—	35.8	437
13 *Östra Ny* *	—	42.2	704
14 Rönö	—	31.8	612
c. *Östkinds* Härad			
15 *Östra Stenby*	—	70.4	943
16 *Östra Husby* *	—	98.–	1364
17 *Häradshammar* *	—	61.4	1131
18 Jonsberg	—	52.2	1082
19 *Qvarsebo*	—		
Summa 7.6		748.2	20404
4. GLANS Fögderi			
a. *Memmings* Härad			
1 *Borg*	—	17.–	377
2 Löt	—	32.6	723
3 *Kullersta* —	—	26.5	487
4 *Kimsta* —	—	48.5	1010
b. *Bråbo* Härad			
5 *Östra Eneby* *	—	49.8	1226
6 *Quillinge* —	—	67.6	1481
7 Simonstorp	—	10.1	506
c. *Finspångs* Härad			
8 *Wånga* —	—	44.2	1442

9	*Risinge*	—	—	90.6	2866
10	*Hällestad*	—	—	92.4	2784
11	*Tjällmo*	—	—	61.-	1912
12	*Godegård*	—	—	47.1	1930
13	*Regna*	—	—	23.7	1353
14	*Skedevi*	—	—	55.-	1977
			Summa 22.3	676.1	20079
	5. Roxens Fögderi				
	a. *Gullbergs* Härad				
1	*Wreta* *	—	—	88.2	2428
2	*Ljung*	—	—	35.4	1432
3	Flistad	—	—	23.2	544
4	*Björkeberg*		—	16.8	273
5	*Wästertösa*	—	—	43.2	891
	b. *Bobergs* Härad				
6	*Kristberg*	—	—	41.8	1349
7	*Egbyborna*	—	—	36.4	665
8	*Klåckrike*	—	—	32.3	764
9	*Brunneby*	—	—	21.5	604
10	*Fornåsa*		—	30.5	577
11	Lönsås	—	—	20.7	478
12	*Skepsås*	—	—	26.7	369
13	Ålvestad	—	—	36.2	604
14	*Wallerstad*	—	—	33.2	597
	c. *Walkebo* Härad				
15	Leberg Annex til Björkeberg	—	—	15.3	357
16	*Rappestad*		—	31.2	556
17	Sjögestad		—	22.8	509

18 *Wi-*

18	*Wikenstad*		—	47.6	977
19	*Gammalkil*		—	46.6	1102
20	*Nykil*	—	—	42.4	1539
21	*Ulrica*	—	—	9.3	635
			Summa 8.5	683.2	17140

6: ÅMBERGS Fögderi

a. *Aska* Härad

1	*Nykyrka*	—	—	26.4	1151
2	*Winnerstad*	—	—	27.7	530
3	Motala	—	—	38.7	1681
4	Ask, Annex til Egbyborna	—	—	13.7	251
5	*Wästersten*		—	13 8	345
6	Kälvesten		—	21.4	574
7	*Hagbyhöga*		—	16.4	641
8	Fivelstad		—	11 6	465
9	*Warf*	—	—	26 3	494
10	Styra	—	—	12.2	332
11	WADSTENA		—		1338
12	S. Pehr		—	24.—	439
13	Strå	—	—	20.2	520
14	*Orlunda*		—	17.6	348

b. *Dals* Härad

15	*Örberga*		—	32.3	598
16	Näsfia		—	10.2	213
17	*Herrestad*		—	17.3	374
18	Källstad		—	12.2	267
19	*Roxlösa*		—	26.7	768
20	Wäversunda		—	11.—	252

c. *Lysings* Härad

21 *Wästertollstad* *		—	27.5	598
22 *Swanhals*		—	44.2	884
23 Kumla		—	15.2	229
24 *Rök*	—	—	28.3	869
25 Heda	—	—	35.5	674
26 *Åby* *	—	—	53.—	2116
27 Ödeshög		—	72.6	2118
28 *Trehörna*		—	12.7	608
Summa	9.6		668.2	19667

7 SVARTÅNS Fögderi.

a. *Göstrings* Härad

1 SKENINGE		—		796
2 Helgona		—	39.5	703
3 Bjälbo	—	—	32.8	512
4 Järsta Annex til Wallersta	—	—	15.7	322
5 *Högby*	—	—	25.—	422
6 Wästra Skrukeby		—	20.—	378
7 Hågstad		—	34.7	731
8 *Hof*	—	—	32.3	648
9 Apuna		—	18.3	393
10 *Wäderstad*		—	27.8	544
11 Harstad		—	27.5	573
12 *Ekeby*		—	51.7	1671
13 Rinna		—	34.6	1083
14 *Åsbo*	—	—	43.7	1671

b. *Wifolka* Härad

15 *Normelösa*		—	36.3	676

16 Här-

16	Härberga	—	17.8	477
17	*Weta*	—	36.4	657
18	Wiby	—	34.4	649
19	*Öster-Tollstad*	—	35.4	873
20	Sua	—	14.8	333
21	*Mjölby*	—	46 6	1223
22	*Wästra Harg*	—	32.5	1068
	Summa	87	642.2	15864

8. SOMMENS Fögderi

a. *Kinds* Härad

1	*Wårdnäs*	—	64.4	1792
2	*Kettilstad*	—	40.6	1017
3	*Tjärstad*	—	44.5	1383
4	*Hägerstad*	—	24.1	405
5	*Appeby*	—	24.1	606
6	*Wästra Eneby*	—	42.—	1589
7	Kisa	—	52.—	2003
8	*Horn*	—	43.—	1544
9	Hycklinge	—	27.6	894
10	Tirserum, Annex til Norra Wi.	—	27.5	1037

b. *Ydre* Härad

11	*Norra Wi*	—	33.5	847
12	*Malexanda*	—	26.5	914
13	*Torpa*	—	50.4	1129
14	*Asby*	—	63.7	1456
15	*Sund*	—	36.2	1200

16 *Wäftra Ryd*	—	34[illegible]8	824
17 Svinhult	—	233	728
	Summa 25	158	19[illegible]68
	Total Summa 100	5494	149954

Tabell över LINKÖPINGS Stift.

		Folkm. år 1790	Folkm. år 1800
1 *Linköpings Division*			
1 *Domprosteriet*		11975	13[illegible]70
2 *Gullbergs* Prosteri	—	11589	12131
3 *Aska* —	—	7129	7305
4 *Dals*	—	5117	5158
5 *Bankekinds*	—	7183	7543
6 *Skärkinds*	—	5284	5384
2 *Östanstångs Division*			
1 *Norrköpings* Prosteri		17840	19035
2 *Wikbolands*	—	8474	8788
3 *Hammarkinds*	—	12990	13568
4 *Bergslags*	—	14269	14720
3 *Wästanstångs Division*			
1 *Wifolka* Prosteri	—	11274	11874
2 *Göstrings*	—	9908	10200
3 *Lysings*	—	8086	8224
4 *Norra Wedbo*	—	13549	13040
5 *Södra Wedbo*	—	10222	11102
4 *Kalmare Läns Division*			

1 Ki-

1	*Kinds* Prosteri	—	11223	11405
2	*Ydre* —	—	8155	8322
4	*Norra Tjust*	—	13277	13527
5	*Södra Tjust*	—	14508	15579
6	*Sewedes* och *Tunaläns*		17574	17914
7	*Aspebolands*	—	7882	8724
		Summa	227498	237513

Förtekning på Stångjärns Hammarvärken i Linköpings Län. År 1800

	Wärket	Soknen.	Smide Skepp.
1	*Näckna*	Qvillinge	920
2	*Hult*	Dito	100
3	*Borkhult*,	Yxnerum	805
4	*Finspång*	Risinge	1610
5	*Lotorp*	Dito	690
6	*Börgöl*	Dito	489
7	*Börsjö*	Dito	403.
8	*Borggård*	Hällestad	374
9	*Grytgöl*	Dito	
10	*Folkström*,	Dito	800
11	*Skönnarbo* och	Dito	745
12	*Kristinefors*		
13	*Sonstorp*	Dito	1265
14	*Svartebo*	Dito	60
15	*Hättorp*	Tjällmo	1010
16	*Ljung*	Ljung	725
17	*Godgård*	Dito	1035
18	*Häfla*	Skedvi	575

19 *Karl-*

19 *Karlström*	Kriftberg	460
20 *Qvarn*	Dito	450
21 *Boxholm*	Ekeby	8/0

Desfutom finnes i Länet et årligt Ämnes Smide af 1840 Skepp. Bergsvigt.

1. STÅNGS Fögderi.

Detta omgives af Roxens, Glans, Slätbakens, Sommens och Svartåns Fögderien famt Kalmare Län, Storleken är 9 2 Qv. Mil. Marken är näftan överalt jämn famt bördig på Säd. Den födra Delen fom gränfar til Småland är något bergagtigare och där finnes Kopparmalm. Ån *Stång* flyter midt genom Landet. Sjön *Roxen* utgör dess norra Gräns. Landet är välbebodt. År 1790 var Folkmängden 20155, fom gör 2190 Perfoner på hvarje Qv. Mil.

Orter.

1. Linköping, en Stad belägen vid ån Stång nära vid Sjön Roxen, 215 Mil från Stockholm och 3.7 Mil från Norrköping. Han håller i Längd 1800 Alnar, i Bredd 700, och i Vidd 96 Tunnland. Staden är i allmänhet irregulier, ehuru här finnas några räta och breda Gator hvilka med Gränder äro til Antalet äro 15, af hvilka 6 gå efter Stadens Längd, och de öfrige dels på tvärań, dels på Sned. Kyrkogatan

gatan är den längsta, hon håller i Längd 2200 Alnar, men är något krokig.

Staden är Säte för Länets Höfdinge, Stiftets Biskop, et Gymnasium, hvarvid 8 Lectorer äro Lärare och de Studerandes Antal vanligen vid pass 100, samt en Trivial-Skola. År 1800 steg Folkmängden til 2710. Här finnas 3 Kyrkor: Domkyrkan, Soknekyrkan och Hospitals Kyrkan.

Bland Byggnader märkas: Domkyrkan, hvilken är en stor och kostbar Byggning; näst efter Upsala Domkyrka är hon den längsta i Sverge; dess Längd är 163 Alnar och i Bredd håller hon 46. Slottet, hvilket är Landshöfdingens Residence; Biskopshuset, bägge vackra Stenhus Byggningar samt Gymnasium och Skolan, hvilka äro flyttade til det förra Landshöfdings Huset. Gymnasium äger et ansenligt Bibliotek om 20000 Volumer, samt et Mynt- Cabinet.

Staden idkar Handel med den omliggande Landsorten, förnämligast med Säd och Victualier, som upköpas och mästadels afsändas til Norrköping, hvarifrån återhämtas Sill, Salt, Kramvaror, Krydder med flera andra slags Varor. År 1795 voro här 9 Handelsmän.

Förenämde år funnos här 121 Värkstäder uti 83 särskildta Handtvärk, nämligen Baga-

Bagare	—	6	Krukmakare	—	3
Bleckslagare	—	1	Linväfvare	—	1
Bokbindare	—	4	Murmästare	—	3
Bundtmakare		1	Målare	—	3
Byggmästare	—	3	Perukmakare		4
Corduansmakare		2	Sadelmakare	—	4
Färgare	—	4	Seilare	—	1
Garfvare	—	6	Skomakare	—	10
Gelbgjutare	—	1	Skräddare	—	10
Glasmästare	—	2	Slagtare	—	4
Grofsmeder	—	2	Snickare	—	6
Guldsmeder	—	3	Sockerbagare		1
Gördelmakare	—	3	Sämskmakare	—	4
Handskmakare		2	Tenngjutare	—	2
Klensmeder	—	6	Urmakare	—	2
Knappmakare		2	Wagnmakare		5
Kopparslagare		4			

med 100 Gesäller och 114 Lärlingar.

Utaf Fabriks-och andra nyttiga Anstalter finnes här 1 Boktryckeri, 1 Apotek, 1 Ylle- Stoffs Fabrik, 1 Strump- och Tröj-Fabrik, 1 Flanells Tryckeri och 1 Tobaks Spinneri.

Landtulls Upbörden steg År 1805 til 2147 Riksd. Öfver Ån Stång är bygd en Stenbro om 3 Walf. Til Staden hörer 500 Tunnland Åker.

2 Tan-

2. *Tannefors*, en godt Pappersbruk, vid Ån Stång, 0.3 Mil från Linköping.

3 *Sturefors*, et ſtort Sätes-Gods beläget på et Näs vid Sjön Erlången, 1 Mil från Linköping, har en anſenlig Stenhus Byggning.

4 *Åtvidaberg*, et Kopparvärk i Åtveds Sokn, 3 Mil från Linköping, har kringſpridda Koppar- Gruvor i Åtved, Wärna och Grebo Soknar, och drives Arbetet i 4 ſtora Gruvor. Detta Kopparvärk är et ibland de anſenligaſte i Sverge, ſamt förſedt med koſtſama Inrättningar. Följande Förtekning viſar Tilväxkningen härvid på 20 år, mot ſlutet af adertonde Seculo.

År	Gårkoppar Skepp.	Manufacturkoppar Skepp.	År	Gårkoppar Skepp.	Manufacturkop:r Skepp.
1776	738.6	206.4	1788	1121.2	330.7
77	754.–	242.4	89	828.1	234.3
78	752.5	227.7	90	663.7	263.–
79	363.–	190.4	91	753.1	377.2
80	747.7	235.5	92	1264.7	398.9
81	785.–	257.2	93	1261.4	458.3
82	816.–	258.–	94	1221.6	473.3
83	1009.3	408.2	95	1037.9	549.8
84	972.8		Summa	18370.6	6340.8
85	1013.–	707.–	Årligt		
86	1000.–		medium	918.5	317.–
87	1267.–	522.6			

2. SLÄT-

2. SLÄTBAKENS Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af Fjärden Slätbaken, som stöter til dess norra Sida. Det omgives af Stångs, Glans och, Bråvikens Fögderien, Havet samt Kalmare Län. Dess Storlek är 10.2 Qvadrat Mil. Det västra Delen af Landet är jämnt och har en fruktbar Jordmån som bär ymnigt Säd; den östra Delen och Sjökusten är något ojämnare och skogrikare, dock utan höga Berg; *Yxningen, Hövern* och *Börken* äro ansenliga Sjöar, som ligga uti Landets Gränsor. Uti Havet utanför Kusten ligger en tämeligen ansenlig Skärgård. De största Öar som däruti befinnas äro följande: *Yxnön* 1270 Tunnland; *Norra Finnön* 1360; *Södra Finnön* 1650; och Ålön 940 Tunnland. Inbyggarnes Näringsfång uti Västra Delen af Landet är förnämligast Åkerbruk och uti Östra Delen jämväl Fiskeri.

Orter.

1. SÖDERKÖPING, en Stad belägen vid en Å som faller i Slätbaken, 18.7 Mil från Stockholm, 1.5 från Norrköping och 4.5 Mil från Linköping. Staden har irregulier Figur; håller i Längd 2400 Alnar, i Bredd 700 och i Vidd 52 Tunnland. Gator och Gränder äro 30 til Antalet, samteligen irreguliera, samt löpa åt nästan alla Väderstrek.

Qvar-

Qvarteren äro 50, ganska olika til Storleken. Torgen äro 2. Tomternas Antal är 182. År 1800 var Folkmängden 819. Uti Staden finnas 2 Kyrkor: Stads-Kyrkan som är stor och vacker, samt Dorothea eller så kallades Drothens Landsförsamlings Kyrka. Här är ock en Trivial-Skola med 3 Lärare, samt 1 Apotek.

Handelen med inkommande Varor består i Salt, Sill, Torrfisk samt Strömming och andra Fiskvaror från Skärgården; utgående Varor äro Bräder, Tjära, Säd, samt något Stångjärn. Staden njuter Stapelfrihet, men har inga Fartyg som fara på Utrikes Orter, men 8 som fara til inrikes Platser. År 1795 funnos här 6 Handelsmän, samt 1 Vinskänk och 1 Tractör

Förenämde år voro här 55 Värkstäder med 9 Geseller och 20 Lärlingar, uti 27 särskildta Handtvärk, nämligen

Bagare	2	Krukmakare	2
Bryggare	4	Murmästare	1
Färgare	1	Nålmakare	1
Garvare	3	Plåtslagare	1
Gelbgjutare	1	Perukmakare	1
Guldsmed	1	Sadelmakare	2
Glasmästare	1	Skomakare	3
Handskmakare	2	Skräddare	4
Hattmakare	2	Smeder	3
Kopparslagare	1	Snickare	1

M m Slag-

Slagtare	1	Tunnbindare	1
Svarvare	1	Trägårdsmästare	1
Sämskmakare	2	Wagnmakare	3

Af Fabriks Anstalter finnes 1 Ylle Fabrik med 1 Kamulls Spinn-Skola, 1 Tröjväveri och 1 Tobaks Spinneri.

Landtuls Upbörden steg År 1805 til 607 Riksd.

2. *Boltorp*, et Sätes- Gods i Skönberga Sokn 0.7 Mil från Söderköping, har et vackert Pappersbruk på sina Ägor.

3. *Stegeborg*, et Sätes-Gods, och fordom Kungsgård, belägen i Skällviks Sokn, vid Fjärden Slätbaken, har fordom haft et befäst Slott på en Holme i benämde Fjärd. Därefter finnas endast Rudera men nära därintil befinnes en ny upsatt vacker Stenbyggning.

4. *Gusum*, et Mässingsbruk, beläget i Ringarums Sokn, har Åren 1793, 94 och 95 tilvärkat 914 Skeppund Mässing. Förutan åtskilligt Mässings arbete tilvärkas här hvarjehanda slags Nålar.

3. BRÅVIKENS Fögderi.

Detta District har sit Namn af Fjärden *Bråviken*, som är belägen inom dess Gränsor. Det omgives af Södermanland, Öster-

sjön,

ſjön, ſamt Slätbakens och Glans Fögderien. Storleken är 7.6 Qvadrat Mil. Marken är näſtan överalt jämn ſamt bördig på Säd, hvarför ock Åkerbruk är Almogens förnämſta Yrke. Vid Sjökuſten nära ſig ock månge af Fiſkeri. I hela Landet finnes ingen Sjö eller Å, endaſt några Bäckar af föga Längd. Öſtra Delen häraf ſom innefattar Häraden Björkekind och Öſtkind kallas *Vikbolandet*, emedan det är beläget mellan de bägge Hafsvikarne Bråviken och Slåtbaken. Utaf alla Fögderien i Länet är detta det bäſt bebodda. År 1790 var Folkmängden 20404, Qvarſebo Sokn oberäknad, men hela Norrköpings Stad inräknad. Således belöper ſig på hvarje Qv. Mil 2684 Männiſkjor. Bråviken är intagen uti Areala Vidden, men om denna uteſlutes hyſer torra Landet 3045 Perſoner på hvarje Qvadrat Mil.

Orter.

1. Norrköping, en Stad, belägen vid Motala Ströms Utlopp i Bråviken, uti Gränſen af 3 Härader: Lölings, Memmings och Bråbo, hvaraf ſtörſta Delen hörer til det förſta, under 58 Grad. 35 Min Polhöjd, 17.5 Mil från Stockholm, är en af de anſenligaſte i Riket ſamt i Storlek och Folkmängd den tredje i Götaland. Staden är

af regulier Figur, utgörande nästan en Qvadrat med räta och breda Gator hvilka til största Delen afskära hvarandra i räta Vinklar. Han håller i Längd 2800 Alnar, i Bredd 1900 och i Vidd 270 Tunnland. Skeppstracten härunder begripen Här finnas 4 Torg. Gator och Gränder äro til Antalet 32, af hvilka 14 löpa efter Längden af Staden och 18 efter Bredden. Här finnas 4 Kyrkor: Olai eller Storkyrkan, Hedvigs eller Tyska Kyrkan, Johannis eller Landskyrkan, samt Spinhus Kyrkan. Staden delas af Strömen i 2 Delar, af hvilka den som ligger på högra Sidan är större. Folkmängden steg år 1790 til 8359, af hvilka 7739 hörde til Storkyrko-Församlingen och 620 til Tyska Församlingen, men af de Personer som hörde til denna sednare voro endast 32 infödde Tyskar. År 1794 var Folkmängden 8396, år 1800 var densamma 8875, och år 1805 steg den til 9360.

Bland Byggnader märkes: Storkyrkan; hvilken uti Storlek och anseende täflar med de flästa i Riket. Tyska Kyrkan och Landskyrkan äro jämväl vackra Byggningar. I allmänhet är Staden väl bygd mästadelen med Trähus, en Del reveterade, hvarjämte här och där Stenhus finnas.

Utaf

Utaf Fabriks Anstalter och Publika Inrättningar finnas följande: 1 kostbart Mässingsbruk beläget på en Holme i Strömmen, som förr drivits med 16 Ugnar, har i förriga tider haft ansenlig Tilvärkning, hvilken på de 10 Åren 1781- 1790 steg til 13688 Skeppund, men har sedermera aftagit så at på de 5 Åren 1791 1795 icke mer än 1060 Skeppund Mässing blivit tilvärkade; 1 Spikhammare; 1 Kopparhammare; 2 Järn-Stål och Metall Fabriker; 1 Boktryckeri; 1 Apotek; 2 Sockerbruk; 1 Stärkelsebruk, 1 Pipbruk; 1 Såpe och Tvål-Fabrik; 1 Blyvitts Värk; 11 Tobaks och Snus Fabriker, hvaribland den Swartziska är af de ansenligaste i Riket; Arbetarne vid dessa Tobaks Fabriker voro År 1795 49; 1 Skedvatns Tilvärkning; 3 Spegel Fabriker; 17 Klädes- 5 Stoffs- 16 Tröje och Mösse-Fabriker, 1 Halfsidens Fabrik, 3 Bomulls och Linne- 2 Buldans- 3 Tapets och Vaxduks Fabriker; 1 Flanells-Lärfts- och Cassians- Tryckeri; 1 Kattuns- Tryckeri; 2 Bildhuggerier, 1 Lack- Fabrik, 1 Kort- Fabrik, samt 3 Kardmakerier. Hela Fabriks Tilvärkningen steg år 1791 i värde til inemot 150000 Riksd. hvaraf Ylle och Linne utgjorde circa 100000 Riksd. Jämväl finnes här 1 väl inrättadt Arbetshus, 2 Skeppsvarf, samt 14 Mjölqvarnar, hvilka

äro försedde med Rhenska Stenar och lämna kosteligt Mjöl.

Hamnen är god. Staden idkar ansenlig Handel så väl med den kringliggande Landsorten, som både Inrikes och Utomlands, på de mäst bekanta Handels Platser. Utskeppningen består uti Järn til 10 a 15000 Skeppund, Mäsfingstrå, något Gårkoppar, Tjära, Beck, Bräder, Mjöl och Victualier samt Säd til circa 20000 Tunnor. Inkommande Varor äro: Salt, Sill, Fisk, Krydder, Kramvaror, Ull, Lin, Hampa, Tobaks Blad m. m. Seglationen idkades här År 1792 med 31 Fartyg, innehållande 1718 Läster. 12 a 15 Jakter från 10 til 15 Läster nyttjas för inrikes Seglation som mäst är til Stockholm. Landtulls Upbörden steg 1805 til 9100 Riksd.

Staden äger ansenlig Mark, hvaraf en Del användes til Åker och en Del til Tobaks Plantering.

2. *Himmelstalund*, en berömd Hälsobrunn nära vid Staden söderut.

3. *Bråborg*, en välbelägen Kongsgård, vid Bråviken, består af 10 Hemman, har 44 Tunnors Utsäde, samt 240 Lass Hö.

4. *Skenäs*, en vacker Kongsgård vid smalaste Passet af Bråviken.

5. Ko-

5. *Konungsund*, en Sokn, belägen på bägge Sidor om Bråviken, har på Norra Sidan om bemälte Vik et Stenhuggeri Värk för Marmor, hvilken brytes uti den nära härvid belägna Skogstrakten Kålmåren. Marmorn är af grönspräklig Färg och är bekant med Namnet Kålmårs Marmor.

4. GLANS Fögderi.

Detta District har sit Namn af Sjön *Glan*, som här är belägen. Det omgives af Nerike, Södermanland, samt Bråvikens, Stångs. Roxens och Åmbergs Fögderien. Storleken är 22.4 Qvadrat Mil. Marken är merendels ojämn, bergagtig, och skogrik. Landet är upfyldt af Sjöar, samt har icke synnerligen stora Åkerfält, men däremot godt Förråd på Järnmalm, hvadan ock en stor Del af Almogens Yrke består uti Bärgsbruk. År 1790 var Folkmängden 20079, hvilket gör 896 Personer på hvarje Qvadrat Mil.

Orter.

1. *Löfsta*, et stort Sätes Gods, beläget i Memmings Härad, 3 Fjärdingsväg från Norrköping, har en ansenlig och vacker Stenhusbyggning.

2. *Rådga*, en ansenlig Buldans Fabrik i Bråbo Härad, 2.2 Mil från Norrköping, är i sit Slag den äldsta i Riket.

3. *Finspång*, et stort Sätes Gods beläget i Rifinge Sokn, vid en Å som faller i Sjön Glan, 2.7 Mil från Norrköping, är tillika et ansenligt Järnbruk och Canongjuteri. Gården är försedd med stora och prydliga Stenbyggnader samt en vacker Engelsk Trägård.

4. *Sonstorp*, et Sätes Gods, med et Järnbruk i Hällesta Sokn, är försedt med en prägtig Stenhus Byggning.

5. *Grytgöl* och *Folkström* i förenämde Sokn äro väl inrättade Järn-Manufactur Värk.

5. ROXENS Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af Sjön *Roxen*, vid hvilken det är beläget. Det omgives af Glans, Stångs, Svartåns och Åmbergs Fögderien. Dess Storlek är 8.5 Qv. Mil. Norra Delen af Landet är flack samt har en bördig Jordmån, som bär ymnigt Säd; den södra Delen är bergagtig och skogrik. Folkmängden steg År 1790 til 17140, hvilket gör 2016 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Almogens förnästa Näringsfång är Åkerbruk.

Orter.

1. *Stiernorp*, et stort Sätesgods uti Wreta Sokn, vid Roxen, med en ansenlig Stenhus Byggning.

Ok-

2. *Olivehult*, et Säteri, beläget uti Kriftbergs Sokn vid Sjön Stråken och den därifrån åt Glan löpande Å, 3.2 Mil från Linköping, består af 4 hela Hemman. Utsädet är årligen 44 Tunnor och Ängen lämnar 4 til 500 Lass Hö, så at 120 Nöt stö re och smärre, 6 Hästar och 40 Får här underhållas; har nödigt Bete, stor och vacker Skog, något Fiske, Humlegård. 3 Trägårdar med många fruktbärande Trän, 3 Ruddammar, 1 Såg och 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar. Under Gården lyda 7.6 Bondhemman och 24 Torp, samt 4 Utjordar. Läget är ganska vackert, med 2 stora i Engelsk Smak inrättade Parker. Denna Egendom sträcker sig 0.7 Mil i Längden utmed Landsvägen och går ned til Sjön Boren:

5. ÅMBERGS Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af *Åmberget* et ansenligt Berg, som här är beläget. Det omgives af Glans, Roxens, och Svartåns Fögderien, Småland samt Wettern. Storleken är 9.6 Qvadrat Mil. Större Delen af Landet är jämnt och har en på Säd bördig Mark, endast de nordligaste och sydligaste Trakterne vid Gränsorne samt Åmberget äro ojämne och bergagtige. Landet producerar mera Säd än Inbyggarne behöva.

höva. Utom *Wettern* som flöter til Landet, befinnes här den ansenliga Sjön *Tåkern*, hvilken är så grund at han med föga kostnad kunde utdikas, hvarigenom Landet vunne circa 12000 Tunnland fruktbar Mark. Folkmängden steg År 1760 til 19667, hvilket gör 2048 Personer på hvarje Qvadr. Mil.

Orter.

1. WADSTENA, en Stad belägen vid Wettern 25.2 Mil från Stockholm, och 7.7 Mil från Norrköping. Staden är af irregulier Figur. Han håller i Längd 1350 Alnar, i Bredd 800, och i Vidd 86 Tunnland, Slottet samt Slotts Trägården och Slottshagar härunder begripne, men utom de samma 62 Tunnland. Gator och Gränder äro 22 til Antalet, hvaraf åtskilliga är räta, men en stor Del bugtiga. Gådstomterne äro 274.

Af Byggnader märkes Slottet, belägit tätt utmed Wettern, är stort, försedt med 4 runda Torn, et i hvardera Hörnet, samt omgivit med en Graf; det nyttjas nu af Kronan til Sädes Magasin: Stadskyrkan, hvilken är vacker, samt Kloster Kyrkan hvilken har varit en kostbar Byggning och är ännu i tämeligen godt stånd men nyttjas icke.

År

År 1805 steg Folkmängden til 1402. Här är et Adeligt Jungfru Stift inrättat; Fordom har här ock funnits en Krigsmans-Hus Inrättning, men denne är numera indragen, sedan Pensjonärerne bortflyttat, och deras Stat blivit förvandlad i Penninge Inkomit. Huset hvaruti Krigsmännerne bodt är förvandladt til Lazaret Här är ock 1 Trivial-Skola med 3 Lärare.

Staden idkar Handel på Askersund och i Orten med Säd, Salt, Sill, Vin, Krydder och Kramvaror. År 1795 funnos här 7 Handelsmän med öpna Bodar och 15 med tilslutne, jämte 7 Bodsvänner.

Af Fabriks Anstalter finnas här en Inrättning til Bomulls och Drälls Wäfnader, samt en Tobaks Fabrik, den här anlagde finare Linne och Kammarduks Fabriken har numera uphört.

År 1795 funnos här 43 Värkstäder med 14 Geseller och 16 Lärlingar uti 23 särskildta Handtvärk, nämligen

Bagare	2	Gördelmakare	1
Bleckslagare	1	Handskmakare	1
Bokbindare	2	Hattmakare	3
Färgare	1	Kopparslagare	2
Garvare	3	Krukmakare	1
Glasmästare	1	Murmästare	1
Guldsmeder	2	Målare	2

Peruk-

Perukmakare	1	Smed	1
Sadelmakare	2	Snickare	3
Skomakare	4	Svarvare	2
Skräddare	3	Sämskmakare	2
Slagtare	1		

År 1805 steg Tull Upbörden til 708 Riksd. Samma År gaf Stadens Åkerjord 1005 Tunnor Säd.

2. *Starby*, en Kongsgård bredvid Wadstena, består af 10.5 Hemman.

3. *Motala*, en Kongs- Ladugård i Motala Sokn, där Strömen faller utur Wettern, som däraf bekommit Namnet Motala Ström. Man är i Begrep at från Sjön Wettern inrätta en Skeppsled til Söderköping och Slätbaken, hvilken Fart kommer at taga sin Början där Motala Ström faller utur Wettern. Wattufallet mellan Wettern och Slätbaken är 150 Alnar. Skeppsleden mellan Wettern och Bråviken är obeqvämare än den mellan Wettern och Slätbaken.

4. *Broma*, en vacker och väl upbrukad Landtgård, nära vid Sjön Wettern, har 25 Tunnors årligt Utsäde, Äng til 200 Lass Hö, öfverflödigt Löfbrott, samt behöflig Skog. Vid Gården befinnes 3500 Alnars Sten Gärdesgård, hvilken Sten är sprängd utur Åkern. Til Gården höra några

gra Mjölqvarnar med 8 par Stenar i Motala Ström

5. *Medevi*, en Hälsobrunn, hvilken är den äldsta och namnkunnigaste i Riket, är belägen uti Nykyrka Sokn, 0.2 Mil från Wettern, vid stora Landsvägen til Nerike, på Säteriet Medevis Ägor. Watnets förnämsta Beståndsdelar äro Luftsyra och hepatisk Luft. Det nyttjas med Fördel mot Gikt, Skörbjugg, Kronifka Sjukdomar, m. m. Byggningarne vid Brunnen äro circa 50, ordentligt anlagde med räta Gator samt giva Orten utseende af en liten Köping.

6. *Alvastra*, Öfverste-Löjtnants Boställe vid Östgöta Infanteri, är beläget vid Foten af Åmberget, nära til Wettern. Det har fordom varit et ansenligt Kloster, hvarefter ännu finnas Rudera.

7. *Sjöstorp* en Kongsgård, belägen nära til Alvastra, 0.3 Mil från Wettern, har 40 Tunnlands Åker 100 Lass Hö, samt 1500 Alnars Stenmur omkring Ägorna. Här underhålles et Schäferi af Spanskt Fårslag.

8. *Broby*, en Herregård uti Strå Sokn är sammansatt af 2 Rusthåll, har 65 Tunnors utsäde, 8 Torp och 7 Utjordar.

7. SVARTÅNS Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af Strömen *Svartån*, som flyter här midt igenom.

Det

Det omgives af Åmbergs, Roxens och Somens Fögderien samt Småland. Storleken är 8.7 Qvadrat Mil. Norra Delen är jämn och bördig på Säd; den Södra Delen är bergagtig och skögrik. Ingen Sjö finnes i hela Landet. Folkmängden steg År 1790 til 17140, hvilket gör 1970 Personer på hvarje Qvadrat Mil.

Orter.

1. SKENINGE, en Stad belägen vid en liten å kallad Skena, som faller i Svartån, uti en fruktbar Nägd, 24.2 Mil från Stockholm, och 6.2 Mil från Norrköping. Staden är af irregulier Figur. Han håller i Längd 1200 Alnar, i Bredd 700 och i Vidd 38 Tunnland. Gator och Gränder äro til Antalet 18, til större Delen irreguliert anlagde. Folkmängden steg År 1800 til 791. Af Byggnader märkes Stadskyrkan, hvilken är vacker. Stadens Inbyggare nära sig af Jordbruk, Handtvärk och Handel; de idka den sednare med Sill, Salt, Tobak, Kryddvaror och Kramvaror. Här är et Siden- och Linne- Tryckeri, 1 Tapet- Makeri och 1 SpinnSkola. År 1805 funnos här 7 Handelsmän, samt 36 Handtvärkare med 19 Geseller och 15 Lärlingar uti åtskilliga Professioner. Staden håller Årligen Olofsmäss Tiden en af de största Boskaps Markna-

nader i Riket. År 1805 steg Tull Upbörden til 1077 Riksd. Stadens Jord består af 1800 Tunnland.

2. *Bjälbo*, en By 0.5 Mil från Skeninge, bestående af 9 Rusthåll, märkes emedan han varit Jarla- Säte för den berömlige Riksföreståndaren Birger Jarl.

3. *Boxholm*, et ansenligt och kostbart Järnbruk och Järn- Manufacturi- Värk, väl beläget i Ekeby Sokn, vid Svartån, 0.5 Mil från dess Utlopp utur Somen. Det består af 2 Stångjärns Hamrar 2 Ämnes Hamrar 1 Råståls Hammare, 1 Wals- och Skärvärk, 14 Spik- Knip- Stål- Sänk- och Djup- Hamrar, 2 Plåt och Bleck- Hamrar, samt 1 Garfståls Hammare, 2 Brännståls Ugnar, 1 Trådrageri, 1 Sågblads Inrättning, jämte finare och polerade Smiden. 1 Sågqvarn, 1 Mjölqvarn, med 6 par Stenar, 1 Masugn, samt et Tegelbruk. Smidet vid detta Bruk är inalles 2620 Skeppund, hvaraf 870 äro Stångjärns, 1300 Ämnes- och 450 Råståls- Smide. De många Wattufallen uti Strömen utgöra sammanlagde inom ettusende Famnars Längd en Högd af 46.5 Alnar. Under Bruket höra flere Sätes-Gods Frälse Hemman och andre Lägenheter i 7 Soknar, hvilka Områden hafva vidsträckta Skogar och ymnigt Landtbruk.

8. SO-

8. SOMENS Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af Sjön *Somen*, hvilken här är belägen. Det omgives af Svartåns, Roxens, och Stångs Fögderien samt Småland. Storleken är 21.3 Qvadrat Mil. Landet är i allmänhet ojämt bergagtigt och skogrikt. Marken är icke så bördig på Säd, at den förslår til Inbyggargarnes Förnödenhet. Mulbete och Äng äro ymniga och Boskapsskötseln vigtig. Med Sjöar och Strömar är Landet väl försedt; de största af de förre äro *Somen*, *Åsunden*, *Järnlunden* och *Rengen*. Ån *Stång* flyter genom östra Delen af Districtet. År 1790 var Folkmängden 19368, hvilket gör 909 Människjor på hvarje Qvadr. Mil.

1. *Brokind*, et stort Sätes Gods vid Ån Stångs Wattudrag, i Vårdnäs Sokn, har en ansenlig Stenhus Byggning.

2. *Eriksholm*, en Herregård, ej långt från Sjön Järnlunden, märkes emedan han varit den berömde Svenske Geografen E. Tunelds Boningsplats.

Tilläggning til Norrköping. År 1805 funnos i denna Stad 84 Handelsmän, samt 212 Handtvärkare med 230 Geseller och 273 Lärlingar uti åtskilliga Professioner.

2. KALMARE Län.

§. 1. *Läge* och *Storlek.*

Över detta Län finnes en Karta, graverad efter en gammal Ritning författad vid Början af förflutna Seculo.

Länet utgöres utaf Östra Delen af *Småland*, samt Ön *Öland.*

Dess Matematiska Läge är mellan 56 Grad. 15 Min. och 58 Grad. 15 Min. och 58 Grad. 15 Min. Polhöjd, samt mellan 33 Grad. 4 Min. och 34 Grad. 50 Min. Longitud.

Dess Gränsor äro: i Norr Östergötland, i Öster Östersjön, i Söder Blekinge, samt i Väster Wexiö och Jönköpings Höfdingdömen.

Det håller i Längd 20 Mil, i Bredd 7, och i Vidd 98 Qvadrat Mil.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Landet sluttar ifrån Väster til Öster åt Havet, och vid Västra Gränsen befinnes den högsta Landthögden. Marken är olika. Norra Delen af Länet som ligger på Vänstra sidan om Åmån är bergagtig och stenig, dock finnas här icke synnerligen

gen höga och ſtora Berg. Den Södra Delen ſom ligger höger om Åmån är mera jämn; ju ſydligare man kommer i Landet deſto jämnare och fruktbarare är Marken. Med Strömar och Sjöar är Landet väl förſedt ehuru få af dem äro af ſynnerlig Storlek. Uti Havet utanför Kuſten befinnes en anſenlig Skärgård, beſtående af ſtörre och ſmärre Öar, Holmar och Klippor.

§. 3. *Watn.*

a. Havet.

Öſterſjön ſtöter til hela Öſtra kuſten, med en Strand af 20 Mil, utomdeſs omgiver den hela Ön Öland. Havet formerar åtſkilliga anſenliga Vikar, af hvilka de ſtörſta äro följande: 1. *Foglevik*, belägen på Gränſen til Öſtergötland; 2. *Gudingen*, liggande uti Norra Tjuſt, är den anſenligaſte af dem alla ſamt upfyld af Öar, Holmar och Skär. 3. *Gamleby-Viken*, belägen uti Södra Tjuſt, är näſtan aldeles inneſluten af Land; deſs Storlek är 0.34 Qvadrat Mil. 4. *Gåſefjärden*, jämväl belägen uti nyſsnämde Härad, har ockſå en talrik Samling af Öar och Holmar.

b. Strömar.

Den ſtörſta af dem är *Åmån*, hvilken kommer från inre Delen af Småland och med

med en Längd af 8 Mil flyter genom detta Län, den största Ån därnäst är *Ålhems Ån* hvilken har sit Ursprung i Jönköpings Län och är 7 Mil lång, samt *Ljungby Ån*, hvilken är 5 Mil lång. De öfrige Åarne äro af mindre Betydenhet.

c. Sjöar.

Följande Tabell visar de största af dem.

Sjöns Namn.	Härader, hvaruti Sjön är belägen.	Storlek. Qv. Mil.
1 *Krönen*	Sevede	0.12
2 *Algunnen*	Handbörds	0. 1
3 *Windomen*	D:o	0. 1
4 *Tyn*	D:o	0.08
5 *Hulingen*	Aspebolands	0.09
6 *Römen*	D:o och Stranda	0.07
7 *Yxaren*	Tjust, Sevede	0.06
8 *Storsjön*	Tjust	0.06
9 *Juttern*	Sevede	0.05
10 *Mossjön*	Tjust	0.05

Yxningen är en tämeligen ansenlig Sjö, som til Hälften hörer til Östergötland.

§. 4. *Landets Produkter.*

Medlersta Delen af Länet frambringar icke tilräckelig Säd til Inbyggarnes Behof, men de Norra och Södra Delarne samt Ö-

 land

land hava merendels tilräckeligt til eget behof. På Skog är tämeligt Förråd; där finnas både Eke- och Bokskogar uti Södra Delen af Länet. Af Malmarter finnes Järn och Koppar. Hafsfjärdarne lämna ymnigt Fisk af hvarjehanda slag.

§. 5. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Landtmannens förnämsta Näring är Åkerbruk, dock med olika Drift; ty uti Södra Delen af Länet där Marken är jämnare och Jordmånen bördigare idkas den men mera Fördel än uti Norra Delen, hvarest åter Boskapsskötseln är vigtigare. De som bo vid Hafsstranden nära sig til en stor Del af et indrägtigt Fiskeri. En Del idkar ock Bärgsbruk.

§. 6. *Folkmängd.*

Kalmare Län är et tämeligen välbebodt Land. År 1800 var Folkmängden 126548, hvilket gör 1271 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

År 1769	var Folkmängden	114926
1754		100461

Folkmängden har således på 46 År ökt sig med 29087, det är 0.55 årlig Pro. Cent.

§. 7.

§. 7. Länets Indelning.

a. Politiska Indelningen.

Landet innehåller 6 Fögderien, af hvilka några bestå af flera Häraden, och dessa benämner jag efter någon ansenlig Sjö eller Ström som befinnes uti dem. De äro följande: *Södra Möre, Åmåns, Hulingens, Tjust,* samt *Södra Motet* och *Norra Motet* på Ön Öland.

Länet har 3 Städer, samt inbegriper 3485 Hemman, hvaraf 1412 äro Skatte, 1162 Krono och 911 Frälse.

b. Clerifka Indelningen.

Den Södra Delen af Länet jämte Öland utgöra et Biskopsstift, hvilket består af 8 Prosterier: nämligen *Södra Möre, Norra Möre, Stranda, Handbörds* samt 4 på Öland, nämligen *Norra, Medlersta, Wästra* och *Östra* Prosteriet. Norra Delen af Länet, som innefattar 2 Fögderien, hörer til Linköpings Stift. Stiftet innefattar 42 Pastorater och 58 Soknar. Följande Förtekning visar Folkmängden uti detta Stift uti sidsta Fjärdedelen af förflutna Seculo.

År 1775	—	—	66113
1780	—	—	72031
1785	—	—	72099

 1790

1790	—	—	68047
1795	—	—	76039
1800	—	—	74712

c. Juridiſka Indelningen.

Kalmare Län utgör ſtörre Delen utaf den Lagſagan ſom benämnes efter Höfdingdömet, och är fördelt uti 5 Jurisdictioner, innefattande 15 Häraden näml.: *Södra Möre, Norra Möre, Stranda, Handbörds, Aspebolands, Tunaläns, Sevedes, Södra Tjuſt, Norra Tjuſt,* ſamt 6 på *öland.*

d. Militäriſka Författningen.

Kalmare Län underhåller et Regimenteindelt Krigsfolk, utgörande 8 Compagnien ſamt beſtående af 1100 Man. 1 Compagnie Cavalleri ſom hört til Öſtgötha Regimente har jämte de öfriga blivit förändrat til LifGrenadierer. Sjö-Soknarne underhålla 3 Compagnien roterade Krono Båtsmän.

e. Bärgs Författningen.

Kalmare Läns Järnbärgslag utgör et Bärgs Fögderi, hörande til Södermanslands och Öſtergötlands Bärgmäſtaredöme.

Tabell över KALMARE Län.

1 ÅMÅNS Fögderi a. *Norra Möre* Härad	Widd Qv. Mil	Hemmant.	Mantals ſkrifne år 1800.
1 KALMAR Stad *			2181
2 Kalmar Sokn	—	16.2	147

3 Dö-

3 *Döderby* *	—	31.2	253
4 Kläckeberga	—	34.3	313
5 *Ryssby*	—	66.6	860
6 Förlösa	—	33.–	357
7 *Kristvalla*	—	24.2	450
8 *Åby*	—	68.5	707
9 Bäckebo	—	27.8	390
b. *Stranda* Härad			
10 *Ålhem* *	—	63.5	921
11 *Mönsterås*	—	69.2	775
12 *Döderhult*	—	41.5	782
c. *Handbörds* Härad			
13 *Fliseryd*	—	41.5	687
14 *Högsby* *	—	83.–	1553
15 Långemåla	—	23.–	401
16 *Fagerhult*	—	40.7	535
17 Kråksmåla	—	23.2	465
Summa	24	687.4	9596

2. Södra Möre Fögderi

1 *Ljungby* *	—	90.1	1076
2 Hösmo	—	21.2	170
3 *Mortorp*	—	39.6	671
4 *Arby*	—	46.–	657
5 Hagby	—	30.7	318
6 *Halltorp*	—	40.–	376
7 Woxtorp	—	18.5	179
8 *Söderåkra*	—	76.7	944
9 *Torsås*	—	86.2	1923

10 *Wisfefjärda*	—		66.5	1005
11 *Madeſjö*	—		95.8	1766
Summa		18	613.3	9085

3. HULINGENS Fögderi

a. *Tunaläns* Härad			Folkmängd År 1790.
1 *Miſterhult*	—	71.6	3308
2 *Kriſtdala*	—	36.1	1678
3 *Tuna*	—	36.3	1679
b. *Sevede* Härad			
4 WIMMERBY * Stad	—		949
5 Wimmerby Sokn	—	32.5	1318
6 Pelarne	—	26.8	606
7 *Södra Wi*	—	45.2	1893
8 Juttersdala	—	17.7	812
9 *Frödinge*	—	38.7	1206
10 *Runſkulla*	—	44.2	1166
11 *Wena*	—	48.—	1966
c. *Aspebolands* Härad			
12 *Mörlunda*	—	50.1	2389
13 Tveta	—	15.5	614
14 *Målilja*	—	26.—	1281
15 *Gorveda*	—	13.9	568
16 *Lönberga*	—	24.4	848
17 *Wirſerum*, med			
18 Carlstorp	—	54.7	1460
19 Järeda	—	19.7	722
Summa 22		602.4	14449.

4. Fög-

4. Fögderiet TJUST

1	WÄSTERWIK *	—		2773
2	Törnsvalla	—	25.7	900
3	*Gamlebyn* *	—	48.—	1451
4	*Gladhammar*	—	28.—	1015
5	Westrum	—	23.4	1326
6	*Hjorted*	—	49.1	2038
7	*Hallingeberg*	—	33.5	1406
8	*Låcknevi*	—	24.7	1400
9	Blakstad	—	22.—	784
10	*Odensvi*	—	46.7	1415
11	*Lofta* *	—	75.—	2009
12	Loftahammar	—	40.—	1402
13	*Ed* —	—	50.3	2127
14	Eds Capell	—	30.4	942
15	*Dalhem*	—	27.3	1101
16	*Ukna*	—	42.3	1590
17	*Gärdsrum*	—	31.7	1388
18	*Trysserum*, med			
19	Fogelvik	—	43.3	1823
20	Hannäs	—	21.6	805
	Summa	20	598.1	27785

5. Fögderiet SÖDRA ÖLAND

a. *Gräsgårds* Härad

				Mantals skrifne År 1801
1	*Ås* * med	—		146
2	Wentlinge	—	27.7	160
3	*Gräsgård*	—	21.—	323
4	*Segerstad*	—	13.3	151

5	*Smedby* med	—		20[illegible]
6	Södra Möckleby		29.6	16[illegible]
7	*Kastlösa*	—	34.7	
	Möckleby Härad			
8	*Hulterstad* med	—		26[illegible]
9	Stenåsa	—	40.2	151
10	*Sandby* med	—		244
11	Gårby	—	30.8	193
12	*Norra Möckleby*	—	19.7	360
13	*Runsten*, Södra Delen		13.6	144
	c. *Algutsrums* Härad			
14	*Resmo* med	—		235
15	Mörbylånga	—	36.—	231
16	*Wickleby*	—	15.1	255
17	*Torslunda*	—	28.6	571
18	*Glömminge* med	—		319
19	Algutsrum	—	36.1	343
	Summa 7.4		217.7	3678

6. Fögderiet Norra Öland.

	a. *Slättebo* Härad			
1	*Ripplinge*	—	28.1	389
2	Högsrum	—	13.8	287
3	*Köping*	—	36.5	323
4	Alböke, Annex til Löt			
	b. *Runstens* Härad			
5	*Runsten*, Norra Delen		30.7	281
6	*Långlöt*	—	20.4	231

7 *Gärds-*

7 *Gärdslösa* *	—	44.4	663
8 Bredsätra	—	22.5	330
9 Egby, Annex til Köping	—	10.5	132
10 *Löt* —	—	20.8	289
c. *Åkerbo* Härad			
1 *Persnäs* med	—		453
2 Föra —	—	48.3	262
3 *Högby* *	—	31.7	489
4 Källa	—	18.6	215
5 *Böda*	—	28.7	444
Summa	6.6	373.7	5259
Summa Öland	14	591.5	8937
Summa hela Länet	98		

Förtekning på Stångjärns Hammar Värken i Kalmare Län, jämte deras Smide År 1800.

Wärket	Soknen	Smide Skepp.
1 *Ankarsrum*	Hallingeberg	800
2 *Falsterbo*	Hjorted	600
3 *Spårbacka*	Låcknevi	700
4 *Överrum*	Lofta	600
5 *Edshammmar*	Ed	800
6 *Forsström*	Gärdsrum	500
7 *Flerohopp*	Madesjö	300
8 *Fogelfors*	Högsby	600
9 *Fredriksfors*	Döderhult	400

10 *Pau-*

10 *Panlifström*	Karstorp	50
11 *Sjundeqvill*	Wimmerby	300
12 *Ålhult*	Södra Wi	100
	Summa	5750

Uti Kalmare Bergsfögderi äro 10 Masugnar.

1. ÅMÅNS Fögderi.

Detta omgives af Hulingens Fögderi, Kalmare Sund, Södra Möre Fögderi samt Wexiö Län. Norra och Nordväftra Delarne af Landet äro något bergagtige men Södra Delen är jämn och fruktbar. Storleken är 24 Qv. Mil Den största Strömmen är *Åmån*; den största Sjön heter *Algunnen*.

Orter.

1. KALMAR, Höfdingdömets Huvudstad, belägen vid Sundet som skiljer Småland från Öland, under 56 Gr 38 Min. Latitud, 44.3 Mil från Stockholm. Staden ligger på en Holme, tätt invid Fasta Landet, är aflång til Figuren samt har skapnad af en Likkista. Han håller i Längd 1500 Alnar, i Medelbredd 700, i Omkrets 3600 Alnar, och i Vidd 45 Tunnland. Denna Dimension är at förstå om Egenteliga Staden, och utom Förstaden som ligger på Fasta Landet. Han är en af de regulierafte

ſte Städer i Riket, har räta Gator och Qvarter i fullkomlig Symmetrie. Han är beſtäkt med Murar och Baſtioner ſamt ſkilje från faſta Landet medelſt en Graf, men ſammanbindes genom en Bro. Här finnas 11 Gator, af hvilka 5 gå efter Längden af Staden och 6 tvärsföre. Han innehåller 344 Tomter inom Wallarne och 59 uti Malmen, eller Förſtaden, ſamt utom Staden 66 i Gamla Staden och 22 Båtsmanshus, tilſamman 491 Tomter. Folkmängden ſtiger til vid paſs 3600. År 1800 var Antalet af de Mantalsſkrifne 2181.

Staden är Säte för Länets Höfdinge och Stiftets Biſkop; ſamt har et Gymnaſium, hvarvid 6 Lectorer äro Lärare, en Trivialſkola och et Boktryckeri.

Han njuter Stapelfrihet, ſamt idkar god Handel ſå väl med inrikes ſom utrikes Orter. De utgående Varorne beſtå förnämligaſt uti Bräder til 20000 Tolfter, ſamt Ekeplankor, Ekvirke, Tjära, Beck, Bjälkar, något Järn, Alun, ſamt huggen och ſlipad Ölandsſten. De inkommande utrikes Varor äro i ſynnerhet Salt til ungefär 2600 Tunnor, ſamt Vin, ſaltad Fiſk, torra Victualier, Säd, Kramvaror och Krydder. År 1805 ägde Staden 50 egna Skepp och Fartyg från 15 til 118 Läſter, ſamt 24 ſmärre däckade och öpna Båtar. Utaf

Utaf Fabriks Anstalter finnas 2 Spegelfabriker, 2 Snus Fabriker, 1 Potaske-Rafinerie-och Calciner-Värk, 1 Ylle- samt 1 Pistols-och Gevärs-Fabrik.

År 1795 voro här 137 Värkstäder med 40 Geseller och 78 Lärlingar uti 35 särskildta Handtvärk, nämligen

Bagare	4	Murmästare	1
Bleck och Mäsfings-slagare	3	Mölnare	4
Bokbindare	2	Perukmakare	4
Bryggare	14	Pinsbachs Arbetare	1
Bundtmakare	2	Repslagare	2
Färgare	4	Sadelmakare	4
Garvare	10	Segelfömare	1
Gördelmakare	2	Skomakare	10
Guldsmeder	5	Skräddare	6
Glasmästare	3	Slagtare	4
Handskmakare	4	Snickare	4
Hattmakare	9	Snörmakare	1
Knappmakare	2	Smeder	5
Kopparslagare	3	Svarvare	2
Krukmakare	4	Sämskmakare	3
Linvävare	1	Tengiutare	3
Målare	3	Tunnbindare	6
		Urmakare	1

Af Byggnader märkas: Domkyrkan, hvilken är vacker samt upförd af Ölands

sten

ſten, Landshöfdingens Reſidence Hus, Rådhuſet, Caſern för Garniſonen, et Krono Magaſin och Tyghus ſamt et Skeppsvarf Uti Staden ligger et värvadt Regimente i Garniſon jämte behörigt Artilleri.

Landtulls upbörden ſteg år 1805 til 4209 R:dr. Staden äger 118 Tunnland årligt Utſäde jämte 50 Tunnlands Jord nyligare uptagen. På Stadens Ägor finnas Tobaks ſamt Karrborre och Weide Planteringar.

År 1397 hölls här en Riksdag, då Förening ſkedde mellan de 3 Nordiſka Riken Danmark, Sverge och Norge.

2. *Kalmar-* Slott, en Fäſtning belägen på en Holme nära vid Staden, uti Öländſka Sundet är väl befäſt, med Gravar omgiven, ſamt ſammanbindes med Staden medelſt 2 Vindbroar.

3. *Grimſkär* en Holme, belägen uti Sundet 0.3 mil från Staden, är beſäit med en Skans.

4. *Fredriksſkans*, en Skans anlagd på en Holme belägen norrut ej långt från Staden.

5. *Stensö*, et Näs uti Havet 0.4 Mil Söderut från Kalmar, märkes emedan Konung Guſtaf I här blef ſatt i Land År 1520, då han kom från Lybeck för at befria Sverge från Danſka Väldet.

6. *Björ-*

6. *Skälby*, en Krono Ladugård, belägen i Kalmar Sokn, 0.3 Mil från Staden, består af 5 Mantal, samt är anslagen til Boställe åt Länets Höfdinge.

7. *Förlösa*, en Sokn, hvarest är anlagt et Såpsjuderi.

8. *Ebbetorp*, en Sätesgård, i Dörby Sokn, består, jämte därunder lydande Lägenheter, af 10 Mantal.

9. *Björnö* och *Stäflö* äro 2 bredevid hvarannan belägna Sätesgårdar uti Åby Sokn, vid Öländska Sundet, som tilhöra samma Ägare. De bestå af 2 Mantal, under hvilka lyda 35 Hemman. Vid Björnö håller Åkerjorden nära 100 Tunnland och Ängen giver 200 Parlass Hö; vid Stäflö finnes över 200 Tunnland Åkerjord och Ängen ger 400 Parlass Hö. Trägårdar finnas på bägge Ställen ganska stora, med vidlyftiga Trädskolar. Åbyggnaden vid Björnö har en angenäm Belägenhet vid Sjökanten, är grundmurad, undantagande Corps de Logis som är af Träd, 2 våningar hög.

10. *Skäggenäs*, en Landtudd med en god och säker Hamn, där 14 à 16 Fot djupgående Fartyg kunna inlöpa; har et Skeppsvarf.

11. *Strömsrum*, en Sätesgård angenämt belägen i Ålhems Sokn vid en Å, nära Havet, 4 Mil från Kalmar, består af 14 Mantal, har 80 Tunnlands Åkerjord, Äng til 540 Parmar, Fiske och Skog til Husbehof, samt Sågqvarn och 2 Mjölqvarnar.

12. *Pataholm*, en Köping med en Hamn och Lastageplats i förenämde Sokn, har 4 Provisions Handlande.

13. *Mönsterås*, en Köping, Hamn och Lastage Plats, i Mönsterås Sokn, har 6 Provisions Handlande, och 2 Handtvärkare.

14. *Kronobäck*, et Gods i samma Sokn, om 5.5 Mantal, är Boställe för Översten vid Kalmare Regimente. Gården är välbygd; därvid befinnes en stor och vacker Trägård.

15. *Kråkerum*, *Mölstad* och *Bo*, äro väl belägna Sätesgårdar i förenämde Sokn, bestående de bägge förre hvardera af 5 Mantal, och den sidsta af 2 Mantal.

16. *Ämm*, en Sätesgård i meranämde Sokn, består af 4.5 Mantal. Den har en särdeles angenäm Belägenhet vid Ämmåns Utlopp i Havet, som af detta Säteri bekommit sit Namn. Uti Ån är godt Laxfiske.

17. *Skrufshult*, et Pappersbruk, i samma Sokn.

18. *Påskallavik*, en Köping, Hamn och Lastage Plats, i Döderhult Sokn, har 2 Provisions Handlande. Här är en Klädes-Fabrik.

19. *Döderhultsvik*, en Köping, Hamn och Lastage Plats, i samma Sokn, har 12 Provisions Handlande och 3 Handtvärkare.

20. *Fredriksberg*, en Sätesgård i förenämde Sokn, består, jämte de derunder lydande Hemman, af 17 Mantal. Corps de Logis bygd af Trä, är stor och väl indelad. Här finnes en stor och utvald Boksamling samt et dyrbart Mineral-Cabinet.

21. *Fliseryd*, en Sätesgård i Fliseryd Sokn, består af 8 Mantal, samt har en vacker Belägenhet.

22. *Bankeberg*, en Sätesgård i förenämde Sokn, vid Ämmån, består af 2.5 Mantal, samt är väl bebygd och odlad; därvid äro anlagde en Knipsmedja med 3 Hamrar och Härdar, samt en Pappers-Fabrik.

23. *Skörpetorp*, en Pappers-Fabrik i förenämde Sokn.

24. *Högsrum*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 2 Mantal; därvid är en Walmars Stamp anlagd.

25.

25. *Lággevi*, en Sätesgård i meranämde Sokn, består af et Mantal. Därvid är anlagd en Krut-Fabrik.

26. *Ruda*, en Sätesgård i Högsby Sokn, består af 12 Mantal. Gården har et angenämt Läge, ansenlig Trädgård och vacker Ladugård. På Godsets ägor äro sköna Skogar och stora Seminanter.

2. SÖDRA MÖRE Fögderi.

Detta District omgives af Ämmåns Fögderi, Havet, Blekinge och Wexiö Län. Dess Storlek är 18 Qvadrat Mil. Det utgör den jämnaste och fruktbaraste Delen af Höfdingdömet. Det bär Säd til eget Behof. Få Sjöar finnas i detta Land.

Orter.

1. *Hösmo*, et Gods beläget i Soknen af samma Namn, består af 6 Mantal, samt är anslaget til Boställe åt Landshöfdingen. Vid Gården är anlagt et Färgeri, samt en Ur-Fabrik.

2. *Binga*, en Sätesgård i förenämde Sokn, består af 6 Mantal. Gården är väl bebygd.

3. *Ljungby*, en Sokn belägen vid Havet i söder om Hösmo, har åtskilliga märkvärdiga Orter, nämligen:

a. *Kölby*, en Sätesgård, utgör jämte de därunder lydande Hemman 8.1 Mantal. Gården är välbygd.

b. *Bottorp*, en Sätesgård, består af 3 Mantal. Gården har en vacker Belägenhet nära Saltsjön, samt är prydligt bygd.

c. *R by*, en Sätesgård, består af 4 Mantal.

d. *Öbbestorp*, en Gård, vid hvilken befinnes et Läderberednings-värk.

e. *Harby*, en Gård, hvarvid finnes et Färgeri, samt en Puder- och Stärkelse-Fabrik.

4. *Lovers*, et Alunvärk i Hagby Sokn, nära vid Havet, 1.7 Mil från Kalmar, är i godt Stånd. Det har 5 dubbla Pannor för Kokning.

Följande Förtekning visar Tilvärkningen vid detta Värk uti 15 påföljande År.

År	Tunnor	År	Tunnor
1781	945	1785	759
82	921	86	1107
83	1130	87	1095
84	947	88	1116

89

89	813	94	1370
90	735	95	1304.
91	624	Summa	15378
92	1255		
93	1257	Årligt Medium	1025

5. *Kristinelund*, en Sätesgård i Arby Sokn, består, jämte de därunder liggande Hemman, af 5.5 Mantal; har vacker belägenhet och är väl odlad.

6. *Wärnanäs*, en Sätesgård, belägen i Halltorp Sokn, vid Havet, 2.5 Mil från Kalmar. Därunder höra 20.7 Mantal, samt 12 Torp innom en Rålinea, 2 Mantal i samma Sokn, och 2 Mantal Utsokne. Gården är väl odlad, har både Barr- och Löfskog af Ek och Bok. Läget är ganska vackert, Byggnaderne äro af prydligt Anseende och god Inrättning. Här äro anlagde 1 Såpsjuderi, 1 Oljeslageri, 1 stort Tegelbruk, Mjöl och Sågqvarnar samt et Skeppsvarf. Vid Havet befinnes en Hamn, därest många Fartyg anlända för at inlasta och afhämta större Delen af Fögderiets Producter.

7. *Bergqvara*, en Gård i Söderåkra Sokn, har 1 Lack-Fabrik.

3. *Brömsebro*, en Ort på Gränsen til Blekinge, med en Bro öfver Ån Brömsebäck,

bäck. Denna Bro är uti Historien namnkunnig, emedan Svenske och Danske Sändebuden hava, då Blekinge hörde til Danmark, på denna Bro sammankommit at dagtinga. Här slöts ock Fred med Danmark År 1645.

9. *Fledingstorp* en Sätesgård i Wisfefjärda Sokn, består af 3 Mantal. Under Godset lyda uti denna Sokn 7.6 Mantal.

3. HULINGENS Fögderi.

Detta District har sit Namn af *Hulingen*, den största Sjön i Fögderiet. Det är sammansatt af 3 Härader: *Tunaläns, Aspebolands* och *Sewedes*. Det omgives af Fögderiet Tjust, Havet, Åmåns Fögderi, samt Jönköpings Län. Dess Storlek är 22 Qv. Mil. Marken är merendels ojämn och backig, samt bär icke så mycken Säd Inbyggarne tarva til sit Behof; men har godt Bete samt närer mycken Boskap. Uti detta Fögderi finnas 270 större och smärre Sjöar af hvilka 66 hysa Järnmalm på Botnen. På Botnenuti Sjön Flaten finnes gul Lera, vilken kan nyttjas såsom Kyllerfärg. År 1775 voro här 105 grova enbladiga Sågar, 432 större och smärre Husbehofs Mjölqvarnar, samt 2 Tullqvarnar. År 1790 steg Folkmängden til 24449, hvilket gör 1112 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

Or-

Orter.

1. WIMMERBY, en Stad är belägen på en Ås, nära til Ån Stång, 32 Mil från Stockholm, 13.5 från Kalmar och 10 Mil från Linköping. Han håller i Längd 1000 Alnar, i största Bredd 500, i Omkrets 2400 Alnar, och i Vidd 24 Tunnland. Större Delen af Staden, som utgör den västra Delen, har reguliera Gator; men den östra, hvaruti Kyrkan är belägen, är icke så regulier. Gator och Gränder äro 10 til Antalet, af hvilka 3 löpa efter Längden af Staden och 7 på Tväran. Kyrkan är 48 Alnar lång och 23 dito bred. År 1772 var Folkmängden 981, men hade År 1790 förminskats til 949. Staden har sin Näring af Jordbruk, Handtvärk och Handel. År 1798 funnos här 17 Handelsmän. Handelen med Oxar är Stadens förnämsta Rörelse. Järnkrams Handelen idkas af 4 Handlande med Eskilstuna och Wedevågs Smiden Grytgjuteri-Arbeten från Stockholm, samt gröfre Smiden från Jönköping.

Af Manufacturer finnes en Kimröks och 1 Potaske-Fabrik. Et Apotek finnes här ock. År 1798 voro här 49 Mästare uti 21 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	1	Garvare	6
Färgare	3	Glasmästare	2

Guldſmeder	2	Snickare	2
Gördelmakare	2	Smeder	2
Hattmakare	4	Skräddare	3
Handſkmakare	3	Svarvare	1
Kopparſlagare	4	Sämſkmakare	3
Krukmakare	3	Skomakare	2
Perukmakare	1	Skoflickare	2
Sadelmakare	1	Tenngjutare	1
Slagtare	1		

Så väl desſe ſom det öfriga Borgerſkapet brukar den Staden tilhöriga Mark, ſåſom Landtmän. År 1805 ſteg Tull-Upbörden til 693 R:dr.

Stadens Ågor beſtå af 9.5 Mantal; Åkern utgör 163 Tunnland, och Ängen 366 Parmar Hövall. Af ſå mycken Åker och Äng ſamt på ſå vidſträckt Utmark, inom hvilken äro 19 Torp, födes en Myckenhet Nöt, Häſtar, Får och Svin ſamt några Getter, ſå at det ſynes ſom Landtsmanna Rörelſen täflar med, om icke öfverträffar den Stadsmanna vid denna Stad.

2. *Wirſerum* och *Målilja* äro Byar och Marknadsplatſer uti Soknarne af ſamma Namn.

3. *Mörlunda* en Sokn, hvareſt befinnes et Berg, ſom har många och långa underjordiſka Gångar.

4. *Mo-*

4. *Mortbo*, en Gård i förenämde Sokn, vid hvilken ligger et Berg uti hvilket befinnas åtskilliga större och smärre Rum til anseende som Wåningsrum.

5. *Sadeshult*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 1 Mantal; är väl bebygd och odlad.

6. *Ryningsnäs*, en Sätesgård, jämväl i samma Sokn ganska angenämt belägen vid Åmmån och Sjön Rygnen, består af 6.5 Mantal, är väl bebygd och odlad, har skön Skog, godt Fiske, Mjölqvarn med flere par Stenar, samt många andra fördelagtiga Lägenheter.

7. *Gorveda*, en Sätesgård, uti Soknen af samma Namn, består af 5 Mantal, samt är väl cultiverad.

8. *Tuna*, en Sätesgård, i Tuna Sokn, består af 2 Mantal; har 1 Sågqvarn, 1 Mjölqvarn med 3 Par Stenar, 16 Torp, 40 Tunnlands Åker, samt föder 5 Hästar, 60 Nöt och 44 Får. Under denna Egendom äro 3 andre Gårdar i samma Sokn belägne, hvilka tilsamman bestå af 3 Mantal, hava 21 Torp, 44 Tunnlands Åker, föda 106 Nöt och 74 Får. För öfrigt lyda under Tuna Säteri 8.5 Mantal i åtskillige Soknar belägne. Altsammans är Fidei Commiss, förträffeligen odladt och väl bebygt.

9. *Misterhult* en Sokn, uti hvilken finnas Koppargruvor, som kallas *Solstads* Gruvor, efter Byn, på hvilkens Ägor de äro uptagne.

10. *Figeholm*, en Köping, Lastage Plats och Hamn i nysnämde Sokn, har 6 Provisions Handlande.

11. *Fårbo*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 2 Mantal, och är väl häfdad.

12. *Wirbo*, en Sätesgård i samma Sokn består af 4.5 Mantal, och har en ganska vacker Belägenhet vid Skärgården. Här befinnes en Kniphammare med 100 Skepp:d Smide samt en Mjölqvarn med 3 Par Stenar. Under Godset höra några andra Gårdar, belägna i andra Soknar, hvilka tilsamman innehålla 6 Mantal. Af Wirbo-Godset äro 0.6 Delar Fidei Commiss.

4. Fögderiet TJUST.

Detta District omgives af Östergötland, Havet, samt Hulingens Fögderi. Det innefattar 2 Härader: *Södra* och *Norra Tjust* kallade. Dess Storlek är 20 Qvadrat Mil. Marken är ganska ojämn, backig och stenig, Landet är det ojämnaste i hela Länet. Jordmånen är mästadelen Lera, samt bördig, och väl odlad. Här växer Säd ej allenast til Invånarnes Behof, utan ock til

salu

ſalu åt andra Orter. Af Metaller finnes både Koppar och Järn. Detta Fögderi ha de fläſta Järnbruken i Länet; deras Antal är 6; de hava tillamman 11 Hamrar, med 18 Härdar, ſamt ſmida årligen 4000 Skeppund. Med Sjöar är Landet rikeligen förſedt. Hafskuſten är genomſkuren af många och til en del anſenliga Fjärdar. Utanför kuſten finnes ock en vidſträckt Skärgård. Inbyggarnes Näringsfång på Sjö-kuſten beſtår til en ſtor Del af Fiſke, hvilket här är ymnigt. År 1790 ſteg Folkmängden til 27785, hvilket gör 1390 Männiſkjor på hvarje Qvadrat-Mil.

Orter.

1. WÄSTERWIK, en Stad, belägen vid en Fjärd af Havet, Väſterviken kallad, 28.7 Mil från Stockholm och 15.7 Mil från Kalmar, är reguliert anlagd med räta Gator. Han håller i Längd 1400 Alnar, i Bredd 400, i Omkrets 3200 Alnar och i Vidd 45 Tunnland. Gator och Gränder äro inalles 22, af hvilka 9 gå längs efter och 13 tvärs efter Staden. Af Byggnader märkes Stadskyrkan, ſom är ſtor och vacker. Staden äger en god Hamn, hvilken beſkyddas för Havets våldſamhet genom et Näs om 600 Alnars Längd, ſom

ſträc-

sträcker sig ut i Havet. År 1805 steg Folkmängden til 2594.

Staden njuter Stapelfrihet. Utrikes Exporter äro Koppar, Stångjärn til vid pass 3000 Skeppd, Bjälkar, Bräder, Tjära, Beck, Ölandsten Importer äro Salt, Sill, Vin Hampa, Victualier, Kramvaror, Kryddvaror. År 1760 ägde Staden 27 Fartyg, som tilsamman drogo 1352 Läster. År 1805 funnos här 2 Skepp 6 Briggar, 8 Galeaser, 2 Schonertar 19 större och smärre Jakter samt 3 Slupar, inalles 40 Fartyg.

Af Fabriks Anstalter finnes 2 Klädes-1 Ylle-Stoffs- och 2 Tobaks-Fabriker, 1 Hästmangel, 3 små Repslagerier, samt 4 Skeppsvarf. År 1795 funnnos här 76 Värkstäder med 40 Gesäller och 30 Lärlingar uti 28 särskildta Handvärk, nämligen:

Bagare	3	Knappmakare	1
Blockmakare	2	Kopparslagare	3
Bokbindare	2	Murmästare	1
Bryggare	7	Målare	1
Färgare	3	Mässingsslagare	1
Garvare	6	Perukmakare	1
Gördelmakare	1	Sadelmakare	1
Glasmästare	1	Segelsömare	1
Guldsmeder	3	Skräddare	6
Hattmakare	5	Smeder	5
Handskmakare	4	Snickare	3

Sko-

Skomakare	7	Tenngjutare	1
Sållmakare	1	Tunnbindare	3
Sämskmakare	2	Urmakare	1

Landtulls Upbörden steg År 1805 til 1623 Rikd.

2. *Lindholm*, en Skans på en liten Holme 0.5 Mil från Staden.

3. *Gladhammar*, en Sokn belägen vid Havet nära til Wästervik, har några Koppargruvor, samt et Koppar Smältvärk bestående af 2 Ugnar, 1 Gåhärd och 1 Råstvind. Malmfångsten i dessa Gruvor har tilförene varit ymnig men i sednare Tider aftagit. Följande Förtekning visar Tilvärkningen vid förenämde Smältvärk för några år vid slutet af 18:de Seculo.

År	Gårkoppar Skepp.	År	Gårkoppar Skepp.
1773	99.—	178	46.8
74	110.2	8	37.6
75	84.7	8	32.7
76	77.5	8	76.5
77	93.—	8	60.3
78	84.6	8	6.—
79	35.4	9	16.2
80	89.5	9	4.3
81	81.6	9	4.6
82	53.7	9	4.7

No-

Nota Åren 88, 90, och 91 har ingen Tilvärkning skedt. Tilvärkningen för År 94 är gemensam med med Mörtefors Kopparvärks Tilvärkning.

4. *Mörtefors*, et Kopparvärk i Hjorteds Sokn, nära vid Havet, består af Hytta, Gårmakeri och Kopparhammare. Malmen hämtas från Sdstads Gruvor i Misterhult Sokn. Förteckning på Tilvärkningen vid detta Kopparväk för några År vid slutet af förflutna Seculo.

År	Gårkoppar Skepp:d	Manufactur. ell. Plåtkop:r. Skepp:d
1787	101.2	164.5
88	66.6	215.4
89	73.3	144.6
90	15.7	139.7
91	6.3	153.6
92	44.6	123.3
93	6.6	111.–
94	4.6	112.2
95	2.7	111.7

5. *Helgerum*, en Sätesgård belägen i Wästrums Sokn, vid en Hafsvik, består af 6 Mantal med många underliggande Hemman i flere Soknar. Gården har et vackert och beqvämt Läge, samt är väl bygd. Härunder

under höra 1 Pappers-Fabrik, 1 Tegelbruk, 1 Såg af 36 Holländska Blad, Mjölqvarnar, Järnmalms-Gruvor, 1 Masugn, 1 Skeppsvarf, samt 1 Koppargruva vid Skälö Gård, som lyder under Godset.

6. *Falsterbo*, en Sätesgård i Hjorted Sokn, består af 1 Mantal och är väl bebygd. På Godsets Ägor ligger *Falsterbo* Järnbruk, hvilket har 2 Hamrar och 600 Skepp:d Smide.

7. *Planka*, en Sätesgård i förenämde Sokn, består jämte et i samma Sokn därtil hörigt Gods af 4 Mantal. Gården är välbygd.

8. *Ankarsrum*, en Sätesgård i Hallingebergs Sokn, består af 1 Mantal; har 16 underlydande Hemman och goda Skogar. På Gårdens Ägor ligger *Ankarsrums* Järnbruk, hvilket har 2 Hamrar, med 4 Härdar, 800 Skepp:d Stångjärns Smide, samt Knipsmedja med Skärvärk.

9. *Odensviholm*, en Sätesgård belägen i Odensvi Sokn; har et särdeles angenämt Läge på en Landtudd vid en Sjö, med en härlig och vidsträckt Utsigt över nästgränsande Nägd. Gården är bebygd med et stort och vackert Stenhus, försedd med en stor prydlig Trägård åt Sjösidan. Vid Gården un-

underhållas 10 Häſtar, 100 Nöt och 140 Får. Härunder lyda flere andre Säterier och Frälſe-Hemman, och för öfrigt hela Odensvi Sokn, undantagande 3 ſmå Hemman.

10. *Kaſimirsborg*, en Sätesgård belägen i Gamleby Sokn, beſtår jämte några därunder lydande Gårdar af 5 Mantal. Gården har et ganſka ſkönt Läge vid Gamleby Viken, ſamt vackra Stenhus-Bygnader. Härunder hörer et Glasbruk liggande på Godſets Ägor.

11. *Stegeholm*, en Kongsgård, belägen i Lofta Sokn, vid inloppet til Gamleby Viken, gent emot Wäſtervik, har fordom haft et befäſt Slott.

12. *Nygård*, en Sätesgård belägen i förenämde Sokn, vid Gamleby Viken, har et behageligt Läge, ſamt vacker och anſenlig Åbyggnad. Avenuen är en Härlighet i Naturen.

13. *Åkerholm*, en Sätesgård i ſamma Sokn, beſtår af 8 Mantal. Gården är förſedd med et anſenligt Stenhus med Flyglar, välbygd Ladugård och vackra Alléer. Härvid underhållas 10 Häſtar, 100 Nöt och 50 Får.

14. *Winö*, en Sätesgård liggande ſam-

famma Sokn, på en Ö i Skärgården, består af 2 Mantal, har en anfenlig och vacker Mangårdsbyggnad, famt är väl odlad.

15. *Överrum*, en Sätesgård i merанämnde Sokn, består af 2 Mantal, famt är väl bebygd. På detta Godfets Ägor ligger *Överrums* Järnbruk, hvilket har 1 Hammare med 2 Härdar, 600 Skeppd. Smide, Masugn och Kanongjuteri.

16. *Bjurfund*, en Sätesgård i Loftahammar Sokn, angenämt belägen vid en Hafsvik, består af 3 Mantal och är väl bebygd.

17. *Winds*, en Sätesgård i Eds Sokn, består af 1 Mantal, famt håller i Vidd 6000 Tunnland. Gården är väl belägen och odlad, och Mangården består af en ganska vacker Stenhus Byggning.

18. *Forsby*, en Sätesgård i förenämde Sokn, består af 2 Mantal och är väl odlad. Mangården är af Sten vackert bygd.

19 *Hällerö*, en Sätesgård i famma Sokn består af 4 Mantal och är väl bebygd.

20. *Kråkevik*, en Sätesgård uti Eds Kapells Sokn, består jämte et därtil hörigt Gods af 4.5 Mantal, famt är väl bebygd.

21. *Windö*, en Sätesgård i förenämde Sokn, vid en Hafsvik, består af 4 Mantal, famt är väl bebygd.

22. *Stensnäs*, en Sätesgård belägen i Ukna Sokn, vid en Sjö, består af 1 Mantal, jämte flere underlydande Hemman. På Godsets Ägor befinnas 3 Järngruvor.

23. *Tyllinge*, en Sätesgård i Dalhems Sokn, angenämt belägen vid norra Ändan af Sjön Tyn, består af 4 Mantal och är väl bebygd.

24. *Fogelvik*, en Sätesgård belägen i Tryserums Sokn, och Fogelviks Capells Församling, består af 1 Mantal. Gården har et ganska angenämt Läge vid Fjärden Waldemarsvik, med en härlig Utsigt åt Sjösidan. Mangården är en stor och prydlig Bygnad af Sten; där befinnes en af de största Boksamlingar i Länet. Under Gården lyda 7 Mantal Säteri, samt 44 Hemman Frälse. Marken är väl odlad.

ÖLAND.

Denna Ö är belägen i Havet utanför Småland, hvarifrån hon skiljes medelst et Sund, som på det smalaste stället är 1.5 Mil bredt, mellan 56 Grad. 15 Min. samt 57 Grad. 18 Min. Latitud. Hon är ganska lång men smal; hon håller i Längd 13 Mil. Bredden är olika. Uti Södra Delen är densamma merendels 1.5 Mil, men uti den norra går den icke över 0.8 Mil. Uti Vidd håller Ön 14 Qv. Mil.

Hela

Hela Ön, ifrån den ena Udden til den andra har til Grund en Kalkbergs Sträcka, samt delas i *Allwaren*, *Landborgen* och *Midlandet*. Allwaren, som utgör mästadelen af Landet består af en horizontel Högd, som är torr och skarp, emedan den endast är af röd Kalksten, med liten eller alsingen Jord betäckt. Ifrån Allwaren til Stranden är merendels 0. 1/2 Mil. som är en låg Trakt, med Skog, Löfträn, Ängar och Åkrar försedd, ifrån hvilken Landet antingen ganska brant upstiger til Allwaren, eller ock skiljes med en perpendiculär mycket hög Afbrytning. Gårdarne ligga merendels vid Sidorne af Allwaren, dock utom Landtborgen; Allwaren är liksom öde och består af stora mäst ofruktbara Fält, samt är altså en skarp Allmänning för Fänaden. *Landtborgen* är Sidorna af Allwaren hvilka slutas med en liten Ås, som innesluter hela Allwaren inom en oval Ring, särdeles på den västra Sidan, där Landtborgen stiger til ansenlig Högd. På östra Sidan är Landtborgen lutande och sluttar omsider aldeles under Hafsbrynet, är dock på de flästa ställen synlig; men den består ej af Kalksten, utan allenast af sammandriven och från Havet upkastad Sand och Ör. På Landtborgen är Landsvägen för de Resande, hvaromkring Marken är mycket jämn, utan några Berg och Backar.

Midlandet, kallas Trakten mellan bägge desse Landtborgar, som är merendels slät och fri från Berg och några synnerliga Ojämnheter, utom små Kullar och Högder. Den innehåller, då den därpå befintliga Allwaren undantages, den bördigaste Marken, bestående af fet Lera och Svartmylla.

Landets förnämsta Produkter äro Boskap, godt Smör, Gäss, Säd, Honing, Vax, och sköna Nötter, men måste mångestädes kännas vid Skogsbrist, liten Hö-äng och svagt Sommarbete. Härifrån komma de små men starka Hästar, Ölands Klippare kallade, hvilka dock på Öland äro gemenligen större än de Afkomlingar, som här och där i Riket finnas. Af nyttiga Mineralier finnas Kalk, Sandsten, hvilken är blöt och gråagtig til Färgen, samt nyttjas vid Byggnader, Skifer, svart Marmor eller Probersten, gråspräklig grof Marmor, som nyttjas til Golfsten, Alun, och Stenkol.

Emedan Ön är smal, så finnas här inga ansenliga Åar, utan endast små Bäckar, ävensom här är Brist på Sjöar; en enda är af någon Betydenhet nämligen *Hornsjön*, hvilken håller i Vidd 0.3 Qvadrat Mil. Icke heller träffas här några höga Berg.

Ön är tämeligen väl bebodd. År 1800 steg Folkmängden til 22605, hvilket

gör

gör 1618 Männiſkjor på hvarje Qv. Mil. År 1765 var Folknumern 19534.

Inbyggarne nära ſig mäſtadels igenom Åkerbruk, Boſkapsſkötſel, Stenhuggeri, Kalkbrytning, Skälſkytteri, ſamt Fiſkfänge, förnämligaſt af Strömming och Torſk, ſamt Handel och Sjöfart. Något Tjärubränneri idkas uti nordligaſte Delen af Ön, däreſt finnes ymnigt Skog.

Ön förer Titel af Grefſkap. Deſs Wapen äro 2 Rågetter mellan några Roſor i himmelsblått Fält.

Skogen på Ön är överalt Konungens Park, däreſt finnes en myckenhet af Kron- och Dof- Hjortar ſamt Harar.

Ön indelas uti 2 Fögderien: *Södra* och *Norra Motet* kallade, hvilka innefatta 4 Proſterien ſamt 6 Härader, de där innehålla 592 Mantal.

5. Fögderiet SÖDRA MOTET.

Detta Diſtrict är jämnare och bättre bebygt är den norra Delen. ſamt äger ſärdeles bärande Åkrar, och Ängar jämte godt Mulbete; och idkas här därföre et fördelagtigt Åkerbruk och Boſkapsſkötſel; men lider Briſt på Skog. Storleken är 7.6 Qv. Mil.

Orter.

1. *Ottenby,* en ſtor Kongs Ladugård, belägen uti Ås Sokn på ändan af Ön Söderut, är den ſtörſta och bäſta på Ön, ſamt beſtår af 7.8 Mantal. Denna Egendom är afſtängd från det öfriga Landet med en Stenmur, 5 Alnar hög och 3 Dito bred, hvilken ſträcker ſig tvärtöver Landet 0.6 Mil, från den ena Stranden til den andra, och innesluter en ſärſkildt Djurgård beſtående endaſt af Löfſkog och ägande en vacker Samling Hjortar.

Mangården är välbygd, beſtående af Huvudbyggning med 2 vackra Flygelbyggnader; Stallsbyggnaden utgör en Sträcka af 194 Alnar, beſtående af 2 Rum innehållande 52 Spiltor; Fähuſet är 210 Alnar långt och innehåller 210 Bås.

Trägården utgör 3.5 Tunnland och har över 400 Frukt Trän. Humlegården beſtår af 1200 Stänger.

Vid Gården hålles et Stuteri ſom beſtår af circa 100 Häſtar, ſtörre och ſmärre, ſamt et Schäferi, hvilket til ſin Stam beſtår af 682 Får, ſom finnas til överfullt Antal. Desſe Får äro Spanſka; man har förſökt at jämväl underhålla Eiderſtädtſka; men de hava icke velat trivas. Til de-

deras Näring är anslagen den så kallade Ottenby-Lund, en Äng, som i medelmåttiga År giver minst 600 Häckar Hö.

Vid Gården befinnes en tämligen god Hamn med en Lastage Plats.

På sydligaste Udden af Ön är upbygd en Fyrbåk, 60 Alnar hög; hvarest Elden underhålles med Svenska Stenkol.

2. *Södra Möckleby*, en Sokn, hvarest befinnes en Alungruva, som håller vid pass 2 Bösseskott i Diameter, och är 12 Alnar djup, gående in i Landtborgen, såsom en Halfcirkel, har en lättbruten Malm. Denna överföres til Lovers Alunvärk på fasta Landet. Af den Alunskifer som smulas sönder brännes här Kalk. Utmed Gruvan vid kusten befinnes en Hamn och Lastage Plats kallad *Degerhamn*.

3. *Hammarby Hamn*, en Hamn belägen vid östra Kusten uti Gräsgårds Sokn, mellan en Holme och fasta Landet, är den bästa i Södra Motet; men är dock ej djupare än til 5 à 6 Fot.

4 *Tveta*, en Sätesgård i Torslunda Sokn, består af 2 Mantal. Åbyggnaden är i godt stånd och Marken är väl odlad.

5. *Mölltorp*, en Frälse Gård i Alguts-rums Sokn, består af 1 Mantal, samt är väl bebygd och odlad.

 6. Fög-

6. Fögderiet NORRA MOTET.

Detta Districk har magrare Jordmån och är skogrikare än det södra. Storleken är 6.4 Qv. Mil.

Orter.

1. *Borgholm*, en Kongs Ladugård belägen i Räpplinge Sokn på västra kusten har et gammalt Kongl. Slott, bygt i Fyr, kant af Ölands sten med 4 runda Torn samt omgivit med Murar. Gården består af 5.7 Mantal, samt är både i Mangårds och Ladugårds Hus bygd af Sten. All Gårdens Åker, så väl som Ängen och Utmarken, är med en Stenmur omgiven. Arrendatoren är skyldig at underhålla 100 Stycken Får af finulligt Slag, Spanska och Engelska, til Förädlning och Fortplantning. Här är et Kongl. Post-Kontor inrättadt. Här bredevid befinnes en välbelägen Hamn kallad Borge Hamn

2. *Halltorp* en Skattegård i Högsrums Sokn, består med underlydande Hemman af 6.5 Mantal. Gården har en vacker Utsigt samt är väl odlad.

3. *Sikehamn*, en Hamn belägen uti Bredsätra Sokn på östra Kusten.

4. *Galltorp*, en Sätesgård i Gärdslösa Sokn, är i sit Slag den enda på Ön, består af 1 Mantal, samt är väl odlad.

5. *Käl-*

5. *Källahamn*, en Hamn belägen på östra Kusten, är en god och säker Hamn för alla Väder.

6. *Kårholms Hamn*, har vid Inloppet 12 Fot djupt Vatn och är även säker för alla Väder.

7. *Horn*, en Kongs Ladugård i Högby Sokn på västra kusten, består af 4 Mantal. Arrendatoren är skyldig at til Försälgning och Fortplantning underhålla 50 finulliga Får.

8. *Sandwiks Hamn*, en Hamn på östra Kusten i nysnämde Sokn, är en af de bästa på Ön.

9. *Böda Hamn*, vid östra kusten är Färjestället mellan Öland och Gottland.

De mäst freqventerade Hälsobrunnar i Länet äro följande:

Kristvalla uti Soknen af samma Namn. *Norrby*, uti Döderhult Sokn; *Södra Wi*, uti Soknen af samma Namn; *Långelöt*, uti Soknen af samma Namn på Öland; *Hundérums*, i Böda Sokn på samma Ö.

3. JÖNKÖPINGS Län.

§. 1. *Läge och Storlek.*

Den bästa Kartan över detta Län är ritad af Marelius uti vanligt Landskarte Format, samt graverad och utgiven År 1788.

Länet innefattar Norra Delen af SMÅLAND. Dess Matematiska Läge är mellan 59 Grad. 50 Min. och 58 Grad. 10 Min. och 33 Grad. 15 Min. Longitud. Det gränsar i Norr til Mariestads Län, Sjön Wettern och Östergötland, i Öster til Kalmare Län, i Söder til Wexiö Län, i Wäster til Halland och Wänersborgs Län.

Länet håller i Längd 16 Mil, i Bredd 10 och i Vidd 96 Qvadrat Mil; Andelen i Wettern oberäknad.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Landet är bärgigt och har tämeligen stora Bärgshögder, hvilka dock äro långsluttande och jordtäckte samt bevuxne, hvarimellan förekomma större Vidder och Upodlings Fält, och somligstädes några Slätt- och Hedmarker. Midt igenom Landet, ifrån söder til Norr går en Stor Landtrygg, ifrån hvilken Landets Strömar hava sina Ursprung, och hvilka flyta dels åt Östersjön dels åt Kattegat. Här finnas 2 stora Malm-

Malmtrakter, såsom först den stora Skiferstäckan, inom hvilken i Alsheda Sokn både det kopparmalmsfyndiga *Kleva* Berget såsom ock *Ädelfors* Guldvärk är beläget. Uti Granskapet med Guldvärket äro mägtige Järnmalms Gångar blåttade; och några Mil derifrån finnas vackra Anvisningar både på Silver och Koppar. Den andra Malmtrakten är *Taberg*, beläget uti Jönköpings Nägden, som helt och hållet består af idel Järnmalm. Kalk är i allmänhet svårt efter, dock finnas uti sydöstra Delen af Länet 2 Kalkbrott som til Husbehof förse den kringliggande Landsorten på 10 Mils Omkrets med Kalk. Bland Bärgen är *Lövberget* i Wästbo Fögderi et af de högsta. Den öpna åkerjorden utgör 53180 Tunnland, oberäknadt den som tilhörer Städerne. År 1805 underhöllos på Landsbygden i Länet 12370 Hästar, 17540 Oxar, 45000 Kor, 27900 Ungnöt, samt 64760 Får.

§. 3 *Watn.*

Med Strömar och Sjöar är Landet väl försedt. Åarne *Nissa*, *Laga* och *Ämåå* taga här deras Ursprung. De största Sjöar äro *Wettern*, *Sommen*, *Bolme* och *Widöstern*, som alla endast til en Del höra hit.

Ta-

Tabell över Strömarne.

Namnet.	Fögderiena, ſom Strömen flyter igenom.	Längd Mil.
1 *Niſſa*	Wäſtbo, Jönköpings	11
2 *Laga*	Öſtbo —	7
3 *Ämån*	Öſtra, Wäſtra Härads	7
4 *Skede Ån*	Öſtra Härads, Wedbo	5
5 *Säby Ån*	Wedbo —	5
6 *Husqvarns Ån*	Jönköpings —	5

Ingen af de öfrige Strömarne håller inom Länet 5 Mil i Längd, hvarför ock de här icke anföras.

Tabell över Sjöarne

Namnet	Fögderiena hvaruti Sjön är belägen.	Vidd Qv. Mil
1 Del af *Wettern*	Jönköpings	3.2_
2 Del af *Bolmen*	Wäſtbo	1.2_
3 *Koſeken*	Wäſtra Härads	0.25
4 Del af *Widöſtern*	Öſtbo	0.24
5 *Myckleflon*	Wedbo	0.24
6 *Solen*	Wedbo	0.22
7 *Nömmen*	Öſtra Härads	0.2_
8 Del af *Unnen*	Wäſtbo	0.14
9 *Tjurken*	Öſtra Härads	0.14
10 Del af *Somen*	Wedbo	0.13
11 *Hirſen*	Öſtbo	0.12

12 *Algunnen*	Wästra Härads	0.12
13 *Bunnen*	Jönköpings	0.11
14 *Nätaren*	Jönköpings	0.11
15 Del af *Örknen*	Wästra Härads	0.1–

Widden af Sjöarne Wettern, Bolmen och Somen är förut i denna Geografie anförd. Här införes hela Storleken af de öfrige Sjöar uti hvilka Länet äger Andel och som i Tabellen äro anteknade. *Widöstern* 0.36 Qvadrat Mil, *Unnen* 0.2, *Örknen* 0.2.

§. 4. *Landets Produkter.*

Emedan här icke finnas vidsträckta Åkerfält, så bär Landet icke så mycken Säd som tarvas til dess Förnödenhet; men den Åker som uptagen är har särdeles bärande Jordmån. Däremot finnas sköna Ängar och kostligt Mulbete, hvarför ock en myckenhet Boskap här underhålles, hvilken således är Landets förnämsta Produkt. En ansenlig Mängd Slagtoxar sändes härifrån til Stockholm och andre orter i Riket. Uti åtskilliga Nägder finnas ansenliga Skogar. Af Metaller träffas Guld, Silver, Koppar och Järn.

§. 5. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Detta består til större Delen uti en fördelagtig Boskapsskötsel, hvarjämte jämväl idkas

idkas Åkerbrnk. En Del af Almogen närer sig ock af Bärgsbruk, Skogshygge samt Fiske i de större Sjöarne.

§. 6. *Folkmängd.*

Jönköpings Län är et af de medelmåttigt bebodda i Riket. År 1805 steg Folkmängen til 114547, hvilket gör 1193 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

År	1800	var Folkmängden		114430
—	1795	—	—	113228
—	1772	—	—	115560
—	1769	—	—	115926
—	1754	—	—	108529

Folkmängden har således på et halft Seculum ökat sig med 6018 Personer.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet innefattar 6 Fögderien; nämligen *Jönköpings*, beläget Norrut vid Gränsen til Mariestads Län, Wettern och Östergötland; *Wedbo*, uti Nordost, vid Gränsen til Östergötland och Kalmare Län; *Östra Härads*, Österut vid Gränsen til Kalmare Län; *Wästra Härads*, väster om det föregående vid Gränsen til Wexiö Län; *Östbo*, söderut ocksä vid Gränsen til Wäxiö Län;

Wäst-

Wästbo, västerut och i sydväst, vid Gränsen til Wexiö län, Halland och Wänersbords Län.

Länet innehåller 3 Städer, 131 Soknar samt 4029 Hemman, hvaraf 1896 äro Skatte, 591 Krono, och 1542 Frälse.

b. Clerifka Indelningen.

Länet hörer til Wexiö Stift undantagande Wedbo Fögderi, som lyder under Linköpings Stift, och Mo Härad som hörer til Skara Stift. De Prosterien af Wexiö Stift som ligga inom Länets Gränsor äro *Östra Härads, Wista, Wästbo, Östbo, Wästra Härads* och *Tweta*. Wedbo Fögderi utgör et Prosteri och Mo Härad Del af et Prosteri.

c. Juridiska Indelningen.

Jönköpings Län utgör en del af Smålands Lagsaga, samt innefattar 3 Häradshöfdingedömen och 9 Härader: nämligen *Tweta, Mo, Wista, Norra Wedbo, Södra Wedbo, Östra, Wästra, Östbo,* samt *Wästbo*.

d. Militärifka Författningen.

Länet underhåller en Del af Smålands Cavalleri Regimente, samt et Regimente Infanteri kalladt Jönköpings Regimente, bestående af 8 Compagnier och 1100 Man.

e. Bärgs

e. Bärgs Författningen.

Ådelfors Guld- och Kopparvärk har egen Stat och Direktör, som tillika är Bärgmästare uti Skåne och Kronobergs Bärgslag. Tabergs Järn Bärgslag utgör et Bärgs-Fögderi.

Tabell över JÖNKÖPINGS Län.

	Wild Qv Mil	Hem-mant.	Folk-mängd. år 1805.
1 JÖNKÖPINGS Fögderi			
a. *Tveta* Härad			
1 JÖNKÖPING *			2501
Slottsförsamlingen			463
2 *Ljungarum*	—	22.1	672
3 SVARTARP *	—	44	950
4 *Lekaryd*	—	45	11[illegible]2
5 BARKARYD	—	33.2	1091
6 *Nässjö*	—	27.1	9[illegible]3
7 JÄRSNÄS	—	31.7	878
8 *Forserum*	—	28.8	719
9 HAKARP	—	26.1	992
10 ROGBERGA	—	39	932
11 *Öggestorp*	—	28.5	648
12 JÄRSTORP	—	22.7	5[illegible]7
13 *Bankeryd*	—	29.—	712
14 BARNARP	—	28.8	717
15 *Månsarp*	—	14.—	5[illegible]9
16 SANDSERYD	—	18.6	516

b. Mo

b. *Mo* Härad

	Habo, mindre Delen			153
17	BOTNARYD, större Delen	—	29.8	865
18	*Mulsaryd*	—	16.4	573
19	*Angårdsheſtra*	—	11.5	464
20	STENGÅRDSHULT	—	14.1	433
21	*Unnaryd*	—	15.5	520
22	*Wadshult*	—	4.7	192
23	*Öreryd*	—	11.5	384
24	*Heſtra*	—	9.—	285

c. *Wiſta* Härad

25	GRÄNNA Stad *	—		517
26	*Gränna* Sokn	—	94.1	2332
27	SKÄRSTAD	—	75.—	1703
28	ÖLMESTAD	—	46.7	1104
29	WISINGSÖ	—	73.1	782
	Summa	18.2	840.—	22485

2. WEDBO Fögderi

a. *Norra Wedbo* Härad.

1	SÄBY *	—	124.1	3066
2	LOMMARYD *	—	59.5	1589
3	*Bälaryd*	—	25.5	786
4	LINDERÅS	—	77.5	1626
5	ASKERYD *, en Del	—	37.3	1151

6	*Bredesta*	—	15.6	449
7	MARBÄCK	—	36.5	842
8	FRINNERYD *	—	26.2	603
9	WIREDA *	—	29.4	962
10	*Hafrida*	—	12.7	431
11	ADELÖF *	—	54.2	1465

b. *Södra Wedbo* Härad

12	EKESJÖ Stad *	—		1075
13	*Ekesjö* Sokn	—	60.—	1134
14	HÖREDA *	—	51.4	1429
15	*Medelby*	—	12.5	556
16	HULT	—	32.5	1076
17	*Edshult*	—	30.7	765
18	INGATORP	—	45.7	1405
19	*Bellö*	—	18.1	453
20	FLISBY *	—	49.4	1313
21	*Solberga*	—	43.5	1147
22	*Hesleby*, Annex til *Rumskulla* i Kalmare Län	—	33.5	1037
23	Del af LÖNBERGA	—		78
	Summa	18.	874.8	24438

3. ÖSTRA HÄRADS Fögderi

1	KORSBERGA	—	50.—	1259
2	*Lemnhult*	—	28.2	644
3	ALSHEDA *	—	75.5	2099
4	*Skeda*	—	39.8	1090

5 Ökna

5 *Ökna*	—	30.7	987
6 Skirö	—	31.6	784
7 *Nye*	—	34.8	840
8 Näshult	—	39.—	976
9 *Stenberga*	—	38.1	715
10 Karstorp	—	20.5	581
11 *Kråkshult*	—	12.6	785
12 Wetlanda	—	56.7	1544
13 Myresjö	—	31.2	793
14 *Lannaskede*	—	18.2	524
15 Björkö	—	28.2	1057
16 *Nävelsjö*	—	25.4	843
17 Bexheda	—	25.2	589
18 *Näsby*	—	26.6	552
19 Del af Wirserum	—		271
Summa	12.2	612.3	16936

4. Wästra Härads Fögderi

1 Fröderyd	—	32.1	909
2 *Ramqvilla*	—	32.6	992
3 *Bäckeby*	—	19.5	664
4 Sandsjö	—	64.2	1622
5 *Wallsjö*	—	18.—	432
6 Hultsjö	—	37.5	1165
7 *Skeppersta*	—	20.—	654
8 *Hjertlanda*	—	10.4	227
9 Hjelmseryd	—	54.8	2065
10 *Stockaryd*	—	20.7	563

11	WRIGSTAD	—	36.—	1136
12	*Swennarum*	—	34.4	1193
13	*Nydala*	—	30.1	976
14	BRINGETOFTA	—	37.4	1126
15	*Hylletofta*	—	21.2	625
16	*Ljunga*	—	22.6	574
17	MALMBÄCK	—	33 7	1504
18	*Ödestuga*	—	17.2	727
19	*Almesåkra*	—	14.6	448
20	*Solberga*, Annex til *Korsberga*	—	16.7	485
	Summa	15.4	573.7	18087

ÖSTBO Fögderi

1	WÄRNAMO *	—	56.1	1907
2	*Woxtorp*	—	34.2	983
3	*Tånnö*	—	11.7	449
4	RYDAHOLM	—	74.2	2481
5	*Gällaryd*	—	17.2	884
6	KÄREDA	—	22.1	754
7	*Hånger*	—	14.7	636
8	FRYELED	—	28.2	1033
9	*Hagshult*	—	15.6	563
10	TOFTERYD	—	21.1	1149
11	*Byarum*	—	34.5	1850
12	*Bonstorp*	—	8.1	462
13	ÅKER	—	29.5	1193
14	*Kätsjö*	—	15.5	563
	Summa	14.6	372.7	14907

6. WÄST-

6. WÄSTBO Fögderi

1	WILSTA *	—	49.5	1390
2	*Wåthult*	—	12.—	304
3	*Båreryd*	—	18.2	452
4	FORSHEDA	—	22.1	458
5	*Bredaryd*	—	25.1	603
6	*Torskinge*	—	13.2	355
7	RÄFTELED	—	51.8	1233
8	*Anderstorp*	—	15.7	704
9	ÅSENHÖGA	—	14.2	767
10	*Källeryd*	—	9.8	370
11	KULLTORP	—	25.2	809
12	*Gnosjö*	—	13.7	465
13	UNNARYD	—	47.8	1303
14	*Jällontofta*	—	12.5	336
15	FEMSJÖ	—	20.—	502
16	LÅNGARYD *	—	80.4	1923
17	*Färgaryd*	—	30.5	762
18	BOLMSÖ	—	29.2	728
19	*Tanåker*	—	9.5	306
20	*Dannäs*	—	18.4	477
21	ÅS	—	29.2	638
22	*Kållerfla*	—	10.7	352
23	HESTRA	—	39.2	842
24	*Gryteryd*	—	9.8	293
25	BURSERYD	—	34.6	903
26	*Bosebo*	—	11.7	232
27	*Sandvik*	—	5.5	187
	Summa	17.3	659.5	17694
	Total Summa	95.7	3933.—	114547

Förtekning på Stångjärns Hammar-Värken i Jönköpings Län, jämte deras Smide År 1800.

Wärket.	Fögderiet.	Soknen.	Smide. Skepp:d
1 *Norrhammar*	Jönköp.	Månsarp	200
2 *Nisfafors*	Dito	Öreryd	690
3 *Brufaholm*	Wedbo	Ingatorp	400
4 *Lindefors*	Wäftra Här.	Svenarum	575
5 *Os*	Dito	Nydala	200
6 *Hörlè & Karlfors*	Öftbo	Wärnamo	1000
7 *Götaftröm*	Dito	Tofteryd	300
8 *Götafors*	Dito	Byarum	575
9 *Eckersholm*	Dito	Dito	460
10 *Gyllenfors*	Wäftbo	Anderstorp	200
		Summa	4600

I Länet finnas 15 Masugnar.

1. JÖNKÖPINGS Fögderi.

Detta Diftrict innefattar 3 Härader: Tweta, Mo och Wifta. Det gränfar til Marieftads Län, Wettern, Öftergötland, Wedbo, Wäftra Härads, Öftbo, Wäftbo Fögderier, famt Wänersborgs Län. Storleken är 18.2 Qvadrat Mil. Marken är högländt, den högfta i Länet; ty härifrån taga åtfkilliga Strömar deras Urfprung, fom fly-

ta

ta dels åt Kattegat dels åt Österſjön, nämligen: Nisſa och Laga åt det förra Havet, och Åmån ſamt några Åar ſom falla i Wettern åt det ſednare Havet. Jordmånen är tämmeligen bördig. Af nyttiga Mineralier finnes här Järn och Alun. År 1805 befanns här 10320 Tunnland öppen Åkerjord. Boſkapsſkötſeln är ock tämmeligen god. Nyſsnämde År underhöllos 2800 Häſtar, 2780 Oxar, 7980 Kor, 5320 Ungnöt, ſamt 13750 Får. Förenämde År var Folkmängden 22485, ſom gör 1235 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

Orter.

1. Jönköping, en Stad belägen vid Wettern, mellan denna Sjö, och 2 ſmå Sjöar, på et Näs, ſom är lågt, ſumpigt och för alla Väder blottſtäldt. 33.2 Mil från Stockholm och 15 från Göteborg, under 57 Grad. 48 Min. Polhöjd. Staden har aflång Figur, håller i Längd 1800 Alnar, i Bredd 380, och i Widd 38 Tunnland, utom Malmarne och Slottet, men med det ſednare 44 Tunnland. Gator och Gränder äro tämeligen reguliera, de äro inalles 20, af hvilka 4 löpa efter Längden och 16 efter Bredden af Staden. De bägge ſtörſta Gatorna äro vid Midden något bugtiga.

Staden är Säte för Kongl. Göta Hof-Rätt och Länets Höfdinge. Han har 2 Malmar eller Förstäder, hvilka skiljas från Staden medelst en Graf, som leder Vatnet mellan de bägge små Sjöarne, hvarvid Stagen är belägen. Här finnas 3 Kyrkor, en i sjelva Staden, och 2 utom, 1 Trivial Skola, et Boktryckeri, et Apotek, et Gevärs-Factori, samt en Krono Rustkammare. I Staden ligger en Garnison Artilleri, som här har et Tyghus och et Laboratorium. Bland Byggnader märkas Stadskyrkan, Hof-rättshuset och Rådhuset, hvilka äro vackert upförde af Sandsten. Tätt utmed Staden västerut är Slottet beläget; det har sin egen Församling.

År 1805 steg Folkmängden til 2501, hvaraf 1104 voro Mankön och 1397 Qvinkön, utom Slotts-Församlingen, som utgjorde 463 Personer.

Staden njuter Stapelfrihet, men idkar icke vidsträckt Handel. Uti Wettern äger han inga Fartyg. År 1805 funnos här 33 Handelsmän, af hvilka några icke bo i Staden, men stå ändock qvar i Matrikeln. Handelen idkas mästadelen med Salt, Sill, Torrfisk, Socker, Sirap, Kryddvaror, Kardus-Tobak, Snus, något Alnegods, samt Järnsmide; föga med Vin och Caffe.

Af

Af Manufacturer äro 1 Klädes- Fabrik, 3 Färgerier, 4 Snus- Fabriker och 2 Tegelbruk i Gång, jämte några andra som här funnos år 1791, nämligen 1 Flanells- Tryckeri, 1 Kimröks- Bränneri och Becksjuderi, 1 Vaxduks-Fabrik, 1 Kamullsgarns Spinneri och 2 Spegel-Fabriker; men af dessa äro några nedlagda.

År 1805 funnos här 123 Mästare med 103 Geseller och 143 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk. År 1795 voro här 120 Värkstäder med 100 Geseller och 144 Lärlingar uti 39 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	3	Linvävare	3
Bleckslagare	1	Murmästare	3
Bokbindare	3	Målare	3
Borstbindare	1	Mässingsslagare	1
Bundtmakare	2	Perukmakare	4
Corduansmakare och		Sadelmakare	4
Garvare	5	Skoflickare	1
Gelbgjutare	2	Skomakare	12
Glasmästare	2	Skräddare	5
Guldsmeder	4	Slagtare	2
Gördelmakare	3	Smeder	2
Handskmakare	4	Snickare	7
Hattmakare	4	Snörmakare	2
Knappmakare	1	Sockerbagare	1
Kopparslagare	5	Sotare	1
Krukmakare	4	Svarvare	2

Ställ- och Vagnmakare	8	Tenngjutare	2
Sämskmakare	3	Trägårdsmästare	1
		Urmakare	1

År 1805 steg Tull-Upbörden til 3783 R:dr. Nära Staden västerut är Slottet beläget; det har sin egen Församling.

2. *Maredal*, en Hälsobrunn belägen bredevid Staden, håller balsamiskt Vatn.

3. *Taberg*, et Järnmalms-Berg, beläget 1.2 Mil från Jönköping söderut, i Månsarps Sokn, är en Bergssträckning, som til sin hela Längd, innan den af någon Dal slutas, sträcker sig vid pass 1500 Famnar i Längden, men til sin högsta Rygg räknas Längden 750 Famnar. Bergets Brant är över 200 Alnar i lodrätt Högd. Hela Tabergs Sträckningen, åtminstone dess högsta Rygg, består af idel jämnsidiga Järnmalms-Strek, som äro af 3 Slag: det första förer ganska god och rik Järnmalm, til Utseendet svart och brunagtig, och kallas Järnband; det andra har svart, mörk och sotgnistrig Malm; bägge Slagen hålla vid pass 32 Procent Järn; det tredje har enahanda Slags Malm med de bägge förre, men Malmen är överalt insprängd med tunna, längs efter Malmens klyfning liggande vita Kalkspats-Fläckar; håller 21 ProCent Järn. Detta Taberg

berg är det enda i Sverge, som helt och hållet består af Järnmalm och har Malmbrytning åvan Jord. Malmbrytningen sker uti Bergets Stenrösning uti de lösa Geschiberne. Denna Malmart håller intet Svavel eller Arsenik, utan giver et godt och välartadt Järn. Malmbrytningen härstädes tog sin Början År 1621.

3. *Husqvarn*, et godt Krutbruk och Gevärs-Factori beläget 0.5 Mil från Jönköping, vid en Å, som 0.2 Mil härifrån faller i Wettern. Denna Å har här 4 stora Wattufall, hvaraf det andra, Slipstens-Fallet kalladt, är det största. Här är ock et Salpeters-Rafineri.

4. GRÄNNA, en Stad, belägen vid Wettern, 26.5 Mil från Stockholm, och 4 Mil från Jönköping. Staden ligger nedanföre och invid et högt Berg; håller i Längd 1800 Alnar, i Bredd 500, och i Vidd 36 Tunnland. Här finnes allenast en enda Gata, hvilken går midt genom Staden efter Längden, utom en Gränsegata som skiljer Staden från dess Åkrar, samt 3 Tvärgränder. Stora Gatan är delad i tu med en Graf, och planterad på bägge Sidor med Löfträn. Förenämde Åkrar ligga mellan Staden och Sjön. Bland Byggnader märkes Stadskyrkan, som är stor och vacker.

År

År 1805 var Folkmängden 517, hvaraf 219 hörde til Mankönet och 298 til Qvinkönet.

Staden idkar ansenlig Handel med Oxar. År 1805 voro här 11 Handelsmän. Af Fabriks-Anstalter finnes et Flanells-Tryckeri och 1 Tobaks-Fabrik. Förenämde År funnos 34 Handtvärkare, med 9 Geseller och 10 Lärlingar uti åtskilliga Professioner. År 1794 voro här 52 Värkstäder med 9 Geseller och 22 Lärlingar uti 23 särskidta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	1	Perukmakare	1
Corduansmakare	3	Sadelmakare	1
Färgare	2	Skomakare	11
Glasmästare	2	Skräddare	5
Guldsmed	1	Slagtare	1
Gördelmakare	1	Smeder	2
Handskmakare	3	Snickare	3
Hattmakare	2	Sämskmakare	2
Kopparslagare	2	Tenngjutare	1
Krukmakare	1	Urmakare	1
Murmästare	4	Wagnmakare	1
Målare	1		

Tull-Upbörden är bortarrenderad.

Staden äger över 90 Tunnland bördig Mark, å hvilken idkas ansenlig Tobaks-Plantering.

5. *Rött-*

5. *Röttle*, en By, belägen o.5 Mil från Staden, vid en Å som kommer utur Sjön Bunnen och faller i Wettern, samt här formerar et högt Wattufall, hvarvid 1 Pappersbruk, 5 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn äro anlagde.

6. *Wisingsö*, en Ö, belägen uti Wettern, o.6 Mil från Gränna, 2.4 från Jönköping och o.8 Mil från Wästergötland. Ön håller i Längd 1.3 Mil, i Bredd o.4 Mil, och i Widd 5080 Tunnland. Hon är lågländt samt har en tämmeligen fruktbar Jordmån. Den öpna Åkerjorden utgör vid pass 630 Tunnland. År 1805 steg Folkmängden til 782, hvaraf 379 voro Mankön och 403 Qvinkön. Omkring 150 Hästar, 200 Oxar, 180 Kor, 70 Ungnöt och 400 Får underhållas på Ön. Hon är märkvärdig för et här befintligt Gymnasium, hvarvid 2 Lectorer äro Lärare. Därvid befinnes ock et Bibliotek, en vacker Botanisk Trägård, samt en Frukt-Trägård af utvalda Äple- och Päron-Trän. Jämväl finnes här en Skola. På Ön har fordom legat et befäst Slott, kalladt Wisingsborg, hvilket numera är förstördt. Godset som hörer därunder, är en Kongs-Ladugård. Därvid befinnes en Djurgård hvaruti Kronhjortar vistas.

2. Wed-

2. WEDBO Fögderi.

Detta Distrikt innefattar 2 Härader: Norra och Södra Wedbo. Det gränsar til Östergötland, Kalmare Län, samt Östra Härads och Jönköpings Fögderien. Landet är tämligen bergagtigt, men de jämnare Nägderne hava bördig Jordmån. På Sjöar är ingen brist. Fögderiet är bland de bäst bebodda i Länet. År 1805 steg Folkmängden til 24438, hvilket gör 1358 Människjor på hvarje Qvadrat Mil. Benämde År befunnos här 11930 Tunnland öppen Åkerjord. Boskapsskötseln är ansenlig. Förenämde År underhöllos 3185 Hästar, 4530 Oxar, 9830 Kor, 6300 Ungnöt, samt 15480 Får.

Orter.

1. EKESJÖ, en Stad belägen vid 2 små Åars Sammanlopp, hvilka flyta åt Åmån, 31.5 Mil från Stockholm och 5.5 Mil från Jönköping. Staden håller i Längd 1200 Alnar, i Medelbredd 600 och i Vidd 35 Tunnland, då den bebygda Delen af Staden räknas; men om härjämte räknas de innom Stadens Staket varande Gräsplatser, är Vidden 68 Tunnland. Gator och Gränder äro icke reguliera; deras Antal är vid pass 24. År 1805 var Folkmängden 1075, hvaraf 485 hörde til Mankönet och 590 til Qvinkönet. In-

Inbyggarne hava deras Näring af Handel och Handtvärk. Förnämsta Rörelsen är väl Oxhandeln, men bidrager icke til Stadens Styrka, ty i sjelva Staden finnas blott 2 Oxhandlare; utan från Landsorten komma egenteligen de som idka denna Handel. År 1805 voro här 18 Handelsmän. Af Fabriks-Anstalter finnas 2 Färgerier, et inom och et utom Staden, samt 1 Knipahammare utom Staden, som dock endast nyttjas til Smidande för Stadens Husbehof. År 1805 voro här i gång 60 Värkstäder med 48 Geseller och 51 Lärlingar uti åtskilliga Professioner, bland andra Sämskmakeri och Stolmakeri. Samma År steg Tull- Upbörden til 1316 R:dr. På Stadens Ägor planteras Tobak, hvilken är mycket begärlig.

2. *Säby*, en Sokn belägen vid Sjön Somen, märkes, emedan hon är den största Soknen i Länet. Hon innehåller 124 Mantal och har 1836 Tunnland öpen Åkerjord. År 1805 steg Folkmängden til 3066. Samma År underhöllos här 490 Hästar, 490 Oxar, 930 Kor, 1220 Ungnöt och 1600 Får.

3. *Lommaryd* och *Adelöf* äro Soknar med Marknadsplatser.

4. *Edshult*, et ansenligt Sätes-Gods vid Sjön Mycklaflon.

3. Ö-

3. ÖSTRA HÄRADS Fögderi.

Detta Distrikt innefattar Häradet af samma Namn. Det gränsar til Wedbo Fögderi, Kalmare Län, Wexiö Län och Wästra Härads Fögderi. Storleken är 12.2 Qv. Mil. Marken är i allmänhet bergaggtig. Med Sjöar är Landet väl försedt. Midt genom Landet flyter Åmån. Utaf alla Fögderier i Länet är detta det bäst bebodda. År 1805 var Folkmängden 16936, hvilket gör 1390 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Samma År funnos här 7030 Tunnland öpen Åkerjord, och underhöllos 1830 Hästar, 3570 Oxar, 7540 Kor, 5215 Ungnöt och 10220 Får.

Orter.

1 *Alsheda*, en Sokn, märkes, emedan hon jämte de därtil höriga Annexer är det största Pastorat i Länet. Detta Pastorat innehåller 146 Mantal och har 1500 Tunnland öpen Åkerjord. År 1805 var Folkmängden 4176. Samma År underhöllos här 376 Hästar, 612 Oxar, 1228 Kor, 750 Ungnöt, samt 1330 Får. Alsheda Sokn är för öfrigt märkvärdig för et här befintligt Guldvärk benämdt

Ådelfors, beläget 3 Mil från Ekesjö, hvilket i sit Slag är det enda i Riket. Det har

har åtskilliga små Gruvor eller Skärpningar i denna Sokn. Likaledes hava Skärpningar blivit påfunne uti Ökna Sokn, 1 Mil härifrån belägen, samt uti Björkö Sokn 2.5 Mil härifrån. År 1738 blef den första Guldmalms-Ådran uptäckt. I början har Guldfångsten varit tämeligen ymnig, men i sednare Tider aftagit. Af dessa Gruvors Malm har från År 1738 til År 1773 12000 Ducater blivit myntade. Ifrån och med 1773 til och med 1778, på 6 År, hava 4200 Ducater blivit myntade.

Tabell över Guld-Tilvärkningen på 23 År i sednare Tider.

År.	Marker.	Lod.	År.	Marker.	Lod.
1773	14.	4.5	85	6.	11.2
74	8.	13.—	86	8.	8.6
75	10.	15.—	87	5.	14.3
76	18.	4.—	88	2.	—
77	10.	14.5	89	1.	5.4
78	11.	15.4	90	—	11.—
79	10.	14.2	91	2.	9.3
80	11.	3.—	92	4.	2.4
81	8.	5.7	93	5.	4.7
82	15.	10.—	94	6.	12.8
83	6.	3.—	95	5.	5.5
84	8.	10.2	Summa	185.	5.7

I denna Sokn befinnes jämväl *Klevs* Koppargruva, med en Kopparhammare. Vid Sunnerskog i samma Sokn har och en Koppargruva blifvit upfunnen, men Arbetet därvid är numera nedlagt.

4. WÄSTRA HÄRADS Fögderi.

Denna Trakt innefattar Häradet af samma Namn, samt utgör medlersta Delen af Länet. Den omgives af Jönköpings och Östra Härads Fögderier, Wexiö Län samt Östbo Fögderi. Storleken är 15.4 Qvadrat Mil. Marken är här något jämnare än i de 3 föregående Fögderierna. Af Metaller finnes Järn och Koppar. Öpna Åkerjorden utgör 9480 Tunnland. År 1805 steg Folkmängden til 18087, hvilket gör 1134 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Samma År underhöllos här 1840 Hästar, 2650 Oxar, 6986 Kor, 4790 Ungnöt och 8140 Får.

Orter.

1. *Eksjö Hofgård*, et ansenligt Säteri, med et Kopparvärk i Wallsjö Sokn, hämtar sin Malm från *Fredriksbergs* Koppargruva i Fröderyd Sokn. Följande Förtekning visar Tilvärkningen vid detta Värk på några År, emot Slutet af förra Seculo.

År

År.	Gårkopp:r. Skepp:d.	År	Gårkopp:r. Skepp:d.
1773	18.1	1781	72.2
74	22.1	82	63.5
75	32.–	83	56.5
76	50.–	85	40.–
77	32.–	90	4.–
78	31.–		

Hytta och Värkstäder upbrunno År 1804.

2. *Inglamåla*, en Järngruva i Fröderyd Sokn.

3 *Säfsjö*, en ansenlig Sätesgård i Ljunga Sokn.

5. ÖSTBO Fögderi.

Detta Distrikt utgör Häradet af samma Namn. Det omgives af Jönköpings och Wästra Härads Fögderier, Wexiö Län samt Wästbo Fögderi. Storleken är 14.6 Qvadrat Mil. Landet formerar en vacker och fruktbar Dal omkring Ån *Laga* som flyter här midtigenom. Öpna Åkerjorden utgör 7250 Tunnland. År 1805 steg Folkmängden til 14907, hvilket gör 1021 Människjor på hvarje Qvadrat Mil. Nysnämde År underhöllos här 1430 Hästar, 1730 Oxar, 3600 Kor, 3210 Ungnöt, samt 4150 Får.

Ortet:

1. *Wärnamo*, en By och betydlig Marknads-Plats i Wärnamo Sokn, 10 Mil från Jönköping och Halmstad, håller årligen 4 Marknader, å hvilka en Myckenhet Boskap affättes. Wärnamo Pastorat är et af de största i Länet; det innehåller 102 Mantal, och har 1640 Tunnland öpen Åkerjord. År 1805 var Folkmängden 3339. Samma År underhöllos här 400 Hästar, 550 Oxar, 700 Kor, 800 Ungnöt samt 830 Får.

2. *Hörle*, et Järnbruk i Wärnamo Sokn vid Laga Ån, har 2 Hamrar med 4 Härdar, Såg och Mjölqvarn, vacker Stenhusbyggnad och Lust-Trägård.

3. *Karlsfors*, också et Järnbruk i samma Sokn, har 1 Stångjärns-Hammare, 1 Ämnes-Hammare, 2 Spikhamrar samt 1 Klensmeds-Härd. Bägge Bruken, som hava samma Ägare, smida tilsamman 1000 Skepp:d Stångjärn.

4. *Ed* och *Lundholmen* äro ansenliga Sätesgårdar i Woxtorp Sokn.

5. *Rydaholm*, en Sokn, märkes, emedan på dess Kyrkodörr finnes en Aln insatt, hvilken innehåller det Alnmått, som är taget til Efterrättelse för Alnmåttet i hela Riket. Rydaholms Pastorat är jämväl et af de

de största i Länet. Det inbegriper 91 Mantal och har 1390 Tunnland öpen Åkerjord. År 1805 var Folkmängden 3365. Samma År underhöllos här 320 Hästar, 550 Oxar, 840 Kor, 920 Ungnöt och 500 Får.

6. *Tofteryd,* en Sokn, som med de därtil lydande Annexer också utgör et af de största Pastoraten i Länet. Det är väl icke stort i anseende til Hemmantalet, ty Mantalen stiga icke över 64; men har [illegible] Tunnland öpen Åkerjord. År 1805 var Folkmängden 3461. Samma År underhöllos här 210 Hästar, 260 Oxar, 790 Kor, 3[illegible]0 Ungnöt, samt 1090 Får.

6. WÅSTBO Fögderi.

Denna Trakt innefattar Häradet af samma Namn. Det gränsar til Jönköpings och Östbo Fögderien, samt Wexiö Län, Halland och Wästergötland. Storleken är 17.3 Qv. Mil. Landet utgör til större Delen en ansenlig Dal omkring *Nissa* Ån, hvilken flyter här midtigenom. Inuti Landet finnes ingen ansenlig Sjö, men vid Gränsorna ligga de ansenliga Sjöarne *Bolmen, Unnen, Frillen* och *Fegen.* Ängar och Mulbete äro sköna, hvarför ock Boskapsskötsel idkas med Fördel. Öpna Åkerjorden stiger til 7170 Tunnland. År 1805 var Folkmäng-

 den

den 17694, hvilket gör 1024 Perfoner på hvarje Qvadrat Mil. Nyfsnämde År underhöllos här 1280 Häftar, 2270 Oxar, 9080 Kor, 3060 Ungnöt, famt 13020 Får

Orter.

1. *Svaneholm*, en anfenlig Sätesgård vid Sjön Bolmen.

2. *Bolmsö*, en ftor Ö, belägen uti Bolmen, håller i Vidd 6300 Tunnland, och har 407 Tunnland öpen Åkermark. Den har i Hedningetiden varit Smålands Höfdingars Säte. År 1805 var Folkmängden 728, hvaraf 327 Mankön och 401 Qvinkön. Samma År underhöllos här 80 Häftar, 100 Oxar, 300 Kor, 100 Ungnöt och 800 Får. På denna Ö äro belägna 2 Sätesgårdar, *Bolmftad* och *Håringe*, af hvilka den förra är ftörre.

3. *Bokhult*, et Calciner- och Rafineri-Värk i Långaryd Sokn, hvareft Afka förädlas til 3 à 400 Lispund årligen.

Vid Wedbo Fögderi tillägges:

Brevik, en Kronogård, belägen 0.7 Mil från Ekefjö, är Boftälle för Överften vid Smålands Dragoner.

We-

WEXIÖ Län.

§. 1. *Läge och Storlek.*

Detta Höfdingdöme kallas jämväl *Kronobergs* Län. Över Länet finnes en Karta uti vanligt Format, ritad af Marelius och utgiven år 1788. Det utgöres utaf Södra Delen af *Småland*.

Dess Matematiska Läge är mellan 56 Grad. 10 Min. och 57 Grad. 10 Min. Latitud, samt mellan 30 Grad. 50 Min. och 33 Grad. 30 Min. Longitud.

Näftgränsande Länder äro: i Norr Jönköpings Län, i Öster Kalmare Län, i Söder Blekinge och Kristianstads Län, i Väster Halland. Landet håller i Längd 14 Mil, i Bredd 8 och i Vidd 84 Qvadrat Mil.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Landet är i allmänhet bergagtigt. Genom västra Delen däraf stryker en ansenlig Landtrygg ifrån Sydväst til Nordost, hvilken delar de Vatn som flyta åt Östersjön och Kattegat. Bland Bergen som här finnas, är *Hunsberg*, beläget ej långt från Gränsen til Halland, et af de högsta; det liknar en Kägla, och är så högt at det synes på

6 Mils Afftånd ändå til Havet. På Sjöar är godt Förråd, hvaraf några äro tämeligen ansenliga. Jordarten är olika. Uti medlersta Delen af Länet, utgörande Albo, Kinnewalds, Konga och Norrwidinge Härader, består den til större Delen af mer och mindre djup Mulljord; men af Lerjord allenast uti några Soknar, hvilka äro belägna omkring Sjön Åsnen. Wästra och Östra Delarne af Länet som innefatta Sunnerbo och Upwidinge Härader, äga svagare Jordmån bestående til större Delen af Sand och Alf. Åkerfälten hava ringa Vidd; men den Åker som uptagen är, har en särdeles bördig Jordmån. Den öpna Åkerjorden innehåller vid pass 37680 Tunnland. Ängarne äro ganska bärande och Mulbetet är kosteligt.

§. 3. *Watn.*

a. Strömar.

Följande Förtekning visar de ansenligaste af dem.

Namnet.	Härader, som Strömen flyter igenom.	Längd. Mil.
1 *Mörrums Å*	Upwidinge, Kinnewalds	13.
2 *Laga*	Sunnerbo	8.
3 *Helge Å*	Dito	7.
4 *Rönneby Ån*	Konga, Upwidinge	6.

In-

Ingen af de öfrige Strömarne når 5 Mil i Längd, hvarför ock de här icke anföras. Laga Ån kommer utur Sjön Widöstern och flyter åt Kattegat; Helge Ån går genom Sjön Möckeln, Mörrums Ån genom Sjöarne Helgesjö och Åsnen, och Rönneby Ån genom Sjön Rotnen. Alla 3 flyta åt Östersjön.

Anm. Här förstås icke Strömens h[illegible] Längd, utan endast så stor Del d[illegible] som flyter genom Länet.

b. Sjöar.

Förtekning på de största af dem.

Namnet.	Härader som gränsa til Sjön.	Qv. Mil.
1 *Åsnen*	Albo, Kinnewald, Konga	1.6.
2 *Möcklen*	Sunnerbo, Albo	0.8.
3 Del af *Bolmen*	Sunnerbo	0.64
4 *Helgasjö*	Norrwidinge, Albo	0.6.
5 *Rotnen*	Konga	0.3.
6 *Salen*	Albo, Kinnewald	0.2.
7 *Myen*	Kinnewald, Konga	0.2.
8 *Innaren*	Norrwidinge, Upwidinge	0.2.
9 Del af *Flåren*	Sunnerbo	0.18
10 Del af *Widöstern*	Dito	0.15
11 Del af *Örknen*	Upwidinge	0.14

12 *Femlingen*	Albo	0.12
13 *Stråken*	Albo, Norrwidinge	0.12
14 *Makroken*	Upwidinge	0.1

§. 4. *Landets Produkter.*

Af Metaller finnes Järn, dock ej i myckenhet; all den Järnmalm här vankas är den som hämtas på Bottnen uti åtskilliga Sjöar, ty ingen Järngruva finnes i hela Länet; och denna Sjömalm är den som furnerar Järnbruken i Länet med Järnmalm.

Skogarne af Ek, Bok och Furu äro något i Länet strödde. De af Ek som äro duglige til Skepps och annan Byggnad, finnas förnämligast i Södra Delarne af Konga, Kinnewalds och Albo Härader, där den växer både frodigt och ymnigt; men uti andre Trakter växer mäst den knutiga och risiga slags Eken, Järnek kallad, hvilken är föga duglig til annat Behof än Wedbrand.

Bokskogar äro ymnigare mäst överalt, särdeles på Gränsen til Blekinge i Konga och Kinnewalds Härader, hvilka med mycken Fördel om Hösten och långt fram på Wintern nyttjas hvart fjärde, femte och sjette År til Svins Gödande, som däraf bliva mycket feta, fastän Fläsket blir lösare. Desse Skogar, som på många Ställen äro så täta at de undangöma Dagen, förmenas

nas vara upvuxne i fjortonde århundrade, minsta Delen genom Plantering. Träden växa ganska höga och raka, mäst utan Qvistar ända til Toppen, och äro ganska tjänlige ej allenast til Wedbrand utan även til hvarjehanda Redskap och Potaske Brännande, hvartil de jämväl nyttjas.

De bästa Furuskogar finnas jämväl uti Konga, Kinnewalds och Albo Härader; däribland så stora Trän, at de duga til Skeppsmaster; men desse Skogar hava likväl blivit mycket medtagne genom Försäljning af Bräder, Bjälkar och annat Trävirke til närmaste Sjöstäder, i synnerhet Karlshamn. Både Furu och Bokskogar hava ock mycket aftagit genom Svedjande och elak Hushållning, så at på många Ställen därest för 80 à 100 År sedan funnits ansenliga Skogar, nu träffas bara Hedar bevuxne med Ljung.

Bland andra Trädslag som här växa är jämväl Avenbok, Bot: Carpinus, men den trives föga längre i Norr än til Stenbrohult.

I anseende til den bördiga Jordmånen besås Åkern til mästadelen hvarje År, men Sädes-Afkomsten kan ej räknas högre än femte Kornet; då nu Länet har nära 40000

Tunn-

Tunnland Åkerjord, ſå kan man ſkatta det Qvantum af Säd ſom årligen växer i Landet, til vid paſs 200000 Tunnor. Åkern beſås mäſtadelen med Wårſäd, men i ſednare Tider har man börjat införa Höſtſädet. De frodiga Ängarne och det ſköna Mulbetet äro orſak at et anſenligt Antal Boſkap kan underhållas. År 1805 funnos i Länet vid paſs 87[illegible] Häſtar, 13672 Oxar, 33375 Kor, 28740 U. gnöt, ſamt 38970 Får. Sjöarne äro tämligen fiſkrike; däruti viſtas bland andra Fiſkeſlag Gädda, Abborre, Braxen, Mört, Sik, Ruda, Gers, Sutare, Mal, Forell, Nors, Ål, ſamt Ålkuſa, Zool: Blennius Raninus.

§. 5. *Folkmängd.*

Wexiö Län är et af de medelmåttigt befolkade. År 1805 ſteg Folkmängden til 90668, hvilket gör 1080 Menniſkjor på hvarje Qv. Mil.

År 1800	var Folkmängden		87604
— 1795	—	—	85767
— 1772	—	—	74219
— 1769	—	—	75935
— 1766	—	—	73708
— 1763	—	—	72381
— 1760	—	—	70867
— 1757	—	—	70050
— 1754	—	—	69117

Folk-

Folkmängden har således på et halft århundrade ökat sig med 21551 Personer.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Detta består förnämligast uti Åkerbruk och fördelagtig Boskapsskötsel. När Miss-växt ej infaller kan från de flässte Orter Försäljning ske af Spanmål; och årligen drivas härifrån en ansenlig Mängd Oxar til Affalu, förnämligast til Stockholm. Lin- och Hampe-Säde idkas mycket, ej allenast til Landets tilräckliga Behof, utan jämväl til Affättning åt nästgränsande Län i Skåne och Blekinge. Til desse Växter finnes föga någon Ort i Riket lämpeligare än detta Län. Humlegårdar finnas mäst allmänt i detta Län, och häfdas i de Södra Delarne med den Förmån, at flere hundrade Skeppund däraf försäljas, ej allenast til närmare utan även til aflägsnare Orter, såsom Stockholm, dit årligen på Hästryggen en Myckenhet föres. Tobak planteras ej allenast vid Herregårdar i den Mängd, at däraf säljes til Spinnerierne, utan även hos en stor Del af Allmogen.

Ängs-Upodlingen sker föga genom annan Åtgärd, än medelst Rödning af skogslupen Mark; denne åter genom Svedjande, hvaraf Mulljorden förbrännes, Ljung och

Frä-

Fräken upkommer i Stället, många härliga Fält til obotelig Skada.

Bifkötfeln idkas på flere Ställen med Fördel. Mange nära fig af Fifke i de ftörre Sjöarne; åtfkillige jämväl af Järnmalms Förädling.

I detta Land äro Invånarne merendels handflöge. Åtfkilliga Bönder, Drängar och en Del af Krigsfolket kunna fnickra, fmida, göra Sadlar, Såll, Risfel, Korgar, Slädar, Wagnar med flere Slögdevaror, och de fläfte af desfe idoge Arbetare äro tillika de flitigafte Jordbrukare. Förenämde Varor förfäljas i Skåne.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politifka Indelningen.

Länet innefattar 4 Fögderier; nämligen *Konga*, *Kinnewald*, *Albo* och *Sunnerbo*. Det inbegriper 1 Stad, famt 2842 Hemman, hvaraf 1643 äro Skatte, 524 Krono och 675 Frälfe.

b. Clerifka Indelningen.

Hela Länet, Bitar af 3 Soknar undantagne, hörer til Wexiö Stift, hvilket inom Länet innefattar 6 Profterier; nämligen *Konga, Upwidinge, Kinnewalds, Norrwidinge, Albo* och *Sunnerbo*.

c. Ju-

c. Juridiska Indelningen.

Länet utgör en del af Smålands Lagsaga, och är fördelt uti 3 Häradshöfdingdömen, hvilka innefatta 6 Härader, nämligen *Konga* och *Upwidinge*, 1:sta Jurisdiction, *Norrwidinge*, *Kinnewald*, *Albo*, 2:dra Jurisdiction; *Sunnerbo*, 3:dje Jurisdiction.

d. Militäriska Författningen.

Länet underhåller 1 Regimente indelt Infanteri, som kallas Kronobergs Regimente, bestående af 8 Compagnier och 1100 Man, samt en Del af Smålands lätta Dragon-Regimente.

e. Bärgs Inrättningen.

Bruken och Bärgvärken i detta Län höra under Skåne och Kronobergs Bergmästardöme, samt utgöra med dem i Blekinge et Bärgs-Fögderi.

Tabell över WEXIÖ Län.

1. KONGA Fögderi.	Widd Qv. Mil.	Hemmantal.	Folkmängd år 1805
a. *Konga* Härad			
1 WEXIÖ Stad *	—	*	1188
2 *Wexiö* Sokn	—	23.—	1034
3 HIMMESJÖ *	—	16.7	690

4. Täg-

4	*Tögnaby*	—	12.4	356
5	HOFMANTORP	—	27.2	998
6	*Furuby*	—	35.8	861
7	LINNERYD	—	61.2	2028
8	*Sandsjö*	—	34.—	1324
9	WÄCKELSÅNG	—	49.7	1425
10	*Tingsås*	—	31.3	2115
11	*Urås*	—	13.5	345
12	NÖBBELED	—	42.7	1140
13	*Torsås*	—	36.7	1026
14	ELMBODA	—	70.7	2094
15	LÅNGASJÖ	—	40.6	1367
16	*Ljuder*	—	43,1	1164
17	WISSEFJÄRDA, en Del			825

b. *Upwidinge* Härad.

18	ÅSHEDA	—	82.7	2081
19	ELGHULT	—	68.2	2337
20	*Hälleberga*	—	26.3	934
21	ALGUTSBODA	—	78.6	2993
22	LENHOFDA	—	37.—	1060
23	*Ekeberga*	—	16.5	741
24	DÄDESJÖ	—	42.6	1226
25	*Herråkra* och *Eke*	—	15.—	376
26	SJÖSÅS	—	33.—	762
27	*Dref*	—	11.5	449
28	*Hornaryd*	—	8.7	279
29	*Nottebäck*	—	36.1	1122
30	*Granhult*	—	9.1	214
31	Del af *Wirserum*	—	0.2	2
	Summa	31.4	1004.1	34556

2. Kinnewalds Fögderi.

a. *Kinnewalds* Härad

1	Del af *Wexiö* Sokn			
2	WÄDDERSLÖF	—	22.2	672
3	*Dänninglanda*	—	7.3	231
4	URSHULT	—	55.2	2405
5	*Almundsryd*	—	47.—	2113
6	*Kalfsvik*	—	24.4	762
7	*Jät*	—	24.5	523
8	TÄWELSÅS *	—	17.2	696
9	*Tofta*	—	8.3	—
10	BERGUNDA	—	29.7	837
11	*Ösa*	—	28.7	720
12	ÖJABY	—	12.6	357
13	Del af *Skatelöf*			

b. *Norrwidinge* Härad

14	TOLG	—	36.1	1172
15	*Åsa*	—	40.5	1365
16	*Tjureda*	—	18.—	497
17	GÅRSBY *	—	27.2	1141
18	*Rotne*	—	25.—	732
19	BERG	—	40.2	1088
20	*Ormesberga*	—	11.3	320
	Summa	14.	475.4	16674

3. Albo Fögderi.

1	STENBROHULT	—	40.5	1242
2	WIRESTAD *	—	97.7	2556
3	SKATELÖF *	—	37.5	2012

4	*Wästra Torsås*	—	54.5	1989
5	*Härlunda*	—	15.2	927
6	WISLANDA	—	33.4	1093
7	*Blädinge*	—	28.1	730
8	LEKARYD	—	22.—	481
9	*Aringsås*	—	27.5	590
10	QVÄNNEBERGA	—	15.7	423
11	*Hjortsberga*	—	31.2	865
12	SLÄTTHÖG	—	41.1	1436
13	*Mistelås*	—	20.7	523
14	MOHEDA	—	39.6	1258
15	*Ör*	—	21.—	586
16	*Aneboda*	—	13.2	575
17	*Härlöf* Annex til *Öjaby*		6.8	214
	Summa	15.2	545.7	17500

4. SUNNERBO Fögderi.

1	RYSSBY	—	58.5	1613
2	*Tutaryd*	—	11.4	323
3	AGUNNARYD	—	49.5	1193
4	WITTARYD	—	16.5	491
5	*Berga*	—	72.4	1928
6	*Dörarp*	—	18.—	440
7	HALLARYD	—	30.—	1087
8	ODENSJÖ	—	15.1	587
9	*Lidhult*	—	23.—	697
10	*Wrå*	—	18.2	670
11	MARKARYD	—	44.6	1588

12 *Hin-*

12	*Hinneryd*	—	48.5	1416
13	LJUNGA	—	34.5	1052
14	*Hamneda*	—	35.—	1076
15	ANNERSTAD *	—	34.7	798
16	*Torpa*	—	22.8	657
17	*Nöttja*	—	22.5	448
18	ANGELSTAD	—	35 —	826
19	*Ljungby*	—	22.6	536
20	*Känna*	—	18.4	414
21	PJETTERYD	—	40.—	1401
22	GÖTERYD	—	54.8	1840
23	*Traheryd*	—	26.—	841
24	Del af FEMSJÖ Sokn			16
	Summa	23.6	752.—	21938
	Total Summa	84.2	2777.2	90668

Anmärkning.

En Del af Wexiö Sokn med dess Kyrka är belägen i Konga Fögderi, och därstädes befinnes hela Soknens Hemmantal och Folkmängd anförd; större Delen af Skatelöf Sokn med dess Kyrka är belägen i Albo Fögderi, och där finnes jämväl hela Soknens Hemmantal och Folkmängd anförd.

Förtekning på Stångjärns Hammarvärken i Wexiö Län, jämte deras Smide År 1800:

Wärket.	Soknen.	Smide Skepp:d
1 *Läsebo*	Hofmanstorp	50
2 *Åryd*	Himmesjö	345
3 *Stenfors*	Tingsås	100
4 *Lindefors*	Wissefjärda	200
5 *Klofreström*	Nottebäck	200
6 *Orrafors*	Helleberga	518
7 *Säffjöström*	Lenhofda	1045
8 *Husaby*	Skatelöf	50
9 *Ryd*	Göteryd	500
	Summa	3008

Uti detta Län äro 12 Masugnar.

Det privilegierade Åmnes-Smidet uti Smålands 3 Län utgör 1025 Skeppund Bergsvigt.

1. KONGA Fögderi.

Detta District gränsar til Jönköpings, Kalmare och Karlskrona Höfdingdömen samt Kinnewalds Fögderi. Det innefattar 2 Härader: *Konga* och *Upwidinge*. Dess Storlek är 31.4 Qvadrat Mil.

Markens Beskaffenhet är olika. Den norra Delen som utgöres af Upwidinge Härad, har en svag Jordmån, bestående til större Delen af Sand och Alf; den södra Delen som

som innefattar Konga Härad, har til större Delen mer eller mindre djup Mulljord, med Lerjord uti den Trakten som är belägen vid Sjön Åsnen. Den största Ån är *Rönneby Ån*, och den största Sjön heter *Rotnen*.

Den öpna Åkerjorden utgör vid pass 13520 Tunnland. År 1805 underhöllos här 3600 Hästar, 5650 Oxar, 13320 Kor, 11480 Ungnöt, samt 20640 Får. Samma År steg Folkmängden til 34556.

Orter.

1. WEXIÖ, en Stad belägen vid en Sjö, uti Gränsen af 2 Härader, under 56 Grad. 54 Min. Latitud, 41 Mil från Stockholm. Staden är tämeligen reguliär; han håller i Längd 940 Alnar, i Bredd 550, i Omkrets 2890 och i Vidd 34 Tunnland. En liten Å delar Staden i 2 Delar, hvaraf den östra ligger i Konga, och den västra i Kinnewalds Härad. Gator och Gränder äro 12 til Antalet, af hvilka 4 gå efter Längden af Staden, och de öfrige dels på Tväran dels på Sned. Bebygde Tomter äro 136. De enskildtas Hus äro bygde af Trä, til större Delen med 2 Wåningar samt mästadelen prydlige.

Staden är Säte för Länets Höfdinge-Embete, Stiftets Biskop, et Gymnasium

hvarvid 8 Lectorer äro Lärare, samt en Trivial-Skola. Här finnes jämväl et Boktryckeri, 1 Apotek, och et Lazarett.

Af Byggnader märkas: Domkyrkan, Landshöfdinge-Embetets Hus, Rådhuset, som är en prydlig Byggning, samt et Gymnasium. Stora Gatan är planterad med Trän på bägge Sidor. Landshöfdinge Residence-Hus saknas ännu.

År 1805 steg Folkmängden til 1188, däraf 518 Mankön och 670 Qvinkön. Då vistades i Staden 18 Präster och Lärare vid Lärovärken, samt 13 civile Embets- och Tjänstemän. År 1758 var Folkmängden 1067.

Staden idkar god Landt-handel med Kramvaror, Kryddvaror, Salt, Sill, m. m. som hämtas från Karlskrona och Karlshamn; samt med Oxar, som upköpas i Orten häromkring och affättas i Stockholm. År 1805 funnos här 9 Handelsmän med 6 Bodsvänner. Af Fabriks-Anstalter finnes et Bomulls-spinneri.

Nyssnämde År voro här 75 Mästare med 51 Gesäller och 64 Lärlingar uti 26 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	2	Garvare	4
Corduansmakare	2	Glasmästare	1
Färgare	3	Guldsmeder	4

Gör-

Gördelmakare	2	Skräddare	6
Handskmakare	4	Slagtare	1
Hattmakare	5	Snickare	4
Klensmeder	4	Sockerbagare	1
Kopparslagare	4	Sotare	1
Krukmakare	1	Svarvare	2
Murmästare	2	Sämskmakare	3
Målare	3	Tenngjutare	1
Sadelmakare	3	Urmakare	3
Skomakare	6	Wagnmakare	3

Hvartil komma 1 Kaffekokare och 3 Krögare.

Benämde År steg Tull-Upbörden til 1018 R:dr.

Staden äger 140 Tunnland öpen Åkerjord. Förenämde År underhöllos här 36 Hästar, 10 Oxar, 150 Kor, 10 Ungnöt och 12 Får.

Soknar uti *Konga* Härad.

1. *Wexiö.* Af denna Sokn ligga 10 Mantal i detta Härad. Utaf de Gårdar som här finnas, märkes *Östragård*, et Rusthåll beläget nära Staden, hvilket är så väl häfdadt, at det kan tjäna til Mönster för en förbättrad Hushållning.

2. *Wäckelsång*, gränsar til Sjön Åsnen. Jordarten består af sandblandad Mulljord,

fom på Utmarkerne mäst är med Ljung beväxt. Utom nödig Fångeskog finnes ännu någon af Bok och Furu vid en och annan By. Där finnas 3 Sätesgårdar: *Lidhem, Ekaryd* och *Boeryd*.

3. *Urås*, ligger i Norr om den föregående. Jordarten består af sandblandad Mylla. Skog finnes af Furu, Björk och Gran allenast til nödigt Behof. Här finnes en Sätesgård benämd *Skye*.

4. *Tingsås*, ligger i söder om Wäckelsång. Uti Tiksjön tages något Järnmalm. Här finnes et Järnbruk med Kniphammare, kalladt *Stenfors*.

5. *Långasjö*, ligger vid Gränsen til Blekinge. Fordom har här funnits god Furuskog, men den är nu försvunnen Nu finnes allenast någon Bokskog, vid 2 Hemman, men allestädes nödig Fångeskog. Uti 2 Sjöar tages Järnmalm. Här finnes et Säteri-Rusthåll kalladt *Grimsgöl*, bestående af 1,5 Mantal.

6. *Ljuder*, ligger i norr om Långasjö. Jordarten är mycket sandblandad och med Ljung beväxt. Vid några få Hemman finnas Bok- och Furuskogar; eljest allestädes til nödige Behof. Här finnas 2 Sätesgårdar: *Kråksjö* och *Gåsamala*, hvardera om et Mantal.

7. *Lin.*

7. *Linneryd*, gränſar i väſter til Ljuder. Marken är nog ſtenbunden, dock nog bördig. Utom några goda Bok- och Furu-Skogar, lider Soknen ingen briſt på Fångeſkog. Här finnes en Sätesgård benämd *Skogsnäs*, innehållande et Mantal.

8. *Sandſjö*, ligger i ſöder om Linnaryd, vid Gränſen til Blekinge. Soknen ſaknar icke tilräckelig Skog af Ek, Bok, Björk, Furu m. m.

9. *Elmboda*, ligger i nordoſt om Sandſjö. Här äro 3 Allmänningar: Ulvermo, Föſingsmåla och Fliſehult; uti de 2 förre finnes anſenlig Skog af Furu och Gran, och i den ſidſta Ek och Bok. Furu och Ekeſkogen är regal, och tages årligen en anſenlig Myckenhet däraf til Flottan i Karlskrona. Eljeſt finnes mäſt överalt i Soknen anſenlig Fångeſkog til både Timmer, Wedbrand, Gärdſel och Löftägt.

10. *Nöbbeled*, är belägen vid den anſenliga Sjön Rotnen. Jordmånen är mäſt ſandblandad Svartmylla. Skogen beſtår mäſtadelen af Gran och Furu; af Al och Björk finnes föga, ſamt en liten Bokſkog vid några Byar. Här äro 3 Sätesgårdar: *Änganäs*, *Alfsåkra* och *Wärnlanda*.

11, *Torsås*, ligger i nordväſt om Nöbbeled. Vid alla Gårdar i Soknen finnes til-

4	*Tögnaby*	—	12.4	356
5	HOFMANTORP	—	27.2	998
6	*Furuby*	—	35.8	861
7	LINNERYD	—	61.2	2028
8	*Sandsjö*	—	34.—	1324
9	WÄCKELSÅNG	—	49.7	1425
10	*Tingsås*	—	31.3	2115
11	*Urås*	—	13.5	345
12	NÖBBELED	—	42.7	1140
13	*Torsås*	—	36.7	1026
14	ELMBODA	—	70.7	2094
15	LÅNGASJÖ	—	40.6	1367
16	*Ljuder*	—	43,1	1164
17	WISSEFJÄRDA, en Del			825

b. *Upwidinge* Härad.

18	ÅSHEDA	—	82.7	2081
19	ELGHULT	—	68.2	2337
20	*Hälleberga*	—	26.3	934
21	ALGUTSBODA	—	78.6	2993
22	LENHOFDA	—	37.—	1060
23	*Ekeberga*	—	16.5	741
24	DÄDESJÖ	—	42.6	1226
25	*Herråkra* och *Eke*	—	15.—	376
26	SJÖSÅS	—	33.—	762
27	*Dref*	—	11.5	449
28	*Hornaryd*	—	8.7	279
29	*Nöttebäck*	—	36.1	1122
30	*Granhult*	—	9.1	214
31	Del af *Wirserum*	—	0.2	2
	Summa	31.4	1004.1	34556

2. KINNEWALDS Fögderi.

a. *Kinnewalds* Härad

1 Del af *Wexiö* Sokn

2	WÄDDERSLÖF	—	22.2	672
3	*Dänningelanda*	—	7.3	231
4	URSHULT	—	55.2	2405
5	*Almundsryd*	—	47.—	2113
6	*Kalfsvik*	—	24.4	762
7	*Jät*	—	24.5	523
8	TÄWELSÅS *	—	17.2	696
9	*Tofta*	—	8.3	—
10	BERGUNDA	—	29.7	837
11	*Öfa*	—	28.7	720
12	ÖJABY	—	12.6	357
13	Del af *Skatelöf*			

b. *Norrwidinge* Härad

14	TOLG	—	36.1	1172
15	*Åsa*	—	40.5	1365
16	*Tjureda*	—	18.—	497
17	GÅRSBY *	—	27.2	1141
18	*Rotne*	—	25.—	732
19	BERG	—	40.2	1088
20	*Ormesberga*	—	11.3	320
	Summa	14.	475.4	16674

3. ALBO Fögderi.

1	STENBROHULT	—	40.5	1242
2	WIRESTAD *	—	97.7	2556
3	SKATELÖF *	—	37.5	2012

4	*Wästra Torsås*	—	54.5	1989
5	*Härlunda*	—	15.2	927
6	WISLANDA	—	33.4	1093
7	*Blädinge*	—	28.1	730
8	LEKARYD	—	22.–	481
9	*Aringsås*	—	27.5	590
10	QVÄNNEBERGA	—	15.7	423
11	*Hjortsberga*	—	31.2	865
12	SLÄTTHÖG	—	41.1	1436
13	*Mistelås*	—	20.7	523
14	MOHEDA	—	39.6	1258
15	*Ör*	—	21.–	586
16	*Aneboda*	—	13.2	575
17	*Härlöf* Annex til *Öjaby*		6.8	214
	Summa	15.2	545.7	17500

4. SUNNERBO Fögderi.

1	RYSSBY	—	58.5	1613
2	*Tutaryd*	—	11.4	323
3	AGUNNARYD	—	49.5	1193
4	WITTARYD	—	16.5	491
5	*Berga*	—	72.4	1928
6	*Dörarp*	—	18.–	440
7	HALLARYD	—	30.–	1087
8	ODENSJÖ	—	15.1	587
9	*Lidhult*	—	23.–	697
10	*Wrå*	—	18.2	670
11	MARKARYD *	—	44.6	1588

12 *Hin-*

12	*Hinneryd*	—	48.5	1416
13	LJUNGA	—	34.5	1052
14	*Hamneda*	—	35.—	1076
15	ANNERSTAD *	—	34.7	798
16	*Torpa*	—	22.8	657
17	*Nöttja*	—	22.5	448
18	ANGELSTAD	—	35 —	826
19	*Ljungby*	—	22.6	536
20	*Kånna*	—	18.4	414
21	PJETTERYD	—	40.—	1401
22	GÖTERYD	—	54.8	1840
23	*Traheryd*	—	26.—	841
24	Del af FEMSJÖ Sokn			16
	Summa	23.6	752.—	21938
	Total Summa	84.2	2777.2	90668

Anmärkning.

En Del af Wexiö Sokn med dess Kyrka är belägen i Konga Fögderi, och därstädes befinnes hela Soknens Hemmantal och Folkmängd anförd; större Delen af Skatelöf Sokn med dess Kyrka är belägen i Albo Fögderi, och där finnes jämväl hela Soknens Hemmantal och Folkmängd anförd.

Förtekning på Stångjärns Hammarvärken i Wexiö Län, jämte deras Smide År 1800:

mylla. Några få Ekar finnas här och där, men eljest tilräckelig Fångeskog. I Soknen finnes en Sätesgård, *Libbeholm*, bestående af 6 Mantal.

25. *Dref*, ligger i nordväst om Sjösås. Här är en Sätesgård benämd *Bôxholm*.

26. *Hornaryd*, är belägen i norr om Dref, vid Sjön Örknen.

27. *Dädesjö*, ligger i söder om Sjösås; Orten är mager; Marken är merendels med Ljung bevuxen. Här finnes nödig Skog til Byggnad, Gärdsel och Wedbrand. Inbyggarne nära sig af Åkerbruk, Boskapsskötsel och Handaslögder, samt Väfnader. Årligen hållas här 3 Marknader, hvarest största Handelen sker med Oxar. Här äro 3 Sätesgårdar, *Drättinge* om 3 Mantal, *Ramnäs* och *Linnelöcke*.

28. *Eke*, ligger i nordväst om Dädesjö. Några få Bokträn finnas, men eljest ringa skog.

29. *Häråkra*, ligger i sydväst om Dädesjö. Här är en Gård benämd *Wålord*, om 2 Mantal.

2. KINNEWALDS Fögderi.

Detta District omgives af Jönköpings Län, Konga Fögderi, Blekinge samt Albo Fögderi, och utgör Medlersta Delen af

Lä-

Länet. Det innefattar 2 Härader: *Kinnewalds* och *Norrwidinge*. Storleken är 14 Qvadrat Mil. Jordmånen, består til större Delen af mer och mindre djup Mulljord, samt Lerjord uti den Trakten som ligger vid Sjön Åsnen. Med Strömar och Sjöar är Landet väl försedt. Den största Strömen är *Mörrums* Ån, hvilkens öfra Del åvanom Sjön Åsnen kallas *Helge Å*, och flyter genom Fögderiet til dess hela Längd. 2 stora Sjöar, *Åsnen* och *Helgasjö*, ligga inom Fögderiet, och 4 andra ansenliga Sjöar, *Stråken, Innaren, Salen* och *Myen*, ligga uti dess Gränsor. De Fiskeslag som fångas i Åsnen och Helgasjö äro Gädda, Abborre, Braxen, Lake, Ruda, Mört, skön Sik, Ål, Laxöring, Sutare, Löja, jämväl Kräftor.

Den öpna Åkerjorden utgör vid pass 7400 Tunnland. År 1805 underhöllos här 1840 Hästar, 2190 Oxar, 5390 Kor, 4720 Ungnöt, 8100 Får. Samma År var Folkmängden 16674.

Soknar, i *Kinnewalds* Härad.

1. *Wexiö*, är belägen omkring Wexiö Stad, samt vid Helgasjön. Den Delen af denna Sokn som ligger i Kinnewalds Härad, innefattar 15 Mantal. Uti denna Trakt af Soknen äro följande Orter at märka:

a. *Kro-*

a. *Kronoberg*, en Kongsgård, angenämt belägen på et Näs vid Helgasjön, 0.5 Mil från Wexiö, är Boställe för Landshöfdingen i detta Län. Här har fordom varit et befäst Slott, som nu är förstördt, och däraf har Länet bekommit sit Namn.

b. *Fällorne*, en berömd Hälsobrunn belägen på Kronobergs Ägor, 0.5 Mil från Staden, håller stark Mineral.

c. *Hofslund*, en angenäm Park af Bok, Ek och andra Löfträn, 0.1 Mil från Staden, nyttjas til Promenad-Plats.

d. *Solberget*, et högt Berg på norra Sidan om Staden, framvisar på några Ställen en Kjes som giver Anledning til Järn.

e. *Telestad*, en Sätesgård söder om Staden, består af 1 Mantal; har utom god Åker, samt försvarlig Äng och Mulbete, tilräckelig Skog til Timmer och Wedbrand.

2. *Bergunda*, är belägen i söder om Wexiö vid Helga Å. Märkvärdig Ort i denna Sokn är:

Bergqvara, en Sätesgård, belägen vid Helgeå, på högra Sidan, c.6 Mil från Wexiö Stad, är den största i hela Länet. Sjelva Stamgodset består af 5 Mantal, förutan kringliggande Ströhemman 29 Mantal. Dess enskildta Utmark utgör i Omkrets un-

ungefär 2 Mil. Utsädet stiger til 45 Tunnor och Höbolet mellan 2 och 300 Lass. Skogen som til större Delen består af ymnig Furu, förutan öfverflödig Tilgång på andra Slags Trän, utgör en Vidd af ungefär 3.2 Mil. På Gårdens Ägor äro 15 Dagsvärks - Torp, samt 8 Handtvärks - Torp. Fordom har här varit et fast Slott, som numera är förstört.

3. *Öja*, är belägen i Väster om Bergunda, vid Helgeå. Där finnes en Sätesgård benämd *Gembla*, hvarest et Pappersbruk är anlagt.

4. *Wäderslöf*, ligger i söder om Bergunda. Jordarten är mäst överalt sammanblandad svart och röd Mylla. Skogarne äro nog medtagne genom Kålning.

5. *Dänningelanda*, ligger öster om Wäderslöf. Jordarten är mästadels Bland- eller Mjälljord. Utom Jordbrukets Idkande föryttras Kål til Huseby Bruk och Wed til Wexiö Stad.

6. *Öjaby*, är belägen vid Helgasjö. Jordarten är ymse, dels svart, dels Mjäll-mylla, dels nog stark Sandjord. Åkerbruket giver Inbyggarne tilräckelig Föda, när icke desto större Missväxt inträffar. Produkten af Boskapsskötsel är Soknens förnämsta För-

fäljnings-vara, hvilken jämte någon Ved föres til Wexiö. Skogen är någorlunda tilräckelig af Gran, Björk och Al. Liten Bokſkog finnes på par Stälien.

7. *Tävelsås*, gränſar i norden til Dänninglanda. Jordarten är af ſamma Beſkaffenhet ſom uti Wäderslöf. Skog finnes föga mer än til nödtorftig Wedbrand. Här finnes et Säteri af ſamma Namn ſom Soknen.

8. *Tofta*, ligger i väſter om Täwelsås. Uti Sjön belägen vid Kyrkan finnes Järnmalm, ſom nyttjas vid Huſeby Järnbruk. Skog finnes endaſt til Wedbrand. *Oſaby* är en Sätesgård i Soknen.

9. *Kalfsvik*, är belägen i ſöder om Tofta vid Sjön Åsnen. Jordarten är ſtark Svartmylla, men i Nägden vid Åsnen finnes någon Lera. Inbyggarnes förnämſta Näringsfång äro 1:mo Åkerbruk, hvilket är godt och fruktbärande; Sädesarterne äro mäſt Korn och Wårråg, ſom ſällan ſlår aldeles felt. 2:o Boſkapsſkötſel, ſom idkas med Flit och Fördel. 3:o Fiſkeri, ſom idkas med Båtnad i anſeende til ſtörre Delen af Soknens Belägenhet vid den fiſkrika Sjön Åsnen, hvaruti ſtundom fångas Gäddor ſom väga 2 Lispund. Säd, Fiſk, Boſkap, Smör

och

och något Pótaska äro de Varor som från denna Sokn föryttras. Til Soknen hörer någon Del af Härads-Allmänningen, hvarest Skogen til större Delen består af Bok och något Ek.

10. *Jät*, är belägen i sydost från Kalfsvik, vid Åsnen. Jordarterne och Utsädet är af lika Beskaffenhet med föregående Sokn. Vid södra Ändan af Soknen är en kostbar Bokskog, hvarest ock finnas några strödda Ekar. Här äro 2 Sätesgårdar: *Jätsberg*, om 2 Mantal, utom 6 Mantal Rå och Rörs Hemman, samt *Helgåkra*, om 2 Mantal.

11. *Urshult*, är belägen på södra Sidan om och vid Sjön Åsnen. Jordarten är bördig och består til större Delen af Svartmylla, men på några Ställen af Sand- eller Mo-Jord. Ehuru stenbunden den är både til Åker och Äng, så händer likväl sällan Missväxt. Utsädet sker mäst med Korn- och Wårråg. När icke desto svårare År infalla, hämta Inbyggarne sin Föda af egen Jord. Deras Näringsfång är 1:o Jordbruket, som häfdas flitigt. 2:o Fiskeri. Emedan större Delen af Soknar råkar den fiskrika Sjön Åsnen, så tages därutur årligen, mäst om Vintertiden, en Myckenhet Fisk både til egna Behof och Föryttrande åt andra;

dra; hvarjämte om Våren fångas en Myckenhet Braxen och Mört, samt Sik om Hösten. Vid Sjöns Utlopp uti Mörrums Å är et ymnigt Ålfiske. Detta Ålfiske har redan i Konung Gustaf I tid varit kändt och prisadt; ty samma Konung befalte År 1558 sin Son Hertig Erik at resa dit och det besé. 3:o Potaske-Brännande, hvartil oduglige Trän och nedfallne Qvistar användas: de af Ek och Bok äro de bästa. 4:o Skogshygge; ty som i de södra Delarne af Socknen finnas kostbara Eke- och Bokskogar, så nyttjas af många Vintertiden at, både för Kronans och Karlshamns Borgerskaps Räkning, däruti hugga Bjälkar, Plankor, Skeppsvirke, m. m. Utom Åsnen finnes uti Socknen en annan ansenlig Sjö benämd *Mien*, hvilken på sina Ställen är över 50 Alnar djup; man har där funnit Abborrar til 10 Markers och Braxen til 18 Markers Vigt.

Skogar finnas här ännu ansenlige af Ek, Bok och Furu, hvilka i sednare Tider blivit nog medtagne. Nôdig Fångeskog och Löfträn saknas knapt vid något Hemman. Sätesgårdar äro 4, nämligen: *Folaboda, Odenswalahult, Trehörna* och *Rösmåla*.

12. *Almundsryd*, är belägen i sydväst om Urshult, vid Blekingska Gränsen. Skog af Ek, Bok, Furu, Gran, m. m. finnes ännu

nu tilräckeligen, men börjar minskas. Uti Soknen ligger:

a. *Alshult*, en Masugn, hvarest gjutas Kakelugnar, Grytor, Hällar, Fotringar, Kulor, Granater, m. m., samt

b. *Kompersmåla*, et Potaske Rafinad- och Calciner-Värk, hvilket består af 2 Wärkhus med 16 Pannor samt nödige Ugnar; här är ock en Såg- och Mjölqvarn.

Urshult jämte sitt Annex Algutsrum är det största Pastorat i Länet. Det håller i Vidd 3.82 Qvadrat Mil, 1230 Tunnland öpen Åkerjord, bebos af 4518 Människjor, samt underhåller 400 Hästar, 800 Oxar, 1200 Kor, 1200 Ungnöt och 2400 Får.

Soknar uti *Norrwidinge* Härad.

13. *Gårdsby*, är belägen mellan Sjöarne Helgasjö och Innaren. Jordarten är mäst överalt Svartmylla. Förnämsta Producten är Boskap. Här äro 2 Sätesgårdar: *Gårdsby*, 2 Mantal, och *Kråkenäs* 2 Mantal.

14. *Rotne*. Denna Sokn ligger vid Sjön Innaren, samt har 2 Kyrkor nära vid hvarannan belägna. Marken är ganska stenbunden, och består til större Delen af Svart-

mylla. Skog finnes til nödigt Behof. Här finnes en Sätesgård, *Wartorp*, om 1 Mantal.

15. *Tolg*, ligger i norr om Rotne. Jordarten är mästadelen blandad Sandmylla, och allenast på några få Ställen Lera. Boskap är det mästa, som af Landtmannen föryttras. Här finnes ingen Sätesgård.

16. *Tjureda*, är belägen mellan Tolg och Rotne, vid Helgasjö. Jordarten är mäst överalt blandad Svartmylla. Skogar af Gran, Furu och Björk finnas överalt. Här äro 4 Sätesgårdar: *Tjureda*, 2 Mantal; *Åby*, med 6 Torp och 2 Mjölqvarnar; *Ekna*, 1 Mantal; *Eknaholm*, 1 Mantal.

17. *Åsa*, ligger i norr om Tolg. Jordarten är blandad Svartmylla, men uti en By finnes Lera. Här äro 3 Sätesgårdar: *Åsagård*, bestående af 6 Mantal, med 20 Torp och 5 underliggande Frälse-Hemman. Några Skribenter förmena at denna Gård bär Namn af Fältherrn Oden, hvilken ifrån Asgård uti Asien anlände til Svithiod. *Mössjäs*, 1 Mantal, och *Röshårva*, 1 Mantal.

18. *Berg*, är belägen i väster om Tolg, vid Sjön Stråken. Jordarten uti västra och norra Delarne af Soknen består af Bergsyra, men i östra och södra Delarne af svag

Svart-

Svartmylla. Mulbetet är godt. På Botnen i några Sjöar finnes Järnmalm. Skog är föga, på några få Ställen finnes litet Ek och Bok. Smör, Talg, Humla, Lin och Lärft samt annan Väfnad, äro de Waror, som härifrån föryttras. Här finnas 2 Sätesgårdar: *Berg*, 3 Mantal; *Rösås*, 1 Mantal.

19. *Ormesberga*, ligger i söder om Berg, vid Helgasjö. Marken består uti Brytningar af ymsom Berg, Backar och Dälder. Mulljorden är tämeligen djup, dock, äro de fläste Åkrar besvärade af Bergsyra. Säd kan likväl til någon Del härifrån föryttras, men mera Matvaror och Väfnader af Ylle och Linne. Föga Skog finnes. Här äro 2 Sätesgårdar: *Svanås*, 1 Mantal, och *Utnäs*, 1.5 Mantal med et Tegelbruk.

3. ALBO Fögderi.

Detta Distrikt innefattar Häradet af samma Namn. Det omgives af Jönköpings Län, Kinnewalds Fögderi, Skåne samt Sunnerbo Fögderi. Dess Storlek är 15.2 Qv. Mil.

Landet utgöres til större Delen utaf en bred Landtrygg mellan Wattudragen af de bägge Strömarne Helgeå och Mörrums Å, af hvilken sednare den Delen som flyter

genom detta Län jämväl kallas Helgeå. Jordarten består til större Delen af Mulljord, med Lera uti den Trakten som gränsar til Sjön Åsnen.

Den största Strömen är *Helgeå*, som flyter utur Helgasjö, och bör icke förblandas med Helgeå som rinner utur Sjön Möcklen. Den största Sjön inuti Landet är *Femlingen*, men uti Gränsorne ligga de ansenliga Sjöarne *Åsnen*, *Möcklen*, *Salen* och *Stråken*.

Den öpna Åkerjorden utgör vid pass 7700 Tunnland. År 1805 steg Folkmängden til 17500. Samma År underhöllos här omkring 1930 Hästar, 2500 Oxar, 6560 Kor, 5760 Ungnöt och 9500 Får. År 1763 var Folkmängden 13938. Förnämsta Näringsmedlet är Boskapsskötsel, jämte Åkerbruk. Uti södra Trakterne af Fögderiet äro goda Skogar.

Soknar.

1. *Hårlöf*, är belägen vid Helgasjön. En djup och fet Svartmylla är Soknens allmännaste Jordart, men på en Bys Ägor finnes god Lera, hvaraf årligen en Myckenhet försäljes til Wexiö Stad. Uti Mannaminne har icke någon Missväxt träffat denna Sokn. Skogen är til större Delen förödd.

2. *Mo-*

2. *Moheda*, ligger i norr om Härlöf. Jordarten är dels Sand, dels Svartmylla, och på många Ställen Bergſyra, men Lerjord är ſällſynt. Förnämſta Näringsmedlet är Åkerbruk och Boſkapsſkötſel. Skog finnes tilräckelig uppå den härvarande Allmänningen, af Bok, Gran och Al. Här är en Sätesgård benämd *Ölsåkra.*

3. *Ör*, är belägen mellan Moheda och Härlöf. Jordarten är mäſtadelen lika med den i Moheda. Jämte Åkerbruk och Boſkapsſkötſel drager Allmogen Förtjänſt af Skjutsning vid Gäſtgivaregården Ör, däräſt några ſtora Landsvägar ſammanſtöta. Utur 2 Sjöar hämtas Järnmalm. Här äro 2 Sätesgårdar: *Spörsås* och *Örsholm.*

4. *Aneboda*, ligger i norr om Moheda. Jordarten är mäſt af ſamma Beſkaffenhet med den i föregående Soknar, med något mera Lera. Rågſäde brukas föga, men Ängſkötſeln är fördelagtigare. Åkern är mycket ſtenbunden och ſidländt. Skog finnes tilräckelig til nödiga Behof, jämväl någon Bok. Här äro 2 Sätesgårdar: *Lamhult*, 2 Mantal; *Aneboda*, 1 Mantal.

5. *Slätthög*, är belägen i väſter om Moheda. Jordarten är i detta Paſtorat dels ſvart, dels ſammanblandad Mylla, och på

några Ställen ſtark Mo. Här finnas 110 Sjöar, ſtörre och ſmärre. Utur några af dem hämtas Järnmalm. Åkern i Paſtoratet är dels ſidländt, dels bergſur, och beſås mäſt med Korn och Hafra. Boſkapsſkötſel är Inbyggarnes förnämſta Näringsfång, och föga Säd kan afyttras; men i Stället idkas Tjärutilredning, jämte något Brädſågning. Utom tilräckelig Skog til Byggning och Wedbrand, finnes ock här någon Bok, ſärdeles uti Allmänningarne Klöven och Ideberget. Vid den ſednare är anlagt et Calcinei-Värk, där Aſka calcineras i 6 Pannor, innehållande 100 à 150 Kannors Rum.

6. *Miſtelås*, ligger i norr om Slätthög. Til Åkerbruk, Ångſkötſel, Skog och Hushålls-Sätt är denna Sokn af enahanda Beſkaffenhet med ſin Moderkyrko-Förſamling Slätthög. Här äro 2 Sätesgårdar: *Tagel*, 6 Mantal, med 15 Torp, ſamt *Strömshult*.

7. *Qvänneberga*, är belägen i ſöder om Slätthög. Jordarten är nog ſandblandad. Åkerbruket beſtår i Wårſäde.

8. *Jordsberga*, ligger i ſöder om Qvänneberga. Jordarten är lika med den i föregående Sokn. Här äro 2 Sätesgårdar: *Forsſa*, 7 Mantal, och *Lynksås*, 2 Mantal.

9. *Lekaryd*, är belägen i öster om Jordsberga. Jordarten är af samma Natur som i föregående Sokn. Dansjön är rik på Järnmalm. Här äro 2 Sätesgårdar, *Gävetorp* och *Gimatorp*.

10. *Aringsås*, ligger i söder om Lekaryd. Här äro 3 Sätesgårdar: *Spåningslanda*, *Benestad* och *Ängaholm*; vid hvilken sidsta et Tegelbruk är anlagt, som årligen slår 40000 Tegel.

11. *Wislanda*, är belägen vid Sjön Stråken. Jordarten är mager och mera sandblandad än på andra Ställen i denna Trakten, hvarför ock Gräsväxten är nog svag och Marken med Ljung beväxt. Skog, utom den af allmänt Slag, jämväl af Bok, finnes til nödige Behof. Utur 2 Sjöar hämtas Järnmalm. Här äro 2 Sätesgårdar, *Hullingsved* och *Hästhaga*.

12. *Blädinge*, ligger i norr om Wislanda. Jordarten är af lika Beskaffenhet med den i föregående Sokn. Sjön *Salen* hörer til en stor Del til Soknen; den är fiskrik, och på dess Botn finnes Järnmalm. Här äro 2 Sätesgårdar: *Lästa* och *Öby*.

13. *Skatelöf*, är belägen i Söder om Wislanda, vid öfversta Delen af Sjön Åsnen. Jordarten består dels af Svartmylla och Lera,

ra, dels af Sand. Tilräckelig Skog af vanlige Slag är överalt i Soknen; jämväl ock någon Bok i den Delen, som är belägen i Kinnewalds Härad. Uti Soknen finnas:

a. *Silkesnäs*, Boställe för Majoren vid Kronobergs Infanteri-Regimente.

b. *Huseby*, et Järnbruk och Manufactur-Värk, beläget vid Helga Å, mellan Sjöarne Salen och Åsnen. Därtil höra följande Wärk: En Masugn med Formhus, jämte Lerstamp och Styckebårs-Wind; en Hammarsmedja med 2 Härdar; en Manufactur-Hammare med 2 Härdar, 1 Såg, 3 Mjölqvarnar och 1 Siktqvarn; en Stamp til Barkens sönderhackande för Garveri. Vid Masugnen gjutas Canoner för Kronans och private Personers Räkning, Lavetthjul, Kakelugnar, Grytor, Granater, Rundskrå, m. m., även ordinärt Tackjärn til Stångjärns- och Manufactur-Smide. Malmen härtil tages utur Åsnen, Salen och 2 smärre Sjöar. Affättning sker til Städerne i Blekinge, Halland och Skåne, jämväl til utrikes Orter. Warorne kunna på Prämar föras til Karlshamn över Åsnen och genom Mörrums Å.

14. *Torsås*, ligger i söder om Skatelöf, längs utmed Åsnen. Jordarten är mä-

stade-

ſtadelen lika med den i Skatelöf. På Skog af Ek, Furu, Gran, är ingen Briſt, hvarjämte även ſinnes någon Bok på Härads-Allmänningen. Här är en Sätesgård benämd *Hullevik*, ſamt *Torne* Kniphammare.

15. *Härlunda*, ligger i ſöder om Torsås, vid Gränſen til Blekinge och Skåne. Af Jordarter är Sandmylla rådande. Denna Ort är ganſka ſkogrik, i ſynnerhet på Furu, hvarför ock här idkas mycket Tjärbränneri; men för öfrigt är Jordmånen ganſka ſtenbunden och föga upbrukad.

16. *Wireſtad*, är belägen i nordoſt om Härlunda. Jordarten är överalt ſtenbunden och af lika Beſkaffenhet med den i näſt föregående Soknar, dock af mindre Lera. Skogen är alleſtädes tilräckelig af Ek, Björk, Gran och Furu, jämväl några ſtrödda Bokträn. Uti 2 de ſtörre Sjöarne finnes Fiſkſlaget Mal, hvaraf ſomlige väga 1, 2 til 3 Lispund. Uti en Sjö finnes Järnmalm. Folket i denna Sokn är af utmärkt kroppslängd och Styrka, ſamt modigt och oförſkräckt. Sällan befrynda de ſig med främmande, utan med deras egne Sokneboar, ſom beſtå föga af mer än 4 Slägter. Klädedrägten förbytá de icke, utan behålla den de ärft af ſina Förfäder ifrån urminnes Tider. Här ä-

af Ek, Bok, Furu, Gran, Björk, Al och En.

3. *Göteryd*, är belägen i fydväst från Pjetteryd, omkring Helgeå. Skogar äro här väl icke, dock Trän til nödige Behof til Gårdarne, jämväl på några Ställen Ek och Bok. Här äro 4 Sätesgårdar: *Åfkenäs*, 3 Mantal; *Foglanäs*, 1 Dito; *Björkhult*, 1 Dito, famt *Lillaryd*; *Ryd*, et Järnbruk, beftående af 1 Stångjärns-Hammare; med 2 Härdar, 1 Kniphammare, 1 Masugn, famt 1 Pappers-Fabrik. *Kölaboda*, 1 Mantal, är Capitens-Boftälle.

4. *Traheryd*, ligger i väfter om Göteryd, omkring Laga Å. I denna Å fångas mycken Fifk, fåfom i fynnerhet Laxöring, Åsping, Ål. Skogar eller Allmänningar äro här väl icke, likväl Skog tilräckelig för nödiga Behof, jämväl ock någon Bok.

5. *Hallaryd*, är belägen i föder om Göteryd, omkring Helgeå, vid Skånfka Gränfen. Skog finnes här tilräckeligt af Bok och Furu, jämte andra Slag. Utur en Sjö hämtas Järnmalm.

6. *Markaryd*, ligger i väfter om Hallaryd, omkring Laga Å, vid Gränfen til Skåne och Halland. Jordarten beftår, få här fom på andra Ställen i Grannfkapet, ymfom

af

af Sand- och Mulljord. Soknen är ännu tämeligen skogrik på Bók, Furu och andra slags Trän; men genom omåtteligt Svedjande hava de blivit utödde, så at där för 100 År sedan stora Bokskogar funnits, nu träffas vidsträckta Hedar, i Landsorten Rydar kallade, bevuxne med Ljung. Den största Skogen, Hufhult kallad, sträcker sig i Soknen til 1 Mils Längd. Uti Gränsen til Halland strömar Laga Å över en Bergsrygg, med et högt Fall, *Majenfors* kalladt, och förorsakar et Dån, som ofta höres på 1 til 2 Mils Omkrets. Soknens Näringsfång och Produkter bestå uti någon Säd och Boskap, samt Bräder och Timmer, som til Halland och Skåne föryttras. I Soknen finnes ingen Sätesgård.

7. *Hinneryd*, är belägen i nort om Markaryd, på högra Sidan om Laga. Hvad om Jordarten och Hushålls-sättet i förenämde Sokn är nämdt, gäller även om denna. Soknen är icke skoglös, utan har nog Tilgång på både Bok och Furu.

8. *Ljunga*, är belägen i nordväst om Pjetteryd, vid Laga. Jordarten i detta Pastorat är mycket sandblandad. Högländte Ställen äro merendels med Ljung bevuxne; Mulljorden är sällan över en Tvärhand djup. Somlige Högder bestå af fin Sand, som i

torrt Blåsväder flyger och ſkadar de i Däl-derne belägne Åkrar och Ängar. Jordmånen är således ej af bästa Slaget; likväl kan i goda År någon Säd aflåtas til de näſtgränſande bergagtige och ſkogrike Soknar, hvarjämte, utom en triven Boſkaps-Avel, Väfnader af Linne och Ylle afyttras. Vid norra Ändan af Soknen är en vacker Skog af Ek, Bok, Furu, Björk, m. m. Här äro 2 Sätesgårdar: *Grimarp*, 1 Mantal, och *Bräknatorp*, 2.5 Dito.

9. *Hamneda*, ligger i ſöder ifrån Ljunga. Hvad om Jordarten och Hushålls-ſättet vore at nämna, är uptaget vid föregående Moderkyrko-Förſamling. Soknen har en anſenlig Skog, Hägnaſkog kallad, beſtående af Ek, Bok, Furu, Gran, m. m. Större Delen af Säteriet Bräknatorps Ägor ligga i denna Sokn.

10. *Angelſtad*, är belägen i väſter om Ljungby, vid Sjön Bolmen. Soknen har utom annan tilräckelig Skog, även ännu någon qvar af Bok i norra och ſödra Delarne. Här är en Sätesgård benämd *Bolmſtad*, 2 Mantal.

11. *Kånna*, ligger i ſydoſt om Angelſtad vid Ån Laga. Denna Förſamling är nog fattig på Skog. En liten Furuſkog finnes

nes här allenaſt. I anſeende til denna Briſt måſte man på många Ställen nyttja Torf til Bränſle, och til andra Behof ſöka näſtgränſande Orter. Här är en Sätesgård, *Örberg*, 2,5 Mantal.

12. *Ljungby*, ligger i norr om Kånna vid Laga Ån. Soknen är ſkoglös, men har i Stället ſtora Ljunghedar. En liten Furuſkog finnes dock vid en Gård.

13. *Rysby*, är belägen i nordoſt från Ljungby. Jordarten är mycket ſandblandad och bärande på Ljung, hvaraf här äro ſtora Fält. Någon Skog af Furu och Gran, m. m., jämväl af Bok, dock ej i någon Myckenhet, finnes här ännu. Inbyggarne nära ſig af Åkerbruk och Boſkapsſkötſel, jämte det de idka något Tjärubränneri. Här äro 3 Sätesgårdar: *Stensnäs*, *Uglansryd* och *Borsnä*.

14. *Tutaryd*, ligger i ſydväſt om Rysby. På Skog är mera Briſt än Tilgång, dock finnes på några få Ställen något litet Bok, Furu, Gran och Björk. Jordarten och Hushålls-ſättet är af lika Beſkaffenhet med den i föregående Sokn. Här är en Sätesgård benämd *Förarp*, och af Bräknatorps Säteri ligga även Ägor i denna Sokn.

15. *Annerſtad*, är belägen i ſöder om Angelſtad, vid Sjön Bolmen. Soknen är ganſka blottad på Skog. Litet Bok och Furu finnes på et eller annat Ställe. Här finnes 1 Pappers-Fabrik benämd *Sken;* 1 Sätesgods *Bolmarö*, 2.5 Mantal, ſamt *Sundernäs*, 1 Mantal, beläget på en Landtudd vid Bolmen, ſom är Boſtälle för Överſte-Löjtnanten vid Kronobergs Regimente.

16. *Nöttja*, ligger i ſöder om Annerſtad. Soknen har briſt på Skog; af de fordom frodige Bokſkogar, äro knapt Lämningar i Behåll. Här är en Sätesgård, *Malmaryd*.

17. *Torpa*, ligger i väſter om Nöttja. På Skog är denna Sokn icke rikare än de bägge föregående.

18. *Odenſjö*, är belägen vid Sjön Bolmen, på deſs väſtra Sida. Här är ingen Briſt på Skog, dock ej heller Överflöd. Här och där finnas jämväl några ſmärre Bokſkogar, och vid Björkenäs är den bäſta Ek- och Bokſkog i Fögderiet.

19. *Lidhult*, ligger i väſter om Odenſjö, ſamt gränſar til Jönköpings Län och Halland. Jordarten är af något bättre Natur än i näſt föregående Sokn. Skogar äro väl inga, dock til Nödtorft vid de fläſte Gårdar fin-

nes Ek, Bok, Furu, m. m. Här äro 2 Sätesgårdar: *Bohult*, 1 Mantal, och *Torsberg*, 1 Dito. Här ligger ock *Huusberget*, som är så högt at det synes långt ut i Havet, och är Landkänning för Sjöfarande. På dess Spets kan man i klart Väder se 18 Kyrkor. Det utgör på ena Sidan til Foten likasom en slät och polerad Wägg.

20. *Wrd*, ligger i sydväst om Lidhult, och gränsar jämväl til Halland. Jordmånen är mellan stora Kärr och Mossar nog sandblandad, och sträcker sig i höga Ljungbackar. Soknen är ej särdeles skogrik, dock finnes däraf til nödige Behof af Ek, Bok och Furu.

21. *Witaryd*, är belägen i nordligaste Delen af Fögderiet, vid Ån Laga, samt Sjön Widöstern, som är tämeligen fiskrik på Gädda, Abborre, Mört, Sik, Braxen, Lake, Ål, m. m. Jordarten är fördelt mellan Sand-Mylla och Ler-Arter. Här finnes tilräckelig Skog af Ek, Bok och Björk, men af Furu och Gran mindre. Inbyggarnes förnämsta Näringsmedel är Åkerbruk och Boskapsskötsel, som är tilräckeligt både til deras Uppehälle och någon Försäljning. Här är 1 Sätesgård: *Erikstad*, 2 Mantal, med tillydande 12 Dagsvärkstorp, samt 6 Rå och Rörs, utom Frälsehemman, är

Det gränsar i Norr til Wexiö Län, i Nordost til Kalmare Län, i Öster til Öster-sjön, samt i Väster til Skåne.

Det håller i Längd 10 Mil, i Medelbredd 3, och i Vidd 27 Qvadrat Mil.

Dess Wapen är et grönskande Träd, med 3 Kronor över hvarandra omkring Stammen i blått Fält.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Länet är något bergagtigt samt vid Hafskusten omgivit af en klippfull Skärgård; men är dock, särdeles midt i Landet, så vackert och behagligt, at på få Orter i Sverge dess Like finnes.

I anseende til olika Läge och Produkter, kan Blekinge indelas i 3 Bygder: 1:o Strandbygden, eller som den af Inbyggarne kallas, Waran, inbegriper en lång och smal Landsträcka vid Havet jämte Skärgården. Denna Bygd har föga Skog, något Åkerbruk, men godt Bete. 2:o Mellanbygden, hvilken även går längs igenom Landet, samt består af väl odlade Åkerfält och Ängar. Skog finnes til Husbehof. 3:o Skogsbygden, hvilken innefattar den norra Landsträckan som gränsar til Småland. Den har merendels stenig Mark, med många små Sjöar, samt är skogrik.

Af

Af Berg märkes *Silverberget, Hockleberg, Walhall, Hinsaberg, Risaberg* och *Listers Huvud.* Den öpna Åkerjorden stiger til vid pass 21600 Tunnland.

Utaf Öarne som ligga uti Skärgården äro följande de största: *Styckö, Tjurkö, Aspö, Hasselö, Gjöö.*

§. 3 *Watn.*

a. Havet.

Havet omgiver hela Kusten med en Sträcka af 12 Mil.

b. Strömar.

Många större och smärre Strömar, som hava sina Ursprung i Småland eller uti Gränsen därtil, flyta genom detta Land uti Havet, men hava föga Längd inom Länets Gränsor. Den största af dem är *Mörrums Å,* 3 Mil lång, inom Länet; därnäst *Rönneby Å,* 3.5 Mil; därefter *Lyckeby Å,* 3 Mil. De öfrige Åarne, nämligen: *Rödeby-, Nättraby-, Backaryds-, Hoby-, Åryds-* och *Karlhamns-*Åarne, hava väl lika Längd med de 3 första, men föra mindre Vatn.

Sjöar.

Åtskilliga Sjöar finnas i Länet, men ingen af dem är af synnerlig Storlek; den

 stör-

ſtörſta af dem är belägen i Hällaryds Paſtorat; men dēſs Storlek är ej mer än 0.06 Qvadrat Mil.

§. 4. *Landets Produkter.*

Desſe beſtå förnämligaſt uti Säd, Boſkap och deſs Afkomma, ſamt Fiſk. Rågens égenteliga Hemviſt är i Skogsbygden, Kornets i Mellanbygden, och Wetets i Strandbygden. Hafra och Bovete ſås ſällan utom i Liſters Härad. Mer allmänt ſås Ärter, Bönor, Rovor, Lin, Hampa. Skogsbygden lämnar Timmer, Bräder, Wed, Kål, Tjära och Beck.

År 1895 underhöllos i Länet vidpaſs 8080 Häſtar, 6700 Oxar, 17700 Kor, 12600 Ungnöt och 21550 Får. Uti Skärgården fångas Sill, Torſk och annan ſlags Hafsſjöfiſk. Inga ſlags Metaller eller Bergvärk finnas i Länet.

§. 5. *Folkmängd.*

Blekinge är et af de bäſt befolkade Län i Sverge. År 1805 ſteg Folkmängden til 66679, hvilket gör 2507 Männiſkjor på hvarje Qvadrat Mil.

År 1800 var Folkmängden				62402
— 1795	—	—		63824

År

År 1769	—	—	41737
— 1754	—	—	38392

Folkmängden har således på 51 År eller et halft Århundrade ökat sig med 27287.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Detta består förnämligast uti Åkerbruk och vigtig Boskapsskötsel; men Säden förslår icke til Landets Behof. Härtil kommer ansenligt Fiskeri, samt Skogshygge, Tjärubränneri och Potaske-Tilvärkning i Skogsbygden. Uti Städerne nära sig Inbyggarne förnämligast af Handel och Handtvärk; och på Landsbygden äro jämväl många som sysselsätta sig med Handtvärk. År 1805 steg Antalet af de Handtvärkare som vistades på Landet, til 274. De fläste af dem voro Skräddare, Skomakare, Snickare och Smeder.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet består af 2 Fögderien, nämligen *Karlskrona* och *Karlshamns*. Det innefattar 3 Städer, samt 1091 Hemman eller Mantal, hvaraf 16.5 äro Säteri, 100 Frälse; de öfrige äro Skatte, och några få af Krono Natur.

b. Cle-

b. Clerifka Indelningen.

Hela Länet hörer til Lunds Stift, men Kongl. Amiralitetet har fit eget Confiftorium i Karlskrona. Det är fördelt i 3 Profterien: *Öftra Härads*, *Medelftad Härads*, famt *Bräkne* och *Lifters* Profterier, hvilka beftå af 18 Paftorater, 28 Soknar och 3 Kapell.

c. Juridifka Indelningen.

I anfeende til Rättegången lyder Blekinge under Göta Hofrätt, famt utgör en Lagfaga innefattande 2 Häradshöfdingdömen och 4 Härader, *Öftra*, *Medelftad*, 1:fta Jurisdictionen, famt *Bräkne* och *Lifter* 2:dra Jurisdictionen.

d. Militärifka Författningen.

Hela Landet är indelt til Krono-Båtsmanshåll, och hållas här 3 Compagnier af roterade Mariner, tilfamman 1554 Man.

e. Bärgs-Inrättningen.

Inga Bergvärk eller Hammarfmedjor finnas i Länet, men andre Mineral-Produkters Manufacturer lyda under Skånes och Kronobergs Bergmäftardöme.

Ta-

Tabell över BLEKINGE.

1. KARLSKRONA Fögderi	Widd Qv. Mil	Hemmant.	Folkmängd. år 1805.
a. *Östra* Härad			
1 KARLSKRONA *			10278
2 ! ÖSEN	—	29 5	1240
3 *Augerum*	—	37.2	1259
4 RAMDALA *	—	70.5	2017
5 *Jämjö* *	—	42.1	1741
6 KRISTIANOPEL *	—	38.7	1761
7 TORHAMN	—	27.—	1498
8 *Storkö*	—	10.4	394
9 *Rödeby*, Annex til Frilleſtad	—	36.—	1950
b. *Medelsta* Härad			
10 FRILLESTAD, * med 11 *Sillhöfda* Kapell	—	54.5	2975
12 TWING, med 13 *Eringsboda*	—	61.5	3368
14 NÄTTRABY	—	35.6	1469
15 LISTERBY	—	31.7	1251
16 *Forkärla*	—	23.5	843
17 HJORTSBERGA *	—	35.5	776
18 *Edeſtad*	—	19.6	639
19 RÖNNEBY *	—	56.4	4038
20 BACKARYD *	—	22.—	1376
	15.4	631.7	39613

2. KARLS-

2. KARLSHAMNS Fögderi.

a. *Bråkne* Härad

1 KARLSHAMN, * Stad				3166
2 *Karlshamn*, Kaftell				101
3 *Afarum*		—	78.6	4398
4 HÄLLARYD		—	22.4	1381
5 *Åryd*		—	21.7	1180
6 HOBY, * med		—	74.2	2372
7 *Öljehult*, Kapell				
b. *Listers* Härad				
8 MÖRRUM *		—	44.—	1751
9 *Elleholm*		—	7.—	223
10 JÄMSHÖG *		—	35.—	5258
11 MIELLBY *		—	59.7	2681
12 GAMMALSTORP *		—	31.3	1499
13 *Ifanö*				760
14 SÖLVESBORG, * Stad				682
15 *Sölvesborg*, Sokn		—	9.3	516
Summa	11.2		432.7	27066
Total Summa	26.6		1064.4	66679

1. KARLSKRONA Fögderi.

Detta Diftrict omgives af Wexiö och Kalmare Höfdingdömen, Öfterfjön och Karlshamns Fögderi. Det innefattar 2 Härader: *Öftra* och *Medelftad*. Storleken är 15.4 Qv. Mil.

Hvad

Hvad Markens Beskaffenhet beträffar, så gäller härom det som om Blekinge i allmänhet nämdt är; ävenså om Landets Produkter och Invånarnes Näringsmedel. Den öpna Åkerjorden stiger til vidpass 9140 Tunnland. De största Åar äro *Rönneby*, *Nättraby*, *Rödeby* och *Lyckeby* Åarne. Skärgården uti detta Fögderi är större än den uti det näststöljande. År 1805 var Folkmängden 39613. Samma År underhöllos häromkring 4260 Hästar, 3420 Oxar, 10220 Kor, 4780 Ungnöt, 11270 Får. Antalet af de Handtvärkare som bebodde Landsbygden, steg til 153.

Orter.

1. Karlskrona, en Stad, belägen på några Öar i Skärgården, nära til fasta Landet, under 56 Grad. 10 Min. Polhögd, 48.5 Mil från Stockholm, är näst Göteborg den ansenligaste i Götaland.

Egenteliga Staden är belägen på den största af Öarne benämd *Trossö;* men de öfriga Delarne af Staden äro belägne på 14 Holmar, däraf de största heta *Stora Björkholmen*, *Stora Pantholmen* och *Lindholmen*. Längden, uti Norr och Söder, ifrån norra Ändan af Stora Pantholmen til södra Ändan af Sjöstjärna-Bastions Holmen, är 4400

Al-

Alnar, och Bredden, uti väster och öster, från Skansen Göta Lejon til Laboratorii Holmen, 3400 Alnar. Omkretsen omkring hela Staden, Land och Vatn inbegripit, är 12900 Alnar. Uti Vidd håller Staden 294 Tunnland. Uti denna Vidd äro alla Holmarne, Dockorne och Lastdragare-Hamnen inneslutne, men alt öfrigt Vatn uteslutit.

Staden är til större Delen reguliert anlagd med räta Gator och Gränder, hvilka til Antalet äro mellan 40 och 50; några af dem äro ansenligt breda. Han är jämväl befäst med åtskilliga Skansar och Bastioner.

Karlskrona är Säte för Länets Höfdinge, et Amiralitet, en Superintendent med et Consistorium, samt är förnämsta Stationen för Rikets Örlogsflotta, och har 3 Kyrkor. Här äro jämväl 1 Navigations- och 1 Artilleri-Skola, 1 Boktryckeri och 1 Apotek. År 1805 steg Folkmängden til 10553, däraf 5122 voro Mankön och 5431 Qvinkön. Benämde År vistades i Staden 152 Civile Embets- och Tjänstemän, 27 Präster och Lärare vid Lärovärken, 161 Officerare, 333 Under-Officerare, 577 Skepps-och Fält Timmermän, samt 438 Soldater och Båtsmän.

Staden har sin mästa Näring af det härvarande Kongl. Amiralitetet och de

där-

däraf beroende Personer, men njuter Stapelfrihet, samt idkar för öfrigt ansenlig och vidsträckt Handel, samt har talrika Handtvärkerier. Handels-Rörelsen består förnämligast uti Leveranser til Amiralitetet och Dockbyggnaden, Sädeshandel från Skåne och Lifland, Sillfiskeri uti Bohusländska Skärgården, samt Trävarors Handel från Småland. Denna Stadens Fartyg besöka större Delen af de mäst bekanta utrikes Handels-Orter, och ditföra Järn, Timmer, Bjälkar, Bräder, Bok-Stäfrar, Tjära, Beck, Pot-aska, Sten, samt hämta tilbaka Säd, Salt, Vin, Kramvaror, Matvaror och Krydder.

År 1805 funnos här 72 Handelsmän, med 111 Handels-Betjänter, 18 Skeppare och 19 Traktörer. Benämde År ägde Staden 31 Handels-Fartyg, nämligen 2 Skepp, 3 Snauer, 4 Briggar, 7 Galeaser, 9 Jakter och 6 Slupar, samteligen byggde på Cravel. Af dessa gingo 5 til Medelhavet, 5 til Nordsjön och 21 i Östersjön. Samma år steg Landtulls-Upbörden til 4586 Riksdaler.

Af Manufactur-Anstalter finnas här 1 Bränvins-Bränneri, 1 Ankarsmedja, 1 Segelduks- och Buldans-Fabrik, 1 Strump- och Tröj-Fabrik, med Tilvärkning af Bomull och Linne; 1 Läder-Fabrik, med Rättighet

 til

til Skinn- och Läderberedning på Engelskt Sätt; 1 Kort-Fabrik, 1 Linne-Tryckeri, 1 Spegel Fabrik, 2 Tobaks-Fabriker, samt 1 Ättike Bryggeri.

Förenämde År 1805 voro här 153 Mästare med 144 Geseller och 179 Lärlingar uti 46 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	16	Mjölnare	7
Bildhuggare	1	Målare	2
Bleckslagare	2	Mässingsslagare	3
Bokbindare	3	Perukmakare	3
Bundtmakare	1	Repslagare	1
Byggmästare	1	Sadelmakare	3
Corduansmakare	1	Segelsömare	1
Färgare	1	Skomakare	14
Garvare	7	Skräddare	13
Gelbgjutare	1	Slagtare	5
Glasmästare	1	Snickare	8
Guldsmeder	6	Snörmakare	1
Gördelmakare	2	Sockerbagare	1
Handskmakare	1	Sotare	1
Hattmakare	6	Stolmakare	1
Hofslagare	4	Svarvare	2
Juvelerare	2	Sämskmakare	1
Klensmed	1	Tenngjutare	1
Klockgjutare	1	Timmerman	1
Knappmakare	2	Tunnbindare	3
Kopparslagare	5	Vagnmakare	2
Krukmakare	4	Urmakare	3
Linvävare	1	Åkare	3

Se-

Sedan man ordat om Staden i allmänhet, betragtas dess färskildta Delar.

a. *Trösson.* Denna Ö är den, hvaruppå Egenteliga Staden är anlagd. Hon är nästan lika läng som bred, nämligen 2000 Alnar, håller i Omkrets 6000 Alnar och i Vidd 204 Tunnland. År 1790 förtärde en Vådeld större Delen häraf, men sedermera har Staden å nyo blivit upbygd, reguliérare än förut, och med flera Stenbyggnader. Gator och Gränder äro til Antalet 28. De äro mästadelen räta och några ganska breda; de ansenligaste af dem äro Kongsgatan och Drottninggatan hvilka gå i Norr och Söder, samt Kyrkogatan, Prinsgatan och Amiralitetsgatan, som löpa i öster och väster.

Af Byggnader märkas: Stadskyrkan, belägen midt i Staden, är stor och prägtig; Tyska Kyrkan nära därintil; Amiralitets-Kyrkan liggande vid Hamnen; Landshöfdingens Residence-Hus beläget uti norra Ändan af Staden; Frimurare Barnhuset, Amiralitets-Gården belägen uti södra Delen af Staden med et stort och förträffligt Skeppsvarf. En hög Stenmur skiljer Amiralitetet från Staden. Bredevid Amiralitetet befinnes en rymlig och djup Hamn, hvarest Örlogsflottan kan ligga i Trygghet. In-

re Delen häraf utgör en särskildt Hamn kallad Lastdragare-Hamnen. Vid västra Ändan af Trofsön, mellan denna Ö och Björkholmen, befinnes en Vattusamling, hvarest Skepp kunna beqvämligen repareras. Denna Plats kallas Nya Dockan, til Skilnad fran Gamla Dockan, belägen på en annan Holme: denna Nya Docka anlades år 1775.

b. *Norra Holmarne.* Över dem går vägen ifrån Staden til Fasta Landet, hvilka medelst 3 Broar sammanbindas. Den största af dessa Holmar är *Stora Pantholmen*, hållande i Vidd 13 Tunnland; den är bebygd med åtskilliga Hus.

c. *Wästra Holmarne.* Den största af dessa är *Stora Björnholmen*, hållande i Vidd 20 Tunnland. Han är välbygd, och på dess Västra Udde ligger Skansen Göta Lejon. Mellan denna Holme och Trofsön befinnes den Nya Dockan.

d. *Östra Holmarne.* De äro 3 til Antalet: *Stubbholmen*, på hvilken Amiralitets-Bagerierna äro anlagde; Laboratorii Holmen; Kongshallsholmen, hvarpå befinnes en god Fästning Kongshall kallad.

e. *Södra Holmarne.* Desse omgiva Hamnen emot södra Sidan såsom en Half-

cir-

cirkel, och äro med Staden samt sins emellan sammanbundne medelst Broar. Den största af dessa Holmar är *Lindholmen*, liggande närmast Staden; den håller i Vidd 12 Tunnland. På denna Holme befinnes en Repslagare-Bana, 600 Alnar lång. Här är ock den Gamla Skeppsdockan, hvilken föga har sin Like i Europa. Den ligger vid Örlogs-Hamnen och är utsprängd uti Hälleberget: den är 80 Fot djup, men ifrån nedersta Trappsteget under Vattu-Horizonten är Djupleken 14 Fot, och hällar Botnen således, at den vid Portarne är 18 Fot under Vattu-Horizonten, och är ifrån översta Trappsteget til Portarne 230 Fot lång, men på Botnen från nedersta Trappsteget til Portarne 200 Fot. Bredden åvantil är midt uppå 90 Fot, och neder i Botnen 34 Fot, men uti Vattu-Horizonten är Bredden 65 Fot. Dockan har en Ingång ifrån Hamnen, hvarigenom de största Örlogsskepp kunna inkomma. För denna Öpning äro 2 stora Slussportar som dragas igen då Skeppet är inkommet. Vatnet i denna Håla ledes genom en utsprängd Canal i Berget til en Brunn, hvarest det medelst Pumpning bringas uti Karet, och sedan genom Trumman löper ned i Havet. Brunnen är 22 Fot djup under Vattnet.

Den näſtgränſande Holmen håller i Vidd 3 Tunnland. På honom är anlagd en Baſtion kallad Sjöſtjärna. Den påföljande Holmen är ock förſedd med en Baſtion benämd Polix. Den ytterſta Holmen ſom ligger vid Inloppet til Hamnen, har jämväl en Baſtion med Nämnet Hafsfrun.

Stadens Jord, ſom beſtår af 5 Mantal, nyttjas mäſtadelen til Betesmark: År 1805 underhöllos i Staden 60 Häſtar och 300 Kor.

2. *Kongsholmen* och *Drottningſkär* äro 2 Fäſtningar belägna på 2 Holmar uti Skärgården, 0.7 Mil från Staden. De äro förſedde med tilräckeligt Artilleri och ärforderlig Beſättning, ſamt tjäna at förſvara Inloppet til Stadens Hamn.

3. *Lyckeby*, en vacker By, Tingſtälle och Marknadsplats, belägen vid en Å ſom nära härvid faller ut i Havet, 0.7 Mil från Staden. Här finnes 1 Segel- och Flaggduks-Fabrik, 1 Knipſmedja med 2 Hamrar, hvilken arbetar för Amiralitetets Skeppsvarf och Nya Dockans Behof; 1 Pappersbruk, ſamt 1 koſtbart Qvarnvärk med 6 par Stenar tilhörigt Kronan, och hvareſt males för Krono-Bageriets Behof. Wattuhjulen hålla 8 Alnar i Diameter. Här malas 100 Tunnor på 17 Timar.

4. Kri-

4. *Kristianopel*, en Köping och Marknads-Plats belägen på en Landt-Udd vid Havet, 3 Mil från Karlskrona, håller 1200 Alnar i Längd, 300 i Bredd, och i Vidd 24 Tunnland. Gator och Gränder äro 8. Här befinnes et Ylle- och Linne-Färgeri. Hamnen är nog blottstäld för Nordan- och Östan-Vädren. Orten har fordom varit en befäst Stad.

5. *Rönneby*, en Köping, belägen vid Rönneby Å, ej långt från Havet, 2.5 Mil från Karlskrona. Orten har över 100 Hus, 6 Handelsmän, samt följande Manufactur-Anstalter: 1 Socker-Fabrik, 1 Stärkelse-Fabrik, nuförtiden afstannad; 1 Såpsjuderi i oafbruten Gång, 3 Logarverier, 3 Färgerier, 1 Aske-Rafineri, samt 4 skattlagde Mjölqvarnar med 8 par Stenar. Här befinnes ock et Kongl. Post-Kontor. Vid Strömens Utlopp i Havet 0.4 Mil från Orten, är en Hamn.

6. *Johannishus*, en ansenlig Sätesgård i Hjortsberga Sokn.

2. KARLSHAMNS Fögderi.

Detta District omgives af Småland, Karlskrona Fögderi, Havet samt Skåne. Det innefattar 2 Härader, *Bräkne* och *Listers*. Storleken är 11.2 Qvadrat Mil.

Markens Beskaffenhet, Landets Produkter och Inbyggarnes Näringsmedel äro til mästadelen lika med det föregående Districtets. Något mer Bokskog finnes här; ävenså äro Åkerfälten här större, ty den öpna Åkerjorden utgör 12570 Tunnland. De förста Åar äro *Mörrums-*, *Mye-* och *Hoby*-Åarne. År 1805 steg Folkmängden til 27066. Samma År underhöllos här vidpass 3820 Hästar, 3280 Oxar, 7480 Kor, 7820 Ungnöt samt 10280 Får. Antalet af de Handtvärkare som bebodde Landsbygden, steg til 121.

Orter.

1. Karlshamn, en Stad belägen vid Myeåns Utlopp i Havet, 50.7 Mil från Stockholm och 9 2 Mil från Karlskrona. Staden har Skapnad af en Rectangel, samt är en af de regulieraste i Riket. Gator och Gränder afskära hvarandra i räta Vinklar; de äro til Antalet 17, af hvilka 5 löpa efter Längden i norr och söder, och 12 efter Bredden. Staden håller i Längd 2000 Alnar, i Bredd 680, i Omkrets 4800, och i Vidd 86 Tunnland, samt är indelad i 44 Qvarter.

Husen, ehuru af Trä, äro til mästadelen välbygde. Stadskyrkan och Rådhuset äro

äro prydliga Byggningar. Här finnes ock en Trivial-Skola, et Hofpital med sin egen Kyrka, famt 1 Apotek.

År 1805 steg Folkmängden til 3387, däraf 1554 voro Mankön och 1833 Qvinkön. Staden har sin Näring af Handel och Sjöfart, några Fabriker, Handtvärkerier, famt Tobaks-Plantering. Han njuter Stapelfrihet, famt idkar god Handel på de mäst bekanta Handelsplatser. Exporterne bestå förnämligast uti Bräder, Sparrar, Tjära, Beck, Boke-Stäfrar, Potaska och Järn. Importerne äro Säd, Salt, Fisk, Vin, Talg, Olja, Hampa, Lin, Tobaksblad, Krydder, Färgvaror och annat Kram.

År 1805 ägde Staden 48 större och smärre Fartyg, hvilka mästadelen gingo til utrikes Platserne vid Östersjön. Samma År steg Landtulls-Upbörden til 1666 Riksdaler.

Förenämde År funnos i Staden 6 Prästеr och Lärare, 14 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 44 Handelsmän med 38 Handels-Betjänter, 12 Traktörer, 1 Kaffekokare, 28 Skeppare, 78 Sjömän, famt 80 Skepps-Timmermän.

Af Fabriks-Anstalter finnas: 1 Bränvinsbränneri, 1 Såpsjuderi, 2 Ylle-Fabriker, 1 Se-

Segelduks- och Buldans-Fabrik, 1 Puder- och Stärkelse-Fabrik, 1 Pappers-Fabrik, 5 Tobaksspinnerier, 3 Kardus- och 2 Snus-Fabriker, samt 1 Skeppsvarf.

Meranämde År 1805 voro här 80 Mästare, med 20 Geseller och 55 Lärlingar uti 37 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	5	Målare	1
Blockmakare	4	Nålmakare	1
Bokbindare	2	Perukmakare	2
Bundtmakare	1	Repslagare	3
Byggmästare	1	Sadelmakare	4
Fiskare	12	Segelsömare	2
Färgare	2	Skoflickare	4
Garvare	4	Skomakare	21
Glasmästare	1	Skräddare	11
Guldsmeder	4	Snickare	7
Gördelmakare	1	Sotare	1
Handskmakare	3	Sämskmakare	1
Kammakare	1	Tenngjutare	1
Klensmeder	2	Timmermän	14
Kopparslagare	5	Tunnbindare	6
Krukmakare	3	Urmakare	2
Linnevävare	2	Wagnmakare	1
Murmästare	4	Åkare	2
Mässingsslagare	1		

Den Mark som tilhörer Staden består af 2.5 Mantal. Däraf är föga öpen Åker-

jord

jord, utan den är mäſtadelen lagd til Äng och Betesmark; en ſtor Del nyttjas ock til Tobaks Plantering. Uti Staden underhållas vidpaſs 50 Häſtar, 290 Kor och 110 Ungnöt.

Stadens Hamn är god, ehuru icke ſynnerligen ſtor. Til deſs Beſkydd är en nära därvid liggande Holme, benämd *Frisholmen,* beſäſt med et Kaſtell, ſom har ſin egen Kyrka.

2. *Eriksberg*, en anſenlig Sätesgård i Åryd Sokn, angenämt belägen vid en Hafsvik.

3. *Granefors*, en Landtgård i Aſarums Sokn, har en Kopparhammare.

4. *Elleholm*, en anſenlig och vacker By, belägen i Mörrums Sokn, på en Holme uti Ån, där den faller ut i Havet. De vackra Trägårdarne ſom på bägge Sidor om Gatan åtfölja Gårdarne, giva Orten Utſeende af en prydlig Köping. Uti Ån är et ſkönt Laxfiſke.

5. SÖLVESBORG, en Stad belägen vid en liten Hafsvik, 54.7 Mil från Stockholm och 3 Mil från Karlshamn. Staden håller i Längd 800 Alnar, i Bredd 560, ſamt i Vidd 27 Tunnland. Gator och Gränder äro

ro irreguliera, famt löpa härs och tvärs. Deras Antal är 10.

År 1804 steg Inbyggarnes Antal til 707, hvaraf 356 voro Mankön och 351 Qvinkön.

Deras Näring består förnämligast uti Handtvärkeri, någon ringa Handel, Fiske uti Havet, fårdeles af Ströming, famt Tobaks och Potäters Plantering. En af Stadens Näringar består ock uti Svins Gödande, då fruktfam Ållonväxt inträffar på den när belägna Skogen.

År 1805 funnos i Staden 2 Präster och Lärare, 7 Civile Tjänstemän, 11 Handelsmän, men af hvilka endast 4 hade någon betydlig Rörelse, 5 Handels-Betjänter famt 2 Skeppare.

Handelen idkas förnämligast med Tobaksblad, Potäter, Boke-Stäfrar och Bottnar, Beck, Ledsten och faltadt Fläsk. År 1805 steg Landtulls-Upbörden til 423 R:dr.

Utaf Handtvärk äro 2 fom här i fynnerhet blomstra, nämligen Handskmakeri och Hattmakeri. År 1805 funnos af det förra Slaget 14 och af det fednare 10 Värkstäder. Nysfnämde År voro här 72 Mästare med 38 Gefeller och 50 Lärlingar uti 25 färskildta Handtvärk, nämligen:

Ba-

Bagare	2	Repslagare	1
Fiskare	4	Sadelmakare	1
Färgare	2	Skoflickare	1
Garvare	2	Skomakare	6
Guldsmed	1	Skräddare	3
Gördelmakare	1	Snickare	3
Handskmakare	14	Sotare	1
Hattmakare	10	Svarvare	2
Hofslagare	2	Sämskmakare	1
Klensmed	1	Tunnbindare	2
Kopparslagare	3	Urmakare	1
Krukmakare	2	Åkare	4
Murmästare	2		

Hamnen är grund och hyser få Fartyg.

Utaf Stadens Mark äro 300 Tunnland öpen Åkerjord. År 1805 underhöllos i Staden 60 Hästar, 10 Oxar, 150 Kor, och 20 Ungnöt.

Jämshög, eller efter annat Skrifsätt, Jämsjö, en Sokn, belägen uti nordvästra Hörnet af Landet, vid Gränsorne til Småland och Skåne, märkes, emedan hon är den största i Länet. Dess öpna Åkerjord utgör 1700 Tunnland. År 1805 funnos här 5258 Människjor; då underhöllos här ock 680 Hästar, 570 Oxar, 1700 Kor, 1700 Ungnöt och 3280 Får. I denna Sokn ligger:

7. *Olofström*, et Manufactur-Värk, hvarest befinnes 1 Knipsmedja, 1 Kopparhammare och 1 Pappers Fabrik.

MARIESTADS Län.

§. 1. *Läge* och *Storlek*.

Detta Höfdingdöme kallas jämväl *Skaraborgs* Län, efter et gammalt förstört Slott; men emedan Landshöfdinge-Sätet är i Mariestad, så benämnes Länet rätteligare därefter.

Över Länet finnes en Karta uti vanligt Format, utgiven år 1750 af N. Marelius. Det utgöres utaf norra Delen af Landskapet *Wästergötland*.

Dess Matematiska Läge är mellan 57 Grad. 48 Min. samt 59 Grad. Latitud. Det gränsar i norr til Wärmeland och Nerike, i öster til Sjön Wettern, genom hvilken det skiljes ifrån Östergötland och Jönköpings Län; i söder til Jönköpings och Wäners-

nersborgs Län, samt i väster til Sjön Wänern, genom hvilken den skiljes från Dalsland och Wärmeland.

Det har Skapnad af en Triangel. Det håller i Längd 12 Mil, i Medelbredd 7, i Omkrets 38 Mil, och i Vidd 78 Qvadrat Mil, då Länets Andel uti Wänern och Wettern undantages, men inbegripne Andelen i Sjön Skagern samt alla de Sjöar som ligga inom Länets Gränsor.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Landet är mycket flackt, när man undantager en stor Landthögd som följer hela Wettern åt, samt de enstakade stora Bergshögderne *Kinnekulle, Billingen, Mösseberg* och *Ålleberg*.

Det finnes 2 Trakter som hava annat Skaplynne än den öfriga Delen af Länet: Den ena är belägen nästan midt i Länet, och liknar en Kägla, hvilkens Spets utgöres af *Billingen,* och Basis af *Mösseberg, Ålleberg* och *Fåredals-Berget.* Den häller i Längd vidpass 4 Mil, uti Bredd vid Basis 2 Mil och i Vidd 5.4 Qvadrat Mil. Denna Trakt består af flera Jordvarf eller Strata. Det understa Warvet är Granitfält; det andra består af Sandsten, gröfre och finare; det tredje som kallas Limstens-

War-

Warvet, utgöres af Orsten, Leversten, skivig grå Kalksten och Alunskifer; det fjärde Warvet, som är det mägtigaste och mäst vidsträckta, består af flolägrig Kalksten; det femte utgöres af Skifer, och det sjette eller översta består af Trapp eller förstenad Järnlera. Den andra Trakten är belägen vid Wänern och innefattar Bergshögden *Kinnakulle*. Denna är icke så vidsträckt som den föregående, ty den håller ej mer än 1 Mil i Längd, och i Vidd 0.6 Qvadrat Mil. Naturliga Beskaffenheten af denna Trakt är aldeles lika med Billingens, med samma Ordning af Jordvarf. Kinnakulles lodrätta Höjd över Wänerns Watnbryn är 390 Alnar.

Bergen *Hunneberg* och *Halleberg* formera en tredje Trakt af samma Egenskaper som Billings- och Kinnakulle-Trakterne, men minsta Delen af denna Bergstrakt hörer til detta Län.

Den nordliga Delen af Länet som gränsar til Nerike och Wärmeland, är bergagtig och skogrik, samt försedd med många Sjöar. För öfrigt har Länet i allmänhet en bördig Jordmån, så väl i anseende til fruktbärande Trän, som Gräs, Säd och Jordväxter. Åkerjorden utgör 143200 Tunnland

§. 3.

§. 3. *Watn.*

a. Strömar.

Den största Strömen som flyter genom Länet, är *Tidan;* hon har sit Ursprung uti Jönköpings Län; därnäst *Lidan* och *Nassan*, hvilka hava sina Källor uti Wänersborgs Län: alla 3 falla ut i Wänern. De största Biströmar äro *Ösan*, som faller i Tidan, samt *Flian* som flyter i Lidan. *Letälvens* nedersta Del som här kallas *Gullspångs-Älf*, skiljer Länet från Wärmeland. Sjön *Undens Vatn* flyter ut i Wettern.

Tabell över förenämde Strömar.

Namnet.	Fögderierna, som Strömen flyter igenom.	Längd Mil.
1 *Tidan*	Wartofta, Höjentorp, Wadsbo	12
2 *Lidan*	Skara, Läckö	7
3 *Nassan*	Läckö	7
4 *Ösan*	Höjentorp, Wadsbo	5
5 *Flian*	Höjentorp, Skara	5
6 *Undens Wat-tudrag*	Wadsbo	4
7 *Gullspångs Älf*	Wadsbo	1

b. Sjöar.

Wänern och *Wettern* gränsa til detta Län; den förre omgiver hela Wästra Sidan,

och den sednare hela den Östra, men äro så stora Watn, at de icke med mera Skäl kunna räknas in uti Länets Vidd, än Östersjön och Kattegat til de Län som de gränsa til. Här införes dock Länets Andel uti de samma.

Tabell över Sjöarne

Namnet		Fögderierna hvaruti Sjön är belägen.	Vidd Qv. Mil
1	Andel i *Wänern,*	Wadsbo, Skara, Läckö	16.4
2	Andel i *Wettern,*	Wadsbo, Höjentorp, Wartofta	6.6
3	Andel i *Skagern,*	Wadsbo	0.82
4	*Unden*	Wadsbo	0.8
5	*Wiken*	Wadsbo	0.4
6	*Stråken*	Wartofta	0.22
7	*Lunden*	Höjentorp	0.2
8	*Örlen,*	Wadsbo	0.14
9	*Imsen*	Dito	0.11
10	*Östen*	Dito	0.1
11	*Botnsjön*	Dito	0.07
12	*Lången*	Dito	0.06
13	*Wristulven*	Dito, Skara	00.5

Wänern formerar vid Kusten af detta Län 3 ansenliga Wikar: *Mariestads-Fjärden* 0.6 Qvadrat Mil, *Kinneviken* 1.4 Qv. Mil, och *Dettern* hvilken fordom varit en färskildt Sjö, men genom det

det at Landet mellan Wänern och Dettern af Wänerns Vågor blivit utvidgat, numera är en Vik af Wänern, 0.22 Qv. Mil.

§. 4. *Landets Produkter.*

Desse äro förnämligast Säd och Boskap samt de af densamma härrörande Hudar, Talg, Fläsk och Ull, samt något Ost och Smör; Fjäder, Humla, Lin, Hampa, Fisk, Järn, Alun, en ringa Mängd Bräder, Näver, Tjära, Beck, Kalk, Tegel.

År 1805 underhöllos i Länet 25400 Hästar, 25790 Oxar, 44390 Kor, 32910 Ungnöt, och 68830 Får.

§. 5. *Folkmängd.*

Mariestads Län är et af de bäst befolkade i Sverge. År 1805 steg Folkmängden til 138410, hvilket gör 1775 Människjor på hvarje Qvadrat Mil. Utaf förenämde Summa voro 66541 Mankön och 71869 Qvinkön. Utaf samma Summa bebödde 4668 Städerne och 133742 Landsbygden.

År 1800	var Folkmängden		135697
— 1795	—	—	134939
— 1769	—	—	112862
— 1754	—	—	102052

Folkmängden har således på et half Seculum ökat sig med 36358.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Detta består förnämligast i Åkerbruk och Boskapsskötsel, hvartil kommer Plantering af Potäter, Lin, Hampa, Humla och andra Växter. Månge nära sig ock af Fiske i Wänern och Wettern, samt andre Landets större Sjöar. Förnämsta Export-Waran är Säd, hvilken mästadelen föres til Wärmeland. År 1805 funnos i Länet 8092 Bönder på egne Hemman, 4612 Bönder på andras Hemman, 5139 Torpare, samt 166 Handtvärkare på Landsbygden.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet innefattar 5 Fögderier, nämligen: *Wadsbo, Höjentorp, Wartofta, Skara* och *Läckö.* Det inbegriper 4627 Hemman, hvaraf 1748 äro Skatte, 1101 Krono och 1798 Frälse. Städernas Antal är 6.

b. Clerifka Indelningen.

Hela Länet hörer under Skara Stift, hvilket inom Länets Gränsor innefattar 9 hela Prosterier, nämligen: *Domprosteriet, Kinna, Winköl, Kållands, Billings, Kåkinds,*

War-

Wartofta, *Södra Wadsbo* och *Norra Wadsbo*, största Delen af *Wilska*, samt ansenliga Delar af *Wäne* och *Redvägs*. Utaf dessa är Norra Wadsbo det folkrikaste. År 1805 var dess Folkmängd 21364.

c. Juridiska Indelningen.

Länet utgör en Del af Wästgöta-Dals Lagsaga och är fördelt uti 4 Jurisdictioner, hvilka innefatta 14 Härader: nämligen *Wadsbo*, *Kåkinds*, *Walla*, *Gudhems*, *Wartofta*, *Frökinds*, *Wilske*, *Laske*, *Skånings*, *Kinne*, *Kinnefjärdings*, *Kållands*, *Åse*, *Wiste* och *Barne*.

d. Militäriska Författningen.

Mariestads Län underhåller et Infanteri-Regimente indelt Krigsfolk, kalladt Skaraborgs Regimente, bestående af 8 Compagnier och 1200 Man; 300 Man af Wästgöta-Dals Infanteri-Regimente, samt 1 Compagnie Lätta Dragoner kalladt Wadsbo Compagnie.

e. Bärgs-Inrättningen.

Bruken och Bärgvärken i detta Län höra under Nora och Lindes Bärgmästaredöme, och utgöra tillika med Lerbäcks Bärgslag et Bärgs-Fögderi.

Tabell över MARIESTADS Län.

I WADSBO Fögderi och Härad		Vidd Qv. Mil.	Hem. man. tal.	Folk. mängd År 1805
1	MARIESTAD *	—		1101
2	*Ullärva*	—	24.—	731
3	*Ek*	—	11.—	418
4	LEKBERG	—	17.7	570
5	ODENSÅKER *	—	23.8	335
6	*Tidawad*	—	12.—	378
7	*Låstad*	—	11.6	319
8	*Binneberg*	—	5.5	136
9	EGGEBY	—	22.6	440
10	*Utby*	—	18.2	328
11	HORN	—	18.6	433
12	*Fröswed*	—	17.8	362
13	*Säter*	—	22.7	614
14	BERG	—	34.5	871
15	*Lerdala*	—	16.—	610
16	*Timmerdala*	—	9.5	234
17	*Böja*	—	9.—	244
18	BJÖRSÄTER	—	20.6	885
19	TORSÖ, med	—	35.2	737
20	*Fogelö* Capell	—	—.—	357
21	HJÄLSTAD	—	17.4	464
22	*Mo*	—	11.2	238
23	*Wad*	—	12.5	266
24	*Sweneby*	—	8.8	201
25	FLISTAD	—	19.7	386
26	*Götlunda*	—	26.5	868

27	WÄRING	—	24.—	675
28	*Låcketorp*	—	16.5	582
29	FÄGRED	—	38.1	1195
30	*Trästena*	—	16.4	535
31	BÄLLEFORS	—	19.4	627
32	*Ekeskog*	—	21.1	488
33	*Beateberg*	—	—	657
34	HOVA *	—	71.5	2019
35	*Finnerödja*	—	—	1582
36	*Elgerås*	—	18.4	770
37	HASLED	—	45.5	806
38	*Enåsa*	—	—	233
39	*Färed*	—	6.8	172
40	*Berga*	—	14.5	366
41	LYRESTAD	—	46.2	1278
42	RANDSBERG	—	29.4	1555
43	*Mölltorp*	—	25.4	941
44	UNDENÄS	—	45.7	3775
45	*Halna*	—	8.—	579
46	FREDSBERG *	—	65.2	1926
47	*Bäck*	—	11.—	426
48	AMNEHÄRAD	—	31.7	1434
	Summa	25.5	981.2	35138

2. HÖJENTORPS Fögderi.

a. *Kåkinds* Härad

1	SKÖFDE* Stad, med	—	113	447
2	*Sköfde* Sokn	—		714
3	*Ryd*	—		147
4	*Suntetorp*	—		219

X x 4 5 *Swen-*

5	*Swentorp*	—		743
6	*Forsby*	—		498
7	*Hagelberg*	—		306
8	*Kyrkotorp*	—		355
9	*Wåmb*	—		338
10	WALORA	—	43.6	606
11	*Wärsås*	—		812
12	KYRKOFALLA	—	53.—	1729
13	*Mofalla*	—		388
14	GREFBÄCK	—	43.1	621
15	*Brevik*			723
16	FOGELÅS, * norra Förſaml		107.7	922
17	Dito ſödra Förſaml.			813
18	HJO Stad	—		350
19	*Hjo* Sokn	—		473

b. *Walla* Härad

20	WING *			200
21	*Skärf*	—	44.5	380
22	*Stenum*	—		426
23	WARNHEM *			549
24	*Lundby*			540
25	*Äggby*			780
26	*Höglunda*			372
27	HÄGGUM	—	16.7	371
28	*Bolum*, Annex til Broddetorp	—	33.—	463

c. *Gudhems* Härad

29	BRODDETORP med		34.8	285

30 *Horn.*

30	*Hornberga* och	—		204
31	*Sätuna*	—		218
32	GUDHEM *	—		539
33	*Tunhem*	—	45.4	217
34	*Ugglum*	—		304
35	DALA	—		506
36	*Borgunda*	—		606
37	*Högstena*	—		286
38	SJÖGERSTAD	—		448
39	*Rådene*	—		339
40	*Edåsa* Annexer til	—	14.1	306
41	*Liunghem* Walora	—		216
42	STENSTORP	—		338
43	*Brunhem*	—	39.8	275
44	*Kyrketorp*	—		212
45	SEGERSTAD	—		350
46	*Waltorp*	—	41.5	331
47	*Håkantorp*	—		190
48	*Bjurum*, Annex til Klewa	—	21.2	363
49	*Bjärka*			
50	*Torbjörntorp*	—	45.6	235
51	*Friggeråker*	—		301
52	Del af *Falköpings* Sokn Alla 3 Annexer til Falköpings Stad.			
	Summa	12.—	697.—	22354

3. WARTOFTA Fögderi.

a. *Wartofta* Härad.

1	FALKÖPING, Stad *			443
2	*Falköping*, Sokn	—	35.6	374
3	*Luttra*	—		329
4	ÅSLED	—		525
5	*Mularp*	—	57.6	235
6	*Tiarp*	—		211
7	SLÖTA	—		936
8	*Karleby*	—		589
9	ÅSAKA, större Delen	—	37.2	460
10	*Kälvene*	—		210
11	HÅNGSDALA	—		269
12	*Gerum*	—	36.6	221
13	*Skörstorp*	—		268
14	WALSTAD	—		431
15	*Kymbo*	—	63.6	333
16	*Suntak*	—		201
17	*Wettak*	—		217
18	DIMBO, med	—	43.–	875
19	*Ottrava*	—		
20	WARF *	—		303
21	*Kongslena*	—	51.6	541
22	*Homb*	—		478
23	AKLINGA *	—		382
24	*Agnetorp*	—	59.1	719
25	*Bältak*	—		328
26	FRÖJERED	—		836
27	*Korsberga*	—	51.1	716
28	*Fridened*	—		418

29 DA-

29 DARETORP	—		844
30 *Wälinge*	—	58.2	585
31 *Brandstorp*	—		526
32 HABO, större Delen*	—	69.1	2958
33 med *Fiskebäck*	—		
34 BOTNARYD, en Del	—		93
35 SANDHEM, med	—	104,2	1254
36 *Nykyrka*	—		348
37 *Utvängstorp*	—		313
38 *Härja*	—		601
39 *Bjurbäck*, större Delen	—		412
40 YLLESTAD	—		459
41 *Näs*	—	50.1	208
42 *Wistorp*	—		305
43 *Kylingared*, en Del	—		108
44 ÅSARP, mindre Del.	—		98
45 *Smula*, större Delen	—		114
b, *Frökinds* Härad			
46 KINNEVED	—	48,5	630
47 *Wårdkumla*	—		314
48 GROLANDA	—	25.4	522
49 BÖRSTIG med	—	29.1	620
50 *Brismene*	—		
Summa	14	820	23159

4, SKARA Fögderi

a. *Skånings* Härad.

1 SKARA * Stad			959
2 *Skara* Sokn	—	12,–	494

3 *Bjärk.*

3	*Björklunda*	—	18.5	794
4	*Håndene*	—	13.–	437
5	ÅSAKA	—	23.8	708
6	SYNNERBY. *	—	19.5	692
7	*Skalmäja*	—	16.–	498
8	*Gerum*	—	14.8	323
9	SALEBY	—	54.7	1064
10	*Träsberg*	—	13.8	471
11	*Härjewad*	—		274
12	JUNG	—	20.5	548
13	*Ottum*	—	14.4	425
14	*Fyrunga*	—	10.2	351
15	WINKÖL	—	22.5	533
16	*Mörum*	—	10.4	369
17	WÅNGA *	—	56.–	1096
18	*Edsvära*	—	30.7	554
19	*Qvänum*	—	21.–	531
20	*Tråva*, Annex til Larf	—	9.7	382

b. *Kinne* Härad

21	KLEWA	—	12.2	254
22	*Sil*	—	9.–	193
23	GÖTENED	—	7.–	246
24	*Holmestad*	—	17.7	704
25	*Wättelösa*	—	14.6	653
26	*Ledsjö*	—	17.5	569
27	*Lugnås*, Annexer	—	} 30.1	644
28	*Bresäter*, til Björsäter	—		376
29	FORSHEM	—	22.4	1065
30	*Fullösa*	—	15.5	453

31 We-

31	*Wedum*	—	17.7	406
32	ÖSTERPLANA	—	19.—	634
33	*Kestad*	—	8.5	208
34	MEDELPLANA	—	17.4	521
35	*Wästerplana*	—	11.4	259
	c. *Laske* Härad			
36	LARF *	—	47.—	1383
37	*Längum*	—	13.3	527
38	*Lundby*	—	16.5	350
39	BITTERNA	—	32.1	1382
40	*Wedum*			
	d. *Wilska* Härad			
41	KLEWA	—	29.2	509
42	*Ullened*	—	13.7	240
43	GÖKHEM	—	36.7	690
44	*Marka*	—	22.8	449
45	*Sörby*	—	16.4	255
46	FLOBY	—	32.7	555
47	*Götewed*	—	16.7	335
48	*Trewatna*	—	20.4	387
49	*Jäla*, Annex til Grolanda	—	13.1	414
	Summa	13.—	912.1	26155

5. LÄCKÖ Fögderi.

a. *Kinnefjärdings* Härad

1	LIDKÖPING *			1377
2	*Härened*	—	25.7	709

3 *Hof.*

3	*Hofby*	—	13.7	289
4	*Skefteby*	—		
5	SÄWARED *	—	18.2	691
6	*Lindärva*	—	6.5	214
7	*Hasselösa*	—	12.7	434
8	KÄLLBY	—	14.5	430
9	*Broby*	—	7.7	208
10	*Skeby*	—	7.6	233
11	*Hangelösa*	—	17.–	513
12	HUSEBY *	—	20.–	708
13	*Skjälwum*	—	15.–	318
14	*Owa*	—	8.6	256

b. *Kållands* Härad

15	OTTERSTAD *			649
16	*Sendte*	—		516
17	SUNNERSBERG	—	37.8	717
18	*Götslunda*	—	22.8	507
19	*Strö*	—	12.2	404
20	ÖRSLÖSA *	—	20.2	627
21	*Söne*	—	16.–	374
22	*Wäla*	—	16.5	242
23	*Gilstad*	—		297
24	RÅDA *	—	21.7	573
25	*Mälby*	—	16.8	498
26	*Åsaka*	—	12.2	232
27	TÅDENED	—	9.2	386
28	*Kedum*	—	11.–	256
29	*Tranum*	—	15.1	245
30	*Lawa*	—	9.5	336

31 *Rac-*

31	*Räcksby* *	—	22.1	519
32	*Skalunda*	—	10.6	243
33	JÄRPÅS *	—	11.2	906
34	*Uwered*	—	12.7	470
35	*Häggesled*	—	10.4	274
36	*Höra*	—	10.4	
37	*Slädene*, Annex til Levene	—	16.7	184

c. *Barne* Härad

38	SKARSTAD	—	18.4	527
39	*Wara*	—	12.—	360
40	*Önum*	—	11.4	363
41	*Hällum*	—	4.6	186
42	RYDA	—	15.2	713
43	*Halsås*	—	10.6	
44	*Kedum*	—	11.7	409
45	*Naum*	—	12.1	325
46	*Long*, Annex til Levene	—	26.—	420
47	*Elings*, Annex til Bitterna	—	10.—	300
48	LEKÅSA	—	12.2	334
49	*Åsaka*	—	13.8	372
50	*Foglum*	—	11.4	309
51	*Kyrkås*	—		81
52	*Essunga*	—	22.5	693

d. *Wiste* Härad

53	LEVENE *	—	8.—	685
54	*Sparlösa*	—	22.2	660
55	TÄNGENED	—	16.—	521
56	*Träkörna*	—	20.7	533

57	*Längum*	—	7.2	158
58	*Hyringe*	—	16.2	430
59	*Malma*	—	14.4	369
60	FRÄMMESTAD	—	18.2	798
61	*Bdreberg*	—	13.4	440
62	*Flakeberg* och	—	15.2	439
63	*Bjärby* Annexer til Säreftad	—	8.2	197

e. *Åfe* Härad

64	SÄRESTAD	—	18.5	547
65	*Håle*	—	12.5	352
66	*Täng*	—	9.7	219
67	TUN *	—	22.8	910
68	*Friel*	—	10.5	370
69	*Karleby*	—	9.2	263
70	FLO	—	36.2	1016
71	*Sal*	—	10.6	373
72	*Ås*	—	17.8	559
73	*Nås*	—	24.8	846
	Summa	13.5	1006.5	31613
	Total Summa	78.—	4416.8	138410
	Länets Andel i Wänern och Wettern	23.—		
	Summa Land och Watn	101		

Anmärkning vid föregående Tabell.

Uti Undenäs Sokn, vid Sjön Unden, befinnes en Kapell-Kyrka kallad *Skager*, hvar-

hvarest hålles Gudstjänst några Gånger om Året. Skauke Sokn uti Walla Härad anföres icke uti Tunelds Geografie, men är uti Mantals-Längden över detta Härad uptagen; ävenså är Istrums Sokn uptagen i Mantals-Längden, men Kyrkan är längesedan förstörd. Uti 1800 Års Mantalslängd anteknas de Mantalsskrifne uti Skauke til 235 och uti Istrum til 133 Personer; deremot är Warnhems Sokn icke anförd i Mantals-Längden. Bjärka Sokn i Gudhems Härad och Herrlunda Sokn i Skånings Härad hava blivit sammanlagde til en Sokn med en Kyrka, med Namnet *Bjärklunda*, men uptagas ännu i Mantals-Längden såsom särskildta Soknar. Uti 1800 Års Mantalslängd anföres Bjärka med 128, och Herrlunda med 243 Mantalsskrifne Personer. Uti föregående Tabell uptages Folkmängden på et Ställe, och uti det Fögderiet däreft Kyrkan och större Delen af Församlingen befinnes. Tråva Sokn ligger med sin Kyrka i Skånings Härad, och därstädes anföres Folkmängden för hela Soknen; men hos Tuneld och uti Mantalslängden är Tråva antecknad såsom liggande både i Skånings och Laske Härader. Uti 1800 Års Mantalslängd anföras 64 mantalsskrifne Personer uti den Delen som hörer til Skånings Härad, och 81 uti den Delen som hörer til

Laſke Hårad. Uti berörde Mantalslängd anföres Wäſsby Sokn uti Laſke Härad med 87 Mantalsſkrifne; men Soknen finnes icke hos Tuneld, icke heller uti den Förtekning jag ärhållit över Folkmängden.

Förtekning på Stångjärns Hammarvärken i Marieſtads Län, jämte Smidet År 1800.

Wärket.	Soknen.	Smide Skepp:d
1 *Skogersholm*	Finnerödja	990
2 *Forswik*	Undenäs	1265
3 *Fredriksfors*	Dito	800
4 *Åboholm*	Dito	800
5 *Lagerfors*	Bällefors	1040
6 *Karlsdal*, Manufactur-Värk	Elgerås	
7 *Rifors*	Sandhem	253
8 *Årberg*	Kyrkefalla	600
	Summa	5748

Vid desſa Värk äro 10 Hamrar och 19 Härdar.

1. WADSBO Fögderi.

Detta Diſtrict är beläget uti norra Delen af Länet, mellan Sjöarne Wänern och Wettern. Deſs Storlek är 25.5 Qvadrat Mil. Markens Beſkaffenhet är olika; den Nord-

Nordöstra Delen är ojämnare, och skogrikare, och därstädes idkas mer Boskapsskötsel. På Gränsen til Nerike finnes en ansenlig Skog kallad *Tiveden.* Den består af 2 Delar: Stora Tiveden belägen mellan Sjöarne Skagern och Unden, samt Lilla Tiveden, mellan Unden och Wettern. *Fägremon* är en annan god Skog belägen på västra Sidan om Unden. En Landtrygg stryker midt genom Landet, från Norr til Söder, hvilken skiljer de Strömar som falla i Wänern och Wettern från hvarandra. Den öpna Åkerjorden utgör 26120 Tunnland.

Wadsbo Fögderi är det folkrikaste i Länet. År 1805 steg Folkmängden til 35138, hvilket gör 1380 Människjor på hvarje Qvadrat Mil. Samma År underhöllos här 3450 Hästar, 6620 Oxar, 10260 Kor, 5370 Ungnöt, och 12790 Får.

Orter.

1. MARIESTAD, Höfdingdömets Huvudstad, vackert belägen vid Wänern, där Ån Tidan utflyter, under 58 Grad. 40 Min. Latitud, 31.5 Mil från Stockholm, och 17.5 Mil från Göteborg. Staden är reguliert anlagd, med räta Gator, hvilka afskära hvarandra i räta Vinklar. Han håller i

Längd 1300 Alnar, i största Bredd 400, i Omkrets 2800 Alnar, och i Vidd 36 Tunnland, Marieholmen med inräknad. Gator och Gränder äro till Antalet 15, af hvilka 5 löpa efter Stadens Längd och 10 efter Bredden. Staden är Säte för Landshöfdingen. Af Byggnader märkes Stadskyrkan, hvilken är vacker, samt Landshöfdinge-Residencet, hvilket är beläget på en Holme kallad Marieholm, som omgives af Ån Tidans 2 Grenar, samt är så nära belägen til Staden, at han kan anses som en Del däraf. Marieholm är för öfrigt en Kongsgård. I Staden befinnes ock Länets Lazarett, samt et Apotek.

År 1805 steg Folkmängden til 1101, hvaraf 433 voro Mankön och 618 Qvinkön. Stadens Näring består uti Handel med Säd, Salt, Sill, Matvaror, Kram- och Kryddvaror, m. m., samt har Förtjänst af Varors Fraktande över Vänern, och äger därtil 3 Jäkter. Af Manufacturer finnes 1 Pappers-Fabrik, och 1 Regarns-Strumpe-Fabrik.

År 1805 funnos här 5 Präster och Lärare, 22 civile Ämbets- och Tjänstemän, 6 Handelsmän med 8 Bodsvänner, 2 Traktörer och Krögare, 19 Sjömän, samt 51 Mästare med 19 Geseller och 40 Lärlingar uti 31 särskildta Handtvärk, nämligen:

Ba-

Bagare	1	Linvävare	1
Bokbindare	1	Murmäſtare	1
Bundtmakare	1	Målare	1
Byggmäſtare	1	Nålmakare	1
Corduansmakare	1	Perukmakare	1
Färgare	1	Repſlagare	1
Garvare	2	Sadelmakare	2
Gelbgjutare	1	Skomakare	4
Glasmäſtare	1	Skräddare	4
Guldſmeder	2	Slagtare	1
Handſkmakare	2	Snickare	2
Hattmakare	5	Sämſkmakare	3
Hofſlagare	1	Tunnbindare	1
Klenſmed	1	Urmakare	1
Kopparſlagare	2	Wagnmakare	1
Krukmakare	3		

Samma År ſteg Tull-Upbörden til 441 R:dr.

Stadens Åkerjord utgör 80 Tunnland. År 1805 underhöllos här 50 Häſtar, 20 Oxar, 180 Kor, 17 Ungnöt och 35 Får.

2. *Torſö*, en Ö belägen i Wänern 0,6 Mil från Marieſtad, märkes, emedan hon är den ſtörſta Ön ſom finnes i benämde Sjö, hållande i Vidd 0.53 Qvadrat Mil. Denna Ö jämte några ſmärre kringliggande utgöra et Paſtorat, ſom År 1805 hade 1094 Inbyggare.

3	*Bjärklunda*	—	18.5	794
4	*Håndene*	—	13.–	437
5	ÅSAKA	—	23.8	708
6	SYNNERBY	—	19.5	692
7	*Skalmäja*	—	16.–	498
8	*Gerum*	—	14.8	323
9	SALEBY	—	54.7	1064
10	*Träsberg*	—	13.8	471
11	*Härjewad*	—		274
12	JUNG	—	20.5	548
13	*Ottum*	—	14.4	425
14	*Fyrunga*	—	10.2	351
15	WINKÖL	—	22.5	533
16	*Mörum*	—	10.4	369
17	WÅNGA	—	56.–	1096
18	*Edsvära*	—	30.7	554
19	*Qvänum*	—	21.–	531
20	*Tråva*, Annex til Larf	—	9.7	382

b. *Kinne* Härad

21	KLEWA	—	12.2	254
22	*Sil*	—	9.–	193
23	GÖTENED	—	7.–	246
24	*Holmestad*	—	17.7	704
25	*Wättelösa*	—	14.6	653
26	*Ledsjö*	—	17.5	569
27	*Lugnås*, Annexer	—	} 30.1	644
28	*Bresäter*, til Björsäter	—		376
29	FORSHEM	—	22.4	1065
30	*Fullösa*	—	15.5	453

31 *We-*

31 *Wedum*	—	17.7	406
32 ÖSTERPLANA	—	19.—	634
33 *Kestad*	—	8.5	208
34 MEDELPLANA	—	17.4	521
35 *Wästerplana*	—	11.4	259

c. *Laske* Härad

36 LARF *	—	47.—	1383
37 *Längum*	—	13.3	527
38 *Lundby*	—	16.5	350
39 BITTERNA	—	32.1	1382
40 *Wedum*			

d. *Wilska* Härad

41 KLEWA	—	29.2	509
42 *Ullened*	—	13.7	240
43 GÖKHEM	—	36.7	690
44 *Marka*	—	22.8	449
45 *Sörby*	—	16.4	255
46 FLOBY	—	32.7	555
47 *Götewed*	—	16.7	335
48 *Trewatna*	—	20.4	387
49 *Jäla*, Annex til Grolanda	—	13.1	414
Summa	13.—	912.1	26155

5. LÄCKÖ Fögderi.

a. *Kinnefjärdings* Härad

1 LIDKÖPING *			1377
2 *Härened*	—	25.7	709

3 *Hof*.

3	*Hofby*	—	13.7	289
4	*Skefteby*	—		
5	SÄWARED *	—	18.2	691
6	*Lindärva*	—	6.5	214
7	*Hasselösa*	—	12.7	434
8	KÄLLBY	—	14.5	430
9	*Broby*	—	7.7	208
10	*Skeby*	—	7.6	233
11	*Hangelösa*	—	17.—	513
12	HUSEBY *	—	20.—	708
13	*Skjälwum*	—	15.—	318
14	*Owa*	—	8.6	256

b. *Kållands* Härad

15	OTTERSTAD *			649
16	*Senäte*	—		516
17	SUNNERSBERG	—	37.8	717
18	*Götslunda*	—	22.8	507
19	*Strö*	—	12.2	404
20	ÖRSLÖSA *	—	20.2	627
21	*Söne*	—	16.—	374
22	*Wäla*	—	16.5	242
23	*Gilstad*	—		297
24	RÅDA *	—	21.7	573
25	*Mälby*	—	16.8	498
26	*Åsaka*	—	12.2	232
27	TÅDENED	—	9.2	386
28	*Kedum*	—	11.—	256
29	*Tranum*	—	15.1	245
30	*Lawa*	—	9.5	336

31 *Rac-*

31	*Räckeby* *	—	22.1	519
32	*Skalunda*	—	10.6	243
33	JÄRPÅS *	—	11.2	906
34	*Uwered*	—	12.7	470
35	*Häggesled*	—	10.4	274
36	*Höra*	—	10.4	
37	*Slädene*, Annex til Levene	—	16.7	184

c. *Barne* Härad

38	SKARSTAD	—	18.4	527
39	*Wara*	—	12.—	360
40	*Önum*	—	11.4	363
41	*Hällum*	—	4.6	186
42	RYDA	—	15.2	713
43	*Halsås*	—	10.6	
44	*Kedum*	—	11.7	409
45	*Naum*	—	12.1	325
46	*Long*, Annex til Levene	—	26.—	420
47	*Elings*, Annex til Bitterna	—	10.—	300
48	LEKÅSA	—	12.2	334
49	*Åsaka*	—	13.8	372
50	*Foglum*	—	11.4	309
51	*Kyrkås*	—		81
52	*Essunga*	—	22.5	693

d. *Wiste* Härad

53	LEVENE *	—	8.—	685
54	*Sparlösa*	—	22.2	660
55	TÄNGENED	—	16.—	521
56	*Träkörna*	—	20.7	533

57 *Län.*

Inbyggarne nära ſig förnämligaſt af Handtvärk, någon Handel, Åkerbruk, ſamt Fiſke i Wettern, hvareſt bland andra Fiſkeſlag även fångas Lax.

År 1805 funnos här 2 Präſter och Lärare, 3 Civile Tjänſtemän, 2 Handelsmän, 3 Krögare, 1 Järn-Manufactur, 1 Bränneri, ſamt 43 Mäſtare med 7 Geſeller och 10 Lärlingar uti 18 ſärſkildta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	1	Krukmakare	2
Byggmäſtare	2	Målare	2
Corduansmakare	2	Piſtolſmed	1
Färgare	2	Sadelmakare	2
Garvare	5	Skomakare	5
Glasmäſtare	1	Skräddare	1
Handſkmakare	2	Snickare	1
Hattmakare	4	Sämſkmakare	5
Kopparſlagare	4	Tenngjutare	1

Tull-Upbörden är bortarrenderad för 50 R:dr årligen.

Stadens öpna Åkerjord utgör 150 Tunnland. Förenämde År 1805 underhöllos i Staden 50 Häſtar, 16 Oxar, 100 Kor, 60 Ungnöt och 100 Får.

3. WAR-

3. WARTOFTA Fögderi.

Detta Distrikt är beläget i söder om det föregående, jämväl vid Sjön Wettern. Det innefattar Wartofta och Frökinds Härader. Storleken är 14 Qvadrat Mil. Nordvästra Delen af Landet är jämn och bördig på Säd; sydöstra Delen som ligger vid Wettern, är ojämnare och bärgagtigare. Ån *Tidan* flyter midt genom Landet.

Orter:

1. Falköping, en Stad belägen uti Gränsen af Höjentorps och Wartofta Fögderier, emellan Bergen Ålleberg och Mösseberg, uti en fruktbar men skoglös Nägd, 37·7 Mil från Stockholm och 6 Mil från Mariestad. Staden är nästan fyrkantig til Skapnaden, med irreguliera Gator och Gränder, hvilka äro 12 à 13 til Antalet. Han håller i Längd 700 Alnar, i Bredd 500, i Omkrets 2000 Alnar, och i Vidd 20 Tunnland.

År 1805 steg Folkmängden til 443, hvaraf 207 voro Mankön och 236 Qvinkön. Inbyggarne nära sig af Handtvärk, Åkerbruk och Tobaks-Plantering, jämte någon Kramhandel på Landet under Marknads-Tiderne.

Bo-

Benämde År funnos i Staden 2 af Lärostandet, 4 Civile Tjänstemän, 5 Handelsmän med 2 Bodsvänner, 1 Apotek, samt 31 Mästare med 17 Geseller och 4 Lärlingar uti 19 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	1	Kopparslagare	3
Corduansmakare	1	Sadelmakare	1
Färgare	1	Skosflickare	1
Garvare	3	Skomakare	2
Glasmästare	1	Skräddare	4
Guldsmed	1	Snickare	1
Gördelmakare	1	Sämskmakare	2
Handskmakare	1	Tenngjutare	1
Hattmakare	4	Urmakare	1
Hofslagare	1		

Tull-Upbörden är af Kronan bortarrenderad för 100 R:dr årligen.

Stadens öpna Åkerjord stiger til vidpass 500 Tunnland. År 1805 underhöllos i Staden 76 Hästar, 20 Oxar, 114 Kor, 50 Ungnöt och 150 Får.

2. *Karlebylånga*, en stor By, belägen i Karleby Sokn 0.5 Mil från Falköping, märkes, emedan han är 0.3 Mil lång och således en af de största i Riket.

3. *Kongslena*, en ansenlig By, belägen 1,6 Mil från Falköping, med et stort Gods

som

som är Boställe för Översten vid Skaraborgs Infanteri-Regimente. Byn liknar en Stad uti ordentliga Qvarter och räta Gator.

4. *Kavelsås* i Homb Sokn, och *Oltorp* i Dimbo Sokn, äro Säterier, hvarvid befinnas Alunvärk; det förra har 4 Pannor, och det sednare 3 Pannor. Bägge Värken hämta Alunskifern från Berget Billingen.

4. SKARA Fögderi.

Detta District utgör medlersta Delen af Länet, sträckande sig från Wänern i norr til Wänersborgs Län i söder. Det innefattar 4 Härader, nämligen: *Skånings*, *Kinne*, *Wilske* och *Laske*. Storleken är 13 Qvadrat Mil. Uti norra Delen af Landet är Marken merendels jämn och har bördig Jordmån; uti södra Delen är den något ojämnare och bärgagtigare. Vid Wänern är beläget det höga Berget *Kinnakulle*. Folkmängden stiger til 26006.

Orter.

1. Skara, en Stad, belägen midt i Fögderiet, 36 Mil från Stockholm och 4.5 Mil från Mariestad; är af oval Figur, med irreguliera Gator och Gränder, hvilka äro 15 til Antalet. Han håller i Längd 1000 Alnar, i Bredd 800, i Omkrets 2600 Alnar, och

lands, *Barne*, *Wiste* och *Åse*. Storleken är 13.4 Qvadrat Mil. Marken är nästan öfveralt jämn och bördig. Utom Wänern, som stöter til hela nordvästra Delen af Landet, finnes ingen Sjö i Fögderiet. Folkmängden stiger til vid pass 30090.

Örter.

1. LIDKÖPING, en Stad belägen vid Wänern, där Ån Lidan utfaller, 36.2 Mil från Stockholm, 13 Mil från Göteborg och 5 från Mariestad. Staden ligger på bägge Sidor om Ån Lidan, hvaraf den som befinnes på högra Sidan är äldre och kallas Gamla Staden, och den som ligger på vänstra Sidan är yngre och kallas Nya Staden. Hela Staden håller i Längd 1000 Alnar, i Bredd 800, i Omkrets 3200, och i Vidd 56 Tunnland. Gamla Staden har irreguliera Gator och Gränder hvilka til Antalet äro 14, samt innefattar 20 Qvarter; där befinnes Stadskyrkan. Nya Staden är regulier, med räta och breda Gator hvilka afskära hvarandra i räta Vinklar. Deras Antal är 18. Där befinnes Stadens Rådhus, samt Torget, hvilket är ganska reguliert, ty det utgör en fullkomlig Qvadrat, samt et af de största i Riket, ty det håller i Vidd 6 Tunnland. Bägge Delarne af Staden sammanbindas medelst en Bro.

Är

År 1805 steg Folkmängden til 1377, hvaraf 619 voro Mankön och 758 Qvinkön. Denna Stad är således den folkrikaste i Länet.

Inbyggarne nära sig af Handel, Handtvärk och Åkerbruk. Förnämsta Handelen idkas på Wärmeland med Säd; dessutom handlas med Salt, Sill, saltad Fisk, Fläsk, Lin, Hampa, Bräder, Timmer, Ved, Vin, Fjäder, Trägårds-Frukt, samt hvarjehanda Kram- och Kryddvaror. Til Sjöfarten på Wänern nyttjas 8 Skutor och 2 stora Lastbåtar.

Stadens Rörelse är tämeligen betydlig, ty År 1805 steg Tull-Upbörden til 1307 R:dr.

Benämde År funnos i Staden 5 Prästter och Lärare, 11 civile Ämbets och Tjänstemän, 11 Handelsmän med 12 Bodsvänner, 6 Skeppare samt 11 Krögare

Af Manufacturer finnes här 1 Ylle-strump- och 1 Snus-Fabrik Med 1 Apotek är Staden jämväl försedd.

Samma År 1805 voro har 91 Mästare, med 39 Gesäller och 54 Lärlingar uti 32 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	1	Bokbindare	1
Bleckslagare	1	Bundtmakare	2

Byggmästare	1	Murmästare	3
Fiskare	1	Målare	3
Färgare	3	Sadelmakare	2
Garvare	7	Skomakare	10
Gelbgjutare	1	Skräddare	5
Glasmästare	2	Slagtare	1
Guldsmeder	2	Snickare	5
Gördelmakare	1	Sotare	1
Handskmakare	4	Svarvare	2
Hattmakare	11	Sämskmakare	4
Hofslagare	2	Tenngjutare	1
Klensmeder	2	Tunnbindare	2
Kopparslagare	3	Urmakare	1
Krukmakare	4	Vagnmakare	2

Stadens öpna Jord stiger til 800 Tunnland. Meranämde År 1805 underhöllos i Staden 90 Hästar, 8 Oxar, 280 Kor, 18 Ungnöt och 10 Får.

2. *Läckö*, en Kongsgård och vackert Slott beläget på en Ö i Wänern, benämd *Kållandsö*, 2 Mil från Lidköping. Denna Ö är en af de största i Wänern, hållande i Vidd 0.5 Qvadrat Mil. Ifrån Slottet njuter man en härlig Utsigt. Här är en Brunn uthuggen i Hälleberget, över 100 Alnar djup.

3. *Frugård*, et Sätesgods beläget på en Halfö mellan Wänern och Dettern, är et af de största i Länet.

WÄ-

7. WÄNERSBORGS Län.

§. 1. *Läge och Storlek.*

Detta Höfdingdöme kallas jämväl *Elfsborgs* Län, efter et förstördt Slott beläget utom Länets Gränsor; hvarföre det rätteligare bör benämnas efter nuvarande Höfdinge-Sätet.

Över Länet finnes en Karta uti vanligt Format, ritad af Marelius och utgiven af Landtmäteri-Kontoret År 1781.

Det är sammansatt utaf södra Delen af *Wästergötland* och hela *Dalsland.*

Dess Matematiska Läge är mellan 57 Grad. 10 Minut. och 59 Grad. 20 Min. Latitud, samt mellan 29 Grad. 10 Min. och 31 Grad. 20 Min. Longitud.

Det gränsar i Norr til Wärmeland, i Nordöst til Wänern och Mariestads Län, i Öster til Jönköpings Län, i Söder til nysnämde Län och Halland, samt i Wäster til Halland, Bohusland och Norge.

Det är oformligt til Skapnaden, ty det består af 2 stora Klumpar, hvilka förenas medelst et Ed, som endast är 1 Mil bredt. Det håller i Längd 23 Mil, i Medelbredd 6, i Omkrets 58 Mil, och i Vidd 119.6

eller i rundt Tal, 120 Qvadrat Mil, Länets Andel i Sjön Wänern oberäknad.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Landet är mera bärgagtigt än slätt, i synnerhet vid de norra och södra Gränsorne, men midtuti är det jämnare och har där en bördig Jordmån. Af Bärg märkas *Huneberg* och *Halleberg* belägna vid Wänern, hvilkas översta Stratum består af Trapp, det andra af Skifer, det tredje af floläggrig Kalksten, och det nedersta af Orsten, Leversten, skivig Kalksten och Alunskifer, likasom Bärgen Kinnakulle och Billingen i Mariestads Län; *Kroppefjäll* och *Borekull*, hvilka äro de högsta i Dalsland. Med Strömar och Sjöar är Landet rikeligen försedt. Åkerjorden i hela Länet utgör vid pass 73800 Tunnland, däraf 53980 höra til den Delen af Länet som ligger i Wästergötland, och 19820 til Dalsland.

§. 3. *Watn.*

a. Strömar.

Götaelf är i anseende til sin Vattumängd den ansenligaste som flyter genom Landet; hon skiljer ock Länet til en Del från Bohusland. Dess hela Längd är förut anförd uti allmänna Beskrifningen om Sverge; uti föl-

följande Tabell utsättes endast dess Längd genom detta Län, ävensom de andre Strömarnes; därest tillika anföres de Härader som Strömen flyter igenom; och vid Sjöarne de Härader som de ligga uti eller gränsa intil.

Strömen.	Härader.	Längd. Mil.
1. *Götaelf*	Wäne, Flundre, Ale	6.4
2. *Ätran*	Kinds, Redvägs	14.–
3. *Wiskje Ån*	Marks, Wedens, Ås	8.–
4. *Säve Ån*	Wätte, Kulings, Gäsene	7.–
5. *Långströmen*	Nordals, Wedbo	7.–
6. *Dalbergs Ån*	Sundals, Walbo	6.–

b. Sjöar.

Sjön	Härader	Vidd. Qvad. Mil.
1. Del i *Wänern*	Wäne, Sundals, Nordals, Tösbo	
2. *Mjåren*	Ale, Wätle, Kulings	0.75
3. Del af *Stora Lee*	Wedbo	0.7–
4. Del i *Lelången*	Wedbo	0.32
5. Del af *Wäster-Sillen*	Wedbo	0.2–

 6. *Asun-*

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Uti de flätare och bördigare Trakterne af Länet som ligga vid Wänern och Göta Elf samt gränsa til Mariestads Län, är Landtmannens förnämsta Yrke Åkerbruk, och därstädes växer så mycken Säd, at den icke allenast förslår til Invånarnes Förnödenhet, utan ock däraf kan aflåtas til de magrare Orterne. Uti de bärgagtiga och stenbundna Nägderne hvilka utgöras utaf södra Delen af Wästergötland, samt västra och norra Delarne af Dalsland, vinlägger sig Landtmannen mera om Boskapsskötsel, som i anseende til det goda Mulbetet här är mer lönande. Uti den Trakten som ligger mellan Åtra- och Wiskje-Åarne är Jordmånen nog mager, och därstädes närer sig en stor Del af Inbyggarne med hvarjehanda Manufactur-Varors Tilvärkning och Försäljande, och til det Ändamålet färdas de med sina Varor genom större Delen af Riket. Uti de skogrika Trakterne vid Gränsen til Småland och Halland, sysselsätter sig Almogen med Skogshygge och Trävarors Tilvärkande. Månge idka indrägtigt Fiskeri uti de större Sjöarne. Några nära sig ock af Järntilvärkning och Bruksdrift. År 1805 funnos uti Länet 12346 Bönder på egne Hemman, 4599 Bönder på andras

Hem-

Hemman, famt 4202 Torpare; därutaf vistades uti Länets Andel i Wästergötland 8678 Bönder på egne Hemman, 3694 Bönder på andras Hemman, och 3025 Torpare.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet består af 6 Fögderien, af hvilka 4 ligga uti Wästergötland, nämligen: *Götaelfs*, *Alingsås*, *Borås* och *Ulricähamns*, och 2 utgöra Dalsland, nämligen: *Kroppefjälls* och *Åmåls* Fögderien. Länet innefattar 5 Städer samt 4266 Hemman eller Mantal, hvaraf 2100 äro Skatte, 720 Krono och 1446 Frälse.

b. Clerifka Indelningen.

I anseende härtil är Landet fördelt mellan 3 Biskopsstift: *Göteborgs*, *Skara* och *Karlstads*, til nästan lika Storlek och Folkmängd.

Göteborgs Stifts Andel uti Höfdingdömet innefattar 2 hela Prosterien, nämligen *Marks* och *Kinds*, samt en Del af *Göteborgs* Domprosteri, bestående af Wätle, Ale, Flundre och Bollebygds Härader. Denna Stifts Andel innehåller 81 Soknar, af hvilka 22 äro Moderkyrkor eller även få

och i Vidd 40 Tunnland. Staden är Säte för Stiftets Biskop, et Gymnasium, hvarvid 8 Lectorer äro Lärare, och hvilket äger et ansenligt Bibliotek, samt 1 Trivial-Skola. Här är ock anlagd en Skola uti Ars Veterinaria, hvilket har et Apotek med därtil hörande Laboratorium. Jämväl finnes här et Boktryckeri. Bland Byggnader märkes Domkyrkan, hvilken är ansenlig och prydlig.

År 1805 steg Folkmängden til 950, hvaraf 440 voro Mankön och 510 Qvinkön.

Inbyggarne hava sin Näring af den härvarande Lärostaten samt Handel och Handtvärk.

År 1805 funnos i Staden 17 af Läro-Ståndet, 9 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 6 Handelsmän med 4 Bodsvänner, 1 Traktör samt 33 Mästare med 15 Geseller och 15 Lärlingar uti 26 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	1	Gördelmakare	1
Bokbindare	2	Handskmakare	2
Byggmästare	1	Hattmakare	2
Garvare	4	Hofslagare	1
Glasmästare	2	Klåckgjutare	1
Guldsmed	1	Kopparslagare	2

Kruk-

Krukmakare	1	Skräddare	3
Krögare	2	Snickare	1
Murmästare	2	Sämskmakare	2
Målare	2	Tenngjutare	1
Repslagare	1	Urmakare	1
Sadelmakare	1	Vagnmakare	1
Skoflickare	1	Åkare	1
Skomakare	2		

Tull-Upbörden är af Kronan bortarrenderad för 265 Rdr årligen

Stadens öpna Åkerjord utgör vid pass 345 Tunnland. År 1805 underhöllos i Staden 80 Hästar, 56 Oxar, 180 Kor, 10 Ungnöt och 30 Får.

2. *Brunsbo*, en Gård, belägen 0.3 Mil från Skara, är Biskopens Boställe.

3. *Götala*, en Gård, liggande 0.2 Mil från Staden, är Boställe för Översten vid Wästgöta Cavalleri-Regimente.

4. *Hönsäter*, et Säteri, beläget vid Vänern på Sluttningen af Kinnekulle, har et Alunvärk.

5. LÄCKÖ Fögderi.

Detta Distrikt utgör den västligaste Delen af Länet, samt stöter til Wänern. Det innefattar 5 Härader: *Kinnefjärdings*, *Kål-*

2. ALINGSÅS Fögderi.

a. *Kulings* Härad

1	ALINGSÅS * Stad			829
2	*Alingsås,* Sokn	—	24.7	1436
3	*Hemsjö*	—	20.5	906
4	*Ödenäs*	—	5.4	336
5	*Rödinge*	—	5.8	188
6	*Bälinge*	—	11.7	339
7	*Hol*	—	16.5	459
8	*Siene*	—	12.–	378
9	*Horla*	—	6.8	334
10	LENA	—	16.8	616
11	*Långared*	—	41.1	1307
12	*Bergstena*	—	11.7	284
13	*Fullestad*	—	10.6	250
14	ALGUSTORP	—	11.1	318
15	*Sköfde*	—	24.–	696
16	*Härened*	—	13.5	345
17	*Bråtensby*	—	7.7	195
18	*Landa*	—	2.3	97
19	HERLJUNGA	—	6.8	253
20	*Fölened*	—	11.5	300
21	*Remmened*	—	8.8	213
22	*Torsled*	—	11.6	316
23	*Eggwena*	—	10.5	356

b. *Gäsene* Härad

24	NÄRUNGA	—	8.8	858
25	*Ljur*	—	9.8	321
26	*Örnunga*	—	13.–	387

27. *Aske*.

27	*Askelanda*	—	9.3	227
28	*Qvinnestad*	—	10.1	272
29	*Björke*	—	7.2	182
30	*Hudene*	—	24.9	717
31	*Gälby*	—	4.4	155
32	*Grude*	—	9.7	227
33	*Vesene*	—	10.5	295
34	ERIKSBERG	—	16.1	395
35	*Broddarp*	—	9.—	223
36	*Mjäldrunga*	—	12.—	302
37	SKÖLVENED.*	—	13.—	284
38	*Hof*	—	16.8	385
39	*Säm*	—	8.7	159
40	*Källunga*	—	9.7	366
41	OD	—	25.5	647
42	*Öra*	—	10.5	212
43	*Alboga*	—	11.8	254
44	*Målla*	—	15.6	509
45	*Hällestad* Annex til Floby i Mariestads Län	—	12.7	322

c. *Ås* Härad

46	*Kärråkra,* Annex til Börstig i Mariestads Län	—	17.1	470
47	HÄLLESTAD	—	24.5	721
48	*Murum*	—	16.5	501
49	*Möne*	—	14.8	391
50	*Wånga*	—	6.3	170
51	WING	—	47.—	1270
52	*Härna*	—	13.1	391

53. *Fän-*

53 *Fänneslunda*		—	10.1	337
54 *Grovared*		—	8.—	224
55 RÅNGEDALA *		—	23.4	806
56 *Toarp*		—	31.7	1360
57 *Espered*		—	13.7	504
58 *Warmum*		—	15.8	346
59 *Tärby*		—	9.2	252
60 *Gingrid*, Annex til Friſtad		—	14.8	435
61 *Brämhult*, Annex til Borås		—	8.5	—
Summa	15.8		845.—	26628

3. BORÅS Fögderi.

a. *Wedens* Härad

1 BORÅS *			1792
2 *Torpa*, jämte Folkmängden i Brämhult	—	28.8	1499
3 FRISTAD	—	26.5	613
4 *Borgſtena*	—	20.4	525
5 BREDARED	—	21.1	743
6 *Sandhult*	—	25.2	755
7 *Hedared*	—	— —	189
8 *Wänga*	—	9.8	316
9 *Tämta*	—	10.—	341

b. *Bollebygds* Härad

10 BOLLEBYGD	—	41.1	1538
11 *Björketorp*	—	29.7	1090
12 *Tölleſjö*	—	17.2	748

c. *Marks*

c. *Marks* Härad

13	SEGLORA	—	24.2	1086
14	*Fritsla*	—	13.–	480
15	*Kinnarum*	—	17.7	993
16	*Skephult*	—	8.–	497
17	ÖRBY	—	57.6	2113
18	*Kinna*	—	19.1	685
19	TORSTORP	—	16.2	663
20	*Öxebäck*	—	11.7	721
21	*Ellekulla*	—	10.1	372
22	KONGSÄTER	—	15.2	511
23	*Gunnarſjö*	—	10.3	464
24	*Grimmared*	—	14.3	456
25	*Skedeſkämma*	—	14.3	559
26	ISTORP	—	35.6	976
27	*Öxnevalla*	—	26.5	731
28	*Horred*	—	24.–	789
29	SURTEBY	—	21.6	670
30	*Kattunga*	—	9.2	355
31	*Fotſkäl*	—	31.6	831
32	*Toftared*	—	8.1	377
33	BERGHEM	—	24.8	751
34	*Hajom*	—	18.3	708
35	SÄTILA	—	43.3	1588
36	*Hysna*	—	25.5	1249
	Summa	19.8	730.–	28774

4. ULRICÄHAMNS Fögderi.

a. *Redvägs* Härad

1	Del af ÅSAKA	—	4.–	80

2	ÅSARP ſtörre Delen	—	19.5	588
3	*Kölaby*	—	23.6	534
4	*Solberga*	—	7.7	209
5	*Smula*, en Del	—	7.6	68
6	BLIDSBERG	—	21.–	491
7	*Dalum*	—	23.1	535
8	*Humla*	—	6.6	219
9	BÖNE	—	15.4	342
10	*Knette*	—	17.6	442
11	*Liared*	—	16.7	450
12	*Fiſlared*	—	11.8	414
13	*Kylingared*	—	25.5	611
14	ULRICÄHAMN *	—	– –	789
15	*Timmelhed*	—	37.7	874
16	*Brund*	—	15.7	644
17	*Wiſt*	—	6.8	244
18	HÖSNA	—	23.8	879
19	*Gulkred*	—	21.4	477
20	*Strängſered*	—	– –	312
21	Del af BOTNARYD i Jönköpings Län	—	– –	194
22	Del af *Bjurbäck* i Marieſtads Län	—	– –	63
	b. *Kinds* Härad			
23	TRANEMO	—	31.8	1061
24	*Måſebo*	—	15.–	519
25	*Sjötofta*	—	16.2	479
26	*Ambjörnarp*	—	15.2	528
27	DALSTORP	—	22.–	667
28	*Nittorp*	—	17.5	533

Ljungs-

29	*Ljungsarp*	—	13.7	427
30	*Örshem*	—	8.6	231
31	*Hulared*	—	6.5	243
32	LÄNGHEM	—	27.2	1051
33	*Månstad*	—	16.7	430
34	*Dannike*	—	8.6	484
35	*Åsarp*	—	5.1	211
36	KALF *	—	32.1	831
37	*Mårdaklef*	—	19.1	623
38	*Frölunda*	—	19.7	626
39	*Håksvik*	—	20.–	613
40	SEXDRÄGA	—	26.4	834
41	*Ljushult*	—	15.5	646
42	*Hillared*	—	11.–	473
43	*Roasjö*	—	7.2	409
44	GÄLLSTAD *	—	33.6	1046
45	*Sämb*	—	18.1	465
46	*Grönehög*	—	14.1	467
47	*Marbäck*	—	16.8	615
48	*Tvåred*	—	24.6	1057
49	*Finnekumla*	—	8.–	342
50	SWENLJUNGA	—	10.6	481
51	*Örsås*	—	20.2	644
52	*Ullasjö*	—	19.7	645
53	*Redslared*	—	16.5	380
54	*Rewesjö*	—	13.5	311
55	MJÖBÄCK	—	11.6	466
56	*Håltsljunga*	—	19.5	360
57	*Elfsered*	—	12.2	560
	Summa	29.6	899.6	29215

DALSLAND.

5 Kroppefjälls Fögderi

a. *Sundals* Härad

1	FRÄNNEFORS	—	53.—	2272
2	*Brålanda*	—	45.—	1397
3	*Ryr*	—	21.7	1000
4	BOLSTAD *	—	42.—	1297
5	*Gestad*	—	30.4	1294
6	*Erikstad*	—	19.2	686
7	*Grinstad*	—	30.1	1119

b. *Nordals* Härad

8	ÖR *	—	46.6	1580
9	*Järn*	—	11.—	395
10	*Gunnarsnäs*	—	12.2	541
11	*Dalskog*	—	13.2	880
12	*Holm*	—	30.8	1063
13	*Skållerud*	—	14.4	721

c. *Walbo* Härad

14	TORP	—	17.2	720
15	*Ryr*	—	20.4	608
16	FÄRGELANDA	—	43.7	1439
17	*Ödeborg*	—	15.4	745
18	HÖGSÄTER	—	39.6	1445
19	*Rennelanda*	—	19.1	615
20	*Lerdal*	—	12.8	599
21	*Roggärde*	—	8.7	483
22	*Järnboda*	—	19.1	653
	Summa	12.—	565.6	21552

6 Å.

6. Åmåls Fögderi

a. *Tösbo* Härad

1 ÅMÅL Stad *	—	— —	847
2 *Åmål* Sokn	—	21.7	1012
3 Tössö	—	19.5	783
4 *Tydje*	—	13.4	412
5 *Ånimskog*	—	38.4	1271
6 EDSLESKOG	—	13.7	797
7 *Fröskog*	—	15.—	563
8 *Mo*	—	24.6	723
9 Del af *Svanskog, i* Wärmeland	—	— —	551

b. *Wedbo* Härad

10 *Laxarby*, Annex til Edsleskog	—	23.5	1422
11 STENEBY *	—	27.7	1076
12 *Billingfors*	—	— —	486
13 *Årtemark*	—	26.8	1423
14 *Ödeskóld*	—	14.4	703
15 *Bäcke*	—	8.2	356
16 *Tidsleskog*	—	9.8	580
17 RÖLANDA	—	29.5	1061
18 *Gesäter*	—	20.—	387
29 ED	—	34.1	1341
20 *Töftedal*	—	17.—	586
21 *Håbol*	—	24.—	939
22 *Nösemark*	—	14.7	1043

23 *Torſkog*, Annexer	—	12.1	929
24 *Wårvik*, til Blomſkog i Wärmeland	—	13.6	837
25 Del af *Sillerud* i Wärmeland	—	— —	130
Summa	26.	421.7	20258
Summa Dalsland	38.	987.3	41810
Total Summa	119.6	4245.6	156337

Förtekning på Stångjärns Hammarvärken i Wänersborgs Län, jämte Smidet År 1800.

Wärket.	Soknen.	Smide Skepp:d
1 *Upperud*	Skållerud	1600
2 *Rådanefors*	Ödeborg	175
3 *Witlanda*	Tofsö	800
4 *Forsbacka* & *Persby*	Mo	1700
5 *Hansfors*	D:o	850
	Summa	5125

1. GÖTAELFS Fögderi.

Detta Diſtrict är beläget längs utmed *Götaelf*, hvaraf det bekommit ſit Namn. Det omgives af Dalsland, Wänern, Mariestads Län, Alingsås och Borås Fögderien ſamt Göteborgs Län. Storleken är 16.4 Qvadrat Mil. Marken är mera jämn än bärg-

bärgagtig, famt bördig på Säd. Bärgen *Hunneberg* och *Halleberg* äro til fina större Delar belägna i detta Fögderi. Sjön *Mjören* flöter til dess östra Sida. Åkerjorden utgör 17030 Tunnland; det är en Tjugutvåendel af Fögderiets areala Vidd. År 1805 steg Folkmängden til 29910; hvilket gör 1824 Perfoner på hvarje Qvadrat Mil. Förenämde År underhöllos här 6670 Hästar, 2210 Oxar, 10450 Kor, 6300 Ungnöt, och 15960 Får.

Orter.

1. WÄNERSBORG, Höfdingdömets Huvudstad, belägen på et Näs vid Ändan af Wänern, under 58 Grad. 23 Min. Polhöjd, 43.5 Mil från Stockholm och 8.5 Mil från Göteborg. Staden är regulier, med räta Gator, som affkära hvarandra i räta Vinklar; de äro 9 til Antalet, af hvilka 3 gå efter Längden och 6 efter Bredden af Staden. Han håller i Längd 1000 Alnar, i Bredd 650, i Omkrets 2600, och i Vidd 37 Tunnland. Länets Höfdinge har här sit Säte.

Af Byggnader märkas: Stadskyrkan belägen i östra Delen af Staden, en vacker Korskyrka, famt Landshöfdingens Residence-Hus med 2 Flyglar, liggande wid

Torget. Här är ock et Boktryckeri och et Apotek.

År 1805 steg Folkmängden til 1437, hvaraf 748 voro Mankön och 689 Qvinkön. Inbyggarnes Näring består uti Handtvärk, Landtbruk och Plantager. Handelen är ringa. Förnämsta Rörelsen har tilförene varit Factoriskap för Varor, som från Göteborg affändts över Wänern til Wärmeland; men detta har til större Delen förfvunnit sedan Trollhätte-Kanalen blivit öpnad. Af Manufacturer finnes en Kort-Fabrik.

År 1805 funnos i Staden 7 Präster och Lärare, 26 civile Ämbets- och Tjänstemän, 6 Handelsmän med 10 Handels-Betjänter, 12 Krögare, 30 Sjömän, samt 55 Mästare med 29 Gesäller och 35 Lärlingar uti särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	2	Hofslagare	2
Bokbindare	1	Klensmed	1
Blockmakare	1	Kopparslagare	1
Corduansmakare	4	Krukmakare	3
Färgare	1	Murmästare	2
Glasmästare	2	Målare	2
Guldsmeder	2	Perukmakare	1
Gördelmakare	1	Repslagare	1
Hattmakare	3	Sadelmakare	3

Sko-

Skoflickare	2	Sämskmakare	2
Skomakare	4	Timmermän	2
Skräddare	2	Tunnbindare	1
Snickare	3	Urmakare	2
Sotare	1	Wagnmakare	1
Svarvare	1		

Landtullen har en tid varit bortarrenderad, men nuförtiden är han under Kronans Bevakning. År 1805 steg densamma til 591 R:dr.

Stadens Åkerjord utgör 150 Tunnland. År 1805 underhöllos i Staden 75 Hästar, 200 Kor, 15 Ungnöt och 50 Får.

Nära vid Staden är et vackert Krono- och Krigs-Magasin, et stort och välbygt Krono-Bageri, samt et Tegelbruk, hvarest tilvärkas god klinkert.

2. *Karls-Graf*, en Kanal som leder ifrån Sjön Wasbotten til Götaelf, är 6000 Alnar lång och 36 Steg bred, tjänar at ifrån Wänern kunna färdas til Göta Elf, förbi det i Elven befintliga Ronnums-Fall. 1600 Alnar från Elven ligger en Kulle kallad Brinkebergs Kulle, hvarest befinnes et Slusvärk benämdt *Gustafs Slussar*.

3. *Trollhättan*, et gemensamt Namn för 4 stora Wattufall i Göta-Elf, hvilka he-

ta Gullö- Toppö- Stampeftröms- och Helvetes-Fallen, alla 4 uptagande en Sträcka af 1800 Alnar. Hela Högden af Trollhätte-Fallen tillsammans med Ronnums-Fallet, utgör 65.4 Alnar.

För at kunna ärnå en Båtled förbi Wattufallen uti Elven, har man varit omtänkt at inrätta et Slufsvärk. Början därtil gjordes År 1716 med en Slufsbyggnad vid Brinkebergs-Kulle, men afftadnade med Konung Karl den Tolftes Död År 1718. År 1741 beflöts at Slufsarbetet fkulle fortfättas, hvarefter Sluffen vid Brinkebergs-Kulle iftåndfattes, och 3 andre Sluffar vid Trollhättan, nämligen Ekeblads, Polhems och Elvii Slusfar, fullbordades, liggande den förfta vid Gullö-Fallet, den andra vid Toppö- och Stampeftröms-Fallen och den tredje nedanom Helvetes-Fallen, vid Flottbergs-Strömen. Men deffe 3 fidftnämde blefvo onyttige dymedelft, at en tillämnad Dam, Flottbergs-Dammen kallad, fom borde updämma de nederfta Fallen, icke kunde fullbordas, hvadan Arbetet afftadnade År 1752. Fullföljandet af Slufsbyggnaden värkftäldes icke förr än År 1780, då 2 nya Sluffar, nämligen *Gustafs Sluffar*, vid Brinkebergs Kullen anlades, hvardera 91 Alnar långa och 18 Alnar bre-

breda, samt dessutom en annan Sluss, *Gustaf Adolfs Sluss* vid Åkerström.

År 1793 utfärdades et Kongl. Privilegium för et Bolag, som skulle bringa detta Företag til lyckligt Slut. Penningar samlades genom Actier, och Anteknings-Summan utgjorde 765200 R:dr. Plan til en ny Kanal antogs. Arbetet tog sin Början År 1794, och Slussvärket öpnades År 1800. Byggnadskostnaden steg til 382600 R:dr.

Detta nya Slussvärk vil man något närmare betrakta. Hela Kanalens Längd från Lugnvatnet åvan om Gullö-Fallet til Åkersvass eller Stället där han träffar Götaelf nedanom Flottbergs-Strömen, är 5100 Alnar; uti densamma befinnas 8 Slussar. Vid Början af Kanalen är en Dam anlagd, kallad Kaveldammen, jämte en Vindbrygga. 380 Alnar nedanom Vindbryggan träffas en Halfsluss, hvilken, då den tilslutes, Vatnet i Kanalen och de 5 öfre Slussarne kan urtappas. 1520 Alnar nedanom Halfslussen är en Docka uthuggen i Hälleberget på högra Sidan om Kanalen. 380 Alnar nedanför Dockan befinnes en liten Wattusamling, kallad Olide-Hålan, tjänande för Fartyg som möta hvarandra at här vinna Utrymme til hvarandras Undvikande, ävensom mellan Dockan och Kavel-

vel-Dammen finnas 2 trångre Mötesplatser. Från Olide-Hålan går Kanalen i rät Linia 900 Alnar til en liten Sjö benämd Åkers-sjö, hvilken håller 12 Tunnland i Vidd. Kanalens Längd från Kaveldammen til denna Sjö är 3300, minsta Bredd 11, och Djup 5 Alnar. Överfarten över denna Sjö är 600 Alnar, til dess Kanalen åter vidtager. Kort därpå befinnas 5 Slussar, hvilka kallas de öfre Slussarne. Desse Slussar äro utsprängde uti et Bärg, hålla 360 Alnar i Längd, med 36 Alnars Sänkning. Kanalen fortfar sedermera 440 Alnar til dess han råkar de 3 nedre Slussarne, hvilka äro murade med huggen Sten. Deras Längd är 250 Alnar, med 20 Alnars Sänkning. Kort därefter slutar sig Kanalen i Åkersvass. Hela Sänkningen från Kaveldammen til Åkersvass är således 56 Alnar.

Vid Trollhättan äro 3 finbladige Sågvärk, 1 Manufactur-Smedja, 1 Klädes-Stamp samt åtskilliga Mjölqvarnar anlagde.

4. *Åkerström*, en stark Fors 4500 Alnar nedanom Sluss-Kanalens utlopp i Elven. Därvid befinnes en Sluss kallad *Gustaf Adolfs Sluss*.

5. *Lilla Edet*, et Pass och Wattufall 1,2 Mil nedanom Åkerström, är 4.5 Alnar högt.

högt. Därvid äro anlagde 2 Sluffar, hvilka hålla i Längd 33 och i Bredd 9 Alnar. Botnen är inbränd och kalkilad i fjelva Bärget. Slufsväggarne få väl fom Bräddarne äro med Klinkert och Cement murade. Vid detta Pafs äro 11 finbladige Sågvärk anlagde.

Götaelfs Längd ifrån Utloppet utur Wänern til vänftra Grenens Förening med Havet, är 7 Mil.

6. *Reftad*, en Kongs-Ladugård i Naglums Sokn, är Landshöfdingen på Lön anflagen.

7. *Kolleröd*, et Järn-Manufactur-Värk i Ryr Sokn. Här tilvärkas allehanda Järn- och Svart-Smiden, och förädlas årligen där vid pafs 1200 Skeppund Järn; här äro 3 Stålugnar.

8. *Öftad*, en Sätesgård i Soknen af famma Namn, beftår af 7 Mantal. Här är anlagt et Barnhus, hvareft vid pafs 60 Barn af bägge Könen underhållas. Säteriet jämte de därunder lydande Hemman och Lägenheter, famt et anfenligt Capital, äro anflagne til detta Barnhufets Underhåll.

9. *Alfhem*, et Säteri-Rufthåll i Skeplanda Sokn, har fordom varit Kungsgård.

10. *Floda*, en Sätesgård i Skalfjö Sokn, har et Järn-Manufactur-Värk, bestående af 13 Kniphamrar, utom en Stångjärns-Hammare. Här är ock en finbladig Såg.

2. ALINGSÅS Fögderi.

Detta District är beläget i öster om det föregående, samt omgives för öfrigt af Mariestads Län, samt Ulricehamns och Borås Fögderien. Det innefattar de 3 Härraden *Kullings*, *Gäsene* och *Ås*. Storleken är 15.8 Qvadrat Mil. Marken är merendels jämn och bördig på Säd. Sjön *Mjören* stöter til dess västra Sida. Åkerjorden utgör 13180 Tunnland. År 1805 steg Folkmängden til 26628, hvilket gör 1685 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Samma år underhöllos här 3490 Hästar, 5165 Oxar, 8570 Kor, 4735 Ungnöt och 10040 Får.

Orter.

1. ALINGSÅS, en Stad belägen mellan Bärg vid Säve-Ån, som ej långt härifrån faller i Sjön Mjören. Staden är til Figuren en Rectangel, reguliert anlagd med räta Gator, som afskära hvarandra i räta Vinklar. Han håller i Längd 1000 Alnar, i Bredd 600 och i Vidd 42 Tunnland. Gatorne äro 14 til Antalet; af dem gå 6 efter Längden och 8 efter Bredden af Staden.

den. Qvarteren äro 31 och Tomterne 130. Genom Staden flyter en liten Å, hvilken kort därefter förenar sig med Säve Ån.

År 1805 steg Folkmängden til 829, hvaraf 367 voro Mankön och 462 Qvinkön.

Här är et Manufactur-Värk, hvilket kan anses såsom en Stam och Skola för alla öfriga Manufactur-Inrättningar i Riket. I förriga Tider har detta Värk varit ganska ansenligt, men i sednare Åren aftynat. År 1805 funnos här: 1 Klädes Fabrik, hvarvid voro 1 Mästare med 6 Gesäller, 1 Lärling, 7 Mans- och 27 Qvins-Arbetare, 2 Kontorister samt 1 Bodbetjänt; 1 Ylletygs-Fabrik, med 3 Gesäller, men ingen Mästare; 1 Strump-Fabrik, med 1 Mästare och 3 Gesäller samt 1 Färgeri.

Af Byggnader märkes Material-Magasinet, som är et stort Stenhus.

Förenämde År voro här 2 Präster och Lärare, 6 civile Tjänstemän, 10 Handelsmän med 2 Handels-Betjänter, 1 Apotek, 4 Krögare samt 53 Mästare med 30 Gesäller och 22 Lärlingar uti 20 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	3	Corduansmakare	4
Bokbindare	1	Färgare	1

Glas-

Glasmäftare	1	Skomakare	4
Guldfmed	1	Skräddare	4
Gördelmakare	2	Slagtare	1
Handfkmakare	2	Snickare	3
Kopparflagare	2	Sämfkmakare	2
Krukmakare	4	Timmermän	5
Målare	1	Tenngjutare	1
Sadelmakare	2	Wagnmakare	1

Tull-Upbörden ftiger til 130 R:dr., för hvilken Summa Staden denfamma arrenderat.

Den öpna Jorden fom tilhörer Staden, utgör 540 Tunnland. Den användes dels til Sädesfådd och Gräsväxt, dels til Tobaks- och Färgeväxters Plantering. Tätt vid Staden, mellan denfamma och Säve Ån, befinnes en Plantering om 12 Tunnlands Vidd, afdelt i 24 Qvarter.

År 1805 underhöllos i Staden 33 Häftar, 118 Kor och 18 Får.

Utom Staden befinnes 1 Pipbruk, 1 Tegelbruk, 1 Klädes-Stamp och 2 Qvarnar, hvaraf 1 är Wejdeqvarn.

2. *Lygnöholm, Kållbäck, Gunnorp, Krabbelund, Sämsholm, Rofendal* och *Hökrum*, äro Sätesgårdar.

3. *Nobly*

3. *Nobly Hed*, et Nybygge ej långt från Alingsås om 150 Tunnland.

4. *Germunderyd*, et Officers-Boſtälle i Toarps Sokn och Ås Härad, märkes, emedan det är Födelſe-Ort åt Ryſka Kejſarinnan Katarina I, Kejſar Peter I:s Gemål. Hon är här född År 1682. Deſs Fader Johan Rabe var då Regiments-Qvartermäſtare vid Elfsborgs-Regimente. Detta är ſå mycket ſäkrare, ſom hon låtit reparera ſin Families Graf i Toarps Kyrka.

3. BORÅS Fögderi.

Detta Diſtrict ligger i ſöder om det föregående, ſamt omgives för öfrigt af Ulricähamns Fögderi, ſamt Halland och Göteborgs Län. Det innefattar 3 Härad, *Wedens*, *Marks* och *Bollebygds*. Storleken är 19.8 eller i rundt Tal 20 Qvadrat Mil. Landet beſtår af 2 anſenliga Dalar omkring Strömarne *Wiſkie-Ån* och *Kongsbacka-Ån*. Marken uti norra Delen är något bärgagtig, men uti ſödra Delen är den jämnare. Åkerjorden utgör 10900 Tunnland. År 1805 ſteg Folkmängden til 28774, hvilket gör 1438 Männiſkjor på hvarje Qvadrat Mil. Förenämde År underhöllos här 2820 Häſtar, 3090 Oxar, 10710 Kor, 4365 Ungnöt och 14350 Får.

Orter.

1. BORÅS, en Stad belägen vid Wiskie-Ån, uti en skogrik och bärgagtig Nägd, 45 Mil från Stockholm, 7 Mil från Göteborg och 8 Mil från Wänersborg. Staden är reguliert anlagd med räta Gator, som afskära hvarandra i räta Vinklar. Han håller i Längd 1000 Alnar, i Bredd 600 och i Vidd 48 Tunnland. Gator och Gränder äro til Antalet 22, däraf 10 gå efter Längden af Staden och 12 efter Bredden. Tomterne äro 414. Förutan Kyrkan och Rådhuset äro alla Husen snyggt bygde af Trä.

År 1805 steg Folkmängden til 1792, hvaraf 733 voro Mankön och 1059 Qvink.

Stadens förnämsta Näring och Rörelse är Rese-Handelen eller den så kallade Gårdsfari-Handel; denna består däruti, at Inbyggarne fara omkring hela Riket och idka Handel med Järnsmide samt åtskilliga hemma tilvärkade Ylle- och Linnevaror, och äro för öfrigt Afnämare af Mark-Boernas Tilvärkningar. De idka ock en vidsträckt Häst- och Oxhandel. Af Manufacturer finnes 1 Klädes Fabrik, men som ännu icke drives med synnerlig Fördel, 4 Färgerier som färga Rese-Wästgötars och Almogens Tilvärkningar, samt 1 Bränneri.

Före-

Förenämde År 1805 funnos i Staden 5 Präster och Lärare, 12 civile Tjänstemän, 81 Handelsmän med 66 Handels-Betjänter, 10 Krögare, samt 80 Mästare med 30 Gesäller och 31 Lärlingar uti 32 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	2	Nålmakare	9
Bleckslagare	1	Perukmakare	2
Bokbindare	1	Pumpmakare	1
Corduansmakare	3	Sadelmakare	1
Färgare	4	Skoflickare	1
Glasmästare	2	Skomakare	6
Guldsmeder	2	Skinnberedare	1
Gördelmakare	2	Skräddare	7
Handskmakare	1	Snickare	4
Hattmakare	4	Sotare	1
Hofslagare	2	Svarvare	1
Klensmeder	3	Sämskmakare	2
Kopparslagare	5	Tenngjutare	1
Mjölnare	4	Tunnbindare	1
Murmästare	1	Urmakare	2
Målare	2	Wagnmakare	2

Nota. Färgerierna äro här tillika uptagne såsom Handtvärk.

Samma År steg Tull-Upbörden til 5934 R:dr.

Stadens Mark, ehuru til ſin Natur oländig, ſtenbunden och bland höga Bärg belägen, är med mycken Flit och Koſtnad uparbetad och efter Möjligheten odlad til det Bruk och den Afkomſt, ſom däraf frambringas kan. Den öpna Åkerjorden ſtiger til 105 Tunnland.

Meranämde År underhöllos i Staden 85 Häſtar, 250 Kor och 20 Får.

2. *Wiare*, et Ruſthåll icke långt från Staden, är märkvärdigt för en å deſs Ägor i ſednare Tider ſkedd anſenlig Upodling.

3. *Skene*, i Örby Sokn och *Björketorp* i Kattunga Sokn, äro Marknads-Platſer.

4. *Uddetorp*, *Påtorp*, *Röl* och *Hällered* i Wedens Härad, *Forſſa*, *Apelnäs* och *Smedstorp* i Bollebygds Härad, ſamt *Ingſered*, *Eſkilſered*, *Hede*, *Trantorp*, *Wilg*, *Hyltenäs*, *Säſſered*, *Svanſjö*, *Broby*, *Gunbo*, *Kätret*, *Hulteberg*, *Stackenäs* och *Sjöred* i Marks Härad, äro Sätesgårdar.

5. *Öreſten*, en gammal Kungsgård i Örby Sokn, är Boſtälle åt Överſten vid Elfsborgs Regimente.

6. *Örby*, en Gård i ſamma Sokn, är Boſtälle för Överſte-Löjtnanten vid ſamma Regimente.

4. ULRI-

4. ULRICEHAMNS Fögderi.

Detta District är beläget i öster om det föregående, samt omgives för öfrigt af Alingsås Fögderi, Mariestads och Jönköpings Höfdingdömen, samt Halland. Det innefattar *Redvägs* och *Kinds* Härader. Storleken är 29.6, eller i rundt Tal, 30 Qvadrat Mil. Landet består til större Delen utaf en vidsträckt Dal omkring Ån *Ätran*. Marken är i allmänhet bärgagtig och stenbunden, samt bär icke så mycken Säd som ärfordras til Inbyggarnes Uppehälle, hvarför ock Almogen härstädes bekommit Kongl. Tilstånd, at med hvarjehanda i Orten tilvärkade Waror färdas omkring Riket och idka Handel. År 1791 steg Antalet af de Personer af Almogen som til sin Handels Idkande vid Wänersborgs Lands-Cancellie bekommit Rese-pass, til 3516. Utaf desse hava 56 stält sin Kosa til Norge, några til Jämtland och Åland, men ingen til Wästerbotn eller Finland. Intet Fögderi uti Länet har så liten Åkerjord i Jämförelse med Storleken, som detta; den utgör vid pass 12880 Tunnland. År 1805 steg Folkmängden til 29215, hvilket gör 974 Människjor på hvarje Qvadr. Mil. Samma År underhöllos här 3440 Hästar, 4410 Oxar, 9630 Kor, 4930 Ungnöt och 9640 Får.

Orter.

1. ULRICÄHAMN, en Stad belägen vid Sjön Asunden, 39.7 Mil från Stockholm, 11.5 Mil från Göteborg, och 9.5 Mil från Wänersborg. Staden håller i Längd 900 Alnar, i Bredd 500 och i Vidd 25 Tunnland. Gator och Gränder äro irreguliera; de äro til Antalet 12. Tomternas Antal är 82.

År 1805 steg Folkmängden til 789, hvaraf 429 voro Mankön och 360 Qvinkön. Inbyggarnes förnämsta Näring är Handel. År 1803 har Konungen förunnat denna Stad lika Rätt med Borås til Gårdsfari-Handel; detta, jämte äldre Privilegier til Boskaps-Handel, spunnen och karvad Tobak, samt Matvarors Upköp och Försäljning på Landsbygden, är deras förnämsta Rörelse. Stadens Handlande bestå af 2 Slag: Kramhandlare 2 Stycken och Rese-Handlande 69 Stycken, som icke handla i Staden, utan färdas med sine Betjänter kring Riket at handla med privilegicrade Waror.

År 1805 voro här 1 Präst, 7 civile Tjänstemän, 1 Apotek, samt 40 Mästare med 6 Gesäller och 3 Lärlingar uti särskildta Handtvärk, nämligen:

Bok-

Bokbindare	1	Kopparslagare	4
Corduansmakare	4	Krukmakare	2
Färgare	1	Murmästare	1
Glasmästare	1	Målare	1
Guldsmeder	2	Sadelmakare	2
Gördelmakare	2	Skomakare	1
Handskmakare	3	Skräddare	1
Hattmakare	2	Snickare	2
Hofslagare	1	Svarvare	1
Klensmed	1	Sämskmakare	1
Knappmakare	4	Wagnmakare	1

Hvartil komma 14 Krögare.

Förenämde År steg Tull-Upbörden til 2744 R dr.

Stadens Jord användes til en stor Del til Tobaks-Planteringar 70 Tunnland däraf äro Åkerjord. Meranämde År 1805 underhöllos här 24 Hästar, 16 Oxar, 40 Kor, 25 Ungnöt och 24 Får.

Staden har fordom hetat *Bogesund*, men bekom År 1741 sit nuvarande Namn.

2. *Limmaryd*, en Glas-Fabrik i Åsarps Sokn.

3. *Öja*, en By och Marknadsplats i Redvägs Härad.

4. *Lundby*, *Lönnarp*, *Winsarp*, *Silarp*, *Brostorp*, *Örneberg*, *Redvägsborg*, *Brunsnäs*,

 Årås,

Årås, *Igelsered* och *Önarp*, äro Sätesgårdar belägna i Redvägs Härad.

5. *Hjersbo*, *Twäredslund*, *Källebacka*, *Näsboholm*, *Attarp*, *Fästered*, *Östentorp*, *Borr-arp*, *Anarp*, *Gunnarsbo*, *Linnared*, *Måsebo*, *Högaled*, *Sävered*, *Ekedal* och *Nättsjö*, äro Sätesgårdar belägna i Kinds Härad.

DALSLAND.

Detta Landskap utgör norra Delen af Wänersborgs Län. Det omgives af Wärmeland, Wänern, Göteborgs Län och Norge. Det håller i Längd 9 Mil, i Bredd 5, och i Vidd 38 Qvadrat Mil. Det förer Titel af Grefskap. Dess Wapen är en röd Oxe i witt Fält.

Större Delen af Landet, som innefattar de norra och västra Trakterne, är bärgagtig och stenbunden, har mycken Sandmo, samt ansenliga Skogar. Den mindre Delen som inbegriper sydöstra Trakten utmed Wänern, är jämn, har leragtig Jordmån samt stora och bördiga Åkerfält.

Utaf de många Bärg som här förekomma, märkas *Kroppefjäll* och *Borekull*, såsom de högsta. Af nyttiga Mineralier finnes Silver, Bly, Koppar, Antimonium, Falerts, Svavel, Skifer. Man har en Tid

ar-

arbetat uti Silver-Gruvor, men i sednare Tider har Arbetet blivit instält, emedan Afkomsten icke lönat Kostnaden.

De största Strömar äro *Långströmen* och *Dalbergs Ån*, hvilka bägge falla i Wänern. Af Sjöar är *Wänern* den största; den Delen däraf som stöter til detta Land, kallas *Dalbo-Sjön*, och sydligaste Viken däraf *Dalbo-Viken*. De ansenligaste Sjöar för öfrigt äro Delar af *Stora Lee* och *Lelången*.

Inbyggarne nära sig genom Åkerbruk, Boskapsskötsel, Fiskeri, Skogshygge och Bruks-Rörelse. De idka Handel med Masteträn, Bjälkar, Bräder, Tjära, jämväl med Hästar, Oxar, Får, Fläsk, Ost, Smör. Åkerjorden utgör vid pass 19820 Tunnland.

År 1805 steg Folkmängden til 41810, hvilket gör 1100 Människjor på hvarje Qvadrat Mil. År 1780 var Folknumern 36790. Den har således på 25 År ökat sig med 4954. Benämde År 1805 funnos här 3668 Bönder på egne Hemman, 906 Dito på andras Hemman samt 1237 Torpare. Då underhöllos här 5320 Hästar, 870 Oxar, 14930 Kor, 8940 Ungnöt samt 27350 Får. Stångjärns-Smidet steg år 1800 til 5125 Skeppund. Det privilegerade Ämnes-Smidet är 3825 Skep-

Här äro 7 Stångjärns-Hamrar och 13 Härdar.

Landet indelas i 2 Fögderien, *Kroppefjälls* och *Åmåls*, samt innefattar 5 Härader: *Sundals*, *Nordals*, *Walbo*, *Tösseho* och *Wedbo*.

5. KROPPEFJÄLLS Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af *Kroppefjäll*, en Bergsrygg som går midt genom Landet från norr til söder, och skiljer de Watn som falla i Wänern, från dem som flyta åt Kattegat. Det utgör sydliga Delen af Dalsland. Det omgives af Åmåls Fögderi, Wänern, Götaelfs Fögderi och Bohusland. Storleken är 12 Qvadrat Mil. Den östra Delen af Landet, som ligger vid Wänern, är jämn samt har en fruktbar Jordmån. Den västra Nägden däremot, som gränsar til Bohusland, har en stenbunden och magrare Mark. Åkerjorden utgör vid pass 11180 Tunnland, År 1805 var Folkmängden 21552. Samma År underhöllos här 2930 Hästar, 500 Oxar, 8170 Kor, 4820 Ungnöt samt 12380 Får.

Orter.

1. *Qvantenburg* eller Kambol, en vacker Sätesgård belägen vid Dalbergs Ån, har

har prydlig Åbyggnad, samt fördelagtiga Ägor i Åker, Äng, Betesmark, Skog och Fiske.

2. *Löfås*, *Ätersrud*, *Klövan* och *Wästergården*, äro Sätesgårdar i Sundals Härad,

3. *Gullesbyn*, *Säter*, *Berg*, *Nordkärr*, *Ekholmen* och *Wedbjörnby*, äro Sätesgårdar i Nordals Härad,

4. *Dagsgärde*, *Ryk* och *Ättingsberg* äro Sätesgårdar i Walbo Härad.

6. ÅMÅLS Fögderi.

Detta District gränsar til Wärmeland, Wänern, Kroppefjälls Fögderi, Bohusland och Norge. Storleken är 26 Qvadrat Mil. Marken är i allmänhet bärgagtig och stenig, och Landet upfyldt af Sjöar. Åkerjorden utgör vid pass 8640 Tunnland. År 1805 var Folkmängden 20258. Samma År underhöllos här 2400 Hästar, 380 Oxar, 6760 Kor, 4130 Ungnöt och 27350 Får.

Orter.

1. ÅMÅL, en Stad belägen vid en Vik af Wänern, 42.5 Mil från Stockholm, 15 från Götheborg och 8 från Wänersborg. Staden är regulier, håller i Längd 1100 Alnar, i Bredd 600, och i Vidd 34 Tunnland.

land. Gatorna äro räta och afskära hvarandra i räta Vinklar; de äro til Antalet 13, af hvilka 5 löpa efter Längden af Staden, och 8 efter Bredden. Af Byggnader märkes Kyrkan, hvilken är belägen på et Näs vid Sjön; men tätt utmed Staden norrut är en Kulle, hvarpå man ärnar bygga en ny Kyrka, såsom et lämpeligare Ställe.

År 1805 steg Folkmängden til 847, hvaraf 396 voro Mankön och 451 Qvinkön. År 1780 var Folknumern 796. Inbyggarnes Näringsfång är förnämligast Handel, Handtvärk och Fiske. Förnämsta Handelen idkas med Sågtimmer, Master, Spiror, Bräder och andra Skogs-Producter, Tjära, Järn, Spik, Stål och Plåtsmide som exporteras, samt Kramvaror, Kryddvaror, Salt och något Säd m. m., som införas. Af Manufacturer finnas 2 Snus-Fabriker. Här är ock en Metall-Wåg.

År 1805 funnos i Staden 3 Präster och Lärare, 11 civile Tjänstemän, 4 Handelsmän, 1 Apotek, samt 46 Mästare med 22 Gesäller och 23 Lärlingar uti 22 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	1	Guldsmed	1
Färgare	1	Handskmakare	2
Glasmästare	1	Hattmakare	5

Hof-

Hofflagare	1	Skräddare	5
Kopparflagare	2	Snickare	1
Krukmakare	2	Svarvare	1
Murmäftare	1	Sämfkmakare	4
Målare	1	Timmermän	2
Repflagare	1	Tunnbindare	1
Sadelmakare	1	Urmakare	1
Skomakare	5	Wagnmakare	1

Härtil komma 9 Skeppare med 23 Sjömän.

Til Sjöfarten på Wänern äger Staden 10 à 12 Fartyg, af hvilka ftörre Delen fara til Byelven i Wärmeland, för at där hämta Sågtimmer och andra Träds-Effecter, för at frakta dem över Sjön til Wänersborg. År 1805 fteg Tull-Upbörden til 656 R:dr.

Förenämde År underhöllos i Staden 30 Häftar, 10 Oxar, 150 Kor, 15 Ungnöt och 35 Får. Den Staden tilhöriga öpna Jorden utgör 170 Tunnland.

2. *Billingfors*, et Järn-Manufactur-Värk, beläget i Stekby Sokn vid Långströmen 3.5 Mil från Åmål, hvarest Plåtar, Spik, Tobaksprässar, Lås, Eldgafflar och godt Stål tilvärkas. Det har fin egen Kyrka och Förfamling. År 1805 var defs Folkmängd 486.

3. *Lo-*

3. *Lovisenholm*, et Järn- och Manufactur-Wärk i Töftedals Sokn, består af 1 Plåt-hammare, 2 Knipsmedjor, samt 1 större och 1 mindre Manufactur-Hammare.

2. *Hengelö*, *Stenarsbyn* och *Strömsberg* äro Sätesgårdar i Tössebo Härad.

3. *Ekarebol*, *Dingelvik*, *Läsvik*, *Gilanda*, *Ivängsholm*, *Högen*, *Bågeholm*, *Furnäs* och *Näs* äro Sätesgårdar i Wedbo Härad.

8. GÖTEBORGS Län.

§. 1. *Läge* och *Storlek*.

Över detta Län är en förträffelig Karta, uti stort Imperial-Format, nu uti October Månad År 1806 under Gravering, samt blir färdig vid Årets Slut. Den utgives af Bergs-Rådet Hr Baron Hermelin.

Det är sammansatt utaf en liten Del af *Wästergötland* och hela *Bohusland*.

Dess Matematiska Läge är mellan 57 Grad. 30 Min. och 59 Grad. 10 Min. Latitud, samt 28 Grad. 20 Min. och 29 Grad. 50 Min. Longitud.

Det-

Det gränfar i norr til Norge, i öfter til Wänersborgs Län, i föder til Halland, och i wäfter til Kattegat.

Det håller i Längd 16 Mil, i Bredd 4, och i Vidd 42 Qvadrat Mil.

§. 2. *Naturlig Befkaffenhet.*

Landet är i allmänhet bärgagtigt, famt öfveralt genomfkurit af ftörre och fmärre Åar, Bäckar och Sjöar. Den Delen af Landet fom gränfar til Dalsland, kallas Fjällgården, famt är bärgagtig och fkogrik; den Trakten fom ligger mellan Fjällgården och Havet, kallas Slättlandet. Det är ingalunda flätt för Bärg, men til ftörfta Delen för Skog. Den tredje Trakten utgöres af Skärgården, eller Öarne belägne i Havet, hvilka til ftörre Delen hava fandig och dyagtig Jordmån. Uti norra Delen af Landet fom vetter åt Norge, äro Bärgen flere och ftörre än uti den fydliga Delen. Mellan deffa Bärg är Marken fruktbar, och här finnas fköna Åkrar och Ängar.

Utaf Bärgen äro följande de märkeligafte: *Blåkullan* i Solberga Sokn, *Aleklätten* i Romelands Sokn, *Mjörnetuvan* på Tjörn, *Hallindskulle* på Stångenäs, *Stora Knipen* i

Fors-

Forshälla Sokn, *Skredsås* och *Smörkullen* i Skredsviks Sokn. *Leveråsberget* i Näsinge Sokn samt *Bergsklåva* i Qville Sokn, äro Landkänningar för Sjöfarande.

Utanför fasta Landet uti Havet äro belägna en stor Myckenhet Öar, däraf följande 3 äro de ansenligaste: *Oroust*, den största af dem, är belägen midt i Länet, samt håller i Vidd 3.1 Qvadr. Mil; *Tjörn*, liggande i söder om och tätt utmed den föregående, håller i Vidd 0.9 Qvadr. Mil; *Hisingen*, hvilken omgives af Götaelfs bägge Grenar, håller i Vidd 1.6 Qvadr. Mil. Dessa 3 Öar äro så inneslutne af Land, och skiljas med så trånga Sund från fasta Landet, at de jämväl kunna nästan anses såsom fast Land. Utaf de öfrige Öarne är ingen synnerligen stor. Åkerjorden i Länet utgör vid pass 40000 Tunnland.

§. 3 *Watn.*

Havet *Kattegat* stöter til hela västra Kusten med en Sträcka af 16 Mil. Det formerar här åtskilliga ansenliga Vikar, hvaraf *Skredsvik* är en af de ansenligaste. Norrut vid Gränsen til Norge befinnes et Sund kalladt *Svinesund*, hvilket är märkvärdigt, emedan det skiljer Rikena Sverge och Norge från hvarandra.

Ingen

Ingen Ström af Betydenhet finnes mer än *Götaelf.* Den utgör under en Sträcka af 4 Mil Gränsen mellan detta och Wänersborgs Län, delar sig sedermera uti 2 Grenar, hvilka bägge ligga inom Länets Gräns, och utfalla i Hävet. Utaf andre Strömar äro följande 2 de största: *Quistrums-Ån*, hvilken kommer från Dalsland, löper 4 Mil genom detta Län, och faller i Skredsviken; *Bullarens* Wattudrag, hvilket har sit Ursprung i detta Län och flyter i Svinesund, efter et Lopp af 3.5 Mil.

Ingen Sjö af synnerlig Storlek finnes Länet. De största af dem äro följande:

	Qv. Mil		Qv. Mil
1 *Södra Bullaren*	0.16	4 *Norra Bullaren*	*.1–
2 *Örsjön*	0.14	5 *Kjärn*	0.07
3 *Södra Kornsjön*	0.12	6 *Mellan Kornsjön*	0.04

§. 4. *Landets Produkter.*

Säd är väl Landets förnämsta Produkt, men den förslår icke til Inbyggarnes Behof. Betet är på många Ställen ganska godt, så at Boskaps-Skötseln är tämeligen vigtig. På Gränsen til Dalsland finnas goda Skogar. Men det näst gränsande Havet är desto rikare på allehanda slags Fisk, förnämligast Sill. Bland andra Fiskeslag som här fångas, äro Cabeljo, Långa, Råc-

ka, Heljeflundra, Flundra, Makrill, Kolja, och Torsk, de vigtigaste. Antalet af de Fiskeslag som i detta Läns Skärgård fångas stiger til 48. Dessutom finnes här Hummer och Ostron i myckenhet, men inga Kräftor. Uti Göta-Elf är skönt Laxfiske. Uti några små Strömar finnas Perlemussslor. Vid Uddevalla träffas 4 Högar, hvilka merendels bestå af Snäckor, som brännas til Kalk. Sådana Skalbackar finnas ock på Öarne Oroust och Tjörn samt annorstädes. Af Mineralier finnas bland andra Slag Berg Kristaller och Berggranater, jämväl 2 Salt-Källor.

Uti Länet underhållas ungefär 16000 Hästar, 2500 Oxar, 30000. Kor, 14000 Ungnöt och 45000 Får.

§. 5. *Folkmängd.*

Göteborgs Län är et af de bäst befolkade i Riket. År 1805 steg Folkmängden til 114149, utom Domkyrko Församlingen i Göteborg, med hvilken densamma utgör vidpass 118000; och således vistas ungefär 2800 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

År 1800	var Folkmängden	116674
— 1795	— —	110563

År

— 1769	—	—	90555
— 1760	—	—	81111
— 1754	—	—	78264
— 1751	—	—	75959

Folkmängden har således på 54 År ökat sig med circa 42000. För sådan stark Tilökning, som utgör mer än 50 proCent, har man förnämligast at tacka Sillfångsten, hvarigenom så många Människjor vunnit en utvidgad Näringsgren.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Almogens Näringsfång är väl egenteligen Jordbruk; men den Ymnighet af Sill och annan slags Saltsjö-Fisk som finnes uti Havet här utanföre och dess Fjärdar, giver en stor Del af Inbyggarne Tilfälle til et annat ganska vigtigt Näringsmedel, nämligen Fiskeri, och af detta är Sillfisket det ansenligaste. På 13 År ifrån 1759 Års Början til 1772 Års Slut hava här blivit fiskade 3,512040 Tunnor Sill. Åren 1771 och 1772 voro i synnerhet ymniga; ty på det förra af dem fångades 311836 och på det sednare 334068 Tunnor. Utom detta Sillfiske är et annat kalladt Storfiske, som sker uti Nordsjön, 15, 20 à 25 Mil från Svenska Kusten med Skutor och däckade Fartyg, och hvarvid fångas Kabeljo, Långor,

gor, Råckor och Häljeflundror. Ännu är et mindre Saltsjöfiske, hvars Fångst består af små Torsk, Flundror, Makrill, Koljor. I sednare Tider har man börjat at utaf Sill koka Tran; men skada at därtil tages den bästa och fetaste Sillen, hvarigenom händer, at man uti Hushållen nuförtiden bekommer magrare Sill än fordom.

Inbyggarne driva Handel med Bjälkar, Bräder och andra Skogs-Produkter, som hitkomma från Dalsland och Skogsbyggden i Länet, samt med Boskap, Smör, Talg, Hudar, men i synnerhet med Sill och annan slags Saltsjöfisk, samt Hummer och Ostron.

År 1805 funnos i Länet 7828 Bönder på egne Hemman, 830 Bönder på andras Hemman, samt 1592 Torpare.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet indelas uti 5 Fögderien: *Göteborgs, Inlands, Orousts, Sunnervikens* och *Norrvikens.* Det innefattar 5 Städer, samt 2891 Hemman eller Mantal, hvaraf 1987 äro Skatte, 466 Krono och 438 Frälse.

b. Cle-

b. Clerifka Indelningen.

Hela Länet hörer til ét enda Bifkops-Stift, nämligen *Göteborgs*, hvilket inom Länet innefattar 3 hela Profterien, *Södra Elf-fyffels*, *Norra Elffyffels* och *Wikornes*, famt en Del af *Göteborgs* Domprofteri; uti hvilka finnas 35 Paftorater eller Moderkyrkor, famt 53 Annexer och Kapeller.

c. Juridifka Indelningen.

Länet innefattar en hel Lagfaga, nämligen *Bohuslands*, utgörande 4 Häradshöfdinge-Jurisdictioner, famt 1 Häradshöfdingdöme af *Wäftgöta* Lagfaga. Det är indelt uti 20 Härader, nämligen: 1:a Jurisdiction, *Säwedals*, *Afkims*; 2:a Jurisdiction, *Öftra Hifingen*, *Wäftra Hifingen*, *Inlands Södra*, *Inlands Torpe*; 3:e Jurisdiction, *Inlands Norra*, *Inlands Fräkne*, *Tjörns*, *Oroufts Öftra*, *Orouft Wäftra*; 4:e Jurisdiction, *Lane*, *Stångenäs*, *Sodenäs*, *Tunge*, *Sörbygdens*; 5:e Jurisdiction, *Bullarens*, *Tanums*, *Qville*, *Wätte*. De 9 fidftnämde Härader kallas med gemenfamt Namn *Viken*; och *Inland* innefattar Södre, Nordre, Fräkne och Torpe Härader.

d. Militärifka Författningen.

Bohusland håller et indelt Dragone-Regimente, beftående af 8 Compagnier och

904 Man, samt 2 Compagnier roterade Krono Båtsmän. Uti Säwedals Härad äro roterade 9 Numror af Elfsborgs Regimente.

e. Bärgs-Inrättningen.

I anseende härtil hörer Landet til Wärmelands Bergslags Bergmästaredöme.

Följande Tabell visar Hemmantalet samt 1805 Års Folkmängd.

Tabell över GÖTEBORGS Län.

1. GÖTEBORGS Fögderi.		Hemmant.	Folkmängd.
a. *Säwedals* Härad			
1 GÖTEBORG,* utom Domkyrko Församlingen.		—	13129
2 ÖRGRYTE	—	20.6	1010
3 LANDWETTER	—	26.1	685
4 *Partille*	—	36 5	1157
5 *Härryda*	—	18.5	599
b. *Askims* Härad			
6 FÄSSBERG	—	50.7	1651
7 *Råda*	—	7.6	364
8 *Kollered*	—	17.2	494
9 *Frölunda*	—	50.8	1494
10 *Askim*	—	—	967

11 STYRS-

11 STYRSÖ	—	13.—	1033
12 *Elfsborg*	—	— —	97

c. Ön *Hisingen*

13 LUNDBY	—	18.2	941
14 *Tuwe*	—	24.2	512
15 SÅWE	—	67.2	1417
16 *Backa*	—	30.2	739
17 *Björlanda*	—	39.7	1041
18 TORSLANDA	—	15.5	744
19 *Ockerö*	—	12.2	1780
	Summa	448.2	29854

2. INLANDS Fögderi.

a. *Södre Härad*

1 KONGELF Stad *	—	—	853
2 *Kongelf* Sokn	—	12.—	361
3 *Ytterby*	—	38.4	1095
4 TORSBY *	—	46.2	1822
5 *Lycke*	—	23.2	1334
6 *Härestad*	—	21.1	644
7 KAREBY *	—	36.1	924
8 *Romelanda*	—	47.—	1344
9 MARSTRAND *	—	—	1189
10 KARLSTEN *	—	—	254

b. *Norдre* Härad

11 ÖDSMÅL *	—	27.—	1282
12 *Ugglum*	—	25.5	802

13	SPEKERED	—	29.6	994
14	*Norum*	—	23.4	1006
15	SOLBERGA °	—	55.7	1940
16	*Hålta*	—	26.—	669
17	*Görlanda*	—	43.—	1181
	c. *Torpe* Härad			
18	HJERTUM °	—	62.1	1581
19	*Wästerlanda*	—	37.1	937
	d. *Fräkne* Härad			
20	FORSHÄLLA °	—	50.—	2324
21	*Resterêd*	—	14.—	435
22	*Ljung*	—	19.1	702
23	*Grinnered*	—	10.8	397
		Summa	647.3	24070

3. OROUST Fögderi.

	a. *Östra* Härad			
1	MYCKLEBY °	—	40.2	1254
2	*Långelanda*	—	30.6	1048
3	*Torp*	—	17.—	736
	b. *Wästra* Härad			
4	TÄGNEBY °	—	48.4	1201
5	*Stala*	—	34.6	961
6	*Röra*	—	29.1	801
7	MORLANDA med	—	63.5	2571
8	*Mollesund*	—	—	430

9 Fi-

9	*Fiskebäck*	—	—	730
10	*Gullholmen*	—	—	428
11	*Käringön*	—	—	347

c. *Tjörns* Härad

12	STENKYRKA *	—	72.6	2154
13	*Walla*	—	52.—	1426
14	*Klövedal*	—	24.—	1199
15	*Klädesholmen*	—	—	766
16	*Rönnängen*	—	—	794
		Summa	412	16846

4. SUNNERVIKENS Fögderi.

a. *Lane* Härad

1	UDDEWALLA *	—	—	3971
2	*Bäve*	—	18.—	1181
3	*Ryr*	—	28.—	1130
4	SKREDSVIK *	—	43.2	1280
5	*Härrestad*	—	46.5	1292
6	*Högås*	—	12.5	397
7	BOKENÄS *	—	35.—	898
8	*Dragsmark*	—	6.8	340

b. *Stångenäs* Härad

9	BRO *	—	51.—	1480
10	*Brastad*	—	43.—	1247
11	*Lyse*	—	35.—	1273
12	*Lysekil*	—	—	446

c. *Sotenäs* Härad

13 TÖSSENE *	—	51.2	1581
14 *Askum*	—	32.6	1205
15 *Berfendal*	—	18.4	331
16 *Gustaf Adolf*	—	—	446

d. *Tunge* Härad

17 FOSS * *	—	57.—	2152
18 *Håby*	—	26.6	780
19 *Svarteborg*	—	65.—	1883

e. *Sörbygdens* Härad

20 KROKSTAD *	—	51.6	1542
21 *Sande*	—	18.7	531
22 *Hede*	—	25.6	865
	Summa	665.7	26301

5. NORRVIKENS Fögderi.

a. *Bullarens* Härad

1 NAVERSTAD *	—	58.5	1614
2 *Mo*	—	24.—	692

b. *Qville* Härad

3 QVILLE *	—	127.—	3346
4 *Botna*	—	17.5	392
5 *Swenneby*	—	23.5	615

c. Ta-

c. *Tanums* Härad

6 TANUM *	—	138.—	3739
7. *Lur*	—	40.6	923
d. *Wätte* Härad			
8 STRÖMSTAD *	—	—	1085
9 SKEE *	—	131.—	2857
10 *Tjärnö*	—	18.—	602
11 NÄSINGE	—	17.—	363
12 *Hogdal*	—	21.2	515
13 *Lommeland*	—	10.7	335
	Summa	627.—	17078
	Total Summa	2800.7	114149

Utom Domkyrko-Församlingen i Göteborg.

1. GÖTEBORGS Fögderi.

Detta Distrikt omgives af Inlånds Fögderiet, Wänersborgs Län, Halland och Havet. Storleken är 7 Qvadr. Mil. Landet är i allmänhet bärgagtigt, men väl upbrukadt och väl bebodt. År 1805 steg Folkmängden til vidpass 35000, hvilket gör 5000 Männifkjor på hvarje Qvadrat Mil. Uti Skärgården fångas ymnigt hvarjehanda flags Saltfjö-Fisk samt Hummer.

Orter.

1. GÖTEBORG, en Stad belägen vid vänstra Grenen af Göta-Elf, 0.8 Mil från dess

dess Utlopp i Havet, under 57 Grad. 42 Min. Polhöjd, 47.7 Mil från Stockholm.

Egenteliga Staden är reguliert anlagd med räta Gator, som afskära hvarandra i räta Vinklar, samt väl befäst. Han håller i Längd 2000 Alnar, i Bredd 1200, och i Vidd 124 Tunnland, inom Gravarne räknadt. Därtil komma Förstäderne Haga, Majorne samt Masthugget och Nya Warvet, med hvilka jämte några andra strödda Hus utom Stads-Portarne, Vidden blir circa 200 Tunnland.

Gatorne uti egenteliga Staden äro til Antalet 18, af hvilka 11 gå efter Längden och 7 efter Bredden. Inom Stadens Wallar ligga 3 Bärg: Qvarnberget och Stora Otterhällan, bägge bebygde, samt Lilla Otterhällan, obebygd. 3 Canaler med murade Käjer, en stor gående efter Längden, och 2 små löpande efter Bredden, genomskära Staden. Häröver äro anlagde 21 större och smärre välfda Stenbroar, til större Delen med Järngaller försedda Desse Canaler hämta sit Watn från Mölnedals Ån, hvilken 600 Alnar från Staden faller i Göta Elf, och genom en Graf är inledd til Staden, til formerande af förenämde Canaler.

Här

Här befinnas 3 Kyrkor, nämligen 1:o Gustavi eller DomKyrkan, til hvilken hörer större Delen af Stadens inom Wallarne boende Invånare, samt alla å Stadens Grund på södra och östra Sidorne boende. 2:o Kristinä eller Tyska Kyrkan, hvartil hörer en Församling, hvars Ledamöter äro spridde överalt både uti och utom Staden. 3:o Kronhuset eller Garnisons-Kyrkan, hvartil höra Garnisonen, Artilleriet, Fortifications-Staten, med all hithörande Civil-Betjäning: och dessutom hörer hit en ej ringa Del af annat borgerligt Folk af Stadens Invånare. Engelska Reformerta Kyrkan är inrättad i privat Hus.

Folkmängden stiger til vid pass 18000; däraf höra vidpass 5000 til Domkyrko-Församlingen. År 1805 hörde 2778 Personer til Kristinä Församling, 4627 til Garnisons-Församlingen, 5270 til Majorne med Amiralitets-Warvet, samt 454 til Fattighuset, Spinnhuset och Hospitalet.

Göteborg är Säte för Länets Höfdinge, Stiftets Biskop, et Gymnasium, et Amiralitet med Eskader, en Fortifications-Brigad, en ständig Garnison, som består af et värvadt Regimente och några Compagnier Artilleri, et Ostindiskt Compagni, et Grönländskt Compagnie, et Kongl. Wetenskaps-

och

och Witterhets - Samhälle, samt en Hall-Rätt.

Här är ock: 1 Trivial-Skola, 1 Tysk Skola, 1 Fattig-Skola, 2 Boktryckerier, 1 Boklåda, 2 Apotek, 1 Hospital, 1 Fattighus, 2 Barnhus, 2 Koppympningshus, 1 Arbetshus, 1 Spinnhus, 1 Sjukhus, 1 Brand- och Försäkrings-Kontor, 1 Enke- och Pupill-Casse-Inrättning, 1 Sluss med 2 af Sten upbygde Qvarnhus om 6 Par Stenar, 4 Skeppsvarf, samt en kostbar Järnvåg.

Gymnasium äger et vackert Bibliotek. Et dyrbart och väl utsökt Skilderi-Cabinet finnes, men är icke publik Egendom.

Med Manufacturer och Fabriker af hvarjehanda Slag är Staden försedd. År 1791 funnos här 3 Fabriker för Yllevaror af Kläde, Svanboy och Foder, 1 Tröj- och Strump-Väveri, 2 Buldans- och Segelduks-Fabriker, 1 Bandväveri, 3 Färgerier och Tryckerier på Walmar, Lärft och Flanell, 1 Vaxduks Fabrik, 1 Engelskt Garveri, 2 Spegel-Fabriker, 2 Såpsjuderier, 4 Tobaksspinnerier, 1 Puder- och Stärkelse-Fabrik, 3 Sockerbruk. År 1805 funnos dessutom 3 Färgerier, 1 Soye-Fabrik, 2 Metall- och Pinsbacks-Fnbriker, 1 efter Engelskt Sätt anlagt Grytgjuteri, 3 Läder - Fabriker, 3 Repslagerier, samt 5 Urmakare-Wärkstäder.

Sta-

Staden njuter Stapelfrihet. Handelen är ganska vigtig och vidsträckt, samt näst Stockholms den ansenligaste i Riket. De Waror med hvilka Handel idkas och som exporteras, äro Stångjärn til omkring 100000 Skeppund, Spik, Stål och manufacturerat Järn, Bjälkar, Bräder til circa 30000 Tolfter, Tjära, Beck, förädlade Trädslag, Segelduk, saltad Sill, Silltran, Walfisktran, saltad Fisk, Bärgmåssa, Ostindiska Varor, m. m.

År 1792 exporterades följande Waror: Stångjärn 113135 Skepp.; finare Järn och Smide 10663 D:o; Stål 531 D:o; Spik 124 D:o; åtskillig slags Koppar 706 D:o; Alun 447 D:o; Bärgmåssa 845 D:o; Bräder 32107 Tolfter; Tjära 2744 Tunnor, Beck 654 D:o; Sill 174620 D.o; Silltran 32405 Åmar; Hampa 609 Skepp.d; Lin 281 D:o; Ostindiska Waror til et Värde af 350912 R:dr., utom flera andra slags Artiklar. Til Inrikes Orter utfördes 46500 Tunnor Sill och 1286 Åmar Silltran. Utgående Fartyg til Utrikes Orter voro 709, och til Inrikes Orter 621.

Importerne bestå uti Salt, Säd, Vin, Tobaksblad, Krydder, Färgvaror, Sålläder, Hampa, Lin, Tenn, Bly, Victualier, m. m.

År

År 1782 ägde Staden 153 Skepp och andra flags Fartyg, dragande tilsamman 8934 Läster. År 1805 steg Antalet af de Staden tilhöriga Skepp och smärre Fartyg til vidpass 160. Samma År utgjorde Land-tulls-Upbörden 21334 R:dr. År 1803 steg Antalet af Handelsmän til 202.

År 1795 funnos här 244 Mästare med 341 Gesäller och 333 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk, nämligen:

Bagare	19	Murmästare	8
Bryggare	10	Målare	10
Bokbindare	7	Perukmakare	8
Bleckslagare	4	Segelsömare	6
Corduansmakare	4	Sadelmakare	6
Glasmästare	5	Snickare	13
Grofsmeder	6	Slagtare	6
Guldsmeder	9	Skomakare	24
Gördelmakare	2	Skräddare	30
Handskmakare	4	Svärdfäjare	1
Hattmakare	5	Svarvare	4
Klensmeder	11	Tenngjutare	3
Kopparslagare	7	Tunnbindare	14
Krukmakare	4	Wagnmakare	7
Linvävare	7		

År 1803 voro här 236 Mästare med 349 Gesäller och 372 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk.

Ham-

Hamnen är god, där en Örlogs-Flotta kan beqvämligen ligga för Ankar. Den är med höga Berg omgifven.

Af Lägenheter och Trakter utom egenteliga Staden, märkas: I väster förekommer Warfskyrkan, belägen på det med Masthugget sammanhängande Gamla Amiralitets-Warvet, som är Kronogrund och ligger egenteligen i Örgryte Sokn; hit höra således hela Amiralitets-Staten, samt 1 Compagni Volontärer och dessutom mycket annat här boende borgerligt, men isynnerhet Sjöfolk. Hit hörer jämväl det utmed Elven i väster vid Fästningen Billingen belägna så kallade Nya Amiralitets-Warvet, hvarest även Gudstjänst hålles i et därtil inrättadt Hus.

Med Gamla Warvet sammanhänga den så kallade Hästhagen och Majorne, och sträcka sig utmed Elven, samt slutas med Ostindiska Compagniets Hamn Klippan; Kongs-Ladugården vid Gamla Elfsborgs fordna Slott, och Grytgjuteriet, som är försedt med Reverber-Ugnar, hvarest tilvärkas så kallade Stålgrytor, Wallar, Balustrer, Urnor, Sirater, Kitlar och flera dylikt.

I öster strax utom Stadsporten ligg Stadens Fattighus, som är vackert; li längre i norr är Spinnhuset, därest äv Gudstjänst hålles. Ifrån Staden 0.3 Mi ligger Hospitalet på Stadens Grund utm Göta Elf.

Utom de Fästningsvärk hvarmed St den är omgiven, bestående uti Wallar, B stioner, Gravar, m. m., har han til ytter gare Beskydd 2 Fästningar emot Land sidan:

a. *Kronan*, belägen på et Berg, 70 Alnar från Staden, har söderut sin Förbin delse med Staden genom en Communica tions-Linea, och en bombfri Caponnièr Denna Fästning består af et åttkantigt Torn 4 Wåningar högt; de tvänne medlersta är försedde med Canoner, den nedersta är fö andra nödvändigheter, den översta är be täckt med Bly, med en förgyld Koppar krona åvanpå.

b. *Göta Lejon*, liggande i nordost från Staden ej långt från Elven; består af et Torn, 3 Wåningar högt, med Canoner be satt, och med andra nödvändigheter för sedt. På Huvan, som är välfd, bombfri och med Bly betäckt, står et Lejon, *hål*lande i högra Ramen Sverges Wapen och i den vänstra et draget Svärd.

2. *Gam-*

2. *Gamla Staden*, fordom Nylödese kallad, en Ort belägen vid Göta Elf, där Säveån infaller, 0.3 Mil från Göteborg, har tilförene varit en befäst Stad. Den består af flera vackra Byggningar och Trägårdar tilhörige Göteborgs Invånare; där är ock anlagd en Botanisk Trägård.

3. *Gustafs Källa*, en Källa liggande 0.5 Mil från Göteborg, äger et godt, klart och rinnande Vatn, fritt från alla Mineralier, samt giver om Dygnet vidpass 2235 Oxhöfd Watn. Från denna Källa ledes Watnet til Staden genom kostbara Wattuledningar.

4. *Elfsborg*, en förträffelig Fästning belägen på en Klippa midt uti Götaelf, vid dess Utlopp i Havet, 0.7 Mil från Göteborg, tjänar til en Förmur för Staden emot Hafssidan. Dess Hornvärk ligger på en annan Klippa norrut; bägge skiljas från hvarannan medelst en Rännel.

5. *Winga Fyrbåk*, liggande på en liten Ö af samma Namn, utanför Elfsborg, i Farvatnet til Göteborg.

6. *Hisingen*, en ansenlig Ö, belägen vid Utloppet af Götaelf mellan bägge dess Grenar, håller i Vidd 1.6 Qvadrat Mil, innefattar jämte den utanföre i Havet liggan-

 de

de Ön Ockerö samt några smärre Ö
3 Pastorater och 7 Soknar, hvilka bestå
207.2 Mantal, samt beboddes År 1805
7174 Personer.

2. INLANDS Fögderi.

Detta District är beläget i norr o
det föregående. Det omgives af Oro
och Sunnervikens Fögderien, Wänersbor
Län, Göteborgs Fögderi samt Havet. D
innefattar 4 Härader: *Södre, Nordre, Tor*
och *Fräkne*. Marken är i allmänhet ojäm
och bärgagtig, dock finnas här inga fy
nerligen höga Bärg. Jordmånen är elje
fruktbar. År 1805 var Folkmängden 2407

Orter.

1. KONGELF eller *Konghäll*, en Stad be
lägen vid Götaelf, där den grenar sig, 49.
Mil från Stockholm, och 2 Mil från Göte
borg; är lång, men smal; han håller i
Längd, längs utmed Elven, 2600 Alnar,
i Bredd 300, och i Vidd 46 Tunnland.

Läget är inskränkt mellan Elven och
et Bärg. Uti Staden finnes en enda Gata,
löpande efter Stadens Längd, samt 8 Tvär-
gränder. Af Byggnader är ingen märk-
värdig.

År

År 1805 steg Folkmängden til 853, varaf 397 voro Man- och 456 Qvinkön.

Staden njuter Stapelfrihet, men Handlen är ringa, ty Almogen häromkring, affätter mäst alla sina Waror i Göteborg, per ock där sina Behover. År 1805 de Staden et Skepp om 81 Läster, samt Slup om 28 Dito.

Stadens Näringsgrenar äro för öfrigt ögeri, Fiskeri, Trägårdsskötsel och Planring, samt Åkerbruk. Ingen Fabriksdrelse eller Manufaktur finnes i Staden, en et Apotek är här inrättadt.

År 1795 funnos här 17 Handelsmän mt 31 Mästare med 10 Gesäller och 6 rlingar uti 15 särskildta Handtvärk, mligen:

igare	2	Repslagare	1
rgare	1	Skomakare	5
asmästare	1	Skräddare	3
rvare	2	Smeder	3
attmakare	1	Snickare	3
ukmakare	2	Svarvare	1
urmästare	1	Tunnbindare	6
ålare	1		

År 1805 voro här 29 Mästare med Gesäller och 5 Lärlingar uti åtskilliga andtvärk.

Samma År steg Landtulls-Upbörden til 383 R:dr.

2. *Bohus*, en förstörd Fästning belägen på en Holme uti Göta Elf, tätt utmed Kongelf, har fordom varit ganska stark. Af denna Fästning är nu icke mera qvar än et Torn och några förfallna Murar. Inom Fästnings-värket midt på *Borggården* är en skön Wattubrunn, 50 Famnar djup, uthuggen i hårda Hälleberget. Af *detta* Slott har Landskapet Bohusland bekommit sit Namn.

3. MARSTRAND, en Stad belägen *på* en Ö i Havet, 0.8 Mil från fasta Landet, 52.5 Mil från Stockholm och 4.5 *Dito* från Göteborg. Ön hvarpå Staden är belägen, håller i Vidd 206 Tunnland. *Staden* ligger på den Sidan af Ön som vetter åt fasta Landet, längs efter Stranden. Han är tämeligen regulier, håller i Längd 1600 Alnar, i Bredd 340, och i Vidd 48 Tunnland. Gator och Gränder äro 12, af hvilka 4 löpa efter Längden af Staden och 8 på Bredden. Desse Gator formera 27 Qvarter. Af Byggnader är ingen synnerligen märkvärdig.

Denna Stad har en Tid vid Slutet af förflutna Seculo varit en Frihamn, hvarest

Hand-

Handlande ägt Rättighet at uplägga allehanda flags Waror; men detta Privilegium är numera uphävet.

Förnämsta Rörelsen är Sillfiske, men detta har på de sednare Åren aftagit och Handelen i följe däraf, så at af 24 Handlande som funnos År 1795, År 1805 ej voro flere än 15 qvar.

Af förenämde Orsaker har Folkmängden jämväl aftagit. År 1790 steg den til 1718 Personer, men År 1805 hade den förminskats til 1109, hvaraf 603 voro Mankön och 586 Qvinkön.

Utom Handel med Fiskvaror idkar Staden jämväl Handel med Trävirke samt något Järn och Stål. Den betydligaste Importen är Salt, därnäst Säd, Vin, Kryddvaror och Tobak. År 1805 ägde Staden 7 Handels-Fartyg, nämligen 1 Brigg, 2 Galeaser, 1 Schonert, samt 2 Slupar.

Af Manufactur-Anstalter finnes 1 Tobaks-Fabrik, men hvilken drives föga, och för öfrigt inga Manufactur-Värk. Uti och nära omkring Staden finnas några Trankokeri- och Salteri-Värk.

År 1805 steg Landtulls-Upbörden til 989 R:dr.

År 1795 funnos här 53 Mästare med 23 Gesäller och 32 Lärlingar uti 20 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	2	Segelmakare	1
Bryggare	6	Skeppstimmermän	2
Garvare	1	Skomakare	6
Glasmästare	1	Skräddare	6
Guldsmeder	2	Smeder	2
Handskmakare	1	Slagtare	1
Kopparslagare	1	Snickare	5
Målare	2	Timmermän	2
Murare	1.	Tunnbindare	8
Repslagare	1	Urmakare	2

År 1805 voro här 29 Mästare med 9 Gesäller och 11 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk.

Staden har en förträffelig Hamn, hvartil äro 2 Inlopp, samt så djup och stor at en Örlogsflotta kan däruti väl rymmas, och så tidigt utlöpa som fordras.

4. *Karlsten*, en stark Fästning belägen på et Berg nära vid Staden, västerut, uptager en Vidd af 12 Tunnland. Den består af en tjock Ringmur, i hvilken äro 17 bombfria Walf, hvarpå äro Batterier, med 47 murade Skottanglar försedde. I västra Hörnet af berörde Utanvärk befinnes et Torn, ganska fast i Rundel bygt, 132 Trapp-

Trappsteg från Bergsfoten til första Tornvalvet, och ävenså til det andra; stående under hvardera Walvet 12 Canoner i sina Skottanglar. Fästningen har Tilgång til godt Vatn uti en Källa och uti en Brunn. Den har sin egen Kyrka, betäckt med et tjockt Gråstens-Walf, och där åvanpå et bestyckadt Batteri. År 1805 bestod Slotts-Församlingen af 254 Personer.

På Fästningstornet är en Fyrbåk inrättad med 6 Brännspeglar, hvilka drivas af et Urvärk, så at de på 5 Minuter gå rundt om och giva et skiftande Sken af 6 starkare och 3 svagare Ljus; varande 133.5 Alnar från Wattu-Horizonten til Brännspeglarnes Centrum.

5. *Gustafsborg* och *Fredriksborg* äro 2 Skansar som höra til Karlstens Fästning, belägna tätt invid Staden, den förra vid södra Ändan och den sednare vid norra Ändan.

6. *Torskog*, et Järnbruk och Manufactur-Värk, beläget i Wästerlanda Sokn, vid Göta Elf, har Wals- och Skärvärk, Stålbränning, Knip- och Planer-Hamrar, samt Stålträdsdrageri. Til denna Järn-Förädling nyttjas endast Torf och Stenkål. Vid Bruket äro 19 större och smärre Sjöar, samt

300 Tunnland Måsſar genom Dikning gjorde til fruktbårt Land.

7. *Ström* och *Röstorp*, äro vackra Säterien belägna i Hjertum Sokn. De äro förſedda med bördiga Åkrar och Ängar, väl upbrågta Planterhagar, vackra Trägårdar ſamt Skogsparker, fördelagtigt Fiſke och jämväl Laxfångſt, ſtora Fall til Wattuvärk i Göta Elf. Här är ock et finbladigt Sågvärk ſamt indrägtiga Mjölqvarnar.

3. OROUST Fögderi.

Detta Diſtrict innefattar de 2 ſtora Öarne Orouſt och Tjörn, jämte åtſkilliga ſmärre kringliggande. Det omgives af Sunnervikens och Inlands Fögderien. Deſs Storlek är 5 Qvadrat Mil. På deſſe Öar är härligt Mulbete, hvadan härifrån kommer koſtligt Smör och Oſt, ſamt dryga Oxar. Anſenliga Humlegårdar äro här anlagde, hvilka giva ganſka god Humla. En ſtor Del af Almogens Näringsfång är Fiſke.

Ön Orouſt innehåller 3 Paſtorater med 11 Förſamlingar, och Tjörn 1 Paſtorat med 5 Förſamlingar, utgörande tilſamman 412 Mantal, hvilka År 1805 beboddes af 16846 Männiſkjor, ſom gör 3350

på

på hvarje Qvadrat Mil. Det finnes intet Fögderi i Riket, som utan at någon Stad däruti är belägen, har så stark Befolkning som detta. Märkvärdig Ort är: *Paternoster*, en Skärgård belägen vid södra Ändan af Ön Tjörn, 0.5 Mil från Marstrand. Denna Skärgård består af en lång Sträcka dels åvan Wattubrynet synliga, dels osynliga Klippor, hvilka således äro för Sjöfarande ganska farlige. På en Holme i denna Skärgård befinnes en Fyrbåk upbygd af Sten.

4. SUNNERVIKENS Fögderi.

Detta District omgives af Norrvikens Fögderi, Dalsland, Inlands och Oroust Fögderien samt Havet. Det innefattar 4 Härader: *Lane*, *Stångenäs*, *Sotenäs* och *Tunge*. Marken är bärgagtig, men mellan Bärgen äro fruktbara Fält. De som bo vid Skärgården idka fördelagtigt Fiske. Fögderiet innehåller 7 Pastorater innefattande 22 Församlingar och 665.7 Mantal. År 1805 var Folkmängden 26301.

Orter.

1. UDDEWALLA, en Stad belägen vid en liten Å, som här faller ut i en Hafsvik, 46.5 Mil från Stockholm och 7.5 Mil från Göteborg.

År

År 1806 om Sommartiden blef han alldeles upbrunnen, hvarföre den Beskrifning som härefter följer ger tilkänna Stadens Tilstånd före Branden.

Staden var tämeligen regulier, höll i Längd 1200 Alnar, i Bredd 700, och i Vidd 52 Tunnland. Gator och Gränder voro til Antalet 20, til större Delen reguliera. Husen voro i allmänhet välbygde.

År 1805 steg Folkmängden til 3971, hvaraf 1772 voro Mankön och 2199 Qvinkön. På det man må kunna se huru Staden efterhand tiltagit, införes här Folkmängden för åtskilliga År, ifrån Medlet af förflutna Seculo.

År	1750	— 1965	År	1780	— 3212
—	1754	— 2274	—	1785	— 3561
—	1760	— 2570	—	1790	— 3480
—	1766	— 2792	—	1795	— 3769
—	1772	— 2831			

Man finner häraf at Staden på 55 År ökat sin Folkmängd til dubbelt. Denna Förkofran har man förnämligast at tilskriva Sillfisket och den därigenom utvidgade Handelen och Rörelsen.

Staden njuter Stapelfrihet. Dess förnämsta Näringsfång består uti Handel och Sjöfart. Den samma är vidsträckt, samt

idkas

idkas med de flästa betydliga Handelsplatser i Europa.

Utgående Warorne bestå i Bjälkar, Bräder, Timmer, Tjära, Beck, Alun, Stångjärn, samt något Stål och Manufactur-Smide; men i synnerhet Sill och annan Saltsjöfisk, Torsk, Långor, Makrill, Kabeljo, Silltran, Hummer, Ostron, Tran; även Boskap, Talg, Hudar. Inkommande Waror äro Säd til circa 10000 Tunnor, Salt til 18 á 20000 T:r, Vin, Kryddvaror, Kramvaror, Lin, Hampa, Ull, Stenkål, Tobaksblan, Tunnestäver, Tunnband, m. m.

År 1781 idkades Sjöhandelen med 55 större och smärre Skepp, dragande tilsamman 2809 tunga Läster. År 1805 ägde Staden 35 Handels-Fartyg, nämligen 2 Fregatter, 5 Snauer, 22 Briggar och 6 Galeaser: Landtulls-Upbörden steg År 1805 til 4010 R:dr.

Af Fabriks-Anstalter funnos År 1805 et Sockerbruk, hvilket tilvärkade 35000 Skålpund Socker; en Reparebana, som tilvärkade 150 Skeppund Tågvärke; 3 Snus-Fabriker; 2 Skeppsvarf, samt nära vid Staden 1 Tegelbruk, som tilvärkade 50000 Murtegel och 30000 Taktegel.

År

År 1795 voro här 85 Handelsmän, däribland 19 Skeppsredare och Grofshandlare. År 1805 funnos här 7 Präfter och Lärare, 19 Ämbets- och Tjänftemän, 90 Handelsmän, 20 Skeppare, 82 Sjömän, famt 91 Mäftare med 53 Gefäller och 84 Lärlingar uti 34 färfkildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	4	Målare	3
Bokbindare	1	Perukmakare	2
Bundtmakare	2	Repflagare	2
Byggmäftare	1	Sadelmakare	2
Bleckflagare	1	Segelmakare	1
Färgare	3	Skomakare	12
Fällberedare	2	Skräddare	9
Garvare	4	Smeder	6
Glasmäftare	1	Snickare	4
Gelbgjutare	1	Slagtare	3
Guldfmeder	4	Sockerbagare	1
Handfkmakare	5	Sótare	1
Hattmakare	4	Svarvare	1
Kakelungsmakare	2	Tenngjutare	1
Kopparflagare	1	Tunnbindare	2
Linvävare	1	Urmakare	1
Murmäftare	1	Vagnmakare	1

Utom Sjöbomen befinnes et Krono-Magafin, och nära Staden föderut är et Hofpital.

2. Gu-

2. *Gustafsberg*, et ansenligt Barnhus, beläget 0.2 Mil från Staden, har en Fond af circa 60000 R:dr. Där njuta 25 Ynglingar Undervisning, Föda och Kläder, utom det at mellan 50 och 100 Barn af denna Fond undfå årligt Understöd.

5. NORRVIKENS Fögderi.

Detta Distrikt gränsar til Norge, Dalsland, Sunnervikens Fögderi och Havet. Landet är nog bärgagtigt, samt har högre Bärg än uti den sydligare Delen af Länet. Fögderiet innehåller 4 Härader: *Bullarens*, *Qville*, *Tanums* och *Wätte*; 6 Pastoráter med 1 Stad och 12 Soknar, samt 627 Mantal. År 1805 var Folkmängden 17078.

Orter.

1. STRÖMSTAD, en Stad belägen på en Landtudd vid Havet, 2 Mil från Swinesund och Norrska Gränsen, 56.5 Mil från Stockholm, och 15 Mil från Göteborg. Staden delas af en liten Å i 2 Delar, hvaraf den som ligger på vänstra Sidan är större. Han håller i Längd 700 Alnar. i Bredd 300 och i Vidd 20 Tunnland. Inom denna Vidd finnas några Bärg och obebygda Platser. Gator och Gränder äro irregulära,

ra, til Antalet 9 a 10. Af Stadens Byggnader är ingen märkvärdig.

År 1805 var Folkmängden 1085, hvaraf 513 voro Mankön och 572 Qvinkön. År 1800 steg Folkmängden til 1308.

Orsakerne til Folkmängdens Förminskande äro 1:o Sillfiskets Misslyckande sedan År 1800. 2:o Förbudet at med däckade Fartyg under 15 Läster taga Frakter på Utrikes Orter. År 1800 funnos här 56 Båtar som nyttjades vid Sillfisket och nämde Frakter. År 1805 funnos blott 15 Båtar, som dock sällan fraktas til Inrikes Orter. 3:o Den kringliggande Almogens Seglations-Frihet, hvarmedelst Närings-Utrymmet för Staden betages.

Inbyggarnes Näring består förnämligast uti Sillfiske samt Handel. Densamma idkas med Nederlags-Varor, Sill, Fisk, Timmer, Bräder, jämte något Koppar, Mässing och Byggnings-Sten. Den har ock et ymnigt Hummer- och Ostron-Fiske, som utgör dess egenteliga Handel. År 1805 ägde Staden 8 Handels-Fartyg, hvaribland 2 Briggar. År 1795 var Antalet af de Handlande 11, utom 7 af sig komne.

Inga Fabriks- eller Manufactur-Värk finnas i Staden, utom et Skeppsvarf. År 1805

1805 steg Landtulls-Upbörden til 347 R:d. Hamnen är god.

År 1795 funnos här 23 Mästare med 8 Gesäller och 7 Lärlingar uti 17 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bokbindare	1	Sadelmakare	1
Färgare	1	Skomakare	3
Garvare	2	Skräddare	3
Glasmästare	1	Smed	1
Hattmakare	2	Snickare	1
Kopparslagare	1	Svarvare	1
Krukmakare	1	Sämskmakare	1
Murmästare	1	Tunnbindare	1
Målare	1		

Stadens Jord utgör 73 Tunnland.

2. *Dynekil*, en Hamn och Lastage-Plats belägen 1 Mil norr om Strömstad.

3. *Kosterön*, en Ö i Skärgården, 1 Mil från Staden, har et skönt Ostron-fänge.

Sätesgårdar uti Bohusland äro, utom de förut nämde, följande:

Blommesholm, Bornö, Boöd, Gullbringe, Gullmarsberg, hvarvid befinnes det största Tegelbruket i Länet, som tilvärkar årligen 50000 Taktegel och lika Mängd Murtegel; *Holma, Kåröd, Marberg, Mårlanda, Rammeberg, Restenäs, Saltkällan, Stensjö, Sundsby, Swanevik, Torp, Ulricestad, Wese, Wremb.*

HALMSTADS Län.

§. 1. *Läge och Storlek.*

Över detta Höfdingdöme är en ganska god Karta, uti stort Imperial-Format, nu, uti November Månad År 1806, under Gravering, och blir färdig nästkommande År 1807. Den utgives af Bärgs-Rådet Hr Baron Hermelin.

Länet utgöres af Landskapet *Halland*, som förer Titel af Hertigdöme.

Dess Matematiska Läge är mellan 56 Grad. 20 Min. och 57 Grad. 40 Min. Polhögd, samt mellan 29 Grad. 30 Min. och 31 Grad. Longitud.

Det gränsar i norr til Göteborgs och Wänersborgs Höfdingdömen; i öster til Jönköpings och Wexiö, i söder til Kristianstads Län, samt i väster til Havet Kattegat.

Det håller i Längd 15 Mil, i Bredd 5, och i Vidd 45 Qvadrat Mil.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Hallands-Ås eller Landthögd på södra Sidan, och en Sträcka af Bärg på östra och norra Sidorna, omgiva Landet, som där innanföre är något jämnare; dock löpa smär-

re

re Bärg-Sträckningar ifrån Smålands och Wästgöta Gränsorne genom Landet ut til Sjös, som bliva alt mer flacke ju närmare det lider mot Havet, och lämna dessa Bärg ej särdeles stora Landtbruks-Fält emellan sig. Uti södra Delen af Landet är Marken merendels sandig. Uti norra Delen är den bärgagtig, men har mellan Bärgen bördigare Jordmån.

På Ek- och Bokskog har Landet Tilgång, men lider Trångmål på Gran och Furu, dock förekommer på några få Stälen vacker Timmerskog. På skoglösa Örter här i Landet nyttjas Bränntorf.

Af Bärg märkes Hälle i Haslöfs Sokn såsom et af de högsta, samt Klacken i Karups Sokn, och et annat i Woxtorps Sokn, uti hvilka finnas stora Hålor.

Den öpna Åkerjorden utgör 42896 Tunnland på Landsbygden, utom den som tilhörer Städerne.

§. 3. *Watn.*

Havet *Kattegat* stöter til hela Wästra Kusten med en Sträcka af 15 Mil; det formerar 2 ansenliga Vikar, en uti södra Delen af Landet mellan Laholm och Halmstad, och en uti norra Delen vid Kongsbacka.

Ingen Sjö af Betydenhet finnes i Landet. De största äro *Lögnaren* i norra Delen och *Frillen* i södra Delen; men bägge ligga uti Landets Gränsor mot Wästergötland och Småland, och endast Delar af dem höra til detta Län. *Weselången* och *Fegen* äro därnäst de största, men bägge ligga jämväl uti Gränsen til Wästergötland.

Fem Strömar af Betydenhet flyta genom Landet och falla ut i Havet, men deras Längd inom Länets Gränsor är föga ansenlig. De äro följande, at skrida från Söder til Norr: 1:o *Laga*, flyter genom Landet 4 Mil; 2:o *Nissa*, 5 Dito; 3:o *Ätran*, 4.5 Dito; *Wiskie-Ån*, 1.5 Dito; *Kongsbacka-Ån*, 1.5 Dito. Alla dessa Åar hava godt Laxfiske.

§. 4. *Landets Produkter.*

Så väl här som i föregående Län är väl Säd Landets förnämsta Produkt; men emedan Jordmånen är til en stor Del mager, så växer den ej til den Myckenhet at den förslår til Behovet, hvarföre flera tusende Tunnor måste årligen af denna Wara införskaffas.

Gräsväxten och Mulbetet är däremot godt, så at Boskapsskötseln är tämeligen vigtig. År 1805 underhöllos på Lands-
byg-

bygden i Länet 13570 Hästar, 4000 Oxar, 27580 Kor, 18000 Ungnöt, samt 52170 Får.

Saltsjö-Fisk af hvarjehanda slag är en af Landets förnämsta Produkter. Uti de större Strömarne fångas Lax, och uti många Strömar finnas Pärlemusslor.

Af sällsynta Foglar träffas här i Landet Storkar, Swanar, Ådor och Falkar.

§. 5. *Folkmängd.*

Halland är et medelmåttigt befolkadt Land. År 1805 steg Folkmängden i Länet, Staden Laholm undantagen, til 72717, och med densamma til vidpass 73600, hvilket gör circa 1636 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

År 1800	var Folkmängden		71599
— 1795	—	—	69668
— 1769	—	—	65865
— 1754	—	—	60258

Folkmängden har således på et halft Seculum ökat sig med vidpass 13340 Personer.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Almogen närer sig i synnerhet genom Boskapsskötsel, Fiskeri och något Åkerbruk. De som bo vid Sjökanten i norra Halland,

idka Handel och Sjöfart. Qvinfolken här i Landet äro mycket idoga, och tilreda vacker Spånad och Wäfnad samt stickade Klädesslag, så väl til eget Behof, som til Affalu åt Borås-Handlande, hvilke idka denna Handel til Affättning i andra Landsorter. År 1805 funnos här i Länet 3029 Bönder på egne Hemman, 5288 Bönder på andras Hemman, 1248 Torpare, samt 257 Handtvärkare på Landsbygden.

§. 7. *Länets Indelning.*

a. Politiska Indelningen.

Länet indelas uti 4 Fögderien: *Halmstads, Laholms, Warbergs* och *Fjäre.* Det innefattar 5 Städer samt 3556 Hemman eller Mantal, hvaraf 598 äro Skatte, 1218 Krono och 1740 Frälse. År 1805 var de Mantalsskrifnes Antal 35348.

b. Cleriska Indelningen.

Hela Länet hörer til et enda Biskops-Stift, nämligen Göteborgs, hvilket inom Länet innefattar 4 Prosterien, *Laholms, Halmstads, Warbergs* och *Fjäre*, uti hvilka finnas 45 Pastorater samt 86 Soknar.

c. Ju-

c. Juridiska Indelningen.

Länet utgör en Lagsaga, innefattande 3 Häradshöfdinge-Jurisdictioner och 8 Härader. Til 1:a Jurisdiction höra *Halmstads*, *Höks* och *Tönnersjö* Härader; til 2:dra Jurisdiction *Årsta*, *Faurås* och *Himble* Härader; til 3:dje Jurisdiction *Wiskje* och *Fjäre* Härader.

d. Militäriska Författningen.

Halland är indelt til Båtsmanshåll och håller 2 Compagnier af roterade Mariner.

e. Bärgs-Inrättningen.

Uti Halland finnes intet Stångjärns-Bruk.

Följande Tabell visar Hemmantalet samt den Folkmängd som befanns 1805.

Tabell över HALMSTADS Län.

1. LAHOLMS Fögderi.		Hemmantal.	Folkmängd.
a. *Höks* Härad			
1 LAHOLM * Stad	—	—	—
2 *Laholm*, Sokn	—	30.–	998
3 HASLÖF *	—	21.3	574
4 *Woxtorp*	—	50.4	1431
5 WEINGE *	—	41.–	1373

 6 *Tjär-*

6 *Tjärby*	—	15.—	294
7 KNÄRED *	—	44.5	1604
8 RÄNNESLÖF *	—	22.1	866
9 *Ysby*	—	11.4	372
10 KARUP *	—	27.2	802
11 *Skummeslöf*	—	7.8	482
12 HISHULT	—	38.—	940

b. *Tönnersjö* Härad.

13 BREDARED *	—	48.—	1282
14 ENSLÖF *	—	50.—	1458
15 SNÖSTORP *	—	42.—	1037
16 TRÖNNINGE	—	14.5	409
17 ELDSBERGA *	—	22.7	619
18 TÖNNERSJÖ	—	28.1	730

c. Del af *Halmstads* Härad

19 TORUP *	—	50.—	1627
20 *Kinnared*	—	13.—	303
21 *Öfraby*, Annex til Halmstad	—	8.—	292
22 *Fjelgime* Fjärding	—	—	—
Summa		584.—	17493

2. HALMSTADS Fögderi.

a. Del af *Halmstads* Härad.

1 HALMSTAD *	—	—	1344
2 *Holm*	—	27.8	465

3. SLÄT-

3 SLÄTÅKRA *	—	52.2	1097
4 *Quibile*	—	33.7	688
5 HARPLINGE *	—	51.6	1217
6 *Steninge*	—	12.7	272
7 SÖNDRUM *	—	25.2	660
8 *Wapnö*	—	24.–	377
9 GETINGE *	—	30.5	651
10 *Revinge*	—	29.2	493
11. Del af *Asige*	—	—	—

b. *Årstads* Härad

12 FALKENBERG *	—	—	642
13 *Skrea*	—	25.3	688
14 *Årstad*	—	35.2	838
15 *Asige*	—	19.1	545
16 WESSIGE *	—	29.2	839
17 *Afkomme*	—	11.1	297
18 SLÖINGE *	—	22.–	476
19 *Eftrå*	—	31.–	682
20 ABILD	—	27.5	750
21 DRÄNGSERED *	—	33.–	952
22 *Krogsered*	—	19.–	586
23 Del af GÄLLARED	—	—	—
24 Del af *Gunnarp*	—	—	—

c. Del af *Faurås* Härad

25 GÄLLARED *	—	33.–	627
26 *Gunnarp*	—	40.–	767
27 LJUNGBY *	—	45.5	914
28 *Alfshög*	—	14.–	306

29	WINBERG *	—	43.—	906
30	*Staffinge*	—	30.—	958
31	MORUP *	—	51.5	1426
		Summa	816,3	20463

3. WARBERGS Fögderi.

a. Del af *Faurås* Härad

1	OKOMME *	—	32,7	678
2	*Köinge*	—	19.5	388
3	*Swartrå*	—	13.7	341
4	FAGERED *	—	21.—	622
5	*Ullared*	—	21,7	526
6	*Källsjö*	—	14.—	312
7	SIBBARP	—	29.—	630
8	*Dagsås*	—	14.—	274

b. *Himble* Härad

9.	WARBERG *	—	—	1331
	Warbergs Fäftning	—	—	97
10	*Lindberga*	—	65.—	1222
11	*Torpa*	—	19.—	343
12	GRIMETON	—	32.3	562
13	*Rollstorp*	—	43.2	922
14	TRÄSLÖF *	—	39.5	1026
15	HUNNESTAD	—	22.6	406
16	*Gödestad*	—	17.5	313
17	WALINGE *	—	38.—	685
18	*Skällinge*	—	36.—	592
19	*Nöslinge*	—	17.—	338

20 *Stam-*

20	*Stamnared*	—	10,—	277
21	TWÅÅKER *	—	62,—	1513
22	*Spannarp*	—	22,5	431

c. Del af *Wiske* Härad

23	WEDDIGE *	—	64,—	1301
24	*Sälstorp*	—	15,2	418
25	*Ås*	—	50,—	961
26	*Stråwalla*, Annex til Wärö.	—	16,—	325
		Summa	735,4	16834

4. FJÄRE Fögderi.

a. Del af *Wiske* Härad

1	WÄRÖ *	—	74,5	1585

b. *Fjäre* Härad

2	FRILLESÅS *	—	32,2	863
3	*Idala*	—	10,5	314
4	*Gellinge*	—	22,1	483
5	ÖLMEWALLA	—	32,5	752
6	*Landa*	—	16,5	530
7	FJÄRÅS *	—	130,5	3040
8	*Förlanda*	—	24,2	823
9	KONGSBACKA *	—	—	384
10	*Hunehals*	—	32,8	664
11	ONSALA *	—	94,—	1997
12	WALDA *	—	70,5	1576

13 *Släp*	—	47.2	1115
14 TÖLÖ	—	74.2	1312
15 *Lindome*	—	65.5	1722
16 *Elfsåker*, Biskops-Prebende.	—	35.1	767
	Summa	762.3	17927
	Total Summa	2898.—	72717

Anmärkning.

Soknarne Afige, Gällared och Gunnarp äro hvardera belägna uti 2 färskildta Härader, men deras Folkmängd är anförd på et Ställe. Förhållandet mellan deras Delar är följande: Mantalsskrifne År 1800:

Afige uti Halmstads Härad	—	83
Dito uti Årstads Härad	—	146
Gällared uti Årstads Härad	—	39
Dito uti Faurås Härad	—	262
Gunnarp uti Årstads Härad	—	158
Dito uti Faurås Härad	—	124

Jag känner icke Folkmängden uti de färskildta Delarne.

1. LAHOLMS Fögderi.

Detta Distrikt innefattar sydligaste Delen af Länet. Det omgives af Halmstads Fögderi, Småland, Skåne och Havet. Det

ut-

utgöres förnämligast af en stor Dal omkring Ån *Laga*. Marken är i allmänhet sandig och mager, samt liknar den som högre up finnes uti Sunnerbo Härad i Wexiö Län. År 1805 var Folkmängden 18400.

Orter.

1. LAHOLM, en Stad belägen vid Ån Laga, 0.7 Mil ifrån dess Utlopp i Havet, 1.6 Mil från Skånska Gränsen, och 51 Mil från Stockholm. Staden är irregulär, håller i Längd 800 Alnar, i Bredd 600, och i Vidd 24 Tunnland. Gator och Gränder äro 18 til Antalet, til större Delen irregulära. Torget är tämeligen stort; på detsamma är Rådhuset beläget; en Del däraf kallas Hästtorget. Ingen Byggning är värd Upmärksamhet.

Folkmängden stiger til vidpass 900. År 1800 var de Mantalsskrifnas Antal 563.

Inbyggarne nära sig förnämligast af Handtvärk och Jordbruk, ty Handelen är ringa, emedan Inloppet til Staden ifrån Havet är af Sand igengrundadt, så at numera endast små öpna Båtar kunna nyttjas, hvilka befraktas mästadelen med Bräder och Tunneståver. Handelen idkas för öfrigt, utom med förutnämde Waror, med Timmer,

mer, Järn, Ull, Linneväfnad, Hästar och Boskap. Här idkas ansenlig Yllespånad och Strumpstickning, men alla här tilförene befintlige Manufactur-Värk äro numera nedlagde, utom et Såpsjuderi, hvilket År 1805 tilvärkade 1328 Fjärdingar Såpa.

År 1795 funnos här 6 Handelsmän, samt 55 Mästare med 22 Gesäller och 40 Lärlingar uti 21 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	3	Murmästare	2
Bokbindare	1	Skomakare	3
Färgare	2	Skräddare	4
Guldsmed	1	Smeder	3
Garvare	1	Snickare	4
Glasmästare	1	Svarvare	1
Handskmakare	9	Sämskmakare	3
Hattmakare	3	Timmerman	1
Kardmakare	2	Tunnbindare	5
Kopparslagare	2	Urmakare	1
Krukmakare	3		

År 1804 voro här 4 Handelsmän, samt 53 Mästare med 20 Gesäller och 22 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk.

År 1805 steg Landtulls-Upbörden til 430 R:dr.

Inom

Inom Stadens Staket, finnas ansenliga Trägårdar, och jämväl åtskilliga Åkerfält. Uti Laga Ån är godt Laxfiske.

Bredevid Staden är en Kongs-Ladugård.

2. *Knäred*, en By och Marknads-plats, belägen uti Soknen af samma Namn vid Ån Laga, 1.6 Mil från Laholm, är uti Historien bekant för en Freds-Traktat, som här slöts År 1613 mellan Sverge och Danmark, då Sverge återbekom Fästningen Elfsborg, Kalmar och Öland.

3. *Skottorp*, en vacker Sätesgård, belägen vid Hallands-Ås.

4. *Ryds*, et Järn-Manufactur-Värk, beläget i Torups Sokn, har följande Inrättningar: 2 Hamrar, 1 Glödgugn, 1 Trådrageri, 1 Handsmedja med sin Härd, samt Fil- och Poler-Värkstäder.

2. HALMSTADS Fögderi.

Detta Distrikt ligger i norr om det föregående, samt omgives för öfrigt af Havet, Warbergs Fögderi och Wexiö Län. Det utgöres dels af en Dal omkring Ån *Nissa*, dels af en Landthögd mellan denna Å och Ätran. Marken är i allmänhet

sand-

sandagtig, dock något bördigare än i föregående Fögderi. År 1805 var Folkmängden 20463.

Orter.

1. HALMSTAD, en Stad belägen vid Ån Nissa, där hon faller ut i Havet, 49 Mil från Stockholm, är tämeligen regulär. Han håller i Längd 806 Alnar, i Bredd 500, och i Vidd 20 Tunnland. Gator och Gränder äro räta, men afskära icke alleftädes hvarandra i räta Vinklar. De äro 12 til Antalet, hvaraf 5 gå efter Längden af Staden och 7 efter Bredden. Torget är stort, och reguliert samt planteradt med Trän.

Staden är Säte för Länets Höfdinge, som bor uti et Slott vid södra Ändan af Staden. Staden är i allmänhet välbygd, men ingen Byggning är synnerligen märkvärdig.

År 1805 steg Folkmängden til 1344.

Inbyggarne nära sig förnämligast af Handel, Sjöfart och Handtvärkerier. Af Manufactur-Värk finnes en Tobaks-Fabrik, som År 1805 tilvärkade 1300 Skålpund Tobak.

Staden

Staden njuter Stapel-Frihet. Til Handelens Idkande funnos här År 1805 15 Fartyg, nämligen 1 Brigg, 3 Galeaſer, 1 Schonert, 2 Jakter, 3 Slupar och 5 ſtora Båtar.

Utrikes ifrån inkommande Waror äro förnämligaſt Salt, Lin, Hampa, Tobaks-Blad, Färger, Krydder. Inrikes Importer äro näſtan af alla vanliga Förnödenheter både Ut- och Inländſka Waror. Inrikes Exporter äro Bräder, flera ſlags Virke, i ſynnerhet Stäfrar af Bok, gröfre Ämnes-Virke, Qvarnkuggar af Bok, Räf- och Utter-Skinn, Karduſer, Såpa, m. m.

År 1805 ſteg Landtulls-Uppbörden til 918 R:dr.

År 1795 funnos här 67 Mäſtare med 28 Geſäller och 42 Lärlingar uti 29 ſärſkildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	4	Guldſmed	1
Bokbindare	1	Gördelmakare	2
Bleckſlagare	1	Handſkmakare	4
Fällberedare	2	Hattmakare	4
Färgare	2	Krukmakare	2
Garvare	3	Klenſmeder	2
Gelbgjutare	1	Murmäſtare	2
Groffmeder	2	Målare	1
Glasmäſtare	1	Nålmakare	1

Repslagare	1	Sotare	[illegible]
Sadelmakare	2	Tenngjutare	[illegible]
Skoflickare	2	Timmermän	[illegible]
Skomakare	4	Tunnbindare	[illegible]
Skräddare	4	Wagnmakare	1
Snickare	6		

Laxfiſket uti Ån Nisſa är betydligt; årligen fångas här över 1000 Laxar; *men* den ſköna rökta Laxen, hvilken är bekant med Namnet Halmſtads Lax, hommer *icke* endaſt härifrån, utan jämväl från andra Orter i Halland där Lax fångas.

Staden hade en liten god Hamn, om Utloppet af Ån Nisſa vore rent, ſom nu är upgrundadt.

I Orten omkring Staden idkas anſenlig Tobaks-Plantering.

2. *Biſkopstorp*, en Kongs Ladugård i Qvibile Sokn, 1 Mil från Halmſtad.

3. FALKENBERG, en Stad vid Ån Ätran, där den faller i Havet, är bygd längs efter Ån, irregulär med krokiga *Gator* och Gränder, hvilka til Antalet äro 9, däraf 2 löpa efter Längden af Staden, *och de* öfrige efter Bredden. Staden håller i Längd 1800 Alnar, i Bredd 300, och i Vidd *25* Tunnland. Ingen Byggning i Staden förtjänar Upmärkſamhet.

År

År 1805 var Folkmängden 642, däraf 299 Mankön och 343 Qvinkön.

Inbyggarne nära sig förnämligast af Åkerbruk och Fiskeri, i synnerhet fångas här ymnigt Lax, jämväl Sill. Förnämsta Handels-Rörelsen har hitintils varit med Införsel och Utförsel af Tunne-Stäver och Botnar til närmast belägne Städer, som aftagit i mån af Sillsalteri-Rörelsens Minskning. Handels-Rörelsen aftager jämväl i anseende til Stadens nära belägenhet mellan Halmstad och Warberg, och torde framdeles aldeles aftyna, om Staden icke ärhåller lika Stapelstads-Rättighet, som nämde 2 Städer, hvilket mycket skulle gagna Kronan, Staden och kringliggande Landsort, i anseende til Stadens goda Läge inom den stora Ån Åtrans Utlopp i Havet, och vida säkrare Hamn än de bägge förutnämde Städers.

År 1805 funnos i Staden 2 Präster och Lärare, 9 civile Tjänstemän, 6 Handelsmän, 10 Skeppare, 16 Sjömän, samt 35 Mästare med 27 Gesäller och Lärlingar uti 19 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	1	Glasmästare	1
Färgare	1	Gördelmakare	1
Garvare	1	Handskmakare	2
Guldsmed	1	Hattmakare	2

 Kop-

Kopparslagare	1	Skräddare	2
Krukmakare	5	Smeder	2
Murare	1	Snickare	2
Målare	1	Svarvare	1
Sadelmakare	1	Tunnbindare	2
Skomakare	4		

Samma År steg Landtulls-Upbörden til 584 R:dr.

Inga Fabriks- eller Manufactur-Värk finnas uti Staden, utom et Tegelbruk nära härintil.

Stadens öpna Jord utgör 388 Tunnland. Förenämde År 1805 underhöllos i Staden 56 Hästar, 12 Oxar, 96 Kor, 10 Ungnöt och 26 Får.

4. *Knapsholm*, et välbygt Säteri om 1 Mantal, med 6 Torp, 1 Tullqvarn och 9 insokne Hemman, har god Skog af Bok, Ek och andra Löfträn samt godt Fiske.

3. WARBERGS Fögderi.

Detta District ligger i norr om det föregående, samt omgives för öfrigt af Havet, Fjäre Fögderi samt Wänersborgs Län. Det utgöres förnämligast af en Landthögd mellan Ätran- och Wiske-Ån. Marken är i detta Land bärgagtigare, men där-

därjämte fruktbarare än i de bägge föregående Distrikten. År 1805 var Folkmängden 16834.

Orter.

1. WARBERG, en Stad belägen vid en liten Hafsvik, med en Hamn; är regulär, med räta Gator, som til större Delen afskära hvarandra i räta Vinklar. Han har Skapnad af en Rectangel, håller i Längd 900 Alnar, i Bredd 700, och i Vidd 36 Tunnland.

Gatorne äro 14, hvaraf 5 löpa efter Längden och de öfrige efter Bredden af Staden. Torget är beläget nästan midt i Staden, därvid befinnas Kyrkan och Rådhuset, hvilka icke äro märkvärdiga Byggningar. Staden i allmänhet välbygd och har bland andra Hus 3 upbygde af Sten.

År 1805 steg Folkmängden til 1331, hvaraf 612 voro Mankön och 719 Qvinkön.

Inbyggarnes Näring består förnämligast uti Handel, Sjöfart och Handtvärk, jämväl idkas fördelagtigt Fiskeri. Staden njuter Stapelfrihet. Dess Utrikes Handel idkas mästadels på de Handelsplatser som äro belägne vid Nordsjön och södra Delen

af Östersjön. De utgående Warorne äro torr och saltad Fisk, Järn Stål, Koppar, Mässing, Potaska, Bräder, Bokvirke, Klappholz, samt något Tjära och Beck; men Exporten af Trävaror, som tilförene varit ansenlig, har aftagit med Sillfångstens Förminskning.

De inkommande Warorne äro huvudsakeligen Säd, Salt, Vin, Lin, Hampa, Tobaksblad, Kalk, Slipsten, Stenkol, Fensterglas, Rudimaterier, Krydder och andra Kryddkrämare-Varor.

År 1805 ägde Staden 12 Handels-Fartyg, däribland 2 Briggar, 2 Galeaser och 6 Jakter.

Samma År funnos här 69 Mästare med 50 Gesäller och Lärlingar uti 24 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	4	Krukmakare	5
Bokbindare	1	Målare	2
Färgare	2	Nålmakare	4
Garvare	4	Perukmakare	1
Glasmästare	1	Repslagare	1
Guldsmeder	2	Sadelmakare	1
Gördelmakare	2	Skomakare	9
Handskmakare	8	Skräddare	4
Hattmakare	4	Smeder	3
Kopparslagare	3	Snickare	2

Svar-

Svarvare	1	Urmakare	1
Tunnbindare	4	Vagnmakare	1

Förenämde År steg Landtulls-Upbörden til 816 R:dr.

Hamnen är beqväm, dock underkastad Upgrundning.

Stadens öpna Jord utgör 176 Tunnland. Denna Jord nyttjas til Åkerbruk, Äng och Mulbete. Meranämde År 1805 underhöllos i Staden 74 Hästar, 22 Oxar, 177 Kor, 20 Ungnöt och 40 Får.

2. *Warbergs Slott*, en Fästning, belägen 600 Alnar från Staden västerut. Uti et rundt Torn in uti Slottet är en Nedergång til de Understa Värken, som är gjord såsom en Snäcka sig vridande. År 1805 beboddes Slottet af 97 Personer. Här bredevid är en Kongs Ladugård, hvarest Staden fordom varit belägen.

3. *Lindhof*, en Kongs Ladugård, belägen i Lindberga Sokn.

4. *Åskloster*, en ansenlig Kongs Ladugård, belägen vid Wiske-Ån, hvarest är et ymnigt Laxfiske, til 2000 Laxar årligen.

5. *Björkholm*, *Strokssjö* och *Jonsjö* äro Sätesgårdar belägna vid Sjön Weseiången.

4. FJÄRE Fögderi.

Detta Distrikt utgör nordligaste af Halland. Det omgives af Göte och Wänersborgs Höfdingdömen, War Fögderi samt Havet. Marken är här nare och bärgagtigare än i de andra deriena, men för öfrigt tämeligen fruk År 1805 var Folkmängden 17927.

Orter.

1. KONGSBACKA, en Stad, belä mellan 2 Strömar, som här bredevid ut ta uti en Hafsvik, 50.2 Mil från Sto holm och 2.6 Mil från Göteborg. Sta är irregulär, med krokiga Gator, hålle Längd 600 Alnar, i Bredd 400, oc Vidd 16 Tunnland. Gator och Gränd äro 8 til Antalet. Ingen Byggnad ä märkvärdig.

År 1805 var Folkmängden 384, där af 166 voro Mankön och 218 Qvinkön.

Inbyggarne hava sin Näring af Handel och Sjöfart. Dess Handel sker mäst på Göteborg och Skåne, förnämligast med Säd och Kryddkram-Varor.

År 1805 funnos här 5 Handelsmän, 3 Skeppare, 7 Sjömän, samt 5 Mästare med

2 Gesäller och Lärlingar uti 4 sär-
Handtvärk, nämligen:

makare	1	Smed	1
nakare	2	Snickare	1

År 1805 steg Landtulls-Upbörden til
R.dr. Staden äger nuförtiden inga
Fartyg.

Stadens Jord utgör 120 Tunnland,
lken mäst brukas til Åker och Äng.
1805 underhöllos i Staden 40 Hästar,
Kor och 5 Ungnöt.

2. *Tjoleholm*, ej långt från Kongsbac-
och *Råsfared* i Fjärås Sokn, äro Sä-
gårdar.

3. *Onsala*, en Sokn, belägen på et
näs mellan Kongsbacka Fjärden och Ha-
fet. Dess Inbyggare idka Utrikes Sjöfart,
och hemföra sedan de i Göteborg erlagt
Sjötullen, hvarjehanda slags Waror, hvar-
igenom Kongsbacka lider i sin Stadsmanna
Näring.

Följande Sätesgårdar finnas i Halland,
utom de förrutnämde:

*Alarp, Arlösa, Bjerme, Bjärme, Bårarp,
Dal, Dalshult, Dömmestorp, Frölinge, Gustafs-
berg,*

berg, Gåsevadsholm, Hjulberg, Hällerup, Källstorp, Lindhult, Långås, Ottersjö, Perstorp, Sannarp, Sjöbo, Skedal, Sperlingsholm, Stensjö, Stjernarp, Stjerneberg, Suse, Walda, Wallen, Wapenö, Älfkärr, Åttarp, Ölmvalla, Österö,

---

SKÅNE.

En Karta över detta Landskap är utgiven af Landtmäteri-Kontoret År 1752, uti vanligt Landkarte Format.

Dess Matematiska Läge är mellan 55 Grad. 20 Min. och 56 Grad. 28 Min. Latitud, samt mellan 30 Grad. 6 Min. och 32 Grad. 10 Min. Longitud.

Det gränsar i norr til Halland och Småland, i öster til Blekinge och Östersjön, i väster til Öresund och Kattegat.

Dess Skapnad är nästan fyrkantig. Det håller i Längd, uti norr och söder, från Möckelsjön som ligger uti Gränsen, där de 3 Landskapen Småland, Halland och Skåne sammanstöta, til Smöje Fiskeläge,

ge, 12 Mil. I Bredd från Ön Wen til Åhus 9 Mil och i Vidd 92 Qvadr. Mil.

Det förer Titel af Hertigdöme. Dess Wapen är et Griphuvud, med en Gyldene Krona över, i Silver-Fält. Det har i äldre Tider haft sin egen Konung och egen Lag.

Dess naturliga Beskaffenhet är sådan, at när Smålands Gränsen släpper, så försvinner ock dess bärgländiga Läge, så at genom hela Skåneland öpnar sig et flackt Landskap; I Början och på något Afstånd, ifrån och längs med Småländska Gränsen, består det af bärgländig och småkullig Mark; men sedan jämnar sig Landet efterhand, til dess det omsider förvandlar sig i stora Slätter.

Några få Landthögder förekomma inom denna stora Vidd, såsom den *Norra Åsen*, som skiljer Halland från Skåne; och den *Södra Åsen*, som är en Fortsättning inåt Landet af den höga och til Wästerhavet utstickande Udden Kullen och dess Landtrygg.

Denna Ås sträcker sig ifrån Kullen tvärt över Skåne åt öster, afbrytes på åtskilliga Ställen, bliver med Löfskog mera betäckt och ändteligen aldeles delar sig.

Af

Af ſtora Färg märkas: *Kullaknipa* en hög klippfull Bärgskädja vid Kullaviken, ſamt *Stenshuvud*, en Bärgsudde och Landkänning mellan Åhus och Cimbrishamn.

Den Delen af Landet ſom ſträcker ſig mot Öreſund ock Öſterſjön är på några Mils Väg ganſka ſkoglös, och kallas därföre Slätten, där man nödſakas bränna Torf och Halm; här och där kunna dock några Ek- och Bokſkogar finnas.

Jordmånen är uti norra Delen af Landet ſandblandad Lera, men uti ſödra Delen beſtår den mäſtadelen af Lera. Af nyttiga Mineralier finnes Sandſten, Slipſten, Qvarnſten, Flintor, Kalk, Alunſkifer, Stenkol, Svavel, ſamt Järnmalm, vackra Petrificater träffas här ock. Skogen i Skåne beſtår egenteligen af Bok- och därnäſt af Ek, Björkſkog är ej ſynnerligen godt om. I den Delen ſom gränſar til Blekinge, Småland och Halland är Skogsmark beſtående af ſå ſvåra Bärg, Måſar, Kärr och dylika Oländigheter, ſom annorſtädes i Riket, men ock af god Furu och någon Granſkog. Af Bok- och Eke-Skogarne har man mycken Nytta til Hus och Skeppsbyggeri ſamt af Ollonen til Svins Gödande; af hvilka Skogar ock hämtas Bokkimmer, hvaraf årligen utſkeppas til England

och

och Holland och däraf Laggkäril förfärdigas. Furuträdet finnes i Skåne blott af Naturen växa vid Småländska Gränsen; hvad däraf längre söderut i Landet träffas är genom Plantering tilkommit.

Vackra Planteringar hava blivit anlagde af Mullbärs Trän, Färgegräs, Stråkardor, Tobak, Humla, och Medicinal-Växter.

Til Skånska Climatets Lindrighet kan slutas däraf, at Walnötter och ägta Castanier giva mogen Frukt, Lavendel och Buxbom täckas icke om Vintrarne, icke heller Vinrankorne, hvilka giva små och stundom även goda Druvor.

Inga betydliga Holländerier, eller sådane Ställen hvarest Nöt-Avelen förbättras, finnas här. Enskildta Stuterier hava ock mästadelen förswunnit, men Schäferierne hava däremot ansenligen tiltagit.

Här i Landet på somliga Orter uppehålla sig årligen någon myckenhet af Storkar, Hägrar, Svanar, Trappar, Rapphöns och Råkor. Näktergalar och Spanska Kråkor vistas här jämväl.

Fisk fångas ymnigt, bestående af Sill, Torsk, Lax, Ål, Tobis, Rocka, Flundra, Vitling. Af sällsynta Fiskeslag fångas under-

dertiden Svärdfisk och Stör, samt Skärknif, Zool, Cyprinus cultratus. Här finnes ock Hummer, Taskkräftor, Krabbor. Biskötseln är ansenlig.

Skåne är et härligt Land. Det har ymnig Välsignelse af allehanda slags Säd, såsom Vete, Råg, Korn, Hafra, Bovete, Ärter; samt Honing Vax, Alun, Stenkol, Ektimmer, även Potaska af hvilken årligen utföres vid pass 20000 Skeppund. *God* Tilgång är af stora vackra Hästar. Oxar och Kor finnas i myckenhet, så väl *som* Gäss.

I anseende til sina Förmåner kan Skåne billigt kallas Sverges Förråds-Rum och Sädesbod.

Med Strömar och Sjöar är Landet väl försedt. De ansenligaste af Strömarne äro följande: 1:o *Helgeå*, hvilken kommer ifrån Småland, flyter 8 Mil genom Skåne och faller i Östersjön. 2:o *Rönne-Ån*, hvilken har sit Ursprung midt i Landet, flyter genom Ringsjön och faller ut i Kattegat, efter et Lopp af 8 Mil. 3:o *Käflinge-Ån*, hvilken har sin Källa uti södra Delen af Landet, går genom Wombsjön, och sedan hon flutit 7 Mil, faller ut i Öresund. Desse 3 äro de största Strömarne. Smärre

Åar

Åar äro: 4:o *Edra-Ån*, hvilken kommer från Blekinge och sedan hon gådt genom Ivö-Sjön faller i Östersjön. Dess hela Längd är 6 Mil, men genom Skåne flyter hon endast 2 Mil. 5:o *Alma-Ån*, hvilken har sin Uprinnelse i norra Delen af Landskapet, flyter genom Finja-Sjön och förenar sig med Helge-Å, efter et Lopp af 4 Mil. 6:o *Broby-Ån*, hvilken faller i Kattegat och är 3.5 Mil lång.

De största Sjöar äro:

1.	*Ivö Sjön*,	—	0.62	Qvadr. Mil.
2.	*Ringsjön*,	—	0.27	D:o
3.	*Sjöviken*,	—	0.17	D:o
4.	*Immelsjön*,	—	0.28	D:o
5.	*Wombsjön*,	—	0.15	D:o
6.	*Finja Sjön*,	—	0.15	D:o
7.	*Kiaby Sjön*,	—	0.12	D:o
8.	*Ramslången*,	—	0.1–	D:o

Ingen af de öfrige Sjöarne är så stor at han når 0.1 Qvadrat Mil.

Slättbygden har mera Åker än den hinner med at tilbörligen bruka och häfda. Hela Skånska Utsädet skattas til 500000 Tunnor årligen. Den öpna Åkerjorden utgör 308000 Tunnland.

Intet

Intet Landſkap i Riket är ſå väl bebodt ſom Skåne. År 1805 var Folkmängden 270437, hvilket gör 1940 Perſoner på hvarje Qvadrat Mil.

År 1800 var Folkmängden			258737
— 1795	—	—	250040
— 1769	—	—	219830
— 1754	—	—	201606

Folkmängden har ſåledes på et halft Seculum ökat ſig med 68823.

Näſt efter Småland är Skåne det folkrikaſte Landſkap i Sverge.

Förenämde År 1805 var Folkmängden i Städerne 21527 och på Landsbygden 248910.

Samma År funnos:

Präſter och Lärare i Städerne	100
Dito på Landsbygden	335
Tilſamman	435
Civile Ämbets- och Tjänſte-Män i Städerne	157
Dito på Landsbygden	94
Tilſamman	251
Handelsmän i Städerne	149
Handtvärkare i Städerne	838
Dito på Landsbygden	1037
Tilſamman	1875

Bön-

Bönder på egne Hemman	10633
Bönder på andras Hemman	8205
Torpare	8199
Tilsammans Jordbrukare	17042

I anseende til Stånd:

Adel på Landsbygden	464
Lärostålndet på D:o	1244
Borgare på D:o	578
Ståndspersoner på D:o	5116
Bondeståndet	221555

Meranämde År 1805 underhöllos i Landet 80348 Hästar, 152667 Nöt, däribland 34667 Oxar, 60160 Kor, 57840 Ungnöt, samt 135892 Får.

Nota. Uti denna Förtekning är Boskapens Antal uti Asmuntorp, Tosta, Wadensjö, Örja och Wens Soknar i Rönnebergs Härad icke inbegripit, emedan jag icke har mig det bekant.

Det tillåtes mig at, uti en Episod, göra jämförelse med et Land i Tyskland af lika Vidd, nämligen Hertigdömet Würtemberg, såsom det befanns År 1804. Det är beläget uti sydligaste Delen af Tyskland, såsom Skåne uti sydligaste Delen af Sverge. Före Franska Revolutions-Kriget höll det i Vidd 75 Qvadrat Mil, och beboddes År 1782 af 585890

Människjor, År 1804 kan Folkmängden antagas til vid pass 600000. De genom Skadeståndet tilkomna Länder hålla i Vidd 15 Qvadrat Mil, och hysa en Folkmängd af 110792. Således var Landets Storlek År 1804, 90 Qvadrat Mil med 710792 Invånare, det gör 7896 eller nära 8000, Personer på Qvadrat Milen, då Skåne hyste nära 3000 på samma Vidd. Huru Hertigdömet Würtemberg sedermera förkofrat sig kommer icke här i Betragtande.

Intet Landskap i Riket har så många härliga Gods och Herregårdar som Skåne.

Kyrkorne i detta Land äro alla af Sten betäckte mästadels med Blytak och utan spetsiga Torn.

Byggnadssättet är olika. I Städerne finnas en Del Stenhus; men de flässte äro af så kalladt Korsvärk af Timmer med Tegelfyllning och Tegeltak. I Skogsbygden mästadelen Trähus. På andra Ställen Korsvärk med lerbeslagna flätade Sprötväggar i Stället för Tegel.

Krono-Inkomsterne från detta Landskap stego År 1804 til 316775 R:dr, bestående uti Ordinarie-Upbörden och Brännvins-Afgiften; men uteslutne Tulltäkten, Postmedlen, Cartä-Sigillatä-Medlen och andra extraordinära Inkomster. I an-

I anseende til Politiska Författningen består Skåne af 2 Höfdingdömen, *Kristianstads* och *Malmö*.

---

10. KRISTIANSTADS Län.

§. 1. *Läge* och *Storlek*.

En Karta över detta Höfdingdöme finnes vid Gilbergs Beskrifning däröver, men eljest är Landet även så väl afteknadt på Kartan över Skåne utgiven af Landtmäteri-Kontoret.

Det innefattar norra och östra Delen af *Skåne*.

Dess Matematiska Läge är mellan 55 Grad. 22 Min. och 56 Grad. 27 Min. Latitud, samt mellan 30 Grad. och 32 Grad. 10 Min. Longitud.

Det gränsar i norr til Halland och Wexiö Län, i öster til Blekinge och Östersjön, i söder til samma Haf, i sydväst och väster til Malmö Län, samt med en liten Bit af nordvästra Sidan til Kattegat.

Det håller i Längd, från Möckelsjön belägen uti Gränsen vid Halland och Småland, til den sydliga Udden 12 Mil.* Bredden är ganska olika; uti norra Delen är densamma 10 Mil, men uti södra Delen går den icke över 2 Mil. Uti Vidd håller Länet 53,4 Qvadrat Mil.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

Den norra Delen af Länet, som gränsar til Halland och Småland är en backländig och kullig Skogsmark, som består af Måssar, Kärr och andra Oländigheter, lika med andra Orter i Riket, samt har god Furu och någon Granskog; jämväl finnas här goda Skogar af Ek, Bok, Björk och Ask. Den södra Delen däremot är slätt och fruktbart Land, som bär Säd i ymnighet; men Trakten vid Östersjön besväras något af Flygsand.

Af Bärg märkas *Baldursberget*, och *Stenshuvud* beläget vid Östersjön, såsom de högsta.

Den öpna Åkerjorden stiger til 86790 Tunnland; det är icke mer än en Fjortondedel af Länets areala Vidd.

§. 3. *Watn.*

a. Haf.

Östersjön flöter til Länets östra och södra Sidor med en Strand af 9 Mil. *Kattegat* gränsar til nordvästra Sidan med en Strand af 4 Mil.

b. Strömar.

De största Strömar äro följande: *Helgeån*, *Rönneån*, *Edraån*, *Almaån* och *Brobyån*, hvilkas Längd förut är anförd. Smärre Åar äro: *Köpingeån* som faller i Helgeå, samt *Perstorpsån*, som flyter i Rönneån, hvardera 3.5 Mil långa.

c. Sjöar.

De ansenligaste Sjöar äro: *Ivö-Sjön*, *Immelsjön*, *Sjöviken*, *Finja-* och *Kiaby Sjöarne*, samt *Ramslången*, hvilkas Storlek förrut är nämd. De som i Storlek komma därnäst äro *Lursjön* 0.08, *Tydinge Sjön* 0.05, samt *Råbelöfs Sjön* 0.05 Qvadrat Mil.

§. 4. *Landets Produkter.*

Uti Skogstrakten som gränsar til Halland och Småland är Skog, förnämligast Ek och Bok förnämsta Produkten. Årligen fällas därstädes över 30000 Stycken af dessa Trädslag, hvilka användas dels

til Timmer och Wirke, dels til Klappholts eller Stäver. Däraf brännes ock mycken Potaska, til flera tusende Skeppund. Uti denna Trakt är jämväl Boskapsskötseln vigtig, så at Produkten däraf är ansenlig. Uti den södra Trakten af Länet är Säd förnämsta Produkten. Den växer därstädes til den Ymnighet at den ej allenast förslår til Inbyggarnes Behof, utan även et ansenligt Qvantum kan årligen aflåtas.

År 1805 underhöllos i Länet 31655 Hästar, 71787 Nöt, däribland 12714 Oxar, 29220 Kor och 29862 Ungnöt, samt 59174 Får.

§. 5. *Folkmängd.*

Kristianstads Län är et folkrikt och välbebodt Land. I anseende til Folkmängden är det det Tionde, men i affeende på Befolkningen det Tredje bland Rikets Höfdingdömen.

År 1805 steg Folkmängden till 120555, hvilket gör 2258 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

År 1800	var Folkmängden		116681
— 1795	—	—	113264
— 1769	—	—	102369
— 1754	—	—	92205

Folk-

Folkmängden har således på et half Seculum ökat sig med 28350. Utaf 1805 års Folksumma voro 58564 Mankön och 61991 Qvinkön. Utaf samma Antal vistastades 4274 i Städerne och 116281 på Landsbygden.

§. 6. Inbyggarnes Näringsfång.

Stadsboarnes Näring beror af Handel och Handtvärk, föga Fabriksrörelse, något Fiske och Sjöfart, samt Landtbruk. Landtmannens förnämsta Yrke är Åkerbruk uti de flätare Trakterne, Boskapsskötsel och Skogshygge uti Skogsbygden, samt vid Hafskusten Fiskeri.

År 1805 vistades uti Städerne, Präster och Lärare	17
Dito på Landsbygden	136
Tilsamman	153
Civile Ämbets- och Tjänstemän i Städerne	33
Dito på Landsbygden	47
Tilsamman	80
Handelsmän i Städerne	29
Handtvärkare i Städerne	224
Dito på Landsbygden	494
Tilsamman	718

Bönder på egne Hemman	5886
Bönder på andras Hemman	3532
Torpare	4056
Tilsamman Husbönder	13474

I anseende til Stånd funnos på Landsbygden:

Af Adel — —	208
— Lärostândet —	560
— Borgare — —	327
— Ståndspersoner —	2689
— Bondeståndet —	102976

Krono-Inkomsterne af detta Län, bestående af Ordinarie Upbörden och Bränvins-Afgiften stego År 1805 til 139145 R:dr. Härunder äro icke Tulltäkten, Postmedlen, Carta Sigillata och andra Extraordinära Inkomster räknade.

§. 7. *Länets Fördelning.*

a. Politiska Indelningen.

Kristianstads Län består af 4 Fögderien, nämligen *Kristianstads, Cimbrishamns, Göinge* och *Åsbo*. Desse innehålla 3084 Mantal eller hela Hemman. Utaf dem äro 145.8 Mantal Säteri, nämligen 60.8 Krono-168.5 Frälse- och 16.5 berustadt; 1174.3 Frälse; 739.2 Skatte; 647.1 Krono; 22.6 Kyr-

Kyrko; 28.6 Hospitals; 16 Mensal; 0.7 Predikostols; 0.2 Skolä; 30.1 Annex; 55.6 Prästegårdar; 0.4 Capellans-Bol; 11.7 Klockare-Bol; 100.8 Militiä Boställen; 11.7 Civile Boställen. Förenämde Hemmantal är sådant som det befanns År 1766.

b. Clerifka Indelningen.

Hela Landet hörer til Lunds Stift, hvilket inom Länets Gränsor innefattar 9 hela Prosterien, samt små Delar af andre, hvilka här anföras med den Folkmängd som de hyste År 1805.

Prosteri	Mank.	Qvink.	Summa.
1. *Willands*	9001	9342	18343
2. *Gärds*	6938	7120	14148
3. *Albo & Gdrestad*	6827	7142	13969
4. *Ingelstad*	5681	5754	11435
5. *Östra Göinge*	7455	7812	15267
6. *Wästra Göinge*	8051	8784	16835
7. *Norra Åsbo*	6521	7154	13675
8. *Södra Åsbo*	3018	3287	6305
9. *Bjära*	4814	5221	10035
10. Del af *Onsjö*	96	103	199
11. Del af *Frosta*	158	178	336

Dessa Prosterien innehålla 3 Städer och 153 Soknar.

c. Juridiska Indelningen.

Länet lyder i anseende til Rättegångens under Göta Hof-Rätt och Skånes Lagmansdöme, samt består af 3 hela Häradshöfdinge Jurisdictioner och Hälften af en Fjärde; samt 10 Härader, nämligen: 1:a Jurisdiction, *Willands*, *Gärds* och *Albo* Härader; 2:dra Jurisdiction, *Östra* och *Wästra Göinge* Härader; 3:dje Jurisdiction, *Norra* och *Södra Åsbo* samt *Bjära* Härader; Hälften af den Fjärde Jurisdiction innefattar *Järestad* och *Ingelstad* Härader.

d. Militäriska Författningen.

Länet är indelt til Rytteri-Underhåll. Det håller större Delen af Norra Skånska och mindre Delen af Södra Skånska Cavalleri-Regimentet.

e. Bärgs-Inrättningen.

Bärgvärken uti detta Län höra under Skånes och Kronobergs Bärgmästardöme, och utgör Andrarums Alunvärk et Bärgs-Fögderi.

Följande Tabell visar Församlingarne areala Vidden, Hemmantalet, samt den Folkmängd som År 1805 befanns uti Länet.

Ta-

Tabell över KRISTIANSTADS Län.

	Widd Qv. Mil.	Hem-man-tal.	Folk-mängd
I. KRISTIANSTADS Fögderi			
a. *Willands* Härad			
1 KRISTIANSTAD*	—	—	3106
2 NOSABY *	—	14.—	1126
3 FJÄLKINGE *	—	22.7	858
4 *Nymö*	—	8.2	289
5 ÅHUS	—	21.3	1311
6 RINKABY	—	10.2	440
7 *Wiby*	—	9.8	368
8 LJUNGBY	—	37.7	1327
9 *Gualöf*	—	11.7	410
10 IVETOFTA *	—	40.7	1615
11 *Näsum*, Annex til Jämshög i Blekinge	—	40.4	1635
12 Ivö *	—	7.2	270
13 *Kiaby*	—	12.8	723
14 *Österlöf*	—	24.5	951
15 OPMANNA *	—	22.—	1155
16 *Wånga*	—	16.7	1445
17 FJELKESTAD	—	32.5	851
18 *Råbelöf*	—	18.5	463
b. *Gärds* Härad			
19 KÖPINGE *	—	28.—	1078
20 *Lyngsjö*	—	10.5	367
21 EVERÖD *	—	18.5	737

22. Sön-

22 *Sönnarslöf*	—	20.7	956
23 WIDSKÖFLE	—	16.2	1040
24 *Degeberga*	—	17.7	862
25 HÖRRÖD *	—	6.1	495
26 *Maglehem*	—	14.8	769
27 HUVARÖD *	—	12.7	627
28 WÄSTRA WRAM *	—	27.5	1216
29 *Östra Wram*	—	6.2	199
30 ESPHULT *	—	16.5	815
31 *Linneröd*	—	11.8	613
32 TRÄNE *	—	31.—	942
33 *Djuröd*	—	13.2	615
34 *Wd*, Annex til	—	24.2	924
Kristianstad			1067
35 ÅSUM *	—	29.6	826
36 *Skiparslöf*	—	23.6	

c. Del af *Frosta* Härad

37 Del af *Svenskóp*	—	—	69

d. *Albo* Härad

38 RAFLUNDA *	—	6.7	683
39 *Brösarp*	—	16.2	870
40 ANDRARUM *	—	16.5	1247
41 *Eljared*	—	7.6	409
42 MÄLBY *	—	12.2	1052
43 *Witaby*	—	15.—	931
44 *S. Olof* *	—	9.7	642

45. Fo-

45 *Fogeltofta*, Annex til Löveſtad	—	14.2	744
46 RÖRUM *	—	6.1	584
Summa	15.4	783.9	39722

2. CIMBRISHAMNS Fögderi.

a. *Järeſtad* Härad

1 WÄMMELÖF *	—	15.1	699
2 CIMBRISHAMN	—	—	677
3 *Järeſtad*	—	10.8	316
4 *Cimbris* *	—	12.1	441
5 *Nöbelöf*	—	13.—	515
6 GLADSAX *	—	16.—	738
7 *Tommerup*	—	25.1	798
8 WALLBY	—	18.5	560
9 *Bollshög*	—	9.8	294
10 STIBY *	—	13.2	551
11 BORRBY *	—	18.4	1218

b. *Ingelſtads* Härad

12 LÖDERUP *	—	38.7	1145
13 *Hörup*	—	12.7	441
14 INGELSTORP *	—	23.6	574
15 *Walleberga*	—	24.8	739
16 GLÄMMINGE *	—	29.3	654
17 *Tofterup*	—	—	383
18 KÖPINGE *	—	29.5	569
19 ÖFRABY *	—	10.1	300
20 *Beneſtad*	—	15.2	448

21 TRY-

21	TRYDE	—	16.6	696
22	*Spinstorp*	—	8.5	459
23	ULFSTORP *	—	8.6	271
24	*Bollerup*	—	11.5	412
25	QVERRESTAD *	—	14.4	571
26	*Smedstorp*	—	7.7	1131
27	ÖSTRA HERRESTAD *	—	9.7	472
28	*Ingelstad*	—	3.3	264
29	HAMMENHÖG *	—	15.5	316
30	*Hanås*	—	9.—	212
31	HÖFBY *	—	18.2	711
32	*Onslunda*, Annex til Tranås i M. Län.	—	11.6	667
	Summa	4.3	470.5	18242

3. GÖINGE Fögderi.

a. *Östra Göinge* Härad

1	FÄRLÖF *	—	60.5	1132
2	*Strö*	—	20.7	577
3	QVIINGE *	—	20.2	674
4	*Gryt*	—	15.—	551
5	BROBY *	—	29.7	1038
6	*Emmitslöf*	—	13.3	440
7	ONSBY *	—	49.1	2427
8	*Loushult*	—	20.2	1149
9	GLIMÅKRA *	—	44.5	1961
10	*Örkened*	—	32.8	2112
11	HJÄRSÅS *	—	20.—	950

12. *Knis-*

12	*Knislinge*	—	23.7	657
13	HÄSTWEDA *	—	23.2	785

b. *Wästra Göinge* Härad

14	*Farstorp*, Annex til Hästweda.	—	24.1	814
15	ÖNESTAD *	—	28.5	1113
16	WANKIVA *	—	27.5	735
17	*Ignaberga*	—	16.7	639
18	BRÖNNESTAD *	—	—	836
19	*Matteröd*	—	15.2	688
20	STOBY *	—	35.4	1237
21	*Sandby*	—	11.—	535
22	MJÄLLBY	—	31.6	1055
23	*Tjörnarp*	—	20.—	493
24	WINSLÖF *	—	41.6	1291
25	*Näflinge*	—	11.—	383
26	FINJA *	—	17.—	607
27	*Hörja*	—	19.7	635
28	WISSELTOFTA *	—	19.3	748
29	*Werum*	—	27.2	720
30	RÖKE *	—	17.5	917
31	*Torup*	—	11.5	525
32	SÖRBY *	—	14.1	361
33	*Gumlösa*	—	17.1	535
34	ÅKARP *	—	19.3	828
35	*Wittsjö*	—	29.—	1241
36	*Häglinge*, Annex til S. Rörum i M. Län.	—	19.2	713

37 Del af NORRA RÖRUM i Frosta Härad.	—	—	267
Summa	21.1	840.4	32369

4. ÅSBO Fögderi.

a. *Norra Åsbo* Härad

1 ÖSTRA LJUNGBY *	—	21.—	703
2 *Källna*	—	15.8	399
3 GRÅMANSTORP *	—	25.6	899
4 *Wedby*	—	18.1	710
5 RISEBERGA *	—	38.1	2144
6 *Färingtofta*	—	24.—	866
7 ODERLJUNGA *	—	21.5	983
8 *Perstorp*	—	12.1	675
9 ÖRKELJUNGA *	—	34.4	2061
10 *Rya*	—	13.1	676
11 ÖSSJÖ *	—	19.2	799
12 *Tåssjö*	—	11.8	822
13 *Munkaljungby*, Annex til Engelholm.	—	10.7	817
14 *Toftarp*, Annex til Järnarp.	—	16.—	432
15 *Fogerhult*, Annex til Hishult i Halland.	—	12.7	689
16 Del af Torup	—	—	—
17 Del af Röftånga i Malmö Län.	—	—	—
18 Del af Konga i Malmö Län.	—	—	—

b. *Sö-*

b. *Södra Åsbo* Härad			
19 AUSÅS *	—	40.5	785
20 *Strövelstorp*	—	35.8	670
21 WRAMB *	—	14.—	696
22 HÖJA *	—	30.7	728
23 *Starby*	—	12.7	325
24 BJÖRNEKULLA *	—	14.5	470
25 *Broby*	—	10.7	305
26 QVIDINGE *	—	26.1	1164
27 *Sönnerslöf*	—	12.7	659
28 *Stenestad*, Annex til Kågeröd i M. Län.	—	6.5	510
c. *Bjäre* Härad			
29 ENGELHOLM *	—	—	491
30 BARKÅKKA *	—	17.4	1280
31 *Robbelberga*	—	10.6	387
32 JÄRNARP *	—	28.2	1164
33 FÖRSLÖF *	—	21.1	1075
34 *Grevie*	—	28.5	1333
35 KARUP *	—	47.1	2410
36 *Håf*	—	19.5	973
37 BÅTSTAD *	—	—	537
38 *Torekow*	—	—	386
Summa	12.6	670.7	30222
Total Summa	53.4	2771.5	120555

Anmärkning. Torups Sokn är belägen i 2 Härader. Folkmängden är anförd för hela Soknen vid den större Delen, som

H h h ligger

ligger i Wästra Göinge Härad. År 1800 var de Mantalsskrifnas Antal för hela Soknen 471, hvaraf 388 hörde til den Delen som ligger i W. Göinge och 83 til den Delen som är belägen i Norra Åsbo. År 1800 var de Mantalsskrefnas Antal uti den Delen af Konga Sokn, som hörer til Kristianstads Län 76.

1. KRISTIANSTADS Fögderi.

Detta Distrikt utgör östra Delen af Länet. Det innefattar 3 Härader: *Willands*, *Gärds* och *Albo*. Det omgives af Göinge Fögderi, Blekinge, Östersjön, Cimbrishamns Fögderi samt Malmö Län. Storleken är 15,4 Qvadrat Mil. Marken är af olika Beskaffenhet. Den norra Delen af Landet som innefattar Willands Härad är til hälften Skogsbygd emot Norden och Slättbygd emot Syden. Blandning af fruktbara Slättmarker, ansenliga Sjöar och Strömar samt härliga Löfskogar göra Orten ganska behagelig och framvisar de täckaste Situationer; när därtil kommer det milda Climatet så kan med Skäl sägas at ingen Nägd i Sverge övergår denna i Behaglighet. Dess Produkter bestå uti Skog, Säd, Boskap, Fisk, Matvaror, Humla.

Åker-

Åkerjorden uti detta Härad utgör vid pass 17000 Tunnland. År 1805 underhöllos därstädes 5700 Hästar, 600 Oxar, 4670 Kor, 3770 Ungnöt och 7680 Får.

Medlersta Delen af Fögderiet som innefattar Gärds Härad, har i allmänhet en mager Jordmån så at Inbyggarne kunna föryttra föga eller alsingen Säd; men emedan både Skog och Mulbete merendels är godt och tilräckeligt, så upfödas och försäljas Boskap, Ost, Smör och Wed. Åkerjorden utgör 10120 Tunnland. År 1805 underhöllos här 4830 Hästar, 1240 Oxar, 2570 Kor, 4030 Ungnöt och 6800 Får.

Uti södra Delen af Fögderiet, som inbegriper Albo Härad, är Marken til större Delen skarp och mager, samt besväras mycket af Flygsand. Åkerbruk är således icke vigtigt Näringsmedel, och Inbyggarne måste til en stor Del köpa Brödfödan; men emedan Höbolet och Mulbetet är något tilräckeligare, så kunna de til en Del föryttra Boskap och dess Afkomst.

Hela Fögderiet beboddes År 1805 af 39722 Människjor, hvilket gör 2580 på hvarje Qvadrat Mil.

Orter.

a. Uti Willands Härad.

1. KRISTIANSTAD, en Stad belägen vid Helge Å och en ansenlig Sjö, 2 Mil från Åns Utlopp i Havet, under jämt 56 Graders Polhöjd, 53.2 Mil från Stockholm. Han är regulär, har Skapnad af en Rectangel, samt håller i Längd 1400 Alnar, i Bredd 500, och i Vidd 62 Tunnland. Gatorne äro räta, samt til Antalet 8, af hvilka 4 gå efter Längden af Staden och 4 på Bredden; 2 af dem äro ansenligt Breda. Här äro ock 2 regulära Torg. En murad Canal går midt genom Staden på Tväran. Staden är väl befäst, med Vallar och 10 Bastioner, samt Gravar utanför Wallen, hvilka äro murade med huggen Sten. Han är i allmänhet välbygd. Af Byggningar förtjänar Kyrkan at nämnas såsom stor, prydlig och väl inredd; dess Altartafla och Predikstol äro af svart polerad Marmor och Bänkarne af Ek; hon har 12 Stycken huggne Stenpelare, hvarpå Walven vila, samt 26 stora Fenster, Taket är täckt med Blyplåtar. Utom denna finnes en annan Kyrka nämligen Hospitals-Kyrkan.

Staden är Säte för Länets Höfdinge, 1 Trivial-Skola, och 1 Hall-Rätt.

Pub-

Publike Byggningar och Inrättningar, utom Kyrkorne, äro Landshöfdingens Residence-Hus, Rådhuset, et Tyghus, en Fortifications Material-Gård, et Magasin, en Casern til Garnisonens Inqvartering, et väl doteradt Hospital, samt et Fattighus.

År 1805 var Folkmängden 3106, däraf 1569 voro Mankön och 1537 Qvinkön. Utaf förenämde Folksumma hörde 2046 til Stads Församlingen och 1060 til Garnisons Församlingen; utaf Stads Församlingens Ledamöter voro 961 Mankön och 1085 Qvinkön; utaf Garnisons Församlingens Medlemmar 608 Mankön och 452 Qvinkön.

Staden har sin Näring af Handel, Handtvärk och den här varande Garnisonens Förplägning. Han njuter Stapelfrihet och idkar god Handel så väl på de mäst bekanta utländska Handelsplatser, som med inrikes Orter.

De Waror som exporteras til utrikes Orter äro förnämligast Beck, Ekeståver, Bokkimmer, Alun samt calcinerad Potaska. Til inrikes Orter utföras Potaska, Wax, Tobaksblad, Klippingshandskar. Inkommande Waror äro: Salt, Vin, Kryddvaror, Lin, Hampa, Fiskvaror och Säd. År 1805 ägde Staden 1 Galeas och 3 små Jakter.

Samma År steg Landtulls-Upbörden til 1574 R:dr.

Af Fabriks-Anstalter funnos här förenämde År 1 Klädes-Fabrik, 2 Tobaks-Fabriker och 1 Kort-Fabrik.

Meranämde År funnos i Staden 12 Präster och Lärare, 26 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 1 Apotek, 14 Handelsmän, samt 112 Mästare med 120 Gesäller och 155 Lärlingar uti 41 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	4	Kopparslagare	4
Bleckslagare	1	Krukmakare	2
Bokbindare	1	Murmästare	4
Bryggare	2	Målare	1
Bundtmakare	1	Perukmakare	2
Fiskare	2	Pistolsmed	1
Färgare	1	Sadelmakare	4
Garvare	7	Skoflickare	1
Glasmästare	1	Skomakare	7
Guldsmeder	5	Skräddare	7
Gördelmakare	3	Slagtare	2
Handskmakare	7	Snickare	6
Hattmakare	5	Snörmakare	1
Instrumentmakare	1	Sotare	1
Kammakare	1	Svarvare	1
Klensmeder	4	Sämskmakare	3
Klåckgjutare	1	Stockmakare	1
Knappmakare	1	Tenngjutare	1

Tim-

Timmermän	5	Härtil komma	
Tunnbindare	4	Traktörer	2
Urmakare	2	Krögare	7
Wagnmakare	3	Åkare	6

Staden äger 2 Qvarnar, som gå med Wäder och 2 som drivas med Hästar.

Stadens öpna Jord utgör 480 Tunnland. År 1805 underhöllos i Staden 150 Hästar, 300 Kor och 30 Får.

Fiske äger Staden til rikt Behof uti Helgeå och Sjöviken, som giver Lax, Gös, Gädda, Abbor, Ruda, Ål, den sällsynta Fisken Skärknif, samt andra Slag.

2. *Håkanryd*, en Frälsegård uti Ivetofta Sokn, består af 2.2 Mantal, har 20 Tunnor årligt Utsäde samt 70 à 80 Lass Hö. Här är et ansenligt Tegelbruk, hvars Tilvärkning öfverträffar alla andra Bruks i Skåne. Uti den til Gården hörande ymniga Löfskog är en förträffelig Vildbane.

3. *Arup*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 3.3 Mantal. Årliga Utsädet är 50 Tunnor, och Höbolet ger 180 Lass Hö. Vid Gården är anlagt et Garveri. Under Gården lyda 10.4 Mantal Frälsehemman, 0.5 Skattehemman och 17 Torp.

4. *Bäckaſkog*, en Kongsgård, belägen uti Kiaby Sokn på et Ed mellan Kiaby och Ivö Sjöarne, beſtår af 10 Mantal. Gården har et angenämt Läge. Huvudbyggningen år grundmurad, 2 Wåningar hög; där bredevid finnes en ſtor och vacker Trägård, rikeligen förſedd med Frukträn. Gården har anſenligt Utſäde och Höbärgning, god Skog, ſamt förträffeligt Fiſke i ſynnerhet af Ål.

Under Gården höra 22 Mantal Arbetshemman ſamt 56 Torp. Gården är anſlagen til Boſtälle för Överſten vid Södra Skånſka Cavalleriet.

5. *Ljungby*, en Sätesgård belägen i Gualöf Sokn, beſtår af 3.5 Mantal. Huvudbyggningen är grundmurad, 2 Wåningar hög. Årliga Utſädet är vid paſs 200 Tunnor och Höbärgningen ſtiger til 500 Laſs. Under Gården lyda 43 Mantal Frälſehemman, 65 Torp, 1 Wattuqvarn med 4 Par Stenar, 1 Wäderqvarn och 1 Sågqvarn. Skog finnes tilräckeligen ſå väl på Gårdens egne ſom de underliggande Hemmanens Ägor.

6. *Weiletorp* och *Gaetorp*, äro Sätesgårdar belägna i Ljungby Sokn, beſtående af 1 Mantal hvardera.

7. *Land-*

7. *Landön*, en Hamn i samma Sokn, är Lastage-Plats för Kristianstads Fartyg.

8. *Karsholm*, en Sätesgård belägen i Österlöfs Sokn vid Kiaby Sjön, består af 5.2 Mantal. Til Gården är skönt Fiske, bestående mäst af Braxen och Gös, mycken Bokskog, god Ekeskog och tilräckelig Furuskog. Både Man- och Ladugården bestå af grundmurade Hus välbygde och inrättade. På Mangården som är 2 Våningar hög befinnas 2 Torn. Under Gården lyda 33 Mantal Frälsehemman och 55 Torp.

9. *Råbelöf*, en Sätesgård, belägen i Soknen af samma Namn, består af 5.5 Mantal. Gården äger godt och tilräckeligt Utsäde, ansenligt Höbol, Eke- Bok- och annan Löfskog til nödtorft; et Kalk- och Tegelbruk. Gården har 2 Caracters-Byggningar, 2 Våningar höga, hvaraf den ena är grundmurad och den andra af Korsvärke. Under Gården lyda 21 Mantal Frälsehemman och 33 Torp.

10. *Åhus*, en Sokn och By, ej långt från Helgeåns Utlopp i Östersjön. Här har Kristianstad sin Lastage-, Nederlags-Plats och Tullkammare. Här besigtigas ock dess Skepp.

11. *Hammar*, en Sätesgård belägen i Nosaby Sokn, består af 4 Mantal, har tilräckeligt Utsäde, nödtorftigt Höbol, samt godt och tilräckeligt Fiske. Under Gården lyda 11 Torp.

b. Uti Gärds Härad.

12. *Uddarp*, en Sätesgård belägen i Skiparslöfs Sokn, består af 1 Mantal, har 40 Tunnlands Åker, Hårdvalls-Äng til 150 Lass, 14 Torp, samt nödtorftig Skog af Ek och Bok.

13. *Lillö*, en Krono-Sätesgård i Åsums Sokn, består af 8,7 Mantal, har något över 100 Tunnors Utsäde, mellan 4 och 500 Lass Hö, nödig Skog. Under Gården lyda 5 Mantal Arbets-Hemman samt 9 Torp. Gården är Majors Boställe vid Södra Skånska Cavalleriet.

14. *Ugerup*, en Sätesgård belägen i Köpinge Sokn, består af 4.7 Mantal, har 80 Tunnlands Utsäde, Höbärgning til 150 Lass, otilräckeligt Mulbete, tilräckelig Skog af Furu, Stengärdesgårdar mäst omkring alla Ägorne. Huvudbyggningen är grundmurad, 2 Våningar hög. Under Gården lyda 15 Mantal Frälsehemman, 33 Torp, 3 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn.

15. Åker-

15. *Åkesholm*, en Sätesgård belägen uti Trane Sokn, består af 3.4 Mantal. Mangården består af en Huvudbyggning 2 Wåningar hög, med 2 Flyglar, samteligen af Korsvärke. Gården har nödtorftigt Utsäde, god och tilräckelig Höbärgning, ansenlig Bok- och Ekeskog. Under Gården lyda 33 Mantal Frälsehemman och 39 Torp.

16. *Ölestorp*, en Sätesgård i Görröds Sokn, består af 2 Mantal; har nödtorftigt Utsäde, bördig Äng, tilräckelig Löfskog. Under Gården lyda 3 Mantal och 10 Torp.

17. *Widsköfle*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, innehåller 5.5 Mantal. Mangården består af 4 i hvarannan updragne Stenhus Byggningar, hvardera 3 Wåningar hög, med 2 runda Torn utanför Byggningen, samt et fyrkantigt Torn inne på Borggården, och är med murade Gravar omgiven. Sätesgården har ansenligt Utsäde och Höbol, tilräckelig Skog af Ek, Bok och annan Löfskog samt Furu. Härunder lyda 30 Mantal Frälsehemman, 69 Torp, 4 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn.

18. *Maltesholm*, en Sätesgård belägen i Sönnerslöfs Sokn, innehåller 4.2 Mantal. Mangården består af et grundmuradt Stenhus,

hus, 2 Wåningar högt med et Torn i Fronten, samt 2 Flygel-Byggningar. Denna Sätesgård har et vackert Läge, ligger ganska högt på en Backe, hvarunder man ser täcka Löffkogar och Åkerfält samt det kringliggande Landet på en Omkrets af flere Mil. Gården har tilräckelig utsädes Jord med Stengärdsgårdar inhägnad, et däremot svarande Höbol, tilräckelig Bok- och Ekeskog, samt godt Fiske så väl i Havet som i 3 Insjöar och några Dammar. Under Gården lyda 35 Mantal Frälsehemman, 56 Torp, 2 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn.

d. Uti Albo Härad.

19. *Andrarum*, et Alunvärk, beläget uti Soknen af samma Namn, vid en Å, 1.2 Mil från Havet, är ansenligt och kostbart, samt i sit Slag det största i Riket. Det består af 22 Pannor. I äldre Tider har Tilvärkningen varit ansenlig och årligen stigit til flera tusende Tunnor, men densamma har i sednare Tider mycket aftagit. Följande Förtekning visar Tilvärkningen för några År vid Slutet af förflutna Seculo.

År

År	Tunnor	År	Tunnor
1781	2793	1790	1492
—82	2345	—91	1331
—84	2110	—92	1213
—85	1940	—93	1161
—86	1770	—94	1132

Hvarje Tunna håller 17 2 Lispund Victualie-Vigt.

Malmfältet är beläget tätt utmed Bruket, samt sträcker sig några tusende Alnars Längd i öster och väster; det är fördelt uti 3 Brått. Alunskifern ligger från 2 til 6 Famnar under Jordbrynet och betäckes således med Damjord af 2, 3, 4, 5, 6 Famnars Tjocklek. Alunskifern som här brytes är svart til Färgen, och har uti sig dels svarta Bollar från en Hasselnöts Storlek til några Skeppunds Tyngd, dels kies, som håller Järn och Svavel, samt giver Eld mot Stålet, dels fin Spat, dels Kalk, dels Petrificater liknande Insekter, ej större än Flugor. Bruket har åtskilliga stora och kostbara Byggningar, samt Utseende af en Köping eller liten Stad. År 1805 steg Folkmängden til 376 Personer.

20. *Kristinehof*, en Sätesgård nära til Alunvärket, innehåller 0.8 Mantal. Mangården består af en stor grundmurad Huvud-

vudbyggning med Flyglar, 3 Wåningar hög, med en skön Trädgård. Sätesgården och Alunvärket hava samma Ägare.

21. *Torup*, en Sätesgård, i Witaby Sokn, består af 1.7 Mantal. Gården äger nödtorftigt Utsäde, liten Höbärgning, men tilräckelig Skog. Under Gården lyda 13 Mantal Frälse- och 3.2 Mantal Rusthåll, 64 Torp, samt 64 Fiskarehus, som idka Saltsjöfiske.

22. *Kronewall*, en Sätesgård i Fulstofta Sokn, består af 1 Mantal. Gården har knapp Åker, men ansenligt Höbol, samt tilräckelig Skog af Ek, Bok och annan Löfskog. Mangården består af en stor grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög. Under Gården lyda 7 Mantal Frälse- och 3.6 Mantal Skatte-Hemman, samt 64 Torp.

23. *Kivik*, et ansenligt Fiskeläge i Mälby Sokn, har 54 Hus. De fläste som här bo äro Fiskare och fånga Lax, Torsk, Flundror, Tobis och Sill; men i synnerhet en Myckenhet Ål. Här i Nägden fångas ocksä Marsvin, genom grova Nät, som utläggas på Djupet, hvaraf de koka Tran.

24. *Swabesholm*, et Krono-Säteri, belä-get i samma Sokn, innehåller 4 Mantal.

Ut-

Utsädet är årligen mellan 70 och 80 Tunnor uti god Jordmån. Höväxten räknas årligen til 400 Lass. Gården är indelt til Ryttmästare-Boställe vid Södra Skånska Cavalleriet. Därunder lyda 4 Mantal Krono-Hemman och 27 Torp.

25. *Wik*, et Fiskeläge i Rörums Sokn, har 36 Hus. Här fångas samma slags Fisk, som vid Kivik.

2. CIMBRISHAMNS Fögderi.

Detta Distrikt utgör sydöstra Delen af Skåne. Det omgives af Kristianstads Fögderi, Östersjön och Malmö Län. Det innefattar 2 Härader, *Herrestads* och *Ingelstads*. Storleken är endast 4.3 Qvadr. Mil. Landet består til största Delen af Slättbygd och bördige Åkerfält, hvarför ock här växer ymnigt Säd. Åkerjorden går över 20000 Tunnland. Landet är ganska väl bebodt. År 1805 steg Folkmängden til 18282, hvilket gör 4284 Människjor på hvarje Qvadrat Mil.

Orter.

a. Uti Järesta Härad.

1. CIMBRISHAMN, en Stad, belägen vid Havet, 6 Mil från Kristianstad och 64.2 Mil,

Mil från Stockholm, har irregulär Skapnad, med irreguljära Gator och Gränder, hvilka til Antalet äro 15 à 16. Staden håller i Längd 950 Alnar, i Bredd 700, och i Vidd 37 Tunnland; men innesluter inom Staketet åtskilliga Åkerfält.

År 1805 var Folkmängden 677, af hvilka 311 voro Mankön och 366 Qvinkön. Inbyggarnes Näring består förnämligast i Handtvärk och Åkerbruk; hvartil kommer någon Handel och godt Fiske. Staden exporterar Säd til Stockholm, Karlskrona och Kalmar med 3 Jakter af Ek, om 8 à 9 Lästers Drägt hvardera; och återhämtar Salt, Tjära, Bräder, Sparrar, och annat Timmervärke, Järn, samt andra Waror. År 1805 steg Tull-Upbörden til 485 R:dr.

Samma År funnos här 3 Präster och Lärare, 4 Civile Tjänstemän, 1 Apotek, 12 Handelsmän, 7 Skeppare, 25 Sjömän, samt 58 Mästare med 24 Gesäller uti 22 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	2	Glasmästare	1
Bokbindare	1	Handskmakare	7
Fiskare	15	Hattmakare	1
Färgare	2	Kopparslagare	2
Garvare	1	Grofsmed	1

Kruk-

Krukmakare	2	Sämskmakare	2
Murmästare	1	Timmerman	1
Repslagare	1	Tunnbindare	1
Skomakare	7	Därtil komma	
Skräddare	3	Åkare	4
Snickare	2	Krögare	2
Svarvare	1		

Inga Fabriks- eller Manufactur-Värk finnas i Staden, utom 1 Tegelbruk nära därintil.

Stadens Åkerjord utgör vid pass 280 Tunnland, af skarp och sandig Art, men ingen Hömark, samt otilräckeligt Mulbete, mästadelen i Gärdena då de äro i Träde.

År 1805 underhöllos i Staden 40 Hästar, 10 Oxar, 70 Kor, 20 Ungnöt och 80 Får.

Plantagerne bestå egenteligen uti Tobak, som planteras uti Stadens Lyckor och Trägårdar, hvarutinnan finnas utom vanliga Fruktträn; Vinrankor, Fikon- Mulbärs- och Walnöteträn.

Hamnen för Staden är öpen, så at vissa Vindar kunna indriva Fartygen på Landbacken, och dem fördärva, hvarföre de ock över Vintrarne, förläggas uti andra och säkra Hamnar, såsom Karlskrona och Karlshamn.

2. *Glimminge*, en Sätesgård, belägen i Walby Sokn, består af 5.5 Mantal. Gården äger ansenligt och godt Utsäde och Höbol, otilräckelig Skog af Ek och Bok, Fiske til Nödtorft. Til Gården höra 25.5 Mantal Frälsehemman, 44 Torp, och 2 Mjölqvarnar.

3. *Borreby*, et Krono-Säteri, beläget i Borby Sokn, består af 3.2 Mantal. Gården har tilräckeligt Utsäde och Höbol. Därunder lyda 10 Torp. Den är indelt *til* Ryttmästare - Boställe vid Södra Skånska Cavalleriet.

4. *Gylleboa*, et berustadt Säteri uti Wämmerlöfs Sokn, består af 2.4 Mantal, Gården äger sandig, dock tilräckelig Åker, godt Höbol, sköna Skogar och Torfmåssar, godt Mulbete, tilräckeligt Fiske. Härunder lyda 2.6 Mantal Krono-Hemman och 22 Torp.

5. *Gislöf*, en By i Nöbbelöfs Sokn, har Silver- och Bly - Gruvor. De sednare hava en Tid i Början af förra Seculo varit arbetade, men Arbetet nedlagt, såsom icke lönande Kostnaden.

b. Uti Ingelsta Härad

6. *Gyllerup*, en Sätesgård i Hörups Sokn, består af 1.3 Mantal. Gården har

hör-

bördigt Utsäde, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, ingen Skog, men tilräckelig och god Torfjord. Därtil höra 6.5 Mantal Frälsehemman, 29 Torp, samt 3 Krono-Rusthåll. Omkring Gården finnas ansenliga Planteringar.

7. *Ingelsta*, et Krono Säteri, beläget uti Ingelsta Sokn, består af 12.5 Mantal. Gården har tilräckeligt Utsäde och Höbol, 28 underliggande Arbets-Hemman och 18 Torp.

8. *Gärsnäs*, en Sätesgård i Östra Herrestad Sokn, innefattar 6 Mantal. Mangården består af en stor grundmurad Huvudbyggning, 3 Wåningar hög, samt 3 Korsvärks-Byggningar. Ladugården består af 3 stora grundmurade och 4 smärre Korsvärks-Byggnader. Gården har godt och ymnigt Utsäde, 13— à 1400 Lass Höbärgning. Därunder lyda 23 Mantal Frälsehemman och 14 Torp.

9. *Tunbyholm*, et berustadt Säteri i Smedstorp Sokn, består af 1.5 Mantal. Mangården, som ligger på en Holme uti en Sjö, består af en Huvudbyggning, 3 Wåningar hög, med 2 Flygelbyggningar, altsammans af Sten grundmuradt. Trägården som ligger på fasta Landet är ansenligt stor. Går-

den äger något över 100 Tunnors Utsäde uti bördig Jordmån, ymnigt Höbol, ansenlig Skog af Ek och Bok, samt et godt Stenbrott. Til Gården höra 8.5 Skatte-Arbetshemman, 27 Torp, och 2 Augmentshemman. För alt detta hållas 10 Ryttare, 2 Trossdrängar och 12 Hästar.

10. *Smedstorp,* et berustadt Säteri i samma Sokn, innehåller 3.2 Mantal. Mangården består af 2 grundmurade Byggningar, 2 Wåningar höga. Belägenheten af Skog, Sjö och fruktbara Fält, är täck och behaglig. Gården har något över 60 Tunnors Utsäde, 400 Lass Höbärgning, tilräckeligt Mulbete, men föga Skog. Under Gården lyda 16 Mantal Arbetshemman, 17 Torp, 3 Mjölqvarnar samt 1 Stampeqvarn.

11. *Tåsterup,* en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 10.1 Mantal. Mangården är med en Wattugraf omgiven, bebygd med en grundmurad Huvudbyggning, 3 Wåningar hög, med 2 Flyglar. Gården äger 200 Tunnors Utsäde uti 4 Gärden med Stengärdsgård omgifne, 600 Lass Hårdvalls Hö, 3 Beteshagar och 1 vacker Skogslund. Härunder höra 43.5 Mantal Frälsehemman, 37 Frälsehus, 4 Mjölqvarnar, 1 Kalkstens Brott, 1 Kalk-

bruk,

bruk, tilräckelig Bokskog och 3 Planterings-Hagar.

12. *Örabyborg*, en Sätesgård i Öfraby Sokn, består af 1.5 Mantal.

18. *Örup*, en Sätesgård i samma Sokn, innehåller 2.2 Mantal. Mangården består af et stort Stenhus, 3 Våningar högt med 2 Flygelbyggningar. Til Gården höra 26 Mantal Frälsehemman och 19 Torp.

14. *Bollerup*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 9.4 Mantal. På Mangården som tillika med Trägården omgives af en Wattugraf finnas 2 stora Stenhusbyggningar, hvaraf den ena är 4 Våningar hög. Gården äger 350 Tunnors Utsäde i 4 Gärden, samt 1500 Lass Höbärgning. Därunder höra 46 Mantal Frälsehemman, 23 Torp och 2 Mjölqvarnar.

15. *Råseholm*, en Sätesgård uti Tryde Sokn, består af 12 Mantal, har godt Utsäde, Höbol och Mulbete. Därunder lyda 8 Mantal Frälsehemman och 21 Torp.

16. *Käseberga*, et Fiskeläge i Walleberga Sokn, har 26 Hus. Här fångas mycken Sill, Torsk, Flundror och Tobis.

3. GÖINGE Fögderi

Detta Distrikt utgör norra Delen af Länet. Det gränsar til Småland, Blekinge, Kristianstads Fögderi, Malmö Län, samt Åsbo Fögderi. Det innefattar 2 Härader: *Östra-* och *Wästra-Göinge*. Det är det största af alla Fögderien i Skåne. Det håller i Vidd 21.1 Qvadrat Mil.

Hela Trakten, i synnerhet mot Gränsen til Småland är en bärgagtig Skogsbygd, upfyld af Kärr och Sjöar. Marken är i allmänhet mager och föga fruktbar, så at den mästa Säden som tarvas til Födan måste köpas från andra Orter. Däremot förytras, efter Orternas Beskaffenhet, Ved, Timmer, Bräder, Läckter, hvarjehanda slags Arbeten af Bok, Tjära, Beck, Potaska, Hjul, Träskor, allehanda Hushålls-Smide, såsom Liar, Häftskor, Bilar, någon Wäfnad, Boskap, Smör, Talg, Fläsk och Humla. Åkerjorden utgör 17000 Tunnland; det är knapt en Tjuguåttondedel af Landets Vidd.

Inbyggarne äro i allmänhet händiga, sparsama i Lefnad, gode Hushållare och således välmående. År 1805 beboddes Fögderiet af 32369 Personer, hvilket gör 1534 på hvarje Qvadrat Mil. Samma År befun-

befunnos här 32 Präster och Lärare, 15 Civile Tjänstemän, 121 Handtvärkare, 1721 Bönder på egne Hemman, 887 Bönder på andras Hemman, 1233 Torpare, tilsamman 3841 Jordbrukare; samt, i anseende til Stånd: Af Adel 72, — Lároståndet 134, — Borgare 41, — Ståndspersoner 693, — Bondeståndet 29015 Personer. Utaf förstnämde Folkmängd voro 15637 Mankön och 16732 Qvinkön.

Meranämde År underhöllos i Fögderiet 6466 Hästar, 4390 Oxar, 8040 Kor, 7390 Ungnöt, samt 14710 Får.

Orter.

I Östra Göinge Härad

1. *Bivaröd*, en Sätesgård i Knislinge Sokn, består af 0.7 Mantal, har 20 Tunnors Utsäde och 5 Mantal underliggande Frälsehemman,

2. *Hanaskog*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 1.8 Mantal, har 10.2 Mantal underliggande Frälsehemman och 12 Torp.

3. *Wanås*, en Sätesgård i Gryt Sokn, består af 2.6 Mantal, har tilräckeligt Utsäde och god Höbärgning, tilräckelig Skog

af Ek, Bok, Furu och Björk, 1 Tegelbruk, 1 Calciner-Värk, 3 Mjölqvarnar och 2 Sågqvarnar. Under Gården lyda 39 Mantal Frälsehemman samt 55 Torp.

4. *Strö*, en Sätesgård i Strö Sokn, består af 2 Mantal, har tilräckelig Åker och Äng, samt ymnig Skog af Ek, Bok och annan Löfskog. Därunder lyda 22.3 Mantal, dels Frälse, dels Kronohemman, 15 Torp samt 1 Sågqvarn.

5. *Torsebro*, et Krutbruk, beläget i Färlöf Sokn, vid Helge-Å, 1 Mil från Kristianstad, har 4 Krutqvarnar, 1 Mjölqvarn och 1 Sågqvarn, samt tilvärkar årligen vid pass 1000 Centner Krut. År 1805 var Folkmängden härstädes 38 Personer.

6. *Araslöf*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 12 Mantal. Gården äger ansenligt Utsäde och Höbol, samt et fördelagtigt Laxfiske i Helgeå. Läget är ganska vackert; man njuter här ifrån en härlig Utsigt över Sjön, Skogar och Slätter ända til Kristianstad. Under Gården lyda 63 Mantal Frälsehemman och 37 Torp.

b. Uti Västra Göinge Härad.

7. *Häslehqlm*, en Sätesgård i Stoby Sokn, består af 1.6 Mantal; har nödigt Utsäde

Utsäde, Höbärgning mellan 2 och 300 Lass, godt Mulbete, men otilräckelig Skog. Under Gården lyda 7 Mantal, dels Frälse, dels Skattehemman, samt 14 Torp.

8. *Wankiva*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 1.8 Mantal; har tilräckelig Åker och Äng, samt nödig Skog.

9. *Hofdala*, en Sätesgård i Brönnesta Sokn, består af 4.2 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning om 2 Våningar, med 2 Flyglar. Ladugården består af 4 grundmurade Byggningar. Sätesgården äger vid pass 50 Tunnors Utsäde i 4½ Gärden, med dubbla Stengårdar hägnade, 500 Lass Höbärgning, samt vacker Skog. Under Gården lyda 40 Mantal Frälse- och Skattehemman, 37 Torp, 1 Sågqvarn och 1 Mjölqvarn.

10. *Maglö*, en Sätesgård i Mälby Sokn, består af 2.3 Mantal. Mangårdens Huvudbyggning är grundmurad, 2 Våningar hög. Åkerjorden är skarp och mager, Höbolet tilräckeligt, Skog til Nödtorft. Därunder lyda 21 Mantal Frälse- och Skattehemman samt 23 Torp.

11. *Ljungarum*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 2.1 Mantal. Gården har nödigt Utsäde, tilräckligare Höbol, tarve-

ligt Mulbete, Skog til Förnödenhet. Därunder lyda 21 Mantal Frälsehemman och 15 Torp.

12. *Snogerup*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 1 Mantal.

13. *Mölleröd*, en Sätesgård uti Finja Sokn, har en vacker Belägenhet vid Finja Sjön, består af 2.8 Mantal, har nödtorftig Åkerjord, tilräckeligt Höbol, Skog til Förnödenhet samt godt Fiske i Sjön. Därunder lyda 12 Torp.

14 & 15. *Scheinge* och *Björkeberga* äro 2 Sätesgårdar belägna bredevid hvarandra, uti Werums Sokn, bestå tilsamman af 3.2 Mantal, hava 30 Tunnors Utsäde, Höbärgning til 600 Lass, tilräckelig Skog af Ek, Bok och annan Löfskog, samt ansenliga Furuskogar. Därunder höra 24 Mantal Frälsehemman och 11 Torp. Därvid befinnes ock 1 Potaske Calciner-Värk som drives med 6 Pannor, 1 Skinnstamp samt 4 Tullqvarnar. Desse bägge Gårdar hava från urminnes Tider haft samma Ägare.

16. *Sinklersholm*, en Sätesgård uti Sörby Sokn, består af 3 Mantal. Gårdens Utsäde är över 50 Tunnland, Höbärgningen 260 Lass, tilräckelig Skog af Ek, Bok och annan Löfskog. Vid Gården befinnes

finnes 1 Calciner-Värk och 1 Tullqvarn. Därunder lyda 17.7 Mantal Frälsehemman samt 40 Torp. En half Mil från Gården är et Pappersbruk med en Tullqvarn och 1 Sågqvarn.

17. *Hörröd*, en Sätesgård i Häglinge Sokn, består af 1.1 Mantal, har över 50 Tunnors Utsäde, Höbärgning til 300 Lass, tilräckelig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn, godt Fiske i 3 Sjöar. Gårdens Läge är behageligt. Därunder höra 7 Mantal Frälsehemman, 8 Torp, 2 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn.

18. *Önesta*, en Kyrkoby uti Soknen af samma Namn, märkes, emedan han är en af de största i Skåne. Han består af 17.2 Mantal, har nödtorftig Åker och Äng med någon Löfskog.

19. *Araslöf*, en Sätesgård i Winslöfs Sokn, består af 2.5 Mantal. Gården har 40 Tunnors Utsäde, 160 Lass Äng, Eke- och annan Löfskog til Förnödenhet, godt Mulbete. Därunder lyda 4.1 Mantal Frälsehemman och 11 Torp.

20. *Oretorp*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 1.5 Mantal, har en ansenlig Trägård, 40 Tunnlands Utsäde, 250 Lass Äng, tilräckelig Skog af Bok,

Ek

Ek och annan Löfskog. Under Gården lyda 14 Mantal Frälsehemman, 14 Torp, 2 Mjölqvarnar och 1 Sågvarn.

4. ÅSBO Fögderi.

Detta Distrikt utgör nordvästra Delen af Länet, samt innefattar *Norra Åsbo*, *Södra Åsbo* och *Bjära* Härader. Det omgives af Halland, Göinge Fögderi, Malmö Län och Havet. Storleken är 12.6 Qvadrat Mil.

Markens Beskaffenhet är olika. Norra och Östra Delen af Landet, som innefattar Norra Åsbo Härad är bärgagtigt och skogrikt samt har en mager Jordmån, hvarför ock här icke växer så mycken Säd som Inbyggarne tarva til sin Förnödenhet. Däremot kunna de försälja Timmer, Bräder, Läkter, hvarjehanda slags Arbeten af Boksträ, Potaska, Kol, Boskap, Smör, Ost, Humla, samt Ylle- och Linne-Wäfnad, alt efter Orternas Beskaffenhet.

Sydvästra Delen som innehåller Södra Åsbo Härad är jämnare och har fruktbarare Mark än Norra Åsbo, hvarför ock Inbyggarne ej allenast hava Säd til eget Behof, utan även kunna försälja däraf, hvarjämte de även hava Boskap, i synnerhet goda Hästar, samt Wäfnad at aflåta.

Nord-

Nordvästra Delen, som utgör Bjära Härad är bärgagtig och har en skarp Jordmån. Den skarpa Åkerjorden hjelpes i allmänhet mycket utaf Gödsel af Hafs-Tång. Men Säden förslår ej til Inbyggarnes Förnödenhet. De hava til en stor Del sin Näring af Fiske, Sjöfart, Oxars Fetande på Sommarbetet, samt Ylle- och Linneväfnaders Tilvärkande. Åkerjorden i hela Fögderiet utgör 14650 Tunnland, det är en Tjugondedel af Landets areala Vidd.

Fögderiet är tämeligen väl bebodt. År 1805 var Folkmängden 30222, hvilket gör 2400 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Samma År befunnos här 37 Präster och Lärare, 11 Civile Tjänstemän, 186 Handtvärkare, däraf 133 vistades på Landsbygden, 1819 Bönder på egne Hemman, 831 Bönder på andras Hemman, 848 Torpare, tilsamman 2498 Jordbrukare; samt i anseende til Stånd, af Adel 72 — Lärostândet 143, — Borgare på Landsbygden 155, — Ståndspersoner 909, — Bondeståndet 26222. Altsammans utom Staden Engelholm. Uti hela Fögderiet, Staden inbegripen, underhöllos förenämde År 6720 Hästar, 2830 Oxar, 9700 Kor, 9300 Ungnöt och 15820 Får.

Or-

Orter.

a. Uti Norra Åsbo Härad.

1. *Blåsinge*, en Sätesgård i Östra Ljungby Sokn, består af 1.3 Mantal. Utsädet är 35 Tunnland, Höbärgningen mellan 2 och 300 Lass, godt Mulbete, tilräckelig Skog af Bok och Furu, Laxfiske uti Rönne-Ån. Under Gården lyda 4.2 Mantal dels Frälse- dels Skattehemman.

Uti denna Sokn är en nedlagd Kopparhammare kallad Järnhyttan.

2. *Bjersgård*, en Sätesgård i Gråmanstorp Sokn, består af 7.2 Mantal. Mangården är belägen på en Holme uti en Sjö, har en Huvudbyggning af Korsvärk, 2 Våningar hög, samt 2 andra Byggningar. Gården har 70 Tunnors Utsäde i 4 Gärden med dubbla Stengårdar inhägnade, Höbärgning mellan 5 och 600 Lass, tilräckelig Skog af Bok, Ek och andra Löfträn, ymnige Torfmåssar, godt Mulbete i 4 Beteshagar, 1 stor Humlegård, 1 vacker Trägård, tilräckeligt Fiske i 8 Sjöar, 12 Karp- och Rude-Dammar, Laxfiske i Rön-Ån, 1 Mjölqvarn och 1 Sågqvarn. Under Gården lyda 27.5 Mantal Frälsehemman, samt 28 Torp.

3. *Åby*,

3. *Åby*, en By och Marknads-Plats i förenämde Sokn. Därvid befinnes et ansenligt Fält, som är Mönsterplats för Norra Skånska Cavalleriet.

4. *Gustafsborg*, en Sätesgård i Perstorp Sokn, består af 1.2 Mantal. Mangården har en Huvudbyggning af Trä, 2 Våningar hög. Utsädes-Jorden är stenig och skarp til knapt Behof, men Höbolet tilräckeligare, tilräckelig Löfskog, Torf-Mässar, 1 Mjölqvarn och 1 Sågqvarn. Under Gården höra 12 Mantal Frälsehemman och 21 Torp. Fordom har här varit et Glasbruk, men detta nedlades År 1762.

5. *Lärkesholm*, en Sätesgård i Orkeljunga Sokn, består af 5 Mantal. Mangården har en Huvudbyggning af Trä, 2 Våningar hög med 2 Flygelbyggningar. Gården har 24 Tunnors Utsäde, mellan 4 och 500 Lass Höbärgning, godt Mulbete, tilräckelig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn, 2 Mjölqvarnar, 1 Grynqvarn, 1 Sågqvarn, tilräckeligt Fiske i 5 Sjöar. Under Gården höra 5.1 Mantal Frälsehemman och Torp. På Botnen uti några Sjöar finnes Järnmalm.

6. *Rysjöholm*, en Sätesgård i Tåssjö Sokn, består af 1.8 Mantal. Gården har en

en vacker Belägenhet vid en Sjö, äger en stor och vacker Trägård, några och 30 Tunnors Utsäde, Höbärgning til 200 Lass, ymnig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn, samt Furu och Gran, Fiske uti 11 Sjöar, samt 6 Karp- och Rude-Dammar, 1 Mjölqvarn, 1 Sågqvarn, 1 Såpsjuderi samt 1 Oljeslageri af Linfrö med 14 Par Stampar och 2 Präffar, som drivas af 2 Watnhjul. Under Gården höra 8.4 Mantal Frälsehemman, samt 25 Torp.

7. *Össjö*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 1.4 Mantal, äger nödtorftigt Utsäde, samt ansenlig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn. Därunder lyda 10 Mantal Frälsehemman och 20 Torp.

8. *Skillinge*, en Sätesgård i Munkaljungby Sokn, innehåller 8.8 Mantal. Mangården består af 3 Korsvärks-Byggningar, samt är försedd med en stor och prydlig Trägård. Åkern är ansenlig, den är fördelt i 7 Gärden om 50 Tunnland, hvardera, inhägnade med dubbla Stengärdsgårdar. Höbärgningen är 600 Lass. Tilräckelig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn. Tilräckeligt Fiske uti 18 Karp- och Rude-Dammar. Til Gården höra 23 Mantal Frälsehemman, 32 Torp, Mjölqvarnar, och 2 Sågqvarnar.

9. *Härrevad*,

9. *Herrewad*, en Krono Sätesgård i Tåstarps Sokn, består af 7.2 Mantal, är indelt til Överste-Löjtnants Boställe vid Norra Skånska Cavalleriet. Mangården består af en Huvudbyggning med 2 Flyglar, grundmurad samt 2 Wåningar hög. Gårdens Belägenhet är angenäm, dels af Rönån som framkommer på ena Sidan af Gården, och en annan Å som flyter mellan Man- och Ladugården, samt litet Stycke från Gården förenar sig med den förra, dels genom de vackra Alleer som vid Gården äro anlagde. Gården har tilräckeligt Utsäde, godt och ymnigt Höbol, godt Mulbete, 2 Planterhagar, 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar, tilräckeligt Fiske i 2 Sjöar och Strömarne, däribland även af Lax. Under Gården höra 28.6 Mantal Arbetshemman samt 15 Torp.

10. *Snälleröd*, en Sätesgård i samma Sokn, har godt Utsäde och Höbol. Därunder lyda 11.2 Mantal Frälsehemman och 14 Torp.

b. Uti Södra Åsbo Härad.

11. *Spannarp*, en Sätesgård i Ausås Sokn, innehåller 4 Mantal. Mangården består af en grundmurad Huvudbyggning med 2 Flyglar, 2 Wåningar hög. Gården

 äger

äger ansenlig och fruktbár Utsädes - Jord, samt et däremot svarande Höbol, hvilket alt är med dubbla Stengärdsgårdar inhägnadt, tilräckelig Skog af Ek och Al, 2 Wattuqvarnar och 1 Wäderqvarn. Under Gården höra 37 Mantal - Frälsehemman och 21 Torp.

12. *Wegeholm*, en Sätesgård uti Ströwelstorps Sokn, består af 5.4 Mantal. Mangården som är belägen på en Holme uti Ån som skiljer detta Län från Malmö Län, utgör en Fyrkant af grundmurade Byggningar, 2 Wåningar höga. Trägården är ansenlig och prydlig, försedd med hvarjehanda slags Fruktträn, bland annat med Aprikos- Persike- Mandel- och Lambertska Nöte-Trän. Gården äger tilräckeligt och godt Utsäde, ansenlig Höbärgning, någon Eke- och Bok-Skog, men tilräckelig Skog af andra slags Löfträn, 2 Wattuqvarnar och 1 Wäderqvarn, samt godt Fiske uti Ån och Saltsjön. Under Gården lyda 39.5 Mantal Frälsehemman och 17 Torp.

13. *Gunnarstorp*, en Sätesgård i Wramb Sokn, innehåller 4.8 Mantal. Mangården har 4 grundmurade Byggningar, hvaraf Huvudbyggningen är 2 Wåningar hög. Trägården ligger på en Afhällning rundt omkring Mangården, och är en bland de

täcka-

täckaste i Landet. Sköna och prydliga Häckar innesluta Gångarne af Buxbom, Jasmin, Syrén, Sävenbom, Tax, Gran, Caprifolium och Ligustrum, varande bland dessa 2 af Buxbom 6 Alnar höga och breda, samt så täta at de billigt må räknas bland Landets Sällsamheter. I Trägården finnas utvaldt goda Fruktträn, och däribland Qvitten, Sibiriska Ärtträn, Persike-Aprikos- och Celler Nöteträn. Sätesgården äger 90 Tunnor årligt Utsäde i flere Gärden med dubbla Stengärdsgårdar hägnade, godt Höbol, emot 1000 Lass årligen, tilräckeliga och stora Beteshagar, 2 sköna Humlegårdar til rikt Behof, härlig Skog af Bok, Ek, Lind och Al, en stor Tårfmåsse, 1 Mjölqvarn och 1 Sågqvarn. Under Gården lyda 28 Mantal Frälse- och Krono-Hemman, samt 42 Torp. På Godsets Ägor finnas 2 Stamp-Qvarnar och 1 Siktqvarn.

14. *Drugsholm*, et berustadt Krono-Säteri, består af 1.1 Mantal. Gården har tilräckeligt Utsäde, fördelagtigt Höbol och Mulbete, samt vacker Löfskog. Därunder höra 8 Torp, tilräckeligt Fiske i 28 Karp- och Ruddammar, 1 stor Djurgård, hvaruti finnas Hjortar och Rådjur.

15. *Tomarp*, et Krono-Säteri, i Qvidinge Sokn, och indelt til Överste-Boställe för norra Skånska Cavalleriet, består af 7.5 Mantal. Mangården är kringbygd i Fyrkant af grundmurade Byggningar, 2 Waningar höga, med et rundt Torn i ena Hörnet. Gården har några och 90 Tunnors Utsäde, godt Höböl til 800 Lass, godt Bete i 2 Beteshagar, tilräckelig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn, 5 Planterhagar, samt Laxfiske i Rönån. Under Gården höra 26 Mantal Arbets- Fördels- och Häftehemman, samt 20 Torp.

16. Et litet Stycke Väg från Tomarp vid Qvidinge-Kyrka ligger et Hospital, hvarest 40 Fattige, 20 af hvardera Könet, underhållas. Hospitals-Byggningen är stor, grundmurad, en Waning hög, samt försedd med Afplankningar å ömse Sidor för Ledamöterne.

17. *Klippan*, et Pappersbruk i Sönnerslöf Sokn, tilvärkar årligen en Myckenhet Papper.

c. Uti Bjära Härad.

18. ENGELHOLM, en Stad belägen på en Landtunga eller Halfö, som omgives af Rönåns Krökning, 0.3 Mil från dess Utlopp

lopp i Havet, 57.2 Mil från Stockholm, och 10.6 Mil från Kristianstad. Är tämeligen regulär, håller i Längd 800 Alnar, i Bredd 700 och i Vidd 38 Tunnland, men innesluter inom sin Vidd 15 Tunnlands Åkergärden, utom Trägårdar och Plantaget. Staden har en stor Gata som går längs efter, med 2 Tvärgränder. En Sträcka af Staden är bygd längs utmed Ån, skild från den öfriga Delen. Torget är vackert kringsatt med Trän. Gårdarnes Antal är 73. Ingen Byggning af Märkvärdighet finnes i Staden.

År 1805 steg Folkmängden til 491, hvaraf 241 voro Mankön och 250 Qvinkön. Inbyggatne äro til största Delen Handtvärkare, som med ringa Affättning i Staden nödsakas föryttra sina Arbeten i näitbelägna Städer och på Fri-Marknader. En Wattuflod, som för flera År sedan förstörde Bron över Ån som omgiver Staden, har vållat Rörelsens Afstadnande, emedan Överfarten uti en osäker Pråm föranledt flera som förut här haft sin Rörelse, at vända sig til andra Städer. Handelen är ringa: den idkas med Salt, Lin, Hampa, Torrfisk, Järn, Stål, m. m., som hämtas från Göteborg, Malmö, Landscrona och Helsingborg, dels Sjö- dels Landvägen.

En annan Handelsgren är at af Landtmannen upköpa Tunnkimmar och Botnar, och med fraktade Fartyg af Bjäre Härads Allmoge förſända dem til Bohusland; ty Staden äger inga egna Fartyg. År 1805 ſteg Tull-Upbörden til 513 R:dr.

Benämde År funnos i Staden 2 Präſter och Lärare, 3 Civile Tjänſtemän, 1 Apotek, 3 Handelsmän, ſamt 48 Mäſtare med 31 Geſäller och 20 Lärlingar uti 22 ſärſkilda Handtvärk, nämligen:

Bagare	1	Murmäſtare	2
Bokbindare	1	Målare	1
Färgare	2	Sadelmakare	1
Garvare	2	Skomakare	3
Glasmäſtare	1	Skräddare	3
Guldſmeder	2	Snickare	1
Gördelmakare	2	Svarvare	1
Handſkmakare	4	Sämſkmakare	3
Hattmakare	4	Tunnbindare	1
Klenſmeder	1	Urmakare	2
Kopparſlagare	2	Härtil komma	
Krukmakare	7	Krögare	2
Linvävare	1		

Inga Fabriks- eller Manufactur-Inrättningar finnas i Staden. Ingen annan ſlags Plantering idkas än af Potäter, ſom förkofrar ſig, oagtadt Jordmånen är mäſtadelen Flygſand.

Publike Inrättningar bestå uti Sandplanteringen at därmed dämpa Flygsanden, inrättad på 3 Sidor om Staden, och värkställes dels genom Löfträns samt Grans och Talls Updrivande, dels igenom Sandhafras såénde.

Hamn har Staden ingen, men 2 Uplags-Platser, den ena i Grytehamn 1 Mil, och den andra i Skepparkroken 0.5 Mil från Staden belägen. Hamnen som här fordom funnits, är af Flygsand fördärvad. Laxfiske idkas uti Rönån.

Stadens Åkerjord utgör 74 Tunnland; den är skarp och sandig. Ängen är liten och sur. Mulbetet ligger delt på norra och södra Sidan om Staden. År 1805 underhöllos i Staden 30 Hästar, 4 Oxar, 66 Kor, 12 Ungnöt och 15 Får.

19. *Engeltofta,* en Sätesgård i Barkåkra Sokn, består af 1.7 Mantal. Gården äger mellan 80 och 90 Tunnors Utsäde, Höbärgning mellan 5 och 600 Lass, godt Förråd af Ek- och Björk-Skog, Fiske i Saltsjön, samt 2 Qvarnar. Under Gården lyda 18 Mantal Frälsehemman, 24 Torp samt 12 Fiskarehus i Skepparkroken.

20. *Båtstad,* en Köping, Kyrkoby, Marknadsplats och stort Fiskeläge vid en

 Vik

Vik af Havet, är regulär, med räta Gator och Gränder, hvilka äro 9 til Antalet, däraf 3 stora och 1 liten gå efter Längden. Orten håller i Längd 1400 Alnar, i Bredd 800 och i Vidd 28 Tunnland. Torget är en regulär Fyrkant, och rymligt. Gårdarnes Antal är 100. År 1805 var Folkmängden 537. Invånarne bestå af Handlande, Handtvärkare och Åkerbrukare, men Mängden är Fiskare och Sjöfarande. Handelen idkas nästan af hvarje Inbyggare, dock kunna ej flere än 3 anses för värkelige Handelsmän. Handelen sker mästadelen med gröfre Waror, såsom Sill, Salt, Säd, något Lin, Hampa och Tobak, samt nödvändige Kryddvaror, som alt hämtas från de nästbelägne Städerne Engelholm, Helsingborg och Landskrona. År 1805 ägde Orten 3 Fartyg, nämligen 1 Schonert och 2 Galeaser, utom öpna Båtar. Dessa Fartyg gå ofta för Frakt, mästadelen til Bohusland. Här idkas godt Saltsjö-Fiske.

Orten äger Stadsfläcks-Rättighet samt Tull- och Accis-Kammare. Förenämde År steg Tull-Upbörden til 160 R:dr. Här är ingen Hamn, utan endast öpen Redd med god Ankarbotn. Ortens tilhöriga Jord utgör 4.5 Mantal Frälse, hvilken icke nyttjas til Plantering utan besås med Säd.

21. *Torekow*, en Kyrkoby och ansenligt Fiskeläge vid Havet, har 45 Gårdar, och År 1805 en Folkmängd af 386 Personer. Inbyggarne idka fördelagtigt Fiske samt hava åtskilliga Jakter, hvilka dels transportera Landtmanna Waror, dels befragtas af Städernas Invånare.

11, MALMÖ Län.

§. 1. *Läge och Storlek.*

En Karta över detta Höfdingdöme befinnes vid Gillbergs Beskrifning över Malmö Län; men eljes finnes Landet även så väl afteknadt på Kartan över Skåne utgiven af Landtmäteri-Kontoret.

Det innefattar Södra och Wästra Delen af *Skåne*.

Dess Matematiska Läge är mellan 55 Grad. 20 Min. och 56 Grad. 18 Min. Latitud, samt 30 Grad. 40 Min. Longitud.

Det gränsar i Norr, Nordost och Öster til Kristianstads Län, i Söder til Östersjön, i Wä-

i Wäster til Öresund och i Nordväst til Kattegat.

Det håller i Längd från Landtudden Kullen til Ystad 13 Mil. Bredden är olika; den största är från Falsterbo til Gärs Härad 8 Mil. Sedan smalnar Landet småningom af ända til Kattegat. Uti Vidd håller det 38.6 Qvadrat Mil.

2. §. *Naturlig Beskaffenhet.*

Marken är i allmänhet ganska jämn, och har vidsträckta Slättmarker. Inre Delen af Landet som gränsar til Kristianstads Län, är något ojämn och til en Del bärgagtig, men inga höga Bärg finnas därstädes. Jordmånen är nästan överalt ganska bördig, samt bär i Ymnighet allehanda slags Säd och Frukt. Den öpna Åkerjorden utgör 220000 Tunnland, det är nära en Fjärdedel af Länets areala Vidd. Med Strömar och Sjöar är Landet tämeligen väl försedt.

§. 3. *Watn.*

a. Haf.

Östersjön stöter til Länet med en Strand af 9 Mil; *Öresund*, med en Strand af 5 Mil, och *Kattegat* med en Strand af 4 Mil.

b. Strö-

b. Strömar.

Den största Strömen är *Köflinge - Ån*, hvars Storlek förut är nämd; de öfrige äro *Rönne-Ån*, som här har sit Ursprung och endast til 3 Mils Längd flyter genom Länet; *Broby-Ån*, som skiljer Länet från Kristianstads Län, *Höja-Ån* och *Säje-Ån*, hvilka flyta i Öresund och hvardera äro 3 Mil långa.

c. Sjöar.

De största Sjöar äro *Ringsjön* och *Wombsjön*, hvilkas Storlek förut är anförd; de öfrige af någon Betydenhet äro: *Näsbyholms-Sjön*, 0,7 Qv. Mil, och *Lindholms-Sjön* 0.6 Qvadr. Mil. Alla de andre äro smärre.

§. 4. *Landets Produkter.*

Dessa bestå förnämligast af allehanda slags Säd, såsom Vete, Råg, Korn, Hafra, Ärter, Bovete, och har däraf större Ymnighet än något annat Höfdingdöme i Riket, så at årligen vidpass 120000 Tunnor kunna aflåtas til andra Orter. Landet är ock väl försedt med Fruktträn af hvarjehanda Slag, och däribland Aprikos- Persike- och Walnötträn. Vackra Plänteringar af Mulbärsträn, Rapsåt, Stråkardor, Humla och

To-

Tobak, äro här jämväl anlagde. Boskap finnes i tilräckeligt Antal, i synnerhet Hästar och Får. År 1805 underhöllos i Länet 48693 Hästar, 80820 Nöt, däribland 21953 Oxar, 30940 Kor, 27927 Ungnöt, samt 76718 Får. Gäss finnas här til stort Antal. De til Länet stötande Hafven lämna hvarjehanda slags Fisk i rikelig Mängd, såsom Sill, Torsk, Tobis, Flundror, och flera andra Slag. Bien giva Honing och Vax i Ymnighet. Af nyttiga Mineralier finnas förnämligast Stenkål, Kalk och Flintsten.

Med få Ord at säga så är Malmö Län et välsignadt Land, som är försedt med flästa Delen af det som fordras til Livets Behof och Beqvämlighet. En nödvändig Vara är likväl Brist på, och det är Skog, hvarföre man på ganska många Orter nödsakas bränna Tårf.

Nota. Uti förenämde Upgift på Boskapen är dess Bestånd uti Soknarne Asmuntorp, Tofta, Wadensjö, Örja och Wen icke inbegripit, emedan jag icke har mig det bekant.

§. 5. *Folkmängd.*

Malmö Län är et folkrikt och ganska väl bebodt Land. I anseende til Folkmäng-

mängden är det det Femte, men i affeende på Befolkningen det Förfta af Rikets Höfdingdömen. År 1805 fteg Folkmängden til 149882, hvilket gör 3883 Männifkjor på hvarje Qvadr. Mil.

År	1800	var Folkmängden		142056
—	1795	—	—	136776
—	1769	—	—	117461
—	1754.	—	—	109401

Folkmängden har således på et halft Seculum ökat fig med 40481. Utaf 1805 Års Folkfumma viftades 16958 i Städerne, och 132924 på Landsbygden.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Stadsboarnes Näring beftår uti Handel, Handtvärk, någon Fabriks-Rörelfe, Sjöfart och Fifke. Landtmannens förnämfta Yrke i detta fädesrika Län är Åkerbruk, hvarjämte på många Ställen idkas fördelagtig Bofkapsfkötfel, famt vid Sjökuften anfenligt Fifkeri.

År 1805 viftades Präfter och Lärare i Städerne	83
Dito på Landsbygden	199
Tilfamman	182

Civile

Civile Ämbets- och Tjänstemän i Städerne	124
Dito på Landsbygden	47
Tilsamman	171
Handelsmän i Städerne	120
Handtvärkare i Städerne	614
Dito på Landsbygden	543
Tilsamman	1157
Bönder på egne Hemman	4752
Bönder på andras Hemman	4673
Torpare	4143
Tilsamman Husbönder	13568

I anseende til Stånd funnos på Landsbygden:

Af Adel	256
— Läroståndet	684
— Borgare	251
— Stånds-Personer	2427
— Bondeståndet	118579

Krono-Inkomsterne af detta Län, bestående af Ordinarie Upbörden och Brännvins-Afgiften, stego År 1805 til 177630 Riksdaler.

§. 7. Lä-

§. 7. *Länets Fördelning.*

a. Politiska Fördelningen.

Malmö Län innefattar 5 Fögderien, nämligen: *Malmö*, *Ystads*, *Lunds*, *Ringsjö* och *Öresunds*. Desse innehålla 4458 Mantal eller hela Hemman. Utaf dem äro 376 Mantal Säteri, nämligen 33 Krono- och Kongsgårdar, 322.5 Frälse- och 20.5 berustade; 1024.2 Frälse; 1178.6 Krono; 389.5 Skatte; 141 Kyrko; 28.5 Hospitals; 10.7 Mensal; 13 Predikostols; 11.9 Präbende; 2.9 Academie; 7.5 Skole; 56.8 Annexe; 105.7 Prästegårds; 10.6 Klockarebol; 8.4 Civil-Boställen; 93.1 Militär-Boställen. Utom dess finnas här 19 Fiskelägen, 411 Mjölqvarnar, 13 Tegel- och Kalk-Bruk, 1 Salpeter-Lada, 16 Såg- och Stampqvarnar, 3 Skattlagde Skälfisken, 1 D:o Gäddfiske, 9 D:o Ålfisken, 1 D:o Marsvinsfänge, 2 D:o Laxfisken.

Förenämnde Hemmantal och andra Lägenheter är anfört såsom det befanns År 1765.

b. Clerika Indelningen.

Hela Länet hörer til Lunds Stift, hvilket inom Länets Gränsor innefattar 12 hela Prosterier, samt små Delar af 2 andre,

dra, hvilka här anteknas med den Folkmängd som de hade År 1805.

Prosteri	Mank.	Qvink.	Summa.
1. *Oxie.*	6182	6509	12691
2. *Skjuts*	4297	4383	8680
3. *Wämmenhögs*	6670	6541	12211
4. *Ljunits* & *Herrestads*	5378	5593	10971
5. *Bara*	5495	5541	11036
6. *Torne*	7774	8069	16843
7. *Harjagers*	3946	3804	7750
8. *Färs*	6217	6668	12885
9. *Frosta*	6806	7233	14039
10. *Onsjö*	4674	4691	9635
11. *Rönnebergs*	5684	5174	10858
12. *Luggude*	10302	10584	20886
13. Del af *Ingelstads* och *S. Åsbo*	739	768	1507

Dessa Prosterier innehålla 7 Städer och 266 Soknar, hela och Delar däraf tilsamman.

c. Juridiska Indelningen.

Länet lyder i anseende til Rättegången under Göta Hofrätt och Skånes Lagmansdöme, samt består af 4 hela Härads-höfdinge-Jurisdictioner och Hälften af en Femte, samt 13 Härader, nämligen: 1:a

Juris-

Jurisdiction, *Oxie*, *Skjuts* och *Wämmenhögs* Härader; 2:a Jurisdiction, *Färs* och *Frosta* Härader; 3:dje Jurisdiction *Bara, Torne* och *Harjagers* Härader; 4:de Jurisdiction, *Rönnebergs*, *Onsjö* och *Luggude* Härader. Hälften af den 5:te innefattar *Ljunits* och *Herrestads* Härader.

d. Militärifka Författningen.

Malmö Län är indelt til Rytteri-Underhåll.* Det håller ftörre Delen af Södra Skånfka och mindre Delen af Norra Skånfka Cavalleri-Regimentet.

e. Bärgs-Inrättningen.

Bärgvärken uti defta Län höra under Skånes och Kronobergs Bärgmäftardöme, famt utgöra jämte Andrarums Alunvärk et Bärgs-Fögderi.

Följande Tabell vifar Förfamlingarne, areala Vidden, Hemmantalet, famt den Folkmängd fom År 1805 befanns uti Länet.

Tabell över MALMÖ Län.

1. MALMÖ Fögderi.	Qvad. Mil.	Hemmantal.	Folkmängd.
a. *Oxie* Härad			
1 MALMÖ *	—	—	4932
2 *Sallerup*	—	15½	1313

3 OXIE *	—	18.7	424
4 BUNKEFLOD *	—	25.—	456
5 *Hyllie*	—	17.—	342
6 TYGELSJÖ *	—	19.—	348
7 *Klagstorp*	—	13.7	342
8 HUSIE *	—	17.3	461
9 *Västra Skräflinge*	—	13.5	347
10 FOSJÖ *	—	17.—	539
11 *Läckarp*	—	11.—	180
12 ARRIE *	—	9.—	280
13 *Hököpinge*	—	16.—	398
14 KERSTORP *	—	13.5	495
15 GLOSTORP	—	13.7	316
16 GESSIE *	—	8.7	252
17 *Eskilstorp*	—	8.2	247
18 MELLAN GREVIE *	—	10.—	242
19 *Åkarp*	—	17.—	329
20 INGELSTAD *	—	16.2	444
21 *Östra Grevie*	—	8.5	399
22 *Särslöf*, Annex til Görslöf	—	9.—	227
23 *Törringe*, Annex til Skaberſjö	—	7.5	198

b. *Skjuts* Härad.

24 SKANÖR	—	—	568
25 *Falsterbo*	—	—	150
26 DALKÖPING *	—	5.7	131
27 *Gislöf*	—	18.—	444
28 RÅNG *	—	11.7	380

29 *Sto-*

29	*Stora Hammar*	—	8 8	267
30	WÄLLINGE *	—	23.5	529
31	*Fullie*	—	17.4	409
32	HÅRSLÖF *	—	19.2	359
33	*Boderup*	—	15.2	279
34	STORA SLÅGERUP *	—	7.8	289
35	*Lilla Slågerup*	—	22.7	561
36	TRÄLLEBORG *	—	6.2	792
37	*Maglerup*	—	13.2	466
38	HAMMARLÖF *	—	15.—	284
39	*Wämmerlöf*	—	9.7	271
40	GYLLE *	—	13.5	342
41	*Kyrkoköping*	—	9.6	173
42	WÄSTER ALSTAD *	—	13.6	439
43	*Fro Alstad*	—	18.—	571
44	TOMERUP *	—	9.5	198
45	*Skegrie*	—	12.—	256
46	BÖSARP *	—	23.—	502

c. *Wämmenhögs* Härad.

47	GRÖNBY *	—	13.5	573
48	*Anderslöf*	—	26.6	1027
49	KÅLSTORP *	—	33.7	603
50	*Lilla Bedinge*	—	14.2	376
51	ÖSTRA WÄMMENHÖG *		50.2	938
52	*Wästra Wämmenhög*	—	9.2	251
53	HEMMINGSDYNGE	—	13.—	305
54	*Åby*	—	15.2	426
55	ESPÖ *	—	9.5	191
56	*Klagstorp*	—	14.—	453

57 TULLSTORP *	—	25.6	503
58 *Svenstorp*	—	8.—	343
59 SKURUP	—	51.7	1116
60 GÄRSLÖF *	—	44.5	827
61 *Önnarp*	—	6.4	305
62 TORP *	—	6.5	269
63 *Lilla Iſie*	—	14.—	395
64 GUSTAFSKYRKA	—	31.5	1451
65 SOLBÄRGA *	—	17.—	292
66 *Hasle-Böſarp*	—	4.5	163
67 SWEDALA *	—	25.7	1402
68 *Skivarp*, Annex til Nöbbelöf.	—	14.—	817
69 *Örſjö*, Annex til Willie	—	17.5	470
70 *Slimminge*, Annex til Everlöf	—	32.5	949
71 *Simlinge*, Annex til Bösarp	—	7.7	167
Summa 8.2	—		35803

2. YSTADS Fögderi.

a. *Ljunits* Härad.

1 NÖBBELÖF *	—	19.2	480
2 SJÖRUP	—	24.2	554
3 *Katslöſa*	—	14.—	436
4 BALKÅKRA	—	20.2	375
5 *Snårefta*	—	25.3	513

6 *Skår-*

6 *Skårby*	—	18.2	647
7 WILLIE *	—	34.5	1077

b. *Herresta* Härad

8 YSTAD, Mariä Förs.	—	—	2053
9 *Öja*	—	—	206
10 *Hedeskoga*	—	13.2	244
11 YSTAD, Petri Förs.	—	—	595
12 *Bjäresjö*	—	27.2	672
13 SÖVESTAD	—	33.5	715
14 *Bromma*	—	16.2	274
15 HERRESTAD	—	36.4	761
16 *Borrie*	—	13.—	119
17 HÖGESTAD	—	15.—	280
18 *Baldringe*	—	16.5	376
19 TRANÅS *	—	10.3	594
20 *Köpinge*, Annex til Öfraby	—	12.4	263
21 Del af *Öfraby*	—	1.—	50
22 Del af *Tryde*	—	6.7	375
Summa 2.8		—	11659

3. LUNDS Fögderi.

a. *Bara* Härad.

1 UPÅKRA *	—	18.5	604
2 *Flackerup*	—	11.2	166
3 SKABERSJÖ	—	40.7	713
4 HYBY	—	47.4	1488
5 LJUNGBY	—	14.5	670

6	*Genarp*	—	35.3	1256
7	BARA	—	26.—	544
8	*Mölleberga*	—	8.7	262
9	HEDDINGE	—	16.2	560
10	*Esarp*	—	12.7	403
11	KNÄSTORP	—	5.7	166
12	*Tottarp*	—	14.—	320
13	BRÅGARP	—	10.5	182
14	*Nävitshög*	—	21.—	528
15	GÖRSLÖF	—	9.1	
16	*Lomma*, Biskops-Präbende	—	8.5	654
17	*Bjäreshög*, annex til Oxie	—	8.2	150
18	BURLÖF *	—	9.7	751
19	*Kyrkeby*	—	—	193

b. *Torna* Härad

20	LUND * Stad	—	—	3224
21	*Lund*, Sokn	—	11.—	337
22	STORA RÅBY	—	9.2	333
23	*Bjällerup*	—	15.3	417
24	STÅNGBY	—	8.—	371
25	*Wallkärra*	—	7.8	393
26	FIDLIE *	—	22.—	751
27	*Flädje*	—	8.2	267
28	S. PEHRS KLOSTER	—	13.5	393
29	*Nöbbelöf*	—	5.2	168
30	BORREBY	—	22.3	350
31	STÄVIE	—	12.3	340

32	*Laekalånga*	—	10.5	394
33	HOBY	—	8.7	245
34	*Hofſtad*	—	7.7	292
35	IGELÖSA	—	7.2	273
36	*Oderslöf*	—	26.2	515
37	HÄRDEBERGA *	—	12.—	421
38	*Sandby*	—	22.5	877
39	HÄLLESTAD *	—	13.—	617
40	*Dalby*	—	14.2	631
41	*Bondarp*	—	17.—	468
42	SILFÅKRA	—	7.—	351
43	*Räving*e	—	6.2	311
44	EVERLÖF *	—	17.7	578
45	*Bläntarp*, Annex til Söfde	—	44.—	1028
46	*Weberöd*, Annex til Womb	—	20.—	952
47	*Gödelöf*, Annex til Ljungby	—	20.2	546

c. *Harjagers* Härad

48	BARSEBÄCK	—	41.—	587
49	*Hofterup*	—	13.—	438
50	WÄSTER-KARABY	—	23.5	725
51	*Saxtorp*	—	15.—	692
52	WÄSTER-SALLERUP	—	35.8	1025
53	*Remmarlöf*	—	7.2	207
54	NORRA WIDINGE	—	19.8	746
55	*Dagstorp*	—	9.—	368
56	SÖDRA WIDINGE	—	9.5	374

57	STORA HARJE *	—	23.3	508
58	*Wirkie*	—	8.5	221
59	HÖG	—	10.5	292
60	*Kåslinge*	—	9.2	344
61	ÖRTOFTA	—	9.5	452
62	*Lilla Harje*	—	8.7	272
63	*Lyddeköping*, Annex til Borreby	—	14.7	500*
	Summa 7.8.	—		33613

4. RINGSJÖ Fögderi.

a. *Färs* Härad

1	WÄSTERSTAD	—	24.2	745
2	*Östraby.*	—	24.7	1046
3	LÖVESTAD	—	19.—	1194
4	SÖFDE	—	35.—	1091
5	WANSTAD	—	20.1	694
6	*Tolånga*	—	21.4	930
7	FRENNINGE	—	21.3.	1292
8	*Wällsjö*	—	10.5	466
9	WOMB	—	16.3	459
10	BRANDSTAD *	—	10.5	689
11	*Åsum*	—	23.5	731
12	SKARTOFTA	—	7.—	393
13	*Öved*	—	19.—	603
14	RÖDDINGE	—	16.8	449
15	*Ramsåsa*	—	8.7	341
16	KERSTORP *	—	13.—	679
17	ILSTORP	—	6.5	217

18 *Björ.*

18	*Björka*	—	4.5	161
19	*Längared*, annex til Sallerup	—	19.8	705

b. *Frosta* Härad

20	Hör	—	37.—	1110
21	*Munkarp*	—	11.7	477
22	Högsered	—	33.7	579
23	Harlösa	—	44.5	1096
24	*Hammarlunda*	—	20.3	451
25	Gårdstånga	—	21.5	543
26	*Holmby*	—	21.6	524
27	Borlunda	—	15.6	436
28	*Skeglinge*	—	6.—	151
29	Skarhult	—	21.8	505
30	*Strö*	—	18.8	327
31	Gudmuntorp	—	43.7	828
32	*Hurva*	—	14.7	324
33	Bosjö Kloster	—	19.5	732
34	Norra Rörum	—	12.7	659
35	Södra Rörum	—	21.—	656
36	Fultofta	—	44.7	744
37	*Espinge*	—	16.7	577
38	Hörby	—	39.5	1257
39	*Lyby*	—	21.1	745
40	Östra Sallerup	—	24.—	930
41	*Svenskóp*, Annex til Huvared	—	6.8	400
	Summa 10.		—	26936

5. ÖRESUNDS Fögderi.

a. *Onsjö* Härad

1	BOSARP *	—	28.5	759
2	*Strö*	—	13.7	353
3	RESLÖF *	—	37.3	945
4	*Östra Karaby*	—	7.5	237
5	GULARP *	—	17.3	378
6	*Näs*	—	18.8	487
7	STEHAG	—	23.2	927
8	BILLINGE *	—	21.6	854
9	*Röstånga*	—	5.6	326
10	KONGA *	—	19.1	767
11	*Ask*	—	16.3	616
12	TORLÖSA *	—	34.5	1502
13	*Skräflinge*	—	7.–	215
14	NÖBBELÖF *	—	6.7	269
15	*Hallaryd*, Annex til Norra Rörum	—	11.2	559
16	*Annelöf*, Annex til Södra Widinge	—	12.7	563

b. *Rönnebergs* Härad

17	LANDSKRONA *	—	—	3776
18	*Asmuntorp*	—	27.3	798
19	*Tofta*	—	13.8	519
20	ÖRJA *	—	19.5	339
21	*Wadensjö*	—	7.2	230
22	QVISTOFTA *	—	26.7	686
23	*Glumslöf*	—	12.3	590

24 HÄRS-

24	HÄRSLÖF	—	31.2	752
25	*Säby*	—	9.2	327
26	BILLEBERGA *	—	17.5	650
27	*Tirup*	—	7.5	319
28	SWALÖF	—	11.7	569
29	*Filleftad*, Annex til Nöbbelöf	—	2.4	147
30	WEN *	—	16.—	398

c. *Luggude* Härad

31	HELSINGBORG * Stad	—	—	1660
32	*Helfingborg*, Sokn	—	16.7	719
33.	RÅHUS *	—	15.7	926
34	*Wälluf*	—	13.8	314
35	WÄLINGE *	—	34.2	865
36	*Kattarp*	—	21.8	581
37	FARHULT *	—	19.—	639
38	*Jonstorp*	—	27.5	1223
39	BRUNBY *	—	59.—	1975
40	WÄSBY	—	42.5	2148
41	*Wiken*	—	—	584
42	KROPP	—	48 5	799
43	*Mörarp*	—	16.6	475
44	ALLERUM	—	43.8	1343
45	*Fleninge*	—	15.6	627
46	BÅRSLÖF	—	15.7	444
47	*Fjereftad*	—	16.5	507
48	FRILLESTAD *	—	11.—	331
49	*Ekeby*	—	19.5	571
50	HÄSLUNDA	—	13 5	390

51 Kats.

51	*Katslösa*	—	13.1	291
52	OTTARP	—	40.2	802
53	HALMSTAD	—	17.3.	529
54	*Sireköping*	—	18 —	636
55	KÅGERÖD	—	31.7	1412
56	*Bjuf*, Annex til Wramb	—	14.2	434
57	Del af WRAMB	—	11.2	408
58	Del af *Strövelstorp*	—	8.7	250
59	Del af *Broby*	—	—	161
	Summa 9.8		—	41871
	Total Summa 38.6		—	149882

1. MALMÖ Fögderi.

Detta Diſtrict utgör ſydväſtra Hörnet af Skåne. Det innefattar 3 Härader: *Oxie, Skjuts* och *Wämmenhögs*. Det omgives af Lunds och Yſtads Fögderien ſamt Öſterſjön. Storleken är 8.2 Qvadrat Mil. Marken är i allmänhet bördig på Säd. Åkerjorden utgör 72620 Tunnland, det är mer än en Tredjedel af Landets Vidd. Äng och Mulbete äro icke ſvarande emot Åkerns Vidd. På Skog är icke ſynnerligt Förråd, hvarföre man i Briſt däraf nödſakas bränna Torf. Landet är ganſka väl bebodt. År 1805 ſteg Folkmängden til 35803, hvilket gör 4366 Perſoner på hvarje Qvadr. Mil. Samma År underhöllos i

Fögderiet 14120 Hästar, 5070 Oxar, 5810 Kor, 5580 Ungnöt och 23170 Får.

Orter.

a. Uti Oxie Härad.

1. MALMÖ, en Stad, belägen vid Gränsen af Östersjön och Öresund, under 55 Grad. 36 Min. Polhöjd, 63 Mil från Stockholm, samt 2.6 Mil från Köpenhamn, i rät Linea räknadt. Staden är irregulär; han är befäst med Wallar, Gravar, Bastioner och Utanvärk, samt har en Fästning til ytterligare Beskydd. Inom Gravarne håller han i Längd 2000 Alnar, i Bredd 900, och i Vidd 150 Tunnland; men jämte Fästningen håller han i Längd 2750 Alnar, samt med densamma och alla Utanvärken i Vidd 240 Tunnland. Gator och Gränder äro irregulära, de äro 18 à 20 til Antalet: en enda Gata som löper efter Stadens Längd är någorlunda rät, den är 1800 Alnar lång. Torget är stort och regulärt, det utgör en Fyrkant som håller i Vidd 4 Tunnland. Bastionerne äro 10, däraf 5 vetta åt Landssidan och 5 åt Sjösidan.

Staden är Säte för Länets Höfdinge och njuter Stapelfrihet. Här befinnes ock

et

et ryktbart Samfund kalladt Knuts-Gille, som har besynnerlig Inrättning, Ordning och Sedvänjor. Det har blivit inrättadt År 1117 uti Odense til Åminnelse af Danske Konung Knut 4 eller Helige; men sedermera flyttadt til Malmö. Detta Gildes-Lag är högt ansett, och räknar bland sina Ledamöter både Kongliga och Furstliga Personer.

Byggnaden är vacker och består i allmänhet af Korssvärks-Hus, 2 Wåningar höga. Man räknar här vid pass 50 privatе grundmurade Hus til flere Wåningars Högd. Utaf publike Byggnader märkas Landshöfdinge-Huset liggande vid stora Torget, grundmuradt och 2 Wåningar högt, samt Rådhuset beläget vid samma Torg, grundmuradt och 3 Wåningar högt. Vid östra Sidan af bemäldte Torg befinnes en Wattukonst, hvartil friskt Watn ledes genom Rännor under Jorden 0.25 Mils Väg.

Uti Staden, Fästningen inbegripen, finnas 6 Kyrkor, nämligen: Petri, hvilken är stor och väl bygd, prydd med vackert Altare, Predikstol, Orgelvärk och andra Ornamenter, har et ganska högt Torn med Urvärk däruti, som tillika med Kyrkan är täckt med Blyplåtar; Caroli eller Tyska Kyrkan, som ockå är väl bygd och

prydd;

prydd; Hospitals-Kyrkan; Barnhus-Kyrkan; Garnisons-Kyrkan; Slotts-Kyrkan.

Publike Inrättningarne bestå uti 1 Trivial-Skola, 1 Barnhus, 1 Hospital och 1 Spinnhus. Trivial-Skolan är grundmurad, 2 Wåningar hög, försedd med vackert Underhåll, samt den största i Lunds Stift. Vid Barnhuset underhållas på ordinär Stat 106 Barn af bägge Könen, utom et Antal på Extra Stat, hvilka alle utom upfostran även njuta Undervisning.

Malmö är en af de folkrikare Städer i Riket. År 1805 steg Folkmängden til 4932, hvaraf 2299 voro Mankön och 2633 Qvinkön; af förenämde Summa hörde 2547 til Petri Församling, 1557 til Caroli och 828 til Garnisons-Församlingen.

Stadens förnämsta Rörelse består uti Spanmåls-Handel på inrikes Orter med hvarjehanda Säd, såsom Råg, Korn, Malt, Hafra och Bovete, med hvilken Wara Inbyggarne tilbyta sig sina Behover, bestående uti Järn, Timmer, Bräder, Trävirke, Tjära, Tegel, Sill, Tran, Fiskvaror, m. m. samt har i sednare Åren mycket tiltagit i anseende til de uti den kringliggande Landsorten skedde och ännu i Värket varande

Ut-

Utbrytningar och Enskiften, hvarigenom Sädes-Afkomsten ansenligen förökats. Största Spanmåls-Utförseln är af Malt mältadt i Staden. För öfrigt äga Stadens Inbyggare Sill-Salterier och Trankokerier uti Bohusländska Skärgården.

Utrikes Handelen är icke betydelig och har til föremål endäst de nödvändigaste Behöfver, såsom Salt, torra och salta Fiskvaror, Lin, Hampa, samt något Krydd- och Färge-Waror; hvilket härrörer af de inom föga Afstånd från Staden belägna 3 Stapelstäder, hvilka förse det kringliggande Landet och även sjelva Staden med större Delen af utrikes Behover.

Antalet af de Fartyg, som Staden nuförtiden äger, är 34, större och smärre.

I anseende til den starka Inrikes Handelen är ock Landtulls-Upbörden betydelig; den steg År 1805 til 7575 R:dr.

Med Fabriker är Staden väl försedd. Här finnas 1 Klädes- samt 1 Klädes-Tröj- och Strump-Fabrik, hvilka bägge drivas med Styrka; 1 Ylletygs-Fabrik, 1 Färgade Skinns Beredery, 2 Sockerbruk, 3 Tobaks-Fabriker, hvaraf en drives med färdeles Styrka; 1 Tapet- och 1 Spegel-Fabrik; 1 Puder- och Stärkelse-Fabrik; 1 Silkes- Ylle-

och

och Linne- Strump - Fabrik; 1 Kattuns-Tryckeri; 1 Kard-Fabrik; 1 Oljeslageri; 1 Såpsjuderi; 1 Penn-Fabrik.

År 1805 funnos i Staden 11 Präster och Lärare, 28 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 1 Apotek, 55 Handelsmän, samt 135 Mästare med 153 Gesäller och 99 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk, nämligen:

Bagare	7	Nålmakare	1
Bleckslagare	1	Perukmakare	2
Bokbindare	1	Planterare	2
Bryggare	7	Pumpmakare	1
Fiskare	2	Repslagare	1
Färgare	3	Sadelmakare	3
Garvare	5	Skoflickare	4
Glasmästare	2	Skomakare	7
Guldsmeder	6	Skräddare	8
Gördelmakare	3	Slagtare	3
Handskmakare	4	Snickare	3
Hattmakare	2	Sockerbagare	1
Hofslagare	6	Sotare	1
Juvelerare	1	Svarvare	3
Kammakare	1	Sämskmakare	3
Klensmeder	5	Tenngjutare	2
Klockgjutare	1	Timmermän	6
Kopparslagare	3	Tunnbindare	4
Krukmakare	3	Urmakare	2
Murmästare	3	Wagnmakare	2
Målare	2		

Härtil komma 2 Skeppare, 23 Sjömän, 3 Traktörer, 29 Krögare samt 7 Åkare.

Staden har 2 Malmar eller Förstäder, nämligen den östra och södra, som tilsamman utgöra 125 Gårdar, hvilkas Innehavare dels nära sig af Åkerbruk, dels af Jordfrukters och Grönsakers Plantering.

Fästningen är belägen vid västra Ändan af Staden, hvars yttre Graf communicerar med Fästnings-Graven och Wallarne. Det är en regulär Fyrkant, med 4 Bastioner, 1 i hvardera Hörnet. Härtil komma åtskilliga Utanvärk. Fästningen håller inom Gravarne i Vidd 20 Tunnland. Han består af en masiv grundmurad Byggnad, 3 Våningar hög. Uti nedersta Våningen finnas välfda och bombfria Krutkällrar, uti den andra Slottskyrkan och Slotts-Commendantens Hushållning, uti den tredje Krono-Magasiner: 3 Sidor af Borggården äro med grundmurade Byggnader inhägnade, men östra Sidan är til en Del öpen, inom hvars Befästning och Vallar även Artilleri-Gården är belägen.

Redden är öpen och farlig, men en slags Hamn för Jakter är här anlagd, medelst 2 nog långt i Sjön utgående Bålvärk, inom

inom hvilka dock intet fullastadt af dessa Fartyg kan inlöpa. Där innanföre är också en tilräckelig Bassin för Lastbåtar inrättad, så at alla Warors Ut- och Inlastning sker med Säkerhet och Beqvämlighet.

Staden äger 13 Qvarnar, däraf 12 gå med Vädet och 1 med Vatn.

Plantagerne utgöra 54 större och smärre Lyckor, hvaruti planteras Tobak, Rapsat, Wau och Stråkardor, med Pilträn och Häckar vid Gärdesgårdarne.

Stadens Jord utgör 2118 Tunnland, däraf 563 Tunnland äro öpen Åker, härunder bägge Förstädernas Tomter och Hagar icke räknade.

År 1805 underhöllos i Staden 330 Hästar, 40 Oxar, 300 Kor och 70 Får.

2. *Limnhamn*, et Kalk-Bruk uti Hyllie Sokn, vid Havet, 0.5 Mil väster om Malmö.

3. *Månstorp*, et Krono-Säteri och Ryttmästar-Boställe, uti Ingeltofta Sokn, består af 5.5 Mantal. Mangården omgives af höga Wallar och Gravar. Bostället äger tilräckelig Åker och Äng, en vacker Hasselskog tillika med en Planterhage om 50

Tunnlands Vidd, bestående af Bok, Alm och Al, samt nödtorftig Torfjord. Under Gården höra 16.5 Mantal Krono-Arbetshemman, samt 21 Torp.

b. Uti Skjuts Härad.

4. SKANÖR, en Stad, belägen på en Landtudd, 60 Mil från Stockholm och 2.5 Mil från Malmö, uti en sandig och ofruktbar Nägd. Han är icke synnerligen regulär, håller i Längd 900 Alnar, i Bredd 600, och i Vidd 30 Tunnland. Gator och Gränder äro 16 à 18 til Antalet, däraf 4 gå efter Längden af Staden. Gårdarnes Antal är 95. Ingen Byggnad af märkvärdighet finnes i Staden År 1805 var Folkmängden 568, hvaraf 288 voro Mankön och 280 Qvinkön.

Stadens förnämsta Rörelse består uti Åkerbruk, Fiskeri och Sjöfart. Handelen idkas bland annat med Franska Flintor, Bärnsten och Svanpennor, hvilka äro den kringliggande Traktens vissaste Produkter.

Staden äger Nederlags- och Lastage-Plats, men hvarken Hamn eller Redd, så at dess Fartyg endast Sommartiden med Trygghet kunna ankra uti des nära därvid

vid belägna Höle- eller Fote-Vikarne. Landtulls Upbörden stiger årligen til vid pass 50 R:d.

År 1805 funnos här 2 Präster och Lärare, 7 Civile Tjänstemän, 31 Skeppare, 60 Sjömän, samt 8 Mästare med 2 Lärlingar uti 4 särskildta Handtvärk, nämligen:

Skomakare	4	Smed	1
Skräddare	2	Snickare	1

Stadens öpna Jord är ansenlig och stiger til 650 Tunnland, men Åkerbruket är skarpt och sandigt; och af Åkerjorden måste Trefjärdedelar årligen ligga i Träde til Höbärgning. Mulbetet är även svagt på den skarpa Ljungen, bestående af Flygsand.

År 1805 underhöllos i Staden 150 Hästar, 164 Kor, 53 Ungnöt och 373 Får.

5. *Falsterbo*, et Fiskeläge med Namn och Rättighet af Stad, belägen på samma Landtudd som Skanör, 0,3 Mil från nyssnämde Stad och 3 Mil från Malmö. Orten är irregulär och har ingen reel Gata, men et stort Torg planteradt med Pilträn. Han håller i Längd 700 Alnar, i Bredd 400 och i Vidd 8 Tunnland.

År 1805 var Folkmängden 150, däraf 76 Mankön och 74 Qvinkön. Inbyggarne nära sig af Fiske, Plantager och Åkerbruk.

I Orten vistas ingen Präst, Tjänsteman, Handelsman, Fabriksidkare eller Handtvärkare, endast 3 Skeppare, 21 Sjömän, 1 Fyrbåksvaktare, 22 Borgare och 7 Arbetskarlar.

Ortens öpna Jord stiger til 250 Tunnland. År 1805 underhöllos härstädes 43 Hästar, 45 Kor, 10 Ungnöt och 102 Får.

Han är Annex til Skanörs Församling och lyder under dess Rådhus-Rätt.

6. TRÄLLEBORG, en Köping, By och Marknadsplats vid Hafvet, 3 Mil från Malmö, har 148 Gårdar och 5 Väderqvarnar. År 1805 var dess Folkmängd 792 Personer. Inbyggarne nära sig af Handel, Handtvärk, Fiske och Åkerbruk. Omkring År 1775 funnos här 3 Handelsmän och 75 Handtvärkare. Orten håller 10 Krono-Båtsmän. Åkern är sidländt, och Höbolet tarveligt.

7. *Haglösa*, et Krono-Säteri uti Lilla Slågarps Sokn, är Ryttmästar-Boställe.

Det

Det består af 3.5 Mantal, har 6 Torp, men inga underlagde Arbetshemman, utom indelte Häste- och Fördels-Hemman. Åkren är god och tilräckelig, men Höbärgningen är ringa.

8. *Markie*, en Sätesgård i Anderslöfs Sokn, består af 4.5 Mantal. Både Man- och Ladugården äro grundmurade. Åkerjord och Ängsmark äro både tilräckliga och bördiga. Någon Torfjord finnes ock. Under Gården höra 42 Hemman, 28 Torp, samt et Fiskeläge vid Saltsjön kalladt *Gislöf*, med 20 Hus.

c. Uti Wämmenhögs Härad.

9. *Jordberga*, en Sätesgård uti Kälstorps Sokn, innehåller 7.5 Mantal. Mangården består af 3 grundmurade Byggningar. Åkerjorden och Höbärgningen til Gården är ymnig och fruktbar. Under Gården höra 47 Hemman med 60 Hus, 2 Wäderqvarnar, samt 1 Fiskeläge vid Saltsjön kalladt *Bedinge*, med 10 Hus.

10. *Näsbyholm*, en Sätesgård i Gärslöfs Sokn, är belägen på en Holme uti en Sjö nära til fasta Landet, innehåller 5.5 Mantal. Mangården består af 1 Huvudbyggning, 2 Wåningar hög, med 2 Flyglar, samteli-

gen grundmurade. Föga Skog finnes til Gården, men Åkerjorden och Ängsmarken är i anseende til Häfden både god och bördig. Til Gården höra 38 Hemman, 32 Hus, samt 1 Wattu- och 1 Wäderqvarn.

11. *Dybeck*, en Sätesgård i Östra Wämmenhögs Sokn, består af 11.5 Mantal. Så väl Mangården som Ladugården har grundmurade Hus. Mangårds-Byggningen är 2 Waningar hög med et Torn i ena Hörnet, 4 Waningar högt. Gården är omgiven med en djup Graf, uti hvilken finnas Karp och Rudor. Härunder höra 44 Hemman, 72 Torp, 2 Fiskelägen *Abekos* och *Kalthus*, på hvilka Ställen äro 40 Hus, 2 Wattuqvarnar samt 2 Trägårdar med goda Frukträn förfedde. Gården har tilräckelig Skog til Stängsel och Bränsle. Åker och Ängsmark är både tilräckelig och bördig. Vid Utloppet af en Å i Havet finnes en Hamn, kallad *Hörtehamn*. Dybeck är den sydligaste Sätesgård i Swearike.

12. *Torsjö*, en Sätesgård i Solberga Sokn, består af 3.5 Mantal. Både Man- och Ladugård äro bygde af Korsvärke. Utsäde och Höbol är både godt och tilräckeligt. Under Gården höra 30 Hemman, 16 Torp samt 2 Väderqvarnar.

13. Bröd-

13. *Brödda*, en Sätesgård i Slimminge Sokn, består af 2.5 Mantal. Gården ligger på en Backe omgiven med Skog på 3 Sidor, samt så väl til Man- som Ladugård bygd af Korsvärke. Åkren til Gården är väl skarp, dock tilräckelig, men Höbolet ymnigt. Til Gården höra 5 Fiskedammar, 24 Hemman och 47 Torp. Tilräckelig Skog och Torfmåssar finnas så väl på Gården som underliggande Hemmans Ägor, samt 1 Wattuqvarn.

14. *Swanholm*, en Sätesgård i Skurups Sokn, består af 7.1 Mantal. Gården ligger på en liten Holme i en Sjö: Mangården är trång och inbygd af grundmurade Wåningshus på alla Sidor. Huvudbyggningen är 4 Wåningar hög, de öfrige 2 Wåningar höga. På fasta Landet ligger Stall- och Ladugården. Til Gården hörer en vacker Trägård försedd med goda Frukträn. Gården har mycken Åker, ymnig Höbärgning, tilräckelig Skog af Ek, Bok och annan Löfskog, samt godt Fiske i Sjön. Härunder lyda 42 Hemman, 26 Torp, 1 Mjölqvarn samt 3 Fiskarehus. Sådant var Tilståndet til År 1785, då på detta Gods et förändradt Åkerbruks-Sätt begynte införas med mycken Fördel, så at Folkmäng-

den därstädes är nuförtiden nästan dubbel emot hvad den var för 20 År sedan.

Inrättningen är sådan at hvarje underliggande Gård har sin afskilda Ägodel., och dess Hus äro belägne midt uti Gårdens Ägor. Denna nyttiga Hushålls-Method har blivit efterföljd på det näst belägna Godset Brödda.

15. *Börringe*, en Sätesgård i Gustafs-Kyrke Sokn, består af 7 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning, 2 Våningar hög, med 2 Flygelbyggningar. Gården äger en vacker Belägenhet vid en Sjö, ansenlig Trägård, godt Fiske, nödtorftig Skog och godt Mulbete. Härunder lyda 19.5 Arbetshemman med 92 Torp. Åkerjorden är icke mycken eller bördig, men Höbolet tilräckeligt.

16. *Lindholm*, en Sätesgård i Swedala Sokn, består af 6 Mantal. Gården är så väl til Man- som Ladugård dels grundmurad, dels med Korsvärke kringbygd på alla 4 Sidorna. Han har bördig och tilräckelig Åker med ymnig Höbärgning, samt tilräckelig Skog af Ek och Bok. Under Gården höra 28.5 Arbetshemman, 21 Torp, samt 8 Rå och Rörs Hus.

17. *Smö-*

17. *Smöje*, et Fiskeläge uti Östre Torps Sokn, har 12 Hus. Detta är den sydligaste Orten i Riket, liggande under 55 Grad. 20 Min. Polhöjd.

2. YSTADS Fögderi.

Detta Distrikt omgives af Malmö, Lunds, Ringsjö och Cimbrishamns Fögderien, samt Havet. Det innefattar 2 Härader, *Herrestads* och *Ljunits*, samt är det minsta Fögderi i Skåne; dess Storlek är ej mer än 2.8 Qvadrat Mil. Marken är i allmänhet tämeligen fruktbar, samt bär Säd över Landets Behof. Åkerjorden utgör 21300 Tunnland. Landet är ganska väl bebodt. År 1805 steg Folkmängden til 11659, hvilket gör 4164 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Samma År funnos här 130 Bönder på egne Hemman, 432 Bönder på andras Hemman, samt 249 Torpare. Då underhöllos i Fögderiet 4620 Hästar, 2400 Oxar, 1960 Kor, 1820 Ungnöt och 6750 Får.

Orter.

a. Uti Herresta Härad.

1. YSTAD, en Stad belägen vid Havet och en liten Å eller Bäck som flyter

här-

härigenom, 60.7 Mil från Stockholm och 5.7 Mil från Malmö; är irregulär med trånga och krokiga Gator och Gränder, hvilka til Antalet äro 18 à 20. Han håller i Längd 1800 Alnar, i Bredd 900 och i Vidd 75 Tunnland. Här äro 2 Torg, bägge irregulära.

År 1766 funnos här 395 Gårdar med 111 Trägårdar och obebygda Tomter. Huſen äro mäſtadelen bygde af Korsvärke, utom 3 ſom äro grundmurade. Kyrkor äro i Staden 2, nämligen Maria eller Stadskyrkan, ſamt Petri eller Hoſpitals-Kyrkan. Publike Hus finnas 3, Rådhuſet, Trivial-Skolan och Hoſpitalet, alla 3 grundmurade.

År 1805 ſteg Folkmängden til 2648, hvaraf 1207 voro Mankön och 1441 Qvinkön. Utaf förenämde Summa hörde 2053 Perſoner til Stads-Förſamlingen och 595 til Petri Förſamling.

Inbyggarne nära ſig af Handel, Fabriks-Rörelſe, Handtvärk, Fiſkeri och Jordbruk.

Inrikes Handelen är den vigtigaſte. Den betydligaſte Waran ſom afgår til inrikes Orter, är Säd, och de Waror ſom från deſſa Orter ankomma, beſtå förnämligaſt

gaſt uti Timmer, Bräder, Järn, Sill och Tran. Utrikes Handelen är obetydelig, den idkas af 6 Handelsmän. Torr Fiſk, Salt, Hampa, Lin och några nödvändiga Kryddvaror hitkomma i ringa Mängd, emedan de kringboende Landtmännen finna ſin Räkning vid at förſkaffa ſig ſådana Varor från näſtgränſande Städer. Exporten til utrikes Orter är obetydelig, emedan inga Järnbruk eller anſenliga Skogar finnas i Nägden häromkring. De förnämſta Export-Varorne äro Säd, Boſkap, Victualier, Potaſka och Alun.

År 1805 ägde Staden 18 Handels-Fartyg, nämligen 2 Briggar, 1 Luggert, 7 ſmå Galeaſer och 8 Jakter Samma År ſteg Landtulls-Upbörden til 2708 R:dr.

Af Fabriks-Anſtalter finnas 1 Tobaks-Fabrik, 1 Kard-Fabrik, 1 Såpſjuderi med tämeligen betydelig Tilvärkning, 1 Skepps-varf, ſamt 6 Pennberederier.

Qvarnar äger Staden 9, däraf 6 gå med Väder, 1 med Vatn, 2 drivas med Häſtar.

Plantagerne beſtå uti Tobak och Mulbärsträn.

Fi-

Fiske har Staden af tämeligen god Beskaffenhet, bestående uti Torsk, Sill, Lax, Ål, Tobis och Flundror.

Hamn har Staden icke, utan för några små Fartyg allenast, som kunna ligga vid Bryggan, hvilken är utbygd 335 Alnar i Hafssjön; men större Fartyg måste ankra på öpna Redden.

År 1805 funnos i Staden 10 Präster och Lärare, 11 civile Tjänstemän, 1 Apotek, 20 Handelsmän med 22 Bodsvänner, samt 118 Värkstäder med 82 Gesäller och 73 Lärlingar uti 35 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bågare	7	Kopparslagare	4
Bokbindare	2	Krukmakare	6
Bryggare	9	Murmästare	4
Fiskare	8	Målare	2
Färgare	2	Nålmakare	1
Garvare	4	Perukmakare	2
Glasmästare	1	Repslagare	2
Guldsmeder	5	Sadelmakare	3
Gördelmakare	2	Skomakare	11
Handskmakare	4	Skräddare	8
Hattmakare	4	Slagtare	4
Hofslagare	5	Sotare	1
Kammakare	1	Svarvare	2
Knappmakare	1	Sämskmakare	7

Tenn-

Tenngjutare	1	Wagnmakare	1
Trägårdsmästare	1	Åkare	9
Timmermän	3	Härtil komma	
Tunnbindare	5	Krögare	7
Urmakare	2		

Stadens Åkerjord utgör 384 Tunnland, hvaraf 150 nyttjas til Höbärgning; men Mulbetes-Marken är ganska vidlyftig, och består til en stor Del af Sand och magra Sandfält. Meranämde År 1805 underhöllos i Staden 180 Hästar, 6 Oxar, 133 Kor och 10 Ungnöt.

2. *Herresta*, en Sätesgård i Herresta Soken består af 7.8 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög. Trägården är både stor och vacker, prydd med Häckar, Alléer, Lusthus och Springe-Vatn. Åkerjorden är tilräckelig och Höbolet ansenligt, men knapt Mulbete. Til Gården höra 32 Hemman, 28 Torp, 9 Fiskarehus och 1 Tegelbruk. Här är ock en skön Tårfmåsse.

3. *Krageholm*, en Sätesgård belägen i Söfvesta Sokn, vid en Sjö, 1 Mil från Ystad, består af 9.7 Mantal. Mangården har en stor grundmurad Huvudbyggning, 3 Wåningar hög, med 2 Flygel-Byggningar, uti den ena af hvilka är inredd en

pryd-

prydlig Kyrka. Vid Gården befinnes en stor och vacker Lust-Trägård, skiljd från Mangården medelst en djup Graf. Köks- och Frukt-Trägården ligga en på hvardera Sidan om den förra. Så väl Mangården som Ladugården äro med en djup Graf omgifne på alla Sidor, hvartil beständigt flyter Vatn utur Krageholms Sjön. Ladugården består af 2 grundmurade ansenlige Byggningar, til Stall och Fähus indelte, men den tredje eller Ladulängan är af Korsvärke. Alle Gårdens Ägor äro med dubbla Stengårdar hägnade. Sädesjorden är både ansenlig och god, samt Höbärgningen så ansenlig, at et Stuteri, Holländeri och Oxestallning kunna underhållas. Beteshagarne liggande vid Sjön äro stora och ganska goda. Tilräckeligt Fiske finnas uti 2 Sjöar och åtskilliga Dammar, bestående af Karp, Rudor, Gäddor, Aborrar, Braxen och Ål. Tilräckelig Skog finnes ock. Vid Gården befinnes et Hospital bestående af et grundmuradt Hus, samt en Skola för Soknens Barn. Til Gården höra 28 Hemman, 66 Torp, samt 2 Qvarnar.

4. *Baldringe*, en Sätesgård uti Baldringe Sokn, består af 4 Mantal. Mangård och Ladugård äro bygde af Korsvärke. Åkerjorden och Höbolet äro tilräckelige, samt

samt med Stengårdar hägnade. Skogen bestående af Ek, Bok och annan Löfskog är ansenlig. Til Gården höra 17.5 Hemman, 14 Torp och 1 Mjölqvarn.

5. *Höjesta*, en Sätesgård, i Höjesta Sokn, består af 5.2 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög. Ladugården har 3 stora Gråstens-Byggningar. Åkerjorden är tilräckelig, även som Tårfjorden, men Skogen är knapp. Til Gården höra 25 Hemman och 20 Torp. Vid Gården hålles et ansenligt Schäferi och Oxestallning.

6. *Bjersjöholm*, en Sätesgård i Bjeresjö Sokn, består af 4 Mantal. Mangården är kringbygd på alla 4 Sidor med grundmurade Stenhus. Den ena Sidan är 3 Wåningar hög, men de öfrige Sidorna 2 Wåningar höga. Därvid äro 2 väl inrättade Trägårdar, försedde med goda Fruktträn. Utsädet och Höbärgningen äro ansenlige. Tilräckelig Skog och Tårfjord äro til finnande. Ägorne äro med dubbla Stengärdar hägnade. Til Gården höra 22 Hemman, 40 Torp, samt Fiske, så väl uti en Sjö och några Dammar, som uti Saltsjön vid et Fiskeläge Klintholmen benämdt.

7. *Gundralöf*, en Sätesgård i förenämde Sokn, består af 2.4 Mantal. Mangården består af Korsvärks-Byggningar. Trägården är ansenligt stor, försedd med goda Fruktträn. Utsädet och Höbolet äro tilräckelige, med dubbla Stengårdar hägnade. Gården har allenast ung tilväxande Skog, men tilräckelig Tårfjord. Under Gården lyda 26 Hemman, 27 Torp och 2 Mjölqvarnar.

8. *Esperöd*, en Sätesgård i Tranås Sokn, består af 1.2 Mantal. Mangården består af 2 Korsvärks-Byggningar, 2 Wåningar höga. Åkerjorden är liten och skarp, men Höbolet bättre. Skogen är tilräckelig. Under Gården lyda i detta Län, 4 Frälsehemman och 22 Torp.

b. Uti Ljunits Härad.

9. *Rysgård*, en Sätesgård i Willie Sokn, är vackert belägen, på 3 Sidor omgiven af Skog, och å den fjärde havande en öpen Utsigt til Saltsjön och fruktbara Slättmarker, består af 1.4 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög, tilräckeligt stor och väl indelt. Trägården är stor och prydlig. Åkerjorden och Ängsmarken äro tilräckelige och fruktbärande. Mulbetet är godt och Sko-

Skogen tilräckelig. Under Gården lyda 17 Hemman, 30 Torp och 2 Mjölqvarnar. Tilräckeligt Fiske är uti en liten Sjö och 14 Dammar.

10. *Marswinsholm*, en Sätesgård i Balkåkra Sokn, innehåller 10.5 Mantal. Mangården bestående af en Huvudbyggning, är bygd på Pålar uti en liten Sjö, grundmurad, samt 4 Våningar hög, med 2 särskildte Takresningar, i hvars 2 Hörn finnas fyrkantiga Torn, 5 Våningar höga, försedda med Styckegluggar. Ladugården belägen på Fasta Landet, består af 3 Byggningar, hvaraf 2 äro grundmurade. Åkerjorden och Ängsmarken äro ansenlige, fastän Jordmånen uti Åkern icke är särdeles bördig. Gården äger tilräckelig Bok- och Eke-Skog med Tårfjord, godt Mulbete, Fiske uti 2 Sjöar och 17 Dammar, samt 2 Trägårdar försedde med många Fruktträn. Under Gården lyda 28 Hemman, 29 Torp och 7 Fiskare-Hus som idka Saltsjö-Fiske.

11. *Snåresta*, en Sätesgård i Snåresta Sokn, innehåller 4.2 Mantal. Mangården består af 1 Korsvärks-Byggning. Gården har tilräckeligt Utsäde och Höbärgning samt godt Mulbete. Härunder lyda 13 Hemman, 27 Torp och 8 Fiskarehus.

12. *Hunnesta*, en Sätesgård i Skårby Sokn, innehåller 2.1. Mantal. Mangården består af 1 Korsvärks-Byggning. Åker och Äng äro någorlunda goda och tilräckeliga. Gården äger nödtorftig Skog, Tårfmåssar til Husbehof, samt något Fiske. Härunder lyda 16 Hemman och 26 Torp.

3. RINGSJÖ Fögderi.

Detta Distrikt har sit Namn af den härstädes belägna ansenliga Ringsjön. Det omgives af Ystads, Lunds och Öresunds Fögderien samt Kristianstads Län. Det innefattar 2 Härader, *Färs* och *Frosta*, samt är det största Fögderiet i Länet. Storleken är 10 Qvadrat Mil. Marken härstädes är högländtare och Jordmånen i allmänhet magrare än uti de bägge föregående Distrikten; dock finnas här många fruktbärande Nägder. Åarne *Rödån* och *Käflinge* Å hava här deras Uprinnelse. *Ringsjön* och *Wombsjön* som äro bland Skånes största Sjöar befinnas ock här. Åkerjorden stiger til 25400 Tunnland, det är vid pass en Niondedel af Landets Vidd. År 1805 var Folkmängden 26936; som gör 2694 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Samma År underhöllos i Fögderiet 8950 Hästar,

3830

3830 Oxar, 7650 Kor, 6470 Ungnöt och 13620 Får.

Orter.

a. Uti Färs Härad.

1. *Wanſta-Torp*, en Sätesgård uti Wanſtad Sokn, beſtår af 1 Mantal. Gården har tilräckeligt Utſäde och mycken Höbärgning, Bok, Ek och annan Löfſkog til Nödtorft och Tårfjord til Husbehof. Under Gården lyda 4.5 Frälſehemman, 2 Ruſthåll och 15 Torp.

2. *Ekeröd*, en Sätesgård i Röddinge Sokn, hvilken Gård jämte et annat därmed förenadt Säteri, beſtår af 1.5 Mantal. Åkerjorden och Ängsmarken är genom anſenlige Upodlingar bragte til ymnig Afkaſtning. Til Godſet höra 6.5 Mantal Frälſehemman och 12 Torp.

3. *Söfdeborg*, en Sätesgård i Söfde Sokn, beſtår af 8.5 Mantal. Gården är bygd på en Holme i en Sjö, beſtår af 3 grundmurade Byggningar, 2 Våningar höga, med et rundt Torn. Utſigten af Sjö, Skog och Åkrar gör Orten behaglig. Här befinnes en ſtor Trägård förſedd med ſköna Fruktträn, en anſenlig Humlegård, et Tegelbruk, hvareſt Tegel brännes med

Tårf, famt 4 Wattuqvarnar. Gården äger anfenligt Utfäde och Höbol, god Skog af Ek, Bok och andra Löfträn, famt Tårf-fkörd; fkönt Fifke i 4 Sjöar. Under Gården lyda 50 Mantal Frälfehemman och 57 Torp.

4. *Snogeholm*, en Sätesgård i famma Sókn, ligger ganfka väl belägen och omgiven af en liten Sjö på 3 Sidor, innehåller 1.2 Mantal. Mangården beftår af 3 Korsvärks-Byggningar. Gården har fkarp och fandig Åkerjord, fidländ och måsfig Ängsmark ej färdeles bördig, Fifke til Husbehof, en liten vacker Bokfkog famt et Tegelbruk. Härunder lyda 6 Mantal Frälfehemman, 20 Torp famt 1 Mjölqvarn.

5. *Lövefta*, en Kongsgård, och Överfte-Löjtnants-Boftälle i Lövefta Sokn, innehåller 4.7 Mantal. Mangården beftår af 3 Korsvärks-Byggningar. Utfädet är tilräckeligt. Härunder lyda 24.4 Mantal Arbetshemman, 24 Torp och 1 Wattuqvarn.

6. *Övéd*, en Sätesgård i Soknen af famma Namn, innehåller 4 Mantal. Mangården beftår af en Huvudbyggning med 4 Flyglar famteligen grundmurade. Ladugården beftår af 4 grundmurade anfenlige

Bygg-

Byggningar. Trägården är prydligt anlagd, samt försedd med åtskilliga utländska Frukt trän. Gården äger mycken Utsädes-Jord och ansenlig Höbärgning, samt Skog af Ek, Bok- och annan Löfskog til Nödtorft. Därunder lyda 14 Mantal Frälsehemman, 17 Torp, 2 Wattuqvarnar och 1 Sågqvarn.

7. *Swansjö*, en Sätesgård i samma Sokn, vid Wombsjön, består af 1.6 Mantal. Utsädet och Höbärgningen äro ansenlige. Under Gården lyda 16 Mantal Frälsehemman, 20 Torp, samt Fiske i Wombsjön. På Wombs Bymark och underliggande Arbetshemmans Ägor, som bestå af Flygsand är inrättad en Furu-Plantering om 70 til 80 Tunnlands Vidd.

8. *Tullesbo*, en Sätesgård i Skartofta Sokn, består af 1.7 Mantal. Åkerjorden och Höbolet äro tilräckelige. Til Gården hörå 8 Mantal Frälse- och Skattehemman, samt 15 Torp.

9. *Åsumb*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 1.5 Mantal. Gården är belägen på en Slättmark vid en Å, har ansenlig Åker och Äng, tilräckelig Skog af Ek och Bok, jämte någon Tårfskörd, samt 3 Wattuqvarnar. Därunder lyda 24 Mantal Frälsehemman, samt 10 Torp

10. *Wålsjö*, et berustadt Säteri, uti Soknen af samma Namn, innehåller 3.5 Mantal. Mangården består af en grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög med 2 Flyglar af Korsvärk. Gården äger tilräckeligt Utsäde, mycken Höbärgning, samt Skog til Husbehof. Därunder lyda 7 hela Rusthåll, hvarföre Gården rustar, 20 Torp, 1 Mjöl- och 1 Sågqvarn.

11. *Wåstersta*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 2.1 Mantal. Åkerjorden är mycken, god och fruktbärande, samt hägnad med dubbla Stengårdar. Skogen af Ek, Bok och Al är ansenlig; dessutom höra härtil 2 Tårfmåssar af god Art. Under Gården lyda 30 Mantal Frälsehemman, 16 Torp samt 1 Wattuqvarn.

b. Uti Frosta Härad.

12. *Osbyholm*, en Sätesgård, belägen i Hörby Sokn, består af 3 Mantal. Gården är omgiven med Gravar på alla Sidor. Huvudbyggningen är grundmurad; 2 Wåningar hög med 2 Flygelbyggningar. Åkerjorden och Höbolet äro fruktbare och tilräckelige. Tilräckelig Skog af Ek, Bok och Al med några Tårfmåssar, 1 Sågqvarn och 1 Mjölqvarn. Gården är väl belägen vid

vid stora Landsvägen och har Utsigt til Sjö, Skog och fruktbara Slätter. Härunder höra 18 Mantal Frälsehemman och 18 Torp.

13. *Söderto*, en Sätesgård i Lyby Sokn, består af 1.5 Mantal. Gården äger nödtorftigt Utsäde och Höbol, tilräckelig Skog af Ek, Bok och Al, samt 1 Tegelbruk. Härunder höra 2.2 Mantal Frälsehemman, 9 Torp, samt några Rusthållsdelar.

14. *Åkersberg*, en Sätesgård belägen i Hör Sokn vid en liten Sjö, består af 1 Mantal. Mangårdens Huvudbyggning är grundmurad, 2 Wåningar hög med 2 Flygelbyggningar. Åkerjorden är skarp och mager, men Ängsmarken tilräckelig. Nödtorftig Skog, 2 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn, samt, Qvarnstens-Hygge. Under Gården lyda 9 Mantal Frälse- och Krono-Hemman samt 11 Torp.

15. *Holma*, en Sätesgård belägen i samma Sokn, innehåller 1.2 Mantal. Gården äger skarp och mager Åkerjord, nödtorftigt Höbol, tilräckelig Skog, samt 2 Mjölqvarnar. Härunder höra 8.5 Mantal Frälsehemman och 9 Torp.

16. *Ågerup*, en Sätesgård i Norra Rörums Sokn, består af 1 Mantal. Gården äger godt Utsäde och Höbol, föga Skog men tilräckelig Tårfjord. Härunder lyda 9.5 Mantal Frälsehemman, 16 Torp, 2 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn. På Godsets Ägor finnes Järnmalm, hvars Malmtäckt i förra tider blivit nyttjad.

17. *Bosjö Kloster*, en Sätesgård uti Soknen af samma Namn, består af 4 Mantal. Gården är ganska angenämt belägen på en Halfö, som på 3 Sidor omgives af Ringsjön, samt äger en behagelig Utsigt til Sjö, Skog, Åkrar och Ängar, tilräckeligt Utsäde, ansenlig Höbärgning, tilräckelig Skog och Tårfjord, godt Fiske, 2 Mjölqvarnar, samt 1 Qvarnstens Brått. Mangården består af en grundmurad Huvndbyggning, 2 Wåningar hög. Under Gården lyda 14 Mantal Frälsehemman och 46 Torp.

18. *Fulltofta*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, innehåller 3 Mantal. Mangården består af 3 Korsvärks-Byggningar. Gården äger tilräckeligt Utsäde och Höbärgning, Eke- och Bokskog, samt godt Fiske i Ringsjön. Därunder höra 40 Mantal Frälsehemman, samt 32 Torp.

19. *Pugerup*, en Sätesgård i Gudmuntorps Sokn, består af 2 Mantal. Gården äger

äger anſenligt Utſäde och Höbol, vacker Bok- Eke- och annan Löfſkog, ſamt tilräckelig Tårfſkörd. Därunder lyda 12.3 Mantal Frälſehemman och 20 Torp.

20. *Widekup*, en Sätesgård, belägen i Gårſtånga Sokn på en Slättbygd vid Käflinge Å, innehåller 6.5 Mantal. Mangården beſtår af en grundmurad Huvudbyggning, 2 Våningar hög, ſamt 2 Flygel-Byggningar, altſammans inneſlutit inom en bred Graf. Trägården ſom håller i Vidd 5 Tunnland är prydligt anlagd, ſamt förſedd med ſköna Frukttr äп och en Wattukonſt ſom kaſtar Watnet 9 à 10 Alnar i Högden. Uti Gravarne omkring Mangården är et ſkönt Fiſke af Karp och Rudor. Til Gården är anſenligt Utſäde och Höbärgning. Skogen beſtår uti en Djurhage, omgiven med en Stenmur om 6 Alnars Högd, hvaruti viſtas en Myckenhet ſå väl Högdjur ſom ſmärre Djur. Til Gården höra 37.5 Mantal Frälſehemman, 31 Torp, ſamt 2 Wäderqvarnar. På Godſets Ägor är et Hospital för et Antal nödlidande, hvilka här njuta Husrum, Föda och Kläder.

21. *Brunneslöf*, en Sätesgård i Borlunda Sokn, innehåller 1.5 Mantal. Mangården beſtår af 4 Korsvärks-Byggningar. Utſädet och Höbärgningen äro anſenliga.

Til-

Tilräckelig Skog och Tårfmåffar. Under Gården lyda 9 Mantal Frälsehemman, 1 Skatte-Rusthåll, 0.4 Mantal Augments-Hemman och 12 Torp.

22. *Skarhult*, en Sätesgård i Soknen af famma Namn, innehåller 8 Mantal. Mangården består af 3 grundmurade Byggningar, 3 Wåningar höga, utom Walven och ansenlige Kälrar. Den är omgiven med en massiv Ringmur, 5 Alnar hög, försedd med Styckegluggar. Trägårdar äro 2, bägge väl inrättade. Ladugården består af 3 grundmurade stora Byggningar. Gården har ansenligt Utsäde och Höbärgning, samt tilräckelig Skog af Ek, Bok och andra Löfträn. Därunder höra 51 Mantal Frälsehemman, 40 Torp, samt 1 Tullqvarn.

23. *Löparöd*, en Sätesgård i Hammarlunda Sokn, innehåller 4.5 Mantal. Mangården, som är omgiven med en bred Graf, består af en grundmurad Byggning, 2 Wåningar hög, midt på hvilken befinnes et Torn. Dess Läge är ganska behageligt medelst Ombyte af Skog, Sjö och Slättmarker. Trägården är stor och väl anlagd. Ladugården består af 3 stora murade Byggningar. Härtil höra 2 stora Humlegårdar. Gården äger ansenligt Utsäde och Höbol, ansenliga Skogar af Ek,

Bok

Bok och andra Löfträn, samt stora Tårfmåssar. Under Gården höra 28 Mantal Frälsehemman, 10 Torp, godt Fiske, 1 Mjölqvarn, 1 Sågqvarn och 1 Kalkugn.

24. *Hjularöd*, en Sätesgård i Harlösa Sokn, innehåller 2.5 Mantal. Mangården består af en Korsvärks-Byggning, 2 Wåningar hög. Gården äger tilräckeligt Utsäde, mycken Höbärgning samt tilräckelig Löfskog. Därunder lyda 9 Mantal Frälsehemman, 1.5 Mantal Rusthåll, 2 Augments-Hemman, 20 Torp, 1 Mjölqvarn och 1 Sågqvarn.

25. *Harlösa*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 1 Mantal. Gården brukas såsom Ladugård under Hjularöd, har tilräckeligt Utsäde och ymnig Höbärgning. Därunder lyda 7 Mantal Frälsehemman och 16 Torp.

4. LUNDS Fögderi.

Detta Distrikt omgives af Öresunds, Ringsjö och Malmö Fögderien samt Havet. Det innefattar 3 Härader *Törne, Bara* och *Harjagers*. Det håller i Vidd 7.8 Qvadrat Mil. Marken är överalt jämn samt ganska bördig på Säd och hvarjehanda slags Frukt, hvarför ock den förenämde Waran

kan

kan i Myckenhet aflåtas. Åkerjorden utgör 72300 Tunnland, det är mer än Tredjedelen af Landets Vidd. Landet år väl bebodt. År 1805 var Folkmängden 33613, det gör 4300 Perfoner på hvarje Qvadrat Mil. Samma År funnos här 1002 Bönder på egne Hemman, 1050 Bönder på andras Hemman, famt 1228 Torpare. Då underhöllos här ock 11940 Häftar, 6045 Oxar, 7056 Kor, 6890 Ungnöt och 17226 Får.

Orter.

a. Uti Torne Härad.

1. LUND, en Stad belägen 1 Mil från Havet, 60 från Stockholm och 1.5 Mil från Malmö. Staden är til fkapnaden Oval, håller i Längd 2350 Alnar, i ftörfta Bredd 1600, och i Vidd 170 Tunnland. Gator och Gränder äro irregulära och krångliga; de äro 40 til Antalet; den ftörfta och rätafte af dem är Södergatan, hvilken går efter Längden af Staden och är 1250 Alnar lång. Torgen äro 3, famteligen irregulära.

Staden är Säte för en Bifkop, et Univerfitet och en Catedral-Skola.

Han

Han är i allmänhet tämmeligen väl bygd, så väl med publika som privata Hus, samt har 3 Kyrkor.

Af Byggnader märkas: Domkyrkan, hvilken är kostbar samt en af de största i Riket. Hon är upförd af huggen Sten och betäckt med Bly- och Kopparplåtar, samt försedd med 2 Torn med Urvärk uti. Hon är prydd med en prägtig Altartafla, och Predikstol af Alabaster och svart Marmor, samt försedd med et stort Orgvärk och andra Kyrkoprydnader. Hon är anlagd År 1012. Kyrkobyggnaden är i Form af et latinskt Kors, och i östra Ändan försedd med en Rundel af vacker Architectur. Bakom Altaret äro 3 uphöjda Chor, af hvilka det medlersta som bibehållit sina Katolska Prydnader af Hög-Altare, Erke-biskops-Thron och Domherrarnes Säten, nuförtiden nyttjas til Academiska Festiviteter. Under förenämde Chor är et Walft Rum, hvarest fordom Gudstjänst blivit förrättad; däruti befinnes en Brunn med skönt Vatn. Domkyrkan är ganska rik, ty hon äger 143 Mantal Frälsehemman. Hospitals-Kyrkan, belägen i södra Ändan af Staden. Den så kallade Kloster-Kyrkan, liggande uti Västra Ändan af Staden, är Landskyrka för Wärpinge By i Flakerups

Sokn;

Sokn. Biskops Huset. Academie Huset, hvilket är beläget i norra Delen af Staden, består af en stor, vacker och grundmurad Byggning, 3 Våningar hög, som innefattar 2 Lärosalar, har et ansenligt Bibliotek, en kostbar Naturalie-Samling, et Konst-Cabinet, en vacker Anatomie-Sal, et Observatorium, ävenväl Stall och Beridare-Hus, samt et Boktryckeri och et Apotek: I norr om Academie-Huset ligger Botaniska Trägården, som är ganska väl anlagd och indelt, jämte et grundmuradt vackert Hus, inrättadt til Orangerie: i söder om Academie-Huset är en Förgård planterad med Trän mellan Alléer. Altsammans är omgivet med en hög Mur, försedd med 3 Järnportar i Gallervärk. Vid detta Universitet äro 15 Ordinarie Professorer Lärare. Katedral-Skolan, belägen vid Domkyrkan är et Korsvärks-Hus om 2 Våningar.

År 1805 var Stadens Folkmängd 3224, hvaraf 1514 voro Mankön och 1710 Qvinkön.

Stadens Inbyggare hava sin mästa Näring af den härvarande Läro-Staten och Studerande Ungdomen, för öfrigt af någon Handel, Handtvärk och Jordbruk.

Af

Af Fabriks - Anstalter var År 1791 i gång et Tobaksspinneri, om sådant ännu är qvar känner jag icke.

Beträffande Handelen, så inkommer från Landsbygden Säd, Timmer, Bräder, någon Wäfnad, Wed och Tårf, samt Färskt Kött. Til Landet utföres en ringa Del Kryddvaror, Tårrfisk och Salt. År 1805 steg Tull-Upbörden til 1313 R:dr.

År 1805 funnos i Staden 41 Präster och Lärare, 32 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 8 Handelsmän samt 128 Värkstäder med 130 Gesäller och 114 Lärlingar uti 40 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	8	Klensmeder	2
Bokbindare	2	Kopparslagare	3
Bryggare	9	Krukmakare	3
Färgare	3	Linnevävare	2
Garvare	8	Murmästare	5
Glasmästare	2	Målare	2
Gravör	1	Mässingsslagare	1
Guldsmeder	4	Nålmakare	1
Gördelmakare	3	Perukmakare	2
Hagelstöpare	1	Repslagare	1
Handskmakare	5	Sadelmakare	2
Hattmakare	3	Skoflickare	10
Hofslagare	3	Skomakare	11
Kammakare	1	Skräddare	8

O o o Slag-

Slagtare	1	Trägårdsmästare	1
Snickare	7	Traktörer	2
Sockerbagare	1	Tunnbindare	3
Sporrmakare	1	Urmakare	3
Svarvare	3	Härtil komma	
Stolmakare	1	Åkare	13
Tenngjutare	1	Krögare	3
Timmermän	4		

Qvarnar äger Staden 4, som drivas med Väder. Jämväl et Tegelbruk.

Plantagerne bestå uti Tobak, Kummin, Rapsat, Stråkardor och Mulbärsträn. Bland Plantagerne utmärker sig förnämligast Academiska Plantagen eller den så kallade Paradis-Lyckan, hvarest förekomma vackra Planteringar af åtskilliga Färgegräs, Medicinal- och andra Hushålls-Växter, samt af Mulbärs-Trän til ansenlig Mängd.

Åker, Äng och Mulbetes-Mark äger Staden til ansenlig Vidd och Godhet, hvaraf jämväl Borgerskapet til större Delen sig närä. Den öpna Jorden utgör 930 Tunnland.

År 1805 underhöllos i Staden 200 Hästar, 60 Oxar, 400 Kor, 10 Ungnöt och 50 Får.

2. *Käflinge Mölla*, en Wattuqvarn vid Käflinge Å; hvarvid tillika befinnes 1 Helgryns-Qvarn, 1 Oljeqvarn, samt en Walmars och Klädes Stamp; ligger 1 Mil från Lund.

3. *Flyinge*, en Kongsgård i Sandby Sokn, består af 6.1 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbygning med 2 Flyglar. Gården har anseuligt Utsäde, och mycken Höbärgning; men Åkerjorden ligger så sidländt, at den i våta År giver ringa Åring, men är däremot i torra År mycket bördig. Härunder lyda 16 Mantal Kronohemman, som vid Gården göra Arbete, samt 19 Torp.

4. *Arendala*, et Kronohemman, indelt til Lands-Camererare-Boställe, märkes, emedan det är en af de Landtgårdar, som har anseoligt Utsäde, nämligen 200 Tunnor uti god Jordmån, bördig Ängsmark til 300 Lass, samt ganska godt Mulbete. Mangårds-Byggningen är grundmurad, samt har 2 Flygelbyggningar.

5. *Swenstorp*, en Sätesgård i Odarslöf Sokn, består af 6.8 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning, 2 Våningar hög med 2 Flygelbyggningar, och därvid et åttkantigt Torn. Trägården

är ganska stor, väl indelt samt med sköna Frukttrån försedd. Gården äger ansenligt Utsäde, och tilräckelig Höbärgning Därunder höra 31.4 Mantal Frälsehemman, 30 Torp, samt 1 Wäderqvarn. Vid 2 underliggande Hemman är god Furuskog, 2 Sågqvarnar och 1 Mjölqvarn.

6. *Borreby*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, innehåller 4.7 Mantal. Mangården består af 2 grundmurade Byggningar sammanbygde, 2 Wåningar höga, med et fyrkantigt Torn, 3 Wåningar högt. Gården har tilräckeligt Utsäde och Höbärgning. Därunder höra 32 Mantal Frälsehemman, 38 Torp och 1 Wäderqvarn.

7. *Dalby*, en Kongl. Stallgård i Soknen af samma Namn. Mangården består af en grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög. Fordom har här varit et Kloster, hvaraf Kyrkan, som är stor och ansenlig ännu är i behåll. Gården äger ansenligt Utsäde och Höbärgning, samt tilräckelig Skog. Därunder höra 16.5 Mantal Krono- Arbetshemman, samt 9 Torp.

8. *Södra Uglarp*, en Sätesgård i Bonderup Sokn, består af 1.8 Mantal. Gården har liten Utsädes-Jord, men tilräckelig Höbärgning. Därunder lyda 14 Torp. På

Ägor-

Ägorne ligger en ganska hög Kulle kallad *Remmele-Klint*, hvaraf Sjöfarande taga Rättelse.

9. *Habo*, en Sätesgård i Önnarp Sokn, består af 2 Mantal. Gården äger ymnigt Utsäde och Höbärgning.

10. *Helenä Kyrka*, en Sätesgård i Lunna Sokn, består af 3.5 Mantal; är anslagen til Biskopsstolen i Lund. Gården äger ansenligt Utsäde och god Höbärgning.

11. *Stora Bjellerup*, en Sätesgård, belägen i Bjellerup Sokn, består af 1 Mantal, har ymnigt Utsäde och tilräckeligt Höbol. Därunder lyda 4 Mantal. Frälse- och Krono-Hemman, samt 10 Torp.

12. *Åkarp*, en Sätesgård i Blentarp Sokn, består af 4.2 Mantal. Byggnaden är af Korsvärke. Trägården är väl indelt och försedd med goda Fruktträn. Gården har tilräckeligt Utsäde, men ymnigt Höbol. Därunder lyda 25.5 Mantal Frälse-hemman, 14 Torp och 2 Mjölqvarnar.

13. *Simonstorp*, en Sätesgård, i samma Sokn, består af 1.2 Mantal. Gården äger tilräckeligt men magert Utsäde, ymnig Höbärgning, föga Bokskog, men tilräckelig Skog af andra Löfträn. Därunder lyda 31 Hemman, 27 Torp och 4 Mjölqvarnar.

14. *Björstorp*, en Sätesgård i Göddelöfs Sokn, innehåller 5.2 Mantal. Mangården består af en grundmurad Huvudbyggning, 2 Wåningar hög, med en Flygelbyggning. Gården har nödtorftigt Utsäde, vacker Höbärgning, samt ansenlig Bok- och Ekeskog. Trägården är af ansenlig Vidd, försedd med goda Fruktträn. Under Gården lyda 19 Mantal Frälsehemman, 20 Torp, samt 1 Mjölqvarn.

b. Uti Bara Härad

15. *Assartorp*, en Sätesgård i Lyngby Sokn, består af 3.5 Mantal. Mangårds-Byggnaden är af Korsvärk. Gården har godt Utsäde, tilräckelig Höbärgning och 1 Mjölqvarn. Därunder höra 7 Mantal Frälsehemman och 27 Torp.

16. *Skabersjö*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 8.2 Mantal. Mangården har 2 grundmurade Byggningar, 2 Wåningar höga. Gården har ymnigt Utsäde och Höbärgning, tilräckelig Skog, mycken Tårfjord, 2 Wattuqvarnar, 1 Wäderqvarn och godt Fiske. Härunder höra 60 Mantal Frälsehemman och 70 Torp.

17. *Esk-*

17. *Eserup*, en Sätesgård i Kyrkohed-dinge Sokn, består af 1 Mantal Gården har nödtorftigt Utsäde och tarveligt Höbol. Därunder höra 3 Mantal Frälsehemman och 11 Torp.

18. *Torup*, en Sätesgård i Bara Sokn, består af 8.5 Mantal. Gården ligger ganska vackert på en Holme i en Sjö, omgiven med Skog på 3 Sidor. Mangården består af 4 grundmurade Byggningar, 3 Wåningar höga med 2 Torn. Gården äger bördig Åker, samt tilräckligt Utsäde med Höbärgning, tilräckelig Skog, godt Fiske, 2 Mjölqvarnar och 1 Stamp. Härunder höra 54 Mantal Frälsehemman, och 43 Torp.

19. *Wärpinge*, en Sätesgård i Burlöf Sokn, innehåller 5.2 Mantal. Mangården består af en stor Huvudbyggning med 2 Flygelbyggningar, samteligen af Korsvärk. Trägården är stor, försedd med mer än 200 Fruktträn, utom vilda Trän. Gården äger ansenligt Utsäde och Höbärgning, och 3 Wattuqvarnar. Därunder lyda 26 Mantal Frälsehemman, samt 32 Torp.

20. *Hyby*, en Kongs-Ladugård i Soknen af samma Namn. Mangården består af en grundmurad Byggning. Til Gården

höra 2 Trägårdar och 8 Torp, utom Åker och Äng i Tegskifte med andre Hemman.

21. *Klägerup*, en Sätesgård i förenämde Sokn, består af 6.2 Mantal. Mangården har 3 grundmurade Byggningar. Gården äger godt Utsäde, ansenlig Höbärgning, tilräckelig Skog och Tårfjord. Därunder höra 23 Mantal Frälsehemman och 32 Torp.

22. *Alnarp*, en Kongsgård i Lomma Sokn, består af 6 Mantal, äger vackert Utsäde med Höbärgning, Fiske i Saltsjön. Därtil äro anslagne Krono-Arbetshemman til 31.5 hela Arbeten, samt 33 Torp.

c. Uti Harjagers Härad.

23. *Ellinge*, en Sätesgård i Sallerup Sokn, innehåller 3.1 Mantal. Mangården består af en grundmurad Huvudbyggning, 2 Våningar hög med 2 Flygelbyggningar af Korsvärk. Trägårdar finnas 3, af hvilka 2 äro tämeligen stora, samt försedde med sköna Fruktträn. Gården har tilräckelig och fruktbar Sädesjord, mycken Höbärgning, tilräckelig Skog af Ek och Bok, mycken Tårfjord, godt Fiske, samt en Wattuqvarn. Därunder lyda 16.5 Mantal Frälsehemman och 25 Torp.

24. Rem.

24. *Remmarlöf*, en Kongs Ladugård, uti Soknen af samma Namn; består af 1.2 Mantal. Mangården har 4 Korsvärks-Byggningar, en Wåning höga. Gården äger vackert Utsäde, tilräckeligt Höbol, samt 0.7 underlagde Mantal Kronohemman och 1 Torp, men ej flere Förmåner.

25. *Örtofta*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 3.2 Mantal. Mangården har en grundmurad Huvudbyggning, 3 Wåningar hög, med 2 Flygelbyggningar. Gården har et vackert Läge vid en Ström, som på 3 Sidor omgiver honom. Han äger 2 prydliga Trägårdar, försedde med sköna Frukttrån, godt och ymnigt Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftig Skog, samt 1 Wattuqvarn. Därunder höra 24 Mantal Frälsehemman, 3.5 Mantal Skattehemman, samt 17 Torp.

26. *Barsebäck*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, består af 4 Mantal. Mangården, som är med Gravar omgiven, består af 2 grundmurade Hus, det ena af 3 och det andra af 2 Wåningars Höjd, som hava vid Ändarne 2 Flygelbyggningar af Korsvärk. Trägården är stor, om 8 Tunnlands Vidd, omgiven med Gravar, ganska vacker, samt försedd med en Myckenhet fruktbärande och vilda Trän. Gården äger

tilräckeligt och bördigt Utsäde, nödtorftig Höbärgning och Tårfjord, samt 1 Wattuqvarn. Under Gården lyda 43 Mantal Frälsehemman, 59 Torp, samt 7 Fiskarehus vid Barsebäcks Fiskeläge. Under Barsebäcks Gård brukas *Lundåkra* Säteri om 2.7 Mantal.

5. ÖRESUNDS Fögderi.

Detta Distrikt har bekommit sit Námn af Hafs-Sundet *Öresund*, vid hvilket det är beläget. Det omgives af nyssnämde Sund, Kattegat, Kristiánstads Län, samt Ringsjö och Lunds Fögderien. Det innefattar 3 Härader: *Onsjö*, *Rönnebergs* och *Luggude*. Storleken är 9.8 Qvadrat Mil. *Öresund* börjár på Svenska Sidan vid Barsebäcks Fiskeläge i Harjagers Härad och slutar sig vid Grå Fiskeläge i Luggude Härad; på Danska Sidan börjar det vid Köpenhamn och slutar sig vid en Landtudd, belägen en half Mil från Helsingör i Nordväst. Dess Längd är 4 Mil; dess Bredd vid Början mellan Barsebäck och Köpenhamn är 2 Mil, och smalaste Passet mellan Hellingborg och Kroneborg är en Half Mil. Uti areal Vidd håller det 6 Qvadrat Mil. Marken uti detta Fögderi är icke så jämn och bördig, som i det föregående Fögderiet,

Åker-

Åkerjorden utgör 26400 Tunnland, det är vid pass en Niondedel af Landets areala Vidd. År 1805 var Folkmängden 41871, som gör 4170 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Förenämde År funnos här 1263 Bönder på egne Hemman, 1269 Bönder på andras Hemman, samt 1314 Torpare. Då underhöllos här 9350 Hästar, 4660 Oxar, 10240 Kor, 6350 Ungnöt och 15750 Får.

Orter.

a. Uti Onsjö Härad.

1. *Erikstholm*, en Sätesgård i Torlösa Sokn, innehåller 6.1 Mantal. Mangården består af en stor grundmurad Huvudbyggning, 4 Waningar hög, försedd med 2 Torn. Framför denne Byggnad finnas 2 grundmurade Flygelbyggningar, samteligen omgifne med en djup Graf. Gården äger tilräckeligt Utsäde och Höbärgning, nödtorftig Skog, 1 Wattuqvarn, 1. Wäderqvarn, 1 Sågqvarn och 1 Tegelbruk. Därunder lyda 66 Mantal Frälsehemman och 63 Torp.

2. *När*, en Sätesgård i Soknen af samma Namn, innehåller 9.2 Mantal. Mangården består af et gammalt masfivt och grundmuradt Hus, 2 Wåningar högt, jämte en

en Flygelbyggning. Gården har ansenligt Utsäde och Höbärgning, Skog och Tårfjord til Nödtorft, samt 1 Wattuqvarn. Därunder lyda 42 Mantal Frälsehemman och 30 Torp.

3. *Kongaö*, en Sätesgård i Konga Sokn, består af 2,2 Mantal. Gården äger härligt Mulbete, mindre bördigt Utsäde och Höbol, men tilräckelig Skog. Därunder lyda 2,2 Mantal Frälsehemman.

4. *Rönneholm*, en Sätesgård i Stehag Sokn, består af 3.7 Mantal. Mangården har en grundmurad Byggning. Gården har nödtorftigt Utsäde, tilräckelig Höbärgning och godt Mulbete. Dess Läge är vackert, den har Utsigt til Watn, Skog, med fruktbärande Åkrar och Ängar. Därunder lyda 25 Mantal Frälsehemman och 18 Torp.

b. Uti Rönnebergs Härad.

5. LANDSKRONA, en Stad belägen vid Öresund, 56.7 Mil från Stockholm, 4 från Malmö och 3 Mil från Lund. Staden är regulier, med räta Gator, som afskära hvarandra i räta Vinklar, samt väl befäst. Han håller i Längd 1650 Alnar, i Bredd 650, och i Vidd 68 Tunnland, utom Fästnings-

ningsvärken. Gator och Gränder äro 20, af hvilka 5 gå efter Längden af Staden och de öfrige på Twäran. 3 Canaler finnas i Staden, af hvilka 1 går midt genom på Längden, och de bägge öfrige på Twäran. Torgen äro 3, alla rymliga. Qvarteren äro 56. Fästningsvärket ligger norr om Staden. Staden är välbygd. De flästa Husen äro grundmurade, med 2 à 3 Våningars Högd, efter vacker Architectur; Stadskyrkan är även upförd efter en prydlig Dessein.

Staden äger en beqväm och trygg Hamn, hvarest de största Skepp med Säkerhet kunna in- och utlöpa, genom en uti det långgrunda Watnet formerad djup och bred Graf.

I anseende til reguliera Byggnader och reela Gator, säker och fördelagtig Hamn, mindre äventyrligt Inlopp och pålitligt Försvarsvärk, kan Landskrona täfla med de bästa Städer i Riket.

År 1805 steg Folkmängden til 3776, hvaraf 2130 voro Mankön och 1646 Qvinkön. Utaf Folkmängden hörde 1660 til Stads-Församlingen och 2116 til Garnisons-Församlingen.

Staden har sin Näring af Handel, Fabriks Rörelse, Handtvärk och Jordbruk. Han njuter Stapelsfrihet. Utrikes Handelen idkas med Salt, Hampa, Lin, Vin, Kryddvaror, Färgestofter, med mera, hvaraf de flästa ankomma från Köpenhamn, på öpna Färgmans-Båtar. Landt-Handelen med Sill, Tran, Olja, Lin, Hampa, Järn, Stål, Torrfisk, Salt, Bastrep, Träskor, Timmer, Bräder och. Qvarnsten är förnämsta Rörelsen härstädes, utom här tilvärkade Fabriks- och Handtvärkeri - Waror. Stadens ringa Rörelse emot förriga Tider oagtadt beqvämt Läge och godt Hamnställe anses härröra 1:o Af Krono - Brännneriernas Anläggning i Helsingborg och Malmö, 2 à 4 Mil närbelägne, som ditlockadt Almogen, at där emot Brännvin bortbyta sina Waror. 2:o Dess nära Belägenhet til Danska Sidan, hvarigenom Fiskare och Strandsittare ägt Tilfälle at föröva olofl:g Ut- och Inpractisering af hvarjehanda Varor, och således betaga Stadens Handlande deras Förtjänst. Handelsmän med öpna Bodar äro 10 och 3 andre. År 1805 funnos här 2 Briggar, 3 Jakter, som sällan befraktas, samt 4 Färgmans-Båtar. Samma År steg Landtulls-Upbörden til 1136 R:dr.

Af

Af Manufactur-Anstalter finnes 1 Sockerbruk, 3 Tobaks-Fabriker, 2 Såpsjuderier, samt 1 Stärkelse- och Puder-Fabrik.

Meranämde År voro i Staden 12 Präster och Lärare, 31 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 1 Apotek, 13 Handelsmän, 22 Bodsvänner, 3 Traktörer, 6 Krögare, 5 Skeppare, 13 Sjömän, samt 93 Värkstäder med 44 Gesäller och 51 Lärlingar uti 32 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	4	Sadelmakare	2
Bryggare	8	Skoflickare	1
Fiskare	10	Skomakare	7
Färgare	2	Skräddare	6
Garvare	3	Slagtare	1
Glasmästare	2	Snickare	4
Guldsmeder	3	Sockerbagare	1
Gördelmakare	2	Sotare	1
Handskmakare	4	Svarvare	2
Hattmakare	3	Sämskmakare	3
Hofslagare	3	Tenngjutare	1
Klensmeder	3	Timmermän	2
Kopparslagare	3	Tunnbindare	3
Krukmakare	1	Urmakare	2
Murmästare	3	Wagnmakare	1
Målare	1	Härtil komma	
Repslagare	1	Åkare	16

Mjöl-

Mjölqarnar har Staden 7, som gå med Väder och 2 Grynqvarnar, som drivas med Hästar.

Vid Inloppet til Hamnen är på Pålvärk anlagt et fast Citadell *Gråen* kalladt.

Fiskerier äro här inga inrättade, vidare än til Stadens eget Behof fångas åtskillig slags Saltsjö-Fisk, men med desto större Fördel driver Stadens Fiskeri-Bolag Sillfisket i Bohusländska Skärgården.

Åker och Mulbetes-Mark har Staden til ansenlig Mängd och Godhet. Den öppna Jorden utgör 950 Tunnland, hvaraf vid pass 80 à 90 Tunnland nyttjas til Färgeväxters- Mulbärsträns- och Tobaks-Plantering.

År 1805 underhöllos i Staden 120 Hästar, 20 Oxar, 220 Kor, 30 Ungnöt och 250 Får.

En Fjärdedels Mil från Staden, norrut, vid Hafs-Stranden är beläget et Kalkbruk, hvarest Kalken brännes med Stenkol.

6. *Wen*, en Ö belägen i Öresund, 1 Mil från Landskrona, håller i Vidd 0,1 Qvadrat Mil eller 2300 Tunnland, och bebos af 398 Inbyggare. Däruppå ligger en

en Kongsgård. *Uranieborg* kallad, bestående af 4.2 Mantal. Mangårdsbyggningen består af et grundmurndt Hus, 2 Wåningar högt, och nog förfallit. Trägården är ansenlig och har över 100 fruktbärande Trän. Brännved och Tårfjord finnes icke, utan måste hämtas från Fasta Landet. Åkerjorden och Höbolet är hvarken ymnigt eller godt, dock likväl til Nödtorft, och Fiske til Husbehof. Kongsgården har sit Namn af et Astronomiskt Observatorium, som den berömde Astronomen Tyge Brahe har lätit upbygga, men hvaraf endast få Lämningar äro qvar. Bemälde Astronom har här anstält kostbara Observationer och vistades här til År 1597.

7. *Qvistofta*, en Sokn vid Öresund, hvarest finnas Stenkålsbrott.

8. *Säby*, et berustadt Säteri, fordom Kongsgård, i Soknen af samma Namn, innehåller 6.2 Mantal. Mangårdsbyggningen är af Korsvärk. Gården har nödtorftigt Utsäde och Höböl, 16 Husmän som göra Arbete och håller 3 Ryttare.

9. *Tågarp*, et berustadt Säteri, innehåller 2 Mantal. Mangården består af en Korsvärks-Byggning. Trägården är försedd med en Myckenhet fruktbärande Trän.

Gården har anfenligt Utfäde och Höbärgning, famt godt Mulbete, Furu och Pil-Planterings-Hagar. Därunder lyda 2.2 Mantal Frälfehemman och 15 Torp.

10. *Axelwåld*, en Säfesgård i Norra Swalufs Sokn, innehåller 3.6 Mantal. Mangården beftår af en Huvudbyggning och 2 Flygelbyggningar af Korsvärk. Trägården är ftor och förfedd med goda Frukt-trän. Gården äger nödtorftigt Utfäde, tilräckeligt Höbol, godt Fifke, en ftor och god Tårfmåffe, tilräckelig Skog af Bok och Ek, 2 Wattuqvarnar. Därunder höra 5 Hemman famt 30 Torp.

11. *Sireköping*, en Sätesgård i Soknen af famma Namn, innehåller 3.5 Mantal. Mangården beftår af Korsvärks-Byggnad, 1 Wåning hög. Gården äger anfenligt Utfäde och Höbärgning, godt Mulbete, anfenlig Skog af Ek och Bok på några underliggande Hemman, famt 1 Wattuqvarn. Härunder lyda 47 Mantal Frälfehemman och 10 Torp.

12. *Möllarp*, en Sätesgård i Kågeröd Sokn, innehåller 1.6 Mantal. Mangården och Ladugården äro fammanbygde och beftå af 4 ftora Korsvärks-Byggningar i Fyrkant. Gården har vackert Utfäde och Hö-

bärg-

bärgning, godt Mulbete, tilräckelig Skog, godt Fiſke, ſamt 1 Sågqvarn. Därunder höra 2 Mantal Frälſehemman och 5 Torp.

c. Uti Luggude Härad.

13. HELSINGBORG, en Stad belägen vid ſmalaſte Paſſet af Öreſund, 54.2 Mil från Stockholm och 6 Mil från Malmö. Staden ligger nedanför Sluttningen af en hög Kulle, längs efter Stranden, och är icke ſynnerligen regulier. Han håller i Längd 1500 Alnar, i Bredd 500, och i Vidd 48 Tunnland. Gator och Gränder äro 16 til Antalet, af hvilka 3 à 4 gå efter Längden af Staden, och de öfrige på Twäran. Af Byggnader märkes: Stadskyrkan, hvilken är väl bygd och prydd, ſamt har et högt Torn täckt med Blyplåtar ſå väl ſom ſjelva Kyrkan; Tornet Kärnan kalladt, hvilket är det enda, ſom är i Behåll af det fordna Slottet, är 52 Alnar högt, ſamt tjänar nu til Ammunitions - Hus och Märke för Sjöfarande. För öfrigt är Staden tämeligen välbygd, med vackra Korſvärks-Hus.

Publike Inrättningar beſtå uti 1 Trivial-Skola och 1 Hoſpital.

Staden äger ingen särdeles Hamn, utan alla Skepp som genomfara Sundet, nödsakas hålla sig nära til Danska Wallen vid Helsingör; men i sednaste Tider har man sökt afhjelpa denna Obeqvämlighet.

År 1805 steg Folkmängden til 1660, hvaraf 943 voro Man- och 1012 Qvinkön.

Inbyggarnes Näring beror af Handel, Fabriks-Rörelse, Handtvärk, Jordbruk, samt Resandes Genomfart. Staden njuter Stapelfrihet; men dess Läge för Handel är icke förmånligt; utaf Handelsmännen äro 7 som hålla öpna Bodar och 3 handla med Timmer samt idka Jordbruk. Handelen sker i Minut med Olja, Tran, Lin, Hampa, Torrfisk, Salt, saltad Sill, samt andra Consumtions och Kryddvaror, hvilka til större Delen införskaffas från Köpenhamn, Helsingör och andra utrikes Orter.

Från Inrikes Orter inkomma Socker, Puder, Stärkelse, Såpa, Tunnor, Tunnestäver, Beck, Tjära, Timmer och Sill.

Utrikes Exporter äro Qvarn- och Slip-Stenar, Manufactur-Smiden, som förrut ifrån Landet och Skogsbygden inkommit, samt Bräder, Bjälkar och Trävaror som ankomma från Småland.

Stå-

Stadens Handlande äga 7 smärre och 2 större Fartyg, hvilka gå på Medelhavet, samt Andelar uti Fartyg liggande uti andra. Städers Hamnar; 20 Stycken Färjemän äga 32 Båtar, hvilka nyttjas til Överfarten åt Helsingör.

År 1805 steg Landtulls-Upbörden til 1522 R:dr.

Af Manufactur-Anstalter äro följande i Gång: 1 Degel- och Salt-Glaserings-Fabrik, i godt Stånd, 1 Reverber-Värk på Engelskt Sätt inrättadt drives med Fördel; 1 Tobaks-, 1 Lack-, 1 Tapet- och Laker-Fabrik, 1 Kattuns- Sitser- och Näsduks-Fabrik, 1 Violinsträng-Fabrik.

År 1805 funnos i Staden 7 Präster och Lärare, 15 Civile Ämbets- och Tjänstemän, 1 Apotek, 14 Handelsmän med 16 Bodsvänner, 3 Traktörer, 1 Skeppare, 20 Sjömän, 2 Krögare samt 91 Värkstäder med 73 Geseller och 78 Lärlingar uti 37 särskildta Handtvärk, nämligen:

Bagare	5	Garvare	2
Bokbindare	1	Glasmästare	1
Bryggare	4	Guldsmeder	4
Degelformare	1	Handskmakare	3
Fiskare	3	Hattmakare	3
Färgare	2	Instrumentmakare	1

 Klen-

Klenſmeder	2	Skräddare	6
Äggjärns Smeder	4	Sockerbagare	1
Knappmakare	1	Sotare	1
Kopparſlagare	2	Svarvare	2
Krukmakare	1	Sämſkmakare	3
Linvävare	1	Tenngjutare	1
Murmäſtare	2	Timmermän	3
Målare	3	Tunnbindare	2
Perukmakare	2	Trägårdsmäſtare	1
Piſtolſmed	1	Urmakare	2
Sadelmakare	2	Wagnmakare	2
Skomakare	10		

Qvarnar har Staden 3, ſom gå med Väder och 1 Stampeqvarn, ſom går med Watn.

En Källa är belägen uti norra Delen af Staden; den upvälles med et ſtarkt och ſtändigt Språng genom en Pumpſtock, högt över Marken, och ſärdeles kallt, klart och välſmakande Vatn, hvaraf 43 Kannor i hvarje Minut meddelas. Watnet nyttjas med den Begärlighet, at däraf i Myckenhet hämtas och även utſkeppas Utomlands.

Plantager hava här ingen ſärdeles Framgång; i anſeende til det nära belägna Havet och däraf följande häftiga Stormar, ſom oagtadt all använd Möda på Tobaks-Planteringen, hvilken nuförtiden är den

enda,

enda, likväl ringa Fördel däraf kunnat vinnas.

Åkerbruket nyttjas merendels allmänneligen, är någorlunda godt och tillräckeligt, men Höbolet icke stort och Mulbetes-Marken knapp. Den öpna Jorden utgör 540 Tunnland.

År 1805 underhöllos i Staden 100 Hästar, 20 Oxar, 90 Kor, 12 Ungnöt och 50 Får.

14. *Wästra Ramlösa*, en By uti Helsingborg Sokn, 0.3 Mil från Staden är märkvärdig för en berömd Hälsobrunn, som har et välsmakande och lättdrucket Vatn, samt är en af de bästa Hälsobrunnar i Riket: Dess Vatn kommer med starkt Språng utur en hög Sandstens Vägg.

15. *Rå*, et Fiskeläge i Råus Sokn, har 23 Hus.

16. *Gidsholm*, en Sätesgård i Ekeby Sokn, består af 3.4 Mantal. Mangården är bygd af Korsvärk. Huvudbyggningen är 2 Våningar hög. Gården har vackert Utsäde och Höbärgning, nödtorftig Skog af Löfträn, tillräckelig Tårfjord, godt Fiske af Karp och Rudor, et vackert Stenkåls-

 brott,

brott, samt 1 Mjölqvarn. Därunder lyda 16 Mantal Frälsehemman och 25 Torp.

17. *Bosarp*, en Sätesgård i Risekastlösa Sokn, innehåller 5.2 Mantal. Mangården består af et grundmuradt Wånings-hus, 1 Wåning högt. Gården har nödtorftigt Utsäde och Höbol, Skog til Husbehof, 1 Mjölqvarn, 1 Sågqvarn, samt 1 Stenkåls-Gruva. Uti denna Gruva brytes föga mer än som åtgår til Kalk- och Tegelbruken vid Landskrona. Under Gården lyda 16 Mantal Frälsehemman och 16 Torp.

18. *Bälteberga*, en Sätesgård i Ottarp Sokn, består af 2.5 Mantal. Mangårdsbyggnaden är grundmurad, 2 Wåningar hög. Trägården är ganska stor och väl försedd med Fruktträn. Gården har ansenligt Utsäde och Höbol, tilräckeligt Fiske af Karp och Rudor, samt 3 Mjölqvarnar. Under Gården höra 27 Mantal Frälsehemman och 34 Torp.

19. *Wideröra*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 1.6 Mantal. Mangården har en Huvudbyggning med 2 Flyglar af Korsvärk, vackert Utsäde och Höbol, stor Humlegård, tilräckelig Skog samt Tårfmåsse. Den brukas såsom Ladugård under Bälteberga.

20. *Du-*

20. *Duseke*, en Sätesgård i Halmsta Sokn, innehåller 3.2 Mantal. Gården är på 3 Sidor omgiven af en Graf och på den fjärde af en Sjö, består af 2 grundmurade och en Korsvärks-Byggnad, äger icke stort eller godt Utsäde, bättre och tilräckeligt Höbol, Skog til nödtorft och Fiske til Husbehof. Därunder lyda 11.2 Mantal Frälsehemman, 26 Torp och 2 Mjölqvarnar.

21. *Bulstofta*, en Sätesgård i samma Sokn, består af 2.2 Mantal, har litet Utsäde, bättre Höbol, Skog til Nödtorft och Fiske til Husbehof. Gården brukas under Dufeke.

22. *Knutstorp*, en Sätesgård i Kågeröd Sokn, vid Broby Ån, består af 7.2 Mantal, Mangården är bygd på en Holme i en liten Sjö, har en Huvudbyggning, 2 Våningar hög och 2 Flygelbyggningar, alt grundmuradt. Gården äger ansenligt Utsäde och Höbärgning, tilräckelig Skog, godt Fiske, 3 Mjölqvarnar och 1 Sågqvarn. Därunder höra 28 Mantal Frälsehemman och 49 Torp. På Gårdens Ägor finnes Stenkål. På denna Gård är den berömde Astronomen Tyge Brahe född År 1546.

en god Tårfmåffe och 1 Tegelbruk. Därunder höra 26 Hemman och 15 Torp.

32. *Höganäs*, et Fiskeläge i Wäsby Sokn, 2 Mil från Hellingborg, har 10 Hus.

Vid detta Fiskeläge befinnes en Stenkåls-Gruva, kallad Gustaf Adolfs Gruva. Små Flötserne äro på 13 Famnars djup. Lagret är därstädes 8 Tum mägtigt. Det arbetas til den Högd, at Gossar om 10 à 12 År kunna gå raka. Stenkålen äro af sämre Slaget, men tjäna dock at driva Eld- och Luft-Machiner med, hvilka upfordra Watnet och Kolen därjämte. År 1805 voro 5 Stycken sådane anlagde. Uti det stora Schaktet, som är över 40 Famnar djupt kan ej ännu arbetas, emedan det ej kan hållas fritt från Watn med den största Eld- och Luft-Machin, som blivit gjord i England, eller med en Cylinder af 74 Tums Diameter. På 44.7 Famnars djup är Flötsen 52 Tum mägtig, och Kolen så goda at de duga til Gjuteri. Ifrån det stora Schaktet går en Canal, 1000 Famnar lång, ända til Havet. Denna Canal fylles med det upfordrade Watnet, hvarpå Kolen föras på Båtar ända ned til Havet. Canalen är bygd på Pålar när han kommer

mer til Havet, på det at Fartyg må kunna lägga därtil och lasta.

Efter skedd Undersökning har man funnit at Stenkåls-Fältet sträcker sig 0.5 Mil åt alla Sidor. Man har Anledning at förmoda at detta Fält kunde hava Gemenskap med Stenkåls-Fälten vid Bosarp, Knutstorp och Qvistofta.

33. *Halsahamn*, en Hamn uti Haslebo Sokn, vid Kulla Viken.

34. *Krapparp*, en Sätesgård i Brundby Sokn, innehåller 4.2 Mantal. Mangården består af en Huvudbyggning med 2 Flyglar och åttakantiga Torn, grundmurade, 2 Våningar hög, samt innesluten af en hög Mur och djup Graf. Utsädet är sandigt och skarpt och Höbolet til Nödtorft. Til Gården höra 3 Wattuqvarnar, 1 Wäderqvarn, 63 Mantal Frälsehemman i detta Län, utom Strögods i Kristianstads Län och Halland, 26 Torp, samt 108 Fiskarehus som idka Saltsjöfiske.

35. *Arild*, et Fiskeläge vid Kulla-Viken har 48 Hus, samt eget Capell.

36. *Mölle*, et Fiskeläge vid Kättegat, har 41 Hus. Desse styras af hvar sin Byfogde, och bägges Invånare idka icke allenast

naſt på egna Ständer et fördelagtigt Fiſke af Sill och flera ſlags Torſk, utan ſträcka det om Våren ända til Kuſten af Jutland.

37. *Kullen.* Denna beſtår af en lång Bärgſträcka med många tämeligen höga Bärg och Klippor, ſom i ſin Början komma ifrån Södra Åſen vid Knutstorp och vid Skånes yttre Kant ſträcka ſig 1 Mil åt Wäſter, där de gå en Fjärdedels Mil ut i Havet med en hög Udde, ſom med en djup Däld ſkiljes från den öfriga Bärgſträckan. Högſta Bärget af deſſa, ſom med gemenſamt Namn kallas *Kulla-Knipa*, är förſta Landkänningen för Sjöfarande. På ytterſta Kullen i väſter ſtår *Kulla-Fyr*, en Fyrbåk af Sten upmurad til en Rundel af 15 Alnars Högd.

På norra Sidan af Kullaberget befinnes det ſå kallade *Trollhålet*, hvilket är en Öpning under Bärget, tilkommen däraf at underliggande Jorden ſänkt ſig och formerat en ſluttande Botn, med et däröver ſluttande Tak. Detta Tak är med Droppſtenar af Kalk överdragit.

Kullen kallas gemenligen hela den Trakten, ſom ſträcker ſig från Bärgsudden ända til Helſingborg, men rätteligen tilkommer detta Namn den Nägden ſom innefat-

nefattar de 3 Soknarne Wäsby, Haslebo och Brundby, hvilka fordom formerat en Ö, från Landet skild genom et nu til det mästa igenvuxet Wattudrag.

Norr om Kulla-Berget ligger den såkallade *Kulla-Viken*, en stor Bugt af Kattegat, hvilken är ganska rik på Fisk, och hvarest i synnerhet Koljor och skön Sill fångas. Vid Sommar Solståndet bekommes Sill til den Mängd, at ofta mer än 200 Walar Sill fås på en Gång på Båten.

WISBY Län.

§. 1. *Läge och Storlek.*

En god Karta över detta Län, uti Imperial-Format är nyligen vid Början af År 1807 utgiven af Bärgs-Rådet Hr Baron Hermelin.

Detta Höfdingdöme innefattar Ön *Gottland*, liggande i Östersjön.

Dess Matematiska Läge är mellan 56 Grad. 50 Min. och 58 Grad. Polhöjd, samt mel-

mellan 35 Grad. 45 Min. och 37 Grad. Longitud.

Ön omgives på alla Sidor af Öster-sjön. Dess närmaste Land är Ölands Norra Udde, hvarifrån Afståndet är 6 Mil i rät Linea. Det närmaste Fasta Land är Kalmare Län i Småland, hvarifrån Ön är belägen rätt i öster 9 Mil. Från Östergötland är Afståndet 10, från Nyköpings och Stockholms Höfdingdömen 12, och från Staden Stockholm 16 Mil, alt i rät Linea räknadt.

Ön håller i Längd 12.5 Mil. Bredden är olika, den största är 4.5 Mil. Uti Vidd håller hon 24 Qvadr. Mil.

Hon förer Titel af Grefskap. Dess Wapen är et vitt Lamb, som bär en med Korsteknet utmärkt Fana, i rödt Fält.

§. 2. *Naturlig Beskaffenhet.*

På visst Afstånd ifrån Hafsstranden upstiger Landet rundt omkring hela Ön med en Backe eller Brant, och kan sedermera öveœalt anses såsom flackt, då man undantager en låg Landtrygg som stryker längs efter hela Ön, hvilken därifrån sluttar af åt alla Sidor.

En

En vit flolägrig Kalksten utgör överalt Landets Stenart. På denna Kalkflisa ligger uti norra Delen af Landet en hård och torr Mark, och uti södra Delen Sand, Lera och Mylla; På den förra växer Barrskog, och på den sednare Löfskog. Jordmånen är i allmänhet tämeligen fruktbärande.

Märkvärdiga Bärg äro: *Torsborg*, beläget uti medlersta Delen af Landet, nära til östra Hafsstranden; det är stort, högt och bart, på västra, norra och östra Sidan ganska brant, samt har åvanpå et Fält af 2000 Alnar i Längd och Bredd, hvarpå är ständigt Wátn *Hoberg*, beläget på yttersta södra Udden af Ön, et högt och på alla Sidor brant Bärg, med et Fält åvanpå af 300 Alnars Längd och 145 Alnars Bredd.

§. 3. *Watn.*

Östersjön omgiver Landet på alla Sidor med en Strand af 27 Mil. Inga Strömmar eller Sjöar af synnerlig Storlek finnas på Ön. Den största Ån heter *Gothems-Ån*, men den går icke til 3 Mil i Längd, alla öfrige äro smärre. Utaf de få Sjöar här finnas når ingen 0.05 Qvadrat Mil i

 Vidd,

Vidd, hvarför ock deras Namn här icke anteknas.

§. 5. *Folkmängd.*

Gottland är et medelmåttigt bebodt Land. I anseende til Folkmängden är det det sidsta, men i affeende på Befolkningen det Trettonde bland Rikets Höfdingdömen.

År 1802 steg Folkmängden til 31960, hvilket gör 1332 Personer på hvarje Qvadrat Mil. Af denna Summa voro 17159 Mantalsskrifne.

År	1800	var Folkmängden		31291
—	1795	—	—	29800
—	1769	—	—	27747
—	1754	—	—	25298

Folkmängden har således på 48 År ökat sig med 6662 Personer; det är vid pass en Femtedel.

§. 4. *Naturs Produkter.*

I anseende til den merendels fruktbara Marken är Årsväxten i allmänhet god, så at Inbyggarne ej allenast hafva Säd til eget Behof, utan ock undertiden, til Affälu.

Til Fårafkötsel och Schäferiers Underhållande är Landet särdeles beqvämt samt för-

förfedt med fkönt Bete; i fynnerhet växer där til någon myckenhet et flags Tåtel, kalladt Fårgrås, Bot. Feftuca ovina, hvilket Fåren gärna äta och däraf väl trivas. Jämväl växer här Svenfkt Höfrö, Bot. Medicago Foliata, famt få kallade Gottlands Rovor, hvilka fås och exporteras i myckenhet. Färgegräfet Weide, Idegran, Murgrön och Päronträn växa vildt på några Ställen.

Här finnas goda Eke- och Furu-Skogar, få at Tjära, Bräder, Bjälkar äro bland Landets Exporter. För 50 År fedan kunde man årligen affätta 7 à 8000 Tolfter Bräder; men i fednare tider hava Skogarne blivit få medtagne, at detta Qvantum numera icke kan präfteras.

Björnar, Wargar, Loar finnas icke, men af Hjortar, Rävar, Harar är godt Förråd. I anfeende til det goda Mulbetet näres en anfenlig Mängd Bofkap och däribland vackra och ftarka Häftar.

Många flags Sjöfoglar uppehålla fig här vid Ön och däribland Ådor, hvaraf man bekommer de mjuka Ådunen vanligen Eiderdun kallade.

Utaf nyttiga Mineralier finnas Kalk, famt en blöt gråaktig Sandften, hvilka bäg-

ge flag i myckenhet utskeppas. Man har här ock påfunnit vacker röd Marmor. Dessutom finnas på Ön andra sällsynta Stenarter, såsom Sten-Coraller, Stensvampar, Carneoler, Agater och vackra Petrificater.

Det kringliggande Havet är rikt på allehanda Fisk, bestående af Torsk, Strömming, Flundror och flera andra Slag. Här idkas ock fördelagtigt Skälfänge.

§. 6. *Inbyggarnes Näringsfång.*

Inbyggarne nära sig igenom Åkerbruk, Boskapsskötsel, Fiskeri, Skogshygge, Stenhuggeri, Kalkbränneri, samt Handel och Sjöfart.

§. 7. *Landets Fördelning.*

a. Politiska Fördelningen.

Gottland är fördelt uti 2 Fögderien; *Norra* och *Södra Befallningen* kallade. Desse innehålla 1098.5 Mantal eller hela Hemman, hvaraf 964.2 äro Skatte- och 134.3 äro Krono.

b. Cleriska Indelningen.

Gottland utgör et Biskopsdöme kalladt Wisby Stift, som är det Fjortonde i

Ord-

Ordningen och innefattar 3 Prosterien, hvaruti befinnas 1 Stad, 44 Pastorater och 94 Soknar.

c. Juridiska Indelningen.

Gottland hörer i anseende til Rättegången under Svea Håfrätt, samt utgör et Lagmansdöme, som består af 2 Häradshöfdinge-Jurisdictioner, den Norra och Södra, innefattande hvardera af dem 10 Tingslag eller här i Orten så kallade Ting. Dessa Ting äro fördelte på 3 Huvuddelar, kallade Tredingar, hvaraf Norra Tredingen innefattar 7 Ting, Medlersta Tredingen 6 Ting, och Södra Tredingen 7 Ting.

d. Militäriska Författningen.

Ön är indelt til Krono-Båtsmanshåll.

e. Bärgs-Inrättningen.

På denna Ö finnas inga Bärgvärk eller Järnbruk.

Följande Tabell visar Församlingarne, Hemmantalet, samt den Folkmängd, som År 1802 befanns i Länet.

1. Fögderiet NORRA GOTTLAND.

			Hem-mant.	Folk-mängd.
a. *Endre* Ting				
1	*Wisby*, Sokn	—	5.4	—
2	ENDRE	—	13.—	—
3	*Heideby*	—	7.2	—
4	BARLINGBO	—	13.7	—
5	*Ekeby*	—	12.8	—
		Summa.	—	945
b. *Dede* Ting.				
6	ROMA	—	22.5	—
7	*Björkö*	—	9.5	—
8	FOLLINGBO	—	16.—	—
9	*Akeback*	—	6.8	—
		Summa	—	945
c. *Bro* Ting.				
10	FOLÖ	—	15.8	—
11	*Lokrum*	—	13.4	—
12	WESKINDE	—	15.1	—
13	*Bro*	—	8.—	—
		Summa	—	1,117
d. *Lummelunds* Ting.				
14	MARTEBO	—	10.—	—
15	*Lummelund*	—	11.2	—
16	STENKYRKA	—	16.—	—
17	*Tingstäde*	—	12.8	—
		Summa	—	1121

e. *For.*

e. *Forsa* Ting.

18	HANGWAR	—	13.5	—
19	*Hall*	—	7.—	—
20	*Othem*	—	8.4	—
21	*Boge*	—	8.8	—
22	LÄDERBRO, Biskops-Präbende	—	29.1	—
23	*Helwig*	—	10.—	—
	Summa	—		2258

f. *Rute* Ting.

24	RUTE	—	9.8	—
25	*Fleringe*	—	4.4	—
26	*Bunge*	—	8.2	—
27	FÅRÖ	—	23.4	—
	Summa	—		1366

g. *Båls* Ting.

28	HEINHEM	—	9.7	—
29	*Bål*	—	6.4	—
30	KÄLLUNGE	—	12.4	—
31	*Wallstena*	—	12.7	—
	Summa	—		916

h. *Lina* Ting.

32	GOTHEM	—	24.—	—
33	*Norrlanda*	—	10.5	—
34	HÖRSNE	—	13.1	—
35	*Bara*	—	4.5	—
	Summa	—		1059

i. *Halla* Ting.

36	DALHEM	—	21.5	—
37	*Ganthem*	—	8.5	—
38	*Halla*	—	9.5	—
39	SJONHEM	—	7.7	—
40	*Wiklou*	—	7.6	—
41	WÅNGE	—	13.4	—
42	*Buttle*	—	5.6	—
43	*Guldrup*	—	4.6	—
	Summa		—	1745

k. *Kräklinge* Ting.

44	ÖSTERGARN	—	8.—	—
45	*Gammelgarn*	—	8.2	—
46	*Ardre*	—	8.4	—
47	KRÄKLINGBO	—	11.—	—
48	*Ala*	—	5.5	—
49	*Anga*	—	7.2	—
	Summa		—	1450
	Tilſamman		—	12922

Fögderiet SÖDRA GOTTLAND.

a. *Stenkumla* Ting.

1	WISBY* Stad		—	3713
2	*Atlingbo*	—	11.7	—
3	WALL	—	12.2	—
4	*Hogren*	—	12.4	—
5	STENKUMLA	—	11.7	—

6. *Wä-*

6	*Wäster-Heide*	—	6.5	—
7	*Tråkumla*	—	5.2	—
	Summa		—	5004

b. *Banda* Ting.

8	ESKILHEIM	—	20.5	—
9	*Tofta*	—	12.—	—
10	SANDA	—	20.8	—
11	*Mästerby*	—	13.4	—
12	*Wästergarn*	—	6.4	—
	Summa		—	2039

c. *Heide* Ting

13	HEIDE	—	14.7	—
14	*Wätö*	—	15.7	—
15	KLINTE	—	13.8	—
16	*Fröjel*	—	14.5	—
	Summa		—	1798

d. *Habblinge* Ting.

17	HABBLINGBO	—	20.2	—
18	*Sittö*	—	10.—	—
18	EKSTAD	—	17.5	—
20	*Sprege*	—	6.5	—
	Summa		—	1622

e. *Hoborgs* Ting.

21	OJA	—	15.8	—
22	*Hamre*	—	6.1	—
23	WAMBLINGBO	—	18.8	—
24	*Sundre*	—	7.6	—
	Summa		—	1258

f. *Gröttlinge* Ting.

25	HAFDHEM	—	22.8	—
26	*När*	—	13.5	—
27	GRÖTTLINGBO	—	13.6	—
28	*Fide*	—	3.8	—
	Summa	—		1528

g. *Fardhems* Ting.

29	FARDHEM	—	9.7	—
30	*Linde*	—	8.7	—
31	*Loista*	—	7.—	—
32	LEVEDE	—	14.6	—
33	*Gerum*	—	5.8	—
	Summa	—		1235

h. *Hemse* Ting.

34	RONE	—	18.2	—
35	*Eke*	—	7.6	—
36	ALWA	—	14.4	—
37	*Hemse*	—	8.4	—
	Summa	—		1307

i. *Burs* Ting.

38	NÄR	—		—
39	*Lau*	—		—
40	BURS	—		—
41	*Stanga*	—		—
	Summa	—		1956

k. *Garde* Ting.

42	ALSKOG	—	12.7	—
43	*Lye*	—	10.—	—

44. GAR-

44 Garde	—	11.7	—	
45 *Etelhem*	—	10.2	—	
Summa	—		—	1301
Tilsamman	—		—	19048
Total Summa	—		—	31970

1. Fögderiet SÖDRA GOTTLAND.

Detta Distrikt utgör större Delen af Ön. Marken är i denna Delen lösare och fruktbarare än uti norra Delen, ty Jordmånen består mästadelen af Lera, Mylla och någon Sand, hvarför och här växer Löfskog, bestående af Ek, Ask, Björk, Hassel, Hagtorn, Slån. Det innehåller 548.6 Mantal hvaraf 488.8 äro Skatte och 59.8 Krono. År 1802 steg Folkmängden til 19048, hvaraf 10445 voro Mantalsskrifne och 8603 Befriade.

Orter.

1. Wisby, en Stad, belägen på Västra Kusten, under 57 Grad. 40 Min. Polhöjd, 10 Mil från Fasta Landet, och 18 Mil i rät Linea från Stockholm. Staden är omgiven med en Mur. Han håller i Längd 2100 Alnar, i Bredd 1000, och i Vidd 154 Tunnland; men inom denna Vidd befinnas ansenliga Åkerfält och Ängar som

icke

icke äro bebygde, samt Hamnen, hvilka tilsamman utgöra 66 Tunnland. Gator och Gränder äro orediga, bugtiga och til en stor Del trånga; de äro omkring 40 til Antalet. Torgen äro 3, samteligen irregulära.

Staden är Säte för Länets Höfdinge-Ämbete, och Stiftets Biskop; samt har 1 Trivial Skola och 1 Apotek.

Här finnas åtskilliga Kyrkor af hvilka några äro öde. Af Byggnader märkes Domkyrkan, hvilken är vacker.

Hamnen är någorlunda god; samt tjänlig för smärre Fartyg, som ej gå över 9 Fot djupt.

År 1802 steg Folkmängden til 3713, hvaraf 2384 voro Mantalsskrifne och 1429 befriade.

Inbyggarnes Näringsfång beror af Handel och Sjöfart, Fabriks Rörelse, Handtvärk och Jordbruk.

Waror som från både utrikes och inrikes Orter införskrivas äro, Lin, Hampa, Salt, Järn, Stål, Socker, Caffe och Kryddvaror, Färgestofter, Fiskvaror, Tobaksblan, Glas, Papper, Stenkäril, Tegel m. m. Til

Ut-

Utrikes och Inrikes Orter exporteras af Landets Producter, Kalk, både vit och osläckt, Bjälkar, Sparrar, Bräder, Fårkött, Hudar och Skinn, Tjära, Skälspeck, Ull, Ylle-tröjor, Ullstrumpor, Walmar, Såpa, Nötter, Vinättika, Slipsten, och Blocksten m. m.

År 1805 ägde Stadens Handlande 73 Fartyg, nämligen 1 Skepp, 8 Briggar, 3 Galiotter, 27 Galeaser, 6 Hukare, 5 Hukar-Jakter, 2 Schonertar och 3 Jakter. Förenämde år har Utrikes Farten mästadelen varit til Danzig, Lybeck och Flensborg, och Inrikes Farten til Stockholm och Kalmar. Samma år var de Handlandes Antal 38; Då steg Landtulls Upbörden til 2278 Riksdaler.

Vid Skeppsbron är et Marmorbruk inrättadt, hvarest de i Stenkumla Sokn upfunna Marmorarter uparbetas.

År 1795 var Antalet af de Handlande 30, Handelsbetjänter 23, Bodgosfar 20, Skeppare 42, Sjömän 350.

Af Fabriks Anstalter finnas: 1 Sockerbruk anlagt år 1805, 2 Tobaks Fabriker, 1 Buldans Fabrik, 1 Ylle och Regarns Spinneri, 1 Vinättike Fabrik, och 1 Såpsjuderi.

År

År 1795 funnos här 174 Värkstäder med 71 Geseller och 110 Gosfar uti åtskilliga Handtvärk, nämligen:

Bagare	4	Krukmakare	2
Block och Pumpmakare samt Svarvare	4	Linnevävare	2
		Murmästare	1
Bokbindare	1	Målare	3
Bryggare	8	Mölnare	3
Bundtmakare	1	Perukmakare	1
Byggmästare	1	Repslagare	4
Corduansmakare	1	Sadelmakare	4
Färgare	2	Sämskmakare	4
Garvare	4	Segelsömare	1
Glasmästare	2	Skomakare	39
Guldsmeder	2	Skräddare	22
Gördelmakare	1	Slagtare	3
Handskmakare	4	Snickare	5
Hattmakare	3	Sotare	2
Hofslagare	2	Tenngjutare	1
Klensmeder	6	Tunnbindare	25
Knappmakare	2	Urmakare	1
Kopparslagare	2		

Denna Stad är urgammal och har tilförene legat på en annan Ort, men redan över 1000 år har han stådt på nuvarande Ställe. Han har i fordna Tider varit ganska ansenlig samt en af de största i Norden; han har varit inbegripen uti Hanse Städernas Samlag, samt den förnämsta ibland

bland alla vid Österſjön dä belägna Städer: Under Påvedömets Tid hava här varit 13 Kyrkor, ſamt 5 Kloſter inom och 2 utom Staden. Lämningar efter ſtora och prägtiga Kyrkor, härliga Pelare och konſtiga Valf vitna ännu om denna Stadens fordna Välſtånd.

2. *Slotts Ladugården*, en Kongsgård belägen i Wall Sokn, 0.1 Mil från Staden.

3. *Stenkumla*, en Sokn, 1 Mil från Wisby. Här har År 1760 blivit påfunnen en Marmor-Art, hvilken är den vackraſte och enda äkta, ſom ännu i Norden finnes uptäckt. Deſſa Marmorarter uparbetas vid Marmorbruket i Wisby, ſom är i fullkomlig Drift och förſedt med ſkickliga Arbetare, erforderliga Machiner och Redſkap, ſå at anſenliga Arbeten däraf, beſtående uti Bordſkivor, Mortlar m. m. blivit förſände både til Stockholm och utrikes Orter.

4. *Klintehamn*, en god Hamn i Klinte Sokn, på Wäſtra Kuſten.

5. *Carlsöarne*. Deſſe hvilka äro 2 til Antalet äro belägna uti Havet, 0.8 Mil från Väſtra Kuſten. På deſſa Öar finnes både grof Kalk, ſom ock finare ſlags Kalk eller Marmor. Bägge Öarne äro aldeles bara utan Trän. Kalkbergen vid deras

ras Stränder stå såsom sönderbrutna Murar emot Havet. Stora Carlsön är ganska hög och brant, med et jämnt och skarpt Fält. På västra Sidan befinnes det så kallade Tjufhålet, inom hvilket är en stor Grotta, i hvilken några 100 Personer kunna rymmas.

6. *Fröjelehamn*, *Grönvik* och *Buskevik* äro Hamnar på västra Kusten.

7. *Hoberg*, et Berg beläget på Ändan af Ön söderut. Det har åtskilliga Grottor: Norrut är den största Grottan såsom en välfed Kammare, kallad Hobergs Gubbens Sänggkammare, och förmenas, at det som Sagan föregiver om Hobergs Gubben skal hava händt vid detta Berg.

8. *Hamra*, en Sokn vid östra Kusten, har en god Hälsobrunn, försedd med Brunnshus, Torn och Slagur.

9. *Heligholm*, en Holme i Wamlingbo Sokn, vid östra Kusten, hvarpå äro Bärg, som hava urgröpta Hålor, såsom Salar och Kamrar.

10. *Enevik*, *Stockvik*, *Slesvik*, *Gansvik*, *Bursvik* och *Lousvik* äro Hamnar på östra Kusten.

2. Fög-

2. Fögderiet NORRA GOTTLAND.

Detta Districkt utgör mindre Delen af Ön. Marken är här skarp och torr, så at Furuskog här gärna trives och växer i tämelig Mängd. Landet innehåller 549.8 Mantal, hvaraf 475.5 äro Skatte och 74.3 Krono. År 1802 steg Folkmängden til 13022, hvaraf 6714 voro Mantalsskrifne och 6208 befriade.

Orter.

1. *Roma Kloster,* en Kungsgård i Roma Sokn, 2 Mil ifrån Wisby, har fordom varit et Munke-Kloster; men är nuförtiden Landshöfdingens Boställe. Gården har et ganska behagligt Läge, är bebygd med sköna Stenhus samt försedd med vackra Trägårdar. I Söder förekomma stora Ängar, och i Norr vida Åkerfält, bägge instängde af en vintergrön tät Skog, hvilken gör Utsigten angenäm.

Ladugården härtil är ock vacker, upbygd af prägtig Marmor, hörande til det fordna Klostret, som är förvandladt til et Fähus, hvilket altså är det dyrbaraste Fähus som i Sverge finnes. Kungsgården består af 2.8 Mantal, samt har 63 Tunnors årligt Utsäde och 120 Lass Höbärgning.

2. *Lumelund*, en Sokn vid Väſtra Kuſten 1 Mil från Staden, märkes, emedan här äro de bäſta Mjölqvarnar, ſom finnas på Gottland. Här äro ock en Såg och Stamp, ſom bägge drivas med et ganſka högt Överfall. Strömen är även däruti märkvärdig, at ſedan han fallit utur Martebo Träſk, går han därifrån vid paſs 0.1 Mil under Jorden, Bärg och Dalar, ſamt ſedermera framkommer vid överſta Qvarnen, likaſom utur et Walf, af 6 Alnars Bredd och 3 Alnars Högd.

3. *Capells Hamn*, en god och beqväm Hamn vid Nordväſtra Kuſten uti Hangwar Sokn, utgör inre Delen af en anſenlig Fjärd. Härvid är et Kalkbruk. På öſtra Sidan om Hamnen beſtå Stränderne af Coraller af Slägtet Madrepora.

4. *Breſund, Likershamn*, och *Eirevik* äro Hamnar på Väſtra Kuſten.

5. *Garnshamn*, en god Hamn på Öſtra Kuſten uti Öſtergarns Sokn.

6. *Slitehamn*, en ganſka ſkön Hamn i Othem Sokn, på Öſtra Kuſten, är den ſtörſta och bäſta på Gottland, ſamt en af de förnämſta i Öſterſjön. Det har varit i Förſlag at här anlägga en Stad, hvartil Belägenheten å Landſidan är ganſka tjänlig; där ſkulle ock en Del af Örlogs-Flottan

be-

beqvämligen kunna hava sin Station, emedan Isen aldrig hindrade dess Utlöpande, hvarken Wår-eller Höste-Tiden. Nu finnes här allenast en liten Fästning kallad *Carlsvärd*, som är anlagd på en Holme vid Inloppet til Hamnen. Utom denna Fästning befinnes här en Skans, kallad *Carlsbälte*, som är försedd med 5 Bastioner.

7. *Kylleihamn, Granvik* och *Lergraf* äro Hamnar på Östra Kusten.

8. *Klasen* en Ö vid Kyleihamn. På denna Ö växer Färgegräset Weide, hvars Blad giva blå Färg, vildt och i ymnighet.

9. *Fårön*, en Ö vid Gottlands Norra Udde, hvarifrån hon skiljes med et Sund af 6 a 700 Famnars Bredd, håller i Vidd 0.8 Qvadrat Mil. Ön är fruktbar och har en god Hamn.

10. *Sandön*, en liten Ö, belägen 2.6 Mil Norrut från Fårön, är bekant för sit ymniga Skälfänge.

Til-

Tilläggning,

til LINKÖPINGS Län.

1. STÅNGS Fögderi.

Jordmånen i detta Distrikt är ganska fruktbar, och Sjöarne tämeligen fiskrika. Uti somliga Soknar är föga eller alsingen Skog, dock äro några som kunna understödja de torftiga. Följande Sätesgårdar märkas:

1. *Lambohof*, belägen i Slaka Sokn, består af 2 Mantal. Därtil äro 60 Tunnors Utsäde, medelmåttig Äng, knappt Mulbete, någon Skog, vacker Trägård och Humlegård, 5 Torp, samt 1 Skogshemman.

2. *Normestorp*, liggande i samma Sokn består af 3 Mantal, har et härligt Läge, 24 Tunnors Utsäde, medelmåttig Äng, nödtorftig Skog, svagt Mulbete, vacker Trägård med 200 fruktbärande Trän, Tegelbruk, Wäderqvarn, 4.2 Mantal underlydande Frälsehemman samt 6 Torp.

3. *Håkerstad*, belägen i Skeda Sokn, består af 2 Mantal, har 18 Tunnors Utsäde, god Äng, ymnigt Mulbete samt tilräckelig Skog. Härunder höra 1 Frälsehemman och 7 Torp.

4. *La-*

4. *Lagerlunda*, belägen i Kärna Sokn, består af 3.5 Mantal, har 30 Tunnors Utsäde, 300 Lass Hö, nödtorftigt Mulbete, medelmåttig Skog, vacker Trägård och Humlegård, 10 Mantal underlydande Frälsehemman samt 9 Torp.

5. *Tolefors*, liggande i samma Sokn, består af 1.5 Mantal, har 30 Tunnors Utsäde, föga Äng och Mulbete, vacker Skog, Trägård och Humlegård til nödtorft, samt 4 Torp.

6. *Ry*, belägen i Sankt Lars Sokn, består 1.2 Mantal. Här har förr varit ansenlig Åker, men denna är numera förvandlad til Äng, hvarigenom 500 Lass Hö bärgas om året. Denna Ändring har skedt genom et här inrättadt Schäferi af 800 Engelska Får. Härtil höra tilräckelige Beteshagar samt Skog til nödigt Behof. Här är ock en skön Trägård. Under Säteriet lyda några Bondehemman och 7 Torp.

7. *Kallersta*, liggande i samma Sokn, består af 1.2 Mantal, har 24 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol men knappt Mulbete.

8. *Sdby*, belägen i Wist Sokn, består af 8.4 Mantal. Huvudbyggningen är af Sten men Flygelbyggningarne af Trä. Gården äger 60 Tunnors Utsäde, 800 Lass Höbärg-

 ning,

ning, tilräckeligt Mulbete, ansenlig Skog, godt Fiske, vacker Trägård med Drifhus, god Humlegård, Mjölqvarn med 2 Par Stenar, 1 Stålqvarn, 1 Sågvärk och 1 Kniphammare. På Säteriets Ägor äro 30 Torp, och under Säteriet lyda 13.7 Mantal Bondehemman.

9. *Sturefors,* liggande i förenämde Sokn innehåller 4.2 Mantal. Säteriets Förmåner bestå uti 40 Tunnors Utsäde, ansenlig Äng, Mulbete, Skog och Fiske, stor och vacker Trägård med Drifhus, 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar, 1 Sågvärk, 1 Tegelbruk, skön Humlegård, 20 underlydande Bondehemman, förutan 17.5 Mantal, hvilkas Åboer bådas vid vissa Tilfällen på Dagsvärken, samt 25 Torp.

10. *Staffsäter,* belägen i samma Sokn, består af 2 7 Mantal, har 15 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol til 400 Lass, nog Mulbete, härlig Skog, vacker Humlegård, 10 Mantal underlydande Frälsehemman, samt 12 Torp.

11. *Frö,* liggande uti Lillkyrka Sokn, består af 1 Mantal, har 18 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, litet Skog. Därunder lyda 3.2 Mantal Bondehemman och 2 Torp.

12. *Grensholm,* beläget i Skrukeby Sokn, består jämte de därmed förenade Rä

och

och Rörs Hemman af 3.2 Mantal. Mangården utgöres af en ansenlig Träbyggning med Flyglar. Gården har 46 Tunnors Utsäde, ansenlig Äng, Mulbete och Skog, en stor och vacker Trägård, 1 Mjölqvarn med 3 Par Stenar, godt Fiske i Roxen, Tegelbruk och Kalkbränneri. Därunder lyda 8.5 Mantal Bondehemman och 20 Torp. Ladugården är upmurad med så vackra Hus at på få Ställen finnes dess Like.

13. *Grimstad*, liggande i samma Sokn, består af 2 Mantal; har 20 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, knapt Mulbete, liten Skog, god Trägård, godt Fiske i Roxen. Därunder lyda 6 Torp.

14. *Idingstad*, ligger i Östra Harg Sokn, består af 2.2 Mantal; Gården är bebygd med et vackert Stenhus, har 28 Tunnors Utsäde, ansenlig Äng, godt Mulbete, litet Skog, fördelagtigt Fiske i Roxen, god Trägård och Humlegård. Därunder lyda 8 Bondehemman och 12 Torp.

15. *Tuna*, belägen i Rystad Sokn, är Boställe för Översten vid Östgöta Cavalleri, innehåller 5.1 Mantal Mangården består af 3 Stenhus-Byggningar, 2 gamla och 1 ny om 2 Våningar. Gården äger 36 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, Hagar och Skog, 6 Torp, samt Fiske i Roxen.

16. *Distorp*, liggande i samma Sokn, består af 1 Mantal. Gården har vacker Åbyggnad af Trä, 30 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, knapt Mulbete, men vacker Trägård. Under Säteriet brukas Hemmanet Karlstorp med 18 Tunnors Utsäde.

17. *Staby*, belägen även i samma Sokn, består af 1.5 Mantal; har 30 Tunnors Utsäde, någorlunda tilräckeligt Höbol, knapt Mulbete, en Skogshage och 5 Torp.

18. *Näsby*, liggande i Soknen af samma Namn, består af 2.6 Mantal. Gården har 28 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, stor Trägård, godt Fiske i Roxen samt 6 Torp.

19. *Ekholmen*, belägen i Landeryd Sokn, består af 3 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, någon Skog i Beteshagarne, 1 Sågvärk samt 5 Torp.

20. *Slattefors*, liggande i samma Sokn, består af 2 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, vacker Skog, 1 Mjölqvarn, 1 Sågvärk, 1 Tegelbruk. Därunder lyda 2 Mantal Frälsehemman och 7 Torp.

21. *Gräffsten*, liggande uti Svenstad Sokn, består af 4 Mantal; äger vacker Åbyggnad af Trä, 50 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, Mulbete, Skog och Fiske, ypper-

ypperlig Trägård. Därunder lyda 25 Mantal Bondehemman, 26 Torp, samt et Järn-Hammarvärk bestående af 2 Kniphamrar.

22. *Strömsbro*, belägen i förenämde Sokn, är Boställe åt Majoren vid Östgöta Cavalleri, består af 5 Mantal; äger 42 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, och 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar.

23. *Dala*, belägen i Grebo Sokn, består af 3 Mantal, äger en prydlig Åbyggnad af Trä, med en ypperlig Trägård, tilräckelig Åker, Äng och Mulbete, skön Skog, godt Fiske, några få underliggande Bonde-Hemman samt tilräckliga Torp.

24. *Wigbyholm*, liggande i samma Sokn, består af 2.5 Mantal, har tilräckelig Åker, ansenligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, god Skog, samt några underlydande Bondehemman och Torp.

25. *Härsäter*, liggande i Wärna Sokn, är Majors Böställe vid Cavalleriet, består af 3.2 Mantal. Gården äger 20 Tunnors Utsäde, Höbol til 180 Lass, 2 Beteshagar, samt nödtorftig Skog och Fiske.

26. *Ekenäs*, belägen i Örtomta Sokn, består af 5 Mantal; Mangården har en prydlig Sten-Byggning med 3 små Torn på Taket; härtil hörer en vacker Trägård.

Gården äger 25 Tunnor Utsäde, Höbol til 300 Lass, tilräckeligt Mulbete, föga Skog, godt Fiske, Mjölqvarnar med 6 Par Stenar. Därunder lyda 1 Rusthåll, 1 Gästgivargård, 17.3 Mantal Bondehemman samt 15 Torp.

27. *Mauritsholm*, liggande i förenämde Sokn, brukas som Ladugård under Ekenäs och består af 1 Mantal. Den äger 20 Tunnors Utsäde, Höbol til 200 Lass, tilräckeligt Mulbete, föga Skog, godt Fiske. Därunder lyda 6.7 Mantal Bondehemman samt 8 Torp.

28. *Swenneby*, även i samma Sokn belägen, består af 3.2 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, Höbol til 200 Lass, godt Mulbete och Fiske. Därunder lyda 14.6 Mantal Bondehemman och 10 Torp.

29. *Sörby*, också liggande i samma Sokn, består af 1 Mantal; har 15 Tunnors Utsäde, Höbol til 300 Lass, godt Mulbete, Skog til Husbehof. Därunder lyda 9 Bondehemman och 13 Torp.

30. *Ekhult*, belägen i Björsäter Sokn, består af 2 Mantal, har ansenlig Åker, tilräckeligt Höbol och Mulbete, godt Fiske, men föga Skog, få underliggande Bondehemman och Torp.

2. SLÄT-

2. SLÄTBAKENS Fögderi.

Inbyggarne uti detta Distrikt hava alla de Förmåner som en Landtman vil önska sig; emedan här icke allenast är, uti de flästa Soknar, tilräckelig Åker, Äng, Mulbete och Skog, utan ock fiskrika Sjöar. I synnerhet finnes här en ansenlig Skärgård, därest så väl som inomskärs fångas årligen många hundrade Tunnor Strömming, förutan en myckenhet Tårsk, Gädda, Abbor, Mört, Ål, flere Fiskeslag at förtiga, såsom understundom Störar til 3 a 4 Alnar långa. Följande Sätesgårdar märkas:

1. *Halleby*, belägen i Skärkind Sokn, äger 18 Tunnors Utsäde, Höbol däremot svarade, tilräckeligt Mulbete, god Skog, medelmåttigt Fiske, god Humlegård, 7 Mantal underlydande Hemman samt 6 Torp.

2. *Ulberstad*, i famma Sokn, äger 24 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, samt godt Fiske.

3. *Björkevik*, uti Östra Ryd Sokn, består af 2 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, Höbol til 4 o. Lass, tilräckeligt Mulbete, ansenlig Skog, vacker Trägård, stor Köks-Kryddgård, ansenlig Humlegård. Därunder lyda några och Tjugu Bondehemman samt 10 Torp.

4. Wi-

4. *Wiby*, uti förenämde Sokn, består af 2 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, Höbol til 100 Lass, tilräckeligt Mulbete, nödtorftig Skog, med några få underliggande Bondehemman och Torp.

5. *Fyrby*, i samma Sokn, består af 1.5 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, Höbol til 140 Lass, någorlunda tilräckelig Mulbete. Därunder lyda 1 Sågvärk, 6 Torp, samt 1.5 Mantal Bondehemman, som äga vidsträckt och god Skog.

6. *Tåby*, också i samma Sokn, består af 2 Mantal; äger 25 Tunnors Utsäde, Höbol til 150 Lass, något Skog och nödtorftigt Mulbete.

7. *Hyllinge*, uti Wästra Husby Sokn, består af 3.5 Mantal. Mangården är väl försedd med Stenhus och Träbyggningar. Gården äger 50 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, litet Fiske och Skog, samt många underliggande Bondehemman och Torp.

8. *Kårsäter*, i förenämde Sokn, äger 16 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, litet Skog och Fiske samt 6 Torp.

9. *Minsjö*, jämväl i samma Sokn, består af 4 Mantal; äger 22 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, samt 2.2 Mantal underliggande Bondehemman och 6 Torp.

10. *Tom.*

10. *Tomteholm*, uti Drothems Sokn, är et Skattehemman, som äger 18 Tunnors Utsäde, någorlunda godt Höbol, nödtorftigt Mulbete, Skog och Fiske, 9 Torp samt några Dagsvärks-Hemman.

11. *Skälum*,* uti Skönberga Sokn, består af 3 Mantal; äger 16 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, behöflig Skog, 1 Mjölqvarn, 1 Sågvärk, och 7 Torp.

12. *Liljestad*, uti förenämde Sokn, består af 2.2 Mantal, äger 30 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, litet Skog, något Fiske och 4 Torp.

13. *Bolltorp*, jämväl i samma Sokn, består af 2 Mantal; äger 40 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, tilräckeligt Mulbete och Skog. Under Gården höra 1 Pappersbruk, 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar, 1 Sågvärk, samt 3.1 Mantal Bondehemman och 19 Torp.

14. *Husby*, uti Mogata Sokn, består af 1.5 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, tilräckligt Höbol, någorlunda godt Mulbete och Skog, godt Fiske i Slätbaken, samt några få underliggande Bondehemman och Torp.

15. *Nävversta*, uti samma Sokn, består af 2 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, Mulbete och Skog, något

got Fiske i Slätbaken, 4.3 Mantal underliggande Bondehemman samt 10 Torp.

16. *Börrum*, et Skattehemman, jämväl i samma Sokn, består af 2 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, ringa Höbol, godt Mulbete, tilräckelig Skog, något Fiske i Saltsjön, 1 Sågvärk, 2 underliggande Bondehemman samt 10 Torp.

17. *Filingerum*, uti Ringerum Sokn, består af 2 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol och Mulbete, vidsträckt Skog, godt Fiskevatn, Mjölqvarn med 2 Par Stenar, 1 Sågvärk. Därunder lyda 4.5 Mantal Bondehemman och 19 Torp.

18. *Sverkelsboholm*, i förenämde Sokn, består af 1 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, godt Höbol och Mulbete, ansenlig Skog, godt Fiskevatn, 1 Sågvärk, 3.5 Mantal underliggande Bondehemman och 14 Torp.

19. *Stegeborg*, en Kongsladugård i Skällvik Sokn består af 8.5 Mantal. Mangården är bebygd med et vackert Stenhus. De til Gården hörande Ägor äro ansenliga och goda.

20. *Dederhof*, i förenämde Sokn, består af 2 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, Höbol til 200 Lass, godt Mulbete, nödtorftig Skog, Fiske i Bråviken til Husbe-

hof.

hof. Under Gården höra 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar, 1 Tegelbruk, 3 Bondehemman och 5 Torp.

21. *Herreborum*, uti S. Annä Sokn, består af 4.1 Mantal. Mangården är bebygd med et gammalt Stenhus. Gården äger god Åker, ansenligt Höbol, ymnigt Mulbete, tilräckelig Skog, vacker Trägård, Humlegård, samt Fiske i 5 Ruddammar.

22. *Torönsborg*, uti förenämde Sokn, består af 3 Mantal; äger en prydlig Stenhusbyggning med 2 vackra Trägårdar och et därtil hörigt Drifhus, en stor Köks-kryddgård, 2 Humlegårdar, tilräckelig Åker, ansenligt Höbol, nog Mulbete, vidsträckt Skog, ymnigt Fiske, 1 Mjölqvarn och 2 Sågvärk.

23. *Djursö*, jämväl i samma Sokn, består af 1.5 Mantal; äger liten Åker, men ganska godt Höbol och Mulbete, tilräckelig Skog i synnerhet af Ek, samt godt Fiske.

Til förenämde 3 Säterier, som hava samma Ägare, lyda några och 40 Mantal Bondehemman, samt et tilräckeligt Antal Torpare.

24. *Engelholm*, även i samma Sokn, består af 2 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, Mulbete och Skog, godt Fiske, 1 Kalkugn, några och 30 Bönder

der famt tilräckeligt Antal Torpare; defsutom et Tegelbruk i Ringarum Sokn.

25. *Baresfund*; en Ort i Gryt Sokn, hvilken formerar et Jnlopp få väl til Bråviken fom Slätbaken, har et Sjötulls-Kontor, däreft de Skepp böra befigtigas fom ärna fig til och ifrån Norrköping och Söderköping. Defs Stat beftår af 1 Tullförvaltare med 6 Befökare; jämte 13 Lotfar.

8. BRÅVIKENS Fögderi.

Detta kallas jämväl Wikbolands Fögderi, emedan de fläfta Soknar fom lyda härtil ligga på Wikbolandet, hvilken Trakt är en flags Halfö belägen mellan de bägge Fjärdarne Bråviken och Slätbaken. Framför alla Fögderien i Länet kan om detta fägas at här är den bäfta Åkerjorden, fom merendels bär ren och ftrid Säd, hvilken Omftändighet ock låckat Almogen at här upodla få mycken Åker, at den icke tilfylleft kan gödas, aldenftund Ängen icke fvarar däremot och Mulbetet på många Ställen är knapt, få at änfkönt här nog Bofkap underhålles, Gödfeln ändock icke är tilräckelig: likväl underhjelpes med Torf, fom på mindre bördiga Ängar upgräves. Ängsvallen beftår här mäftadelen af Sälting eller Mark med faltagtig

Jord-

Jordmån, hvarest Gräs växer, som Boskapen gärna äter och däraf väl trives. Wästra Delen af Fögderiet äger föga Skog vid sina Hemman, men den östra Delen äger ännu til en stor Del någon Skog vid sina Gårdar. Björk och Al finnas icke på många Ställen, och Ekarne äro snart räknade. Följande Säterien märkas:

1. *Hendelö*, beläget i S. Johannis Sokn, vid Bråviken, äger 30 Tunnors Utsäde, Höbol mellan 2 och 300 Lass, skönt Mulbete, föga Skog, godt Fiskevatn. Til Säteriet höra 4 Torp samt 11.6 Mantal Frälsehemman, af hvilka et har ymnigt Skog.

2. *Lindö*, uti förenämde Sokn, äger 30 Tunnors Utsäde, Höbol om 250 til 300 Lass, tilräckeligt Mulbete, föga Skog, godt Fiske. Under Gården lyda 6 Torp samt 10 Frälsehemman, af hvilka et har ansenlig Skog så väl af Storvärks-Trän som Timmer, samt 1 Sågvärk.

3. *Wästerbyholm*, i samma Sokn, vid Bråviken, består af 2 Mantal; äger 40 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol af Hårdvallshö, kosteligt Mulbete, ringa Skog, godt Fiske, Utjordar til 25 Tunnland. 4 Torp och 10 underlydande Frälsehemman, förutan Kronohemman.

4. *Bråborg*, en Kongs-Ladugård uti Dagsbergs Sokn. Dess Hemmantal, Utsä-

de och Höbol äro förut anförde Pag. 558. Här tillägges at Gården äger godt Mulbete, tilräcklig Skog til Gärdsle och Wedbrand samt litet Timmer, godt Fiskevatn i Bråviken, Dagsvärken af 27.6 Mantal Kronohemman, samt 12 Torp.

5. *Låstad*, uti Furingstad Sokn, består af 2 Mantal, äger 30 Tunnors Utsäde, ringa Höbol, knappt Mulbete, föga Skog. Därunder lyda 5 Torp.

Å, en Sokn, märkes bland alla Orter, emedan här blivit född, död och begraven den äldste Svenske Man, hvilkens Ålder man med visshet känner, nämligen: Torparen Jon Anderson hvilken föddes d. 18 Febr. 1582, och begrofs d. 18 April 1729, har således bragt sin Ålder til 147 År och 2 Månader, samt levat under 10 Svenska Konungar och Regenter.

6. *Ravanäs*, uti Konungsund Sokn, består af 2 Mantal; äger 28 Tunnors Utsäde, Höbol til 200 Lass, godt Mulbete, Granskog i 2 Hagar, nödtorftigt Fiske. Därtil höra 8.7 Mantal Bondehemman och 4 Torp.

7. *Svinsund*, uti samma Sokn, består af 4 Mantal, äger ansenlig Åker, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, föga Skog, Fiske til Husbehof, samt några underliggande Bondehemman och Torp.

8. *Got-*

8. *Gottenvik*, uti Jonsberg Sokn, består af 2 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, ansenlig Skog, tilräckeligt Höbol och Mulbete, godt Fiske. Därunder lyda 19 Bondehemman, 17 Torp och 1 Mjölqvarn.

9. *Skenäs*, en Kongs-Ladugård uti Östra Husby Sokn, består af 2 Mantal; äger 18 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, Mulbete och Fiske, något Skog, stor Trägård, samt 10 Torp.

10. *Mauritsberg*, i förenämde Sokn, består af 4 Mantal; Mangården är bebygt med et vackert Stenhus. Godset äger 20 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, ansenlig Skog, godt Fiskevatn i Bråviken. Därunder lyda 16.2 Mantal Frälsehemman och 11 Torp.

11. *Allonö*, uti Stenby Sokn, består af 4 Mantal; är bebygt med et vackert Stenhus; äger 35 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, godt Fiskevatn, ansenlig Skog, vacker Trägård, Tegelbruk och Sågvärk. Därunder lyda 8.2 Mantal Bondehemman och 10 Torp.

12. *Näs*, i förenämde Sokn, består af 3 Mantal; är bebygt med et vackert Stenhus; äger 27 Tunnors Utsäde, någorlunda tilräckeligt Höbol och Mulbete, litet Skog och Fiskevatn. Därunder lyda 12.4 Mantal Bondehemman och 5 Torp.

13. *Rotenberg*, uti samma Sokn, består af 6 Mantal; är bebygt med et vackert Stenhus; äger 34 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, tilräckeligt Mulbete, något Skog, godt Idfiske uti en Å samt Fiskevatn i Bråviken, stor Trägård, rymlig Humlegård, 1 Tegelbruk. Därunder lyda 12.6 Mantal Bondehemman och 7 Torp.

4. GLANS Fögderi.

Naturen har begåvat detta Fögderi med stora Förmåner framför de andra i Östergötland, så at det väl må kallas Landets Skattkammare, i anseende til de Järn-Bärgvärk och Bruk, som här i tämelig Mängd äro til finnande, så at årligen tilvärkas vid pass 9000 Skeppund Stångjärn, utom Manufactur-Smide. Dessutom finnas här många ansenliga och fiskrika Sjöar, Mjölqvarnar och Sågvärk; och 7 Soknar som utgöra Norra Delen af Fögderiet och inbegripas uti Finspångs Härad äga i synnerhet ansenlig Skog. De öfrige Soknarne äga väl icke så mycken Skog men hava dock tilräckelig Åker, hvaraf icke allenast bärgas Säd til eget Behof utan ock til Affalu. Märkvärdiga Sätesgårdar och Järnvärk äro följande:

1. *Löf-*

1. *Löfstad*, belägen uti Kimstad Sokn, har en ansenlig och vacker Stenhusbyggning med 2 Flyglar, äger 24 Tunnors Utsäde, Höbol mellan 4 och 500 Lass, godt Mulbete, tilräckelig Skog, Fiske til Husbehof, god Humlegård, 2 Trägårdar, 2 Mjölqvarnar, hvardera med 4 Par Stenar. Därunder lyda en myckenhet Frälse- och andra Hemman, samt 27 Torp.

2. *Landsjö*, i förenämde Sokn, består af 2 Mantal; äger 22 Tunnors Utsäde, Höbol af 150 Lass, tilräckeligt Mulbete, ansenlig Skog. Därunder lyda 15.5 Mantal Bondehemman och 12 Torp.

3. *Norsholm*, i samma Sokn, består af 4.4 Mantal; äger vacker Åbyggnad och Trägård, 40 Tunnors Utsäde, ymnigt Höbol af 4- til 450 Lass, tilräckelige Beteshagar, nödtorftig Skog, Fjällfiske i Roxen, samt godt Ålfiske i Motala Ström. Därunder lyda 18 Torp.

4. *Ribbingsholm*, uti Kullersta Sokn, vackert belägen på et Näs mellan Motala Ström och Sjön Glan, består af 3 Mantal; äger 18 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, tilräckligt Mulbete, godt Fiske, föga Skog, et Bondehemman och 3 Torp.

5. *Lundby*, uti förenämde Sokn, består af 1 Mantal, är bebygd med et vackert

Stenhus, äger 20 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, knapt Mulbete; samt 2 Torp.

6. *Kinga*, uti Löt Sokn, består af 4.2 Mantal, äger 50 Tunnors Utsäde, nödtorftig Äng, tilräckeligt Mulbete, Skog til Husbehof. Därunder lyda 7.2 Mantal Bondehemman och 12 Torp.

7. *Wi*, uti förenämde Sokn, består af 1 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, nödtorftig Äng, tilräckeligt Mulbete, liten Skog, godt Fiskevatn i Glan. Därunder lyda 4 Bondehemman och 6 Torp.

8. *Finstad*, även i samma Sokn, består af 2.5 Mantal; är bebygd med Stenhus; äger 26 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, godt Mulbete, tilräckelig Skog, något Fiske, samt 4 Torp.

9. *Ekesund*, jämväl i samma Sokn, består af 4 Mantal; äger 40 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, tilräckeligt Mulbete, föga Skog, något Fiske i en Å. Därunder lyda 7 Torp.

10. *Borg*, uti Soknen af samma Namn, består af 5 Mantal; äger 45 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, knapt Mulbete, föga Skog, Fjällfiske til Husbehof, men indrägtigt Ålfiske, stor Trägård. Därunder lyda 4.5 Mantal Bondehemman och 25 Torp.

11. *Len-*

11. *Lennartsberg*, uti Östra Eneby Sokn, består af 3 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, godt Fiske, god Trägård. Därunder lyda 8 Bondehemman och 9 Torp.

12. *Ringstad*, uti förenämde Sokn, består af 3 Mantal; äger 46 Tunnors Utsäde, Höbol til 250 Lass, knapt Mulbete, något Skog, vacker Trägård, i Tegelbruk. Därunder lyda 2.7 Mantal Bondehemman och 12 Torp.

13. *Swärtinge*, jämwäl i samma Sokn, består af 4 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, Höbol til 200 Lass, tilräckeligt Mulbete, ansenlig Skog, god Trägård, godt Fiskevatn i Glan, 1 Tegelbruk. Därunder lyda 2.5 Mantal Frälsehemman samt 18 Torp.

14. *Pryssgården*, också i samma Sokn, består af 1 Mantal; äger 16 Tunnors Utsäde, litet Höbol, knapt Mulbete, något Skog, vacker Trägård, få Torp.

15. *Himmelstalund*, ävenväl i samma Sokn, består af 1.5 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, Fiske i Motala Å. Därunder lyda 7 Torp. På dess Ägor befinnes en Hälsobrunn.

16. *Björnevik*, uti Qvillinge Sokn, består af 1.5 Mantal; är försedd med Stenhus

hus-Byggning; äger 16 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Hobol, godt Mulbete, litet Skog, ymnigt Fiske, vacker Trägård. Därunder lyda åtskilliga Frälsehemman och 11 Torp.

17. *Björnsnäs*, jämväl i förenämde Sokn, vid Bråviken; äger 24 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, godt Fiske, samt 11 Torp.

18. *Ekeby*, ockſå i ſamma Sokn, består af 3 Mantal; äger 25 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, vacker Trägård, Fiskevatn i Bråviken samt 3 Torp.

19. *Malmö*, ävenväl i ſamma Sokn, består af 2 Mantal; äger 25 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, litet Skog på en Ö, fördelagtigt Fiske i Bråviken samt 7 Torp.

20. *Löddby*, jämväl i ſamma Sokn, består af 2 Mantal, äger 24 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, nätt Trägård, godt Fiskevatn i Bråviken. Därunder lyda 2.6 Mantal Frälsehemman och 5 Torp.

21. *Näkna*, et Järnbruk i meranämde Sokn, med 920 Skeppunds Stångjärns-Smide; äger anſenlig Skog til Kolning, tilräckelig Wattudrägt hela året om. Därtil hörer en Masugn. Järnmalm brytes på Brukets Ägor, ſom utblandas med annan Malm.

22. *Go-*

22. *Godegård*, uti Soknen af famma Namn, beftår af 3 Mantal, har en vacker Åbyggnad af Trä; äger 30 Tunnors Utfäde, anfenligt Höbol, godt Mulbete, nödtorftig Skog och Fifkevatn, prydlig Trägård i Engelfk Smak, betydelig Humlegård, 2 Mjölqvarnar med 3 Par Stenar famt 2 Sågvärk. Därunder lyda 46 Bondehemman och 75 Torp, til ftörre Delen i denna Sokn belägne.

Med Säteriet är förbundit:

Gödegårds Järnbruk, fom beftår af 2 Stångjärns-Hamrar med 4 Härdar och 1 Manufactur-Hammare. Smidet är 1035 Skeppund. Skogarne äro tilräckelige til Kolning, ävenock Wattudrägten, om icke för ftor Torka infaller.

23. *Sonstorp*, uti Hälleftad Sokn, beftår af 2 Mantal; är förfedt med en ypperlig Stenhus-Byggning, med vacker Trägård; äger 28 Tunnors Utfäde, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, tilräckelig Skog, ymnigt Fifkevatn, 2 Mjölqvarnar med 2 Par Stenar, 1 Sågvärk och 1 Tegelbruk. Därunder lyda några Bondehemman och 19 Torp.

Med Säteriet är förbundit:

a) *Sonstorps* Järnbruk fom beftår af 4 Stångjärns-Hamrar, med 4 Härdar, och

äger 1265 Skeppund Stångjärns Smide, samt 1 Knip Hammare. Bruket har tilräckelig Wattudrägt och Kol från egna Skogar. Til Sonstorp hörer ock

b) *Anstinefors* Manufactur-Värk, som består af 1 Räckhammare, Skärvärk och 2 Spikhamrar, hvartil är öfverflödigt Vatn och nödtorftig Kolning på Säteriets Skogar.

24. *Borgård*, et Järnbruk i förenämnde Sokn, består af 1 Hammare med 2 Härdar, och har 375 Skeppunds Smide. Til Bruksdriften är tilräckeligt Vatn och Skog. Med Bruket är förbundit et Säteri af samma Namn som har ringa Utsäde.

25. *Grytgöl*, et Järnbruk, med 1 Hammare och 2 Härdar, samt et Manufactur-Värk, hvarest Stångjärn förädlas til hvarjehanda Smide, och hvarvid äro 3 Spikhamrar.

26. *Folkström*, ävenväl et Järnbruk i samma Sokn, med 1 Hammare och 2 Härdar, samt 800 Skeppunds Smide; har jämväl et Manufactur-Värk, hvilket så väl som det uti Grytgöl är väl inrättadt.

27. *Göstada*, i Wånga Sokn, består af 1 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete och Skog, vacker Trägård, 1 Sågvärk samt 10 Torp.

28. *Hättorp*, et Järnbruk i Tjällmo Sokn, består af 2 Hamrar med 4 Härdar, och

och har 1010 Skeppund Stångjärns-Smide. Värket har tilräckeligt Vatn och Kol från egna Skogar.

29. *Skönnarbo* och *Kristinefors*, äro 2 Järnbruk i förenämde Sokn som tilsamman äga 745 Skeppund Stångjärns-Smide.

Uti Hällestad Sokn finnas dessutom åtskilliga Järngruvor och Masugnar. Utaf Gruvorne äro nu förtiden endast 4 i arbete.

30. *Finspång*, uti Risinge Sokn, innehåller jämte den därtil höriga Ladugården Översäter 3 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde; ansenligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, ansenlig Skog, Fiske til Husbehof, stor Humlegård, stort Tegelbruk, 1 Mjölqvarn med 3 Par Stenar, 1 Sågvärk: Därunder lyda 27 Torp. Mangården består af en stor och prydlig Stenhus-Byggning jämte flera andra Stenbyggningar. Med Säteriet är förbundit et Järnbruk af samma Namn bestående af 2 Hamrar och 4 Härdar, med 1610 Skeppunds Stångjärns-Smide samt et Canongjuteri.

31. *Lotorp*, *Borgöl* och *Börsjö* äro Järnbruk i samma Sokn med 1500 Skeppund Smide tilsamman.

32. *Kålstad*, et Säteri i samma Sokn, består af 14 Mantal; äger 18 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Mulbete, Höbol och Skog, Tegelbruk, Mjölqvarn och Sågvärk, samt 10 Torp. 33. *Ti-*

33. *Tifenhult*, et Säteri uti Skedvi Sokn, beftår af 2.5 Mantal, äger 18 Tunnors Utfäde, tilräckeligt Höbol, knapt Mulbete, tämeligen god Skog och tilräckelige Torp.

5. ROXENS Fögderi.

Utom Åkerbruk och Bofkapsfkötfel äger detta Fögderi icke färdeles några Förmåner, och lida en ftor Del Hemman Brift på Skog, emedan de äro fkoglöfe och Härads-Allmänningarne merendels uthuggne. Märkvärdiga Sätesgårdar äro följande:

1. *Häsleby*, uti Björkebergs Sokn, beftår af 1 Hemman med 18 Tunnors Utfäde. Höbolet är litet och Mulbetet fvagt.

2. *Ljung*, uti Soknen af famma Namn, beftår af 2.5 Mantal; har 36 Tunnors Utfäde, anfenligt och godt Höbol, nödtorftigt Mulbete, tilräckelig Skog, något Fifke i Motala Ström, 1 Sågvärk, 1 Tegelbruk. Därunder lyda 24.1 Mantal Frälfehemman och 33 Torp.

3. *Sjöbacka*, i famma Sokn, är beruftadt. Det äger 18 Tunnors Utfäde, nödtorftigt Höbol, godt Mulbete, ringa Skog, godt Fifke famt Ålfifke. Därtil höra 10 Torp.

4. *Stiernarp*, uti Wreta Sokn, vid Roxen, beftår af 4.4 Mantal. Här är en anfen-

ſenlig Stenhus-Byggning, af 4 Wåningars Högd. Utſädet är 40 Tunnor, Höbolet 6 a 700 Laſs, tilräckeligt Mulbete, vacker Trägård med Drifhus, anſenlig Skog, godt Fiſke, 1 Tegelbruk, 1 Mjölqvarn, 2 Sågvärk. Därunder lyda 12.6 Mantal Bondehemman och 40 Torp.

5. *Kongsbro*, uti ſamma Sokn, beſtår af 8 Mantal, är Boſtälle för Överſten vid Öſtgöta Infanteri. Gården äger 60 Tunnors Utſäde, Höbol til 500 Laſs, nödtorftig Skog til Gärdſle och Wedbrand, Fiſkevatn i Roxen til Husbehof. Därtil höra 16 Torp.

6. Paſtors-Boſtället i denna Sokn, är bland de ſtörſta i Öſtergötland. Det beſtår af 2 Mantal, äger 30 Tunnors Utſäde, tilräckeligt Höbol, Fiſke i Roxen och 3 Torp.

7. *Larstorp*, uti Klockrike Sokn, beſtår af 2.1 Mantal, äger 30 Tunnors Utſäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, ſamt Fiſke i Svartån. Därunder lyda 6 Torp.

8. *Norrby*, uti Brunnby Sokn, är Boſtälle åt Överſte-Löjtnanten vid Öſtgöta Cavalleri, beſtår af 9 Mantal, äger 56 Tunnors Utſäde, Höbol til 370 Laſs, godt Mulbete, ſamt ſkönt Fjäll- och Ål-Fiſke i Roxen och Motala Ålf.

9. *Karlshåf*, uti Älveſtad Sokn, beſtår af 1 Mantal; är förſedt med 1 Stenhus-

Bygg-

Byggning, med en stor och vacker Trägård, äger 40 Tunnors Utsäde, Höbol til 650 Lass, tilräckeligt Mulbete och Skog; Fiske i Svartån, åtskilliga stora Ruddammar. Därunder lyda 12.7 Mantal Bondehemman och 22 Torp.

10. *Börringe*, uti samma Sokn, är berustad; består af 2 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftiet Mulbete och Skog. Därtil höra 3 Torp.

11. *Kölbäck*, uti Skepsås Sokn, är berustad, består af 2 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, Höbol til nödtorft och knapt Mulbete.

12. *Torneby*, uti Fornåsa Sokn, är berustad; består af 1.5 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, Skog och Mulbete, samt 7 Torp.

13. *Tåjala*, uti Egbyborna Sokn, består af 4 Mantal; äger stort Utsäde, nödtorftigt Höbol, knapt Mulbete, Fiske i Roxen, samt 3 Torp.

14. *Ulfåsa*, i förenämde Sokn, angenämt belägen på en Högd vid Sjön Boren, består af 4 Mantal; har en vacker Stenhus-Byggning 2 Wåningar hög; äger ansenligt Utsäde, ymnigt Höbol, ypperlig Trägård, Mulbete til nödtorft, ringa Skog, godt Fiske i Boren, 1 Tegelugn, 1 Kalkugn, många underlydande Bondehemman och 16 Torp.

15. *Åsne-*

15. *Åsueſtad*, uti ſamma Sokn, beſtår af 1 Mantal; äger 20 Tunnors Utſäde, nödtorftigt Höbol och tilräckeligt Mulbete. Gården lyder under Ulfåſa.

16. *Olvehult*, uti Krillbergs Sokn, är förrut beſkrivit.

17. *Elmyra*, uti ſamma Sokn, är beruſtad; beſtår af 3 Hemman, äger någorlunda tilräckelig Åker, godt Höbol och Mulbete, anſenlig Skog, litet Fiſke i Sjön Omen. Därunder lyda några få Bondehemman och Torp.

18. *Karlſtröm*, et Järnbruk uti förenämde Sokn, 0.5 Mil från Kyrkan, beſtår af 1 Hammare med 2 Härdar och har 460 Skeppunds Smide. Bruket äger nog Skog och tilräckelig Wattudrägt. Tackjärner hämtas från Hammar och Lerbäcks Soknar ſamt Hälleſtad.

19. *Quarn*, et Järnbruk i meranämde Sokn, 1 Mil från Kyrkan, beſtår af 1 Hammare med 2 Härdar, och har 250 Skeppunds Smide. Watndrägten ſå väl ſom Skogen är här tilräckelig. Tackjärnet hämtas dels från Nerike, dels från Hälleſtad.

20. *Alviken*, et Kronohemman i Nykils Sokn, är Ryttmäſtar-Boſtälle. Gården beſtår af 1 Mantal; äger 15 Tunnors Utſäde, Höbol til 70 Laſs, Mulbete åt 18 Kor, ſamt nödtorftig Skog.

21. *Wi-*

21. *Winäs*, uti Gammalkils Sokn, består af 2 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, vacker Trägård, godt Fiske, 1 Mjölqvarn med 2 Par Stenar, 1 Sågvärk samt 6 Torp.

22. *Forsa*, uti Rappstad Sokn, består af 2.2 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, knappt Mulbete och 7 Torp.

23. *Ekströmen*, uti samma Sokn, består af 3 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, Mulbete och Skog, 1 Mjölqvarn, 7 Torp, samt några underlydande Bondehemman.

24. *Sköldstad*, uti Wickenstad Sokn, består af 1 Mantal; äger 26 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, litet Mulbete, tilräckelig Skog. Därtil höra 3.2 Mantal Bondehemman och 7 Torp.

25. *Åsarp*, uti samma Sokn, består af 1 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, foga Skog, samt 3 Torp.

26. *Kärrsjö*, i Lebergs Sokn, är et Ryttmästar-Boställe, består af 1 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, Höbol til 50 Lass, nödtorftigt Mulbete, Skog til Gärdsle och Wedbrand.

b. ÅM-

6. ÅMBERGS Fögderi.

Detta Fögderies Förmåner bestå förnämligast uti Åkerjord, som här är til Öfverflöd, hvaremot åtskilligstädes är stor Brist på Skog, Äng och Mulbete. De som bo närmast Sjöarne Wettern, Tåkeru och Boren nyttja uti dem et fördelagtigt Fiske. Märkvärdiga Sätesgårdar äro följande:

1. *Räffjö*, uti Fivelstad Sokn, består af 1 Mantal. Därtil är ansenlig Åker, tilräckelig Äng, Mulbete uti en liten Hage, samt 3 Torp.

2. *Starby*, uti S. Pehrs Sokn, är en Kungsgård, består af 10.5 Mantal; äger 80 Tunnors Utsäde, tilräckelig Äng, nödtorftigt Mulbete, litet Skog på Kronoparker, et Tegelbruk, godt Fiske i Wettern samt 8 Torp. Til Kungsgården göra ock 72.1 Hemman Dagsvärken.

3. *Egeby*, i samma Sokn består af 2 Mantal, har 40 Tunnors Utsäde, men litet Äng och Mulbete.

4. *Elmetomta*, uti Ask Sokn, är Öfverste-Löjtnants Boställe, består af et Mantal, har 15 Tunnors Utsäde samt 24 Lass Höbol.

5. *Charlottenburg*, uti Winnerstad Sokn, innehåller 4 Mantal. Mangården äger et vackert Stenhus. Säteriets Förmåner bestå uti 60 Tunnors Utsäde, kostleligt Höbol,

ſtåteligt Mulbete, ſkönt Fiſke i Motala Älven och Sjön Boren, anſenlig Skog, vacker Trägård, 3 Humlegårdar, 2 Mjölqvarnar, 1 Sågvärk, 12 underliggande Bondehemman ſamt 7 Torp.

6. *Qvisberg*, i ſamma Sokn, beſtår af 1 Mantål, äger 40 Tunnors Utſäde, tilräckelig Äng och Mulbete, nödtorftig Skog, vacker Trägård och Humlegård, 2 underlydande Frälſehemman ſamt 5 Torp.

7. *Motala*, en Kongs Ladugård, i Motala Sokn, beſtår af 4 Mantal, äger 34 Tunnors Utſäde, Höbol til 200 Laſs, 5 Beteshagar, vidlyftig Skog och Utmark, Fiſke i Wettern, ſamt 18 Torp.

8. *Medewi*, uti Nykyrka Sokn, beſtår af 2 Mantal, äger 10 Tunnors Utſäde, tilräckeligt Höbol, Mulbete och Skog, Fiſke i 2 Sjöar, 1 Mjölqvarn, 3.5 Mantal underliggande Hemman, ſamt tilräckeliga Dagsvärks Torp. På deſs Ägor ligger den berömda Medewi Hälſobrunn, ſom är beſkriven pag. 565.

9. *Wäſterlöſa*, en Kronogård, ut Roxlöſa Sokn, är Häradshöfdinge-Boſtälle, beſtär af 1 Mantal, äger 28 Tunnors Utſäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, tilräckelig Skog, ymnigt Löfbrott, Fiſke uti Wettern, ſamt Tälgſtens Brott.

10. *Ky-*

10. *Kyleberg*, uti Swanhals Sokn, består af 3 Mantal; äger 45 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, liten Skog, Fiske i Täkern, 1 Mjölqvarn, stor Trägård som är en af de bästa i Östergötland, Humlegård, några underlydande Bondehemman samt 8 Torp.

11. *Rensta*, i samma Sokn, består af 3.5 Mantal; äger 50 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, Fiske i Täkern, skön Trägård, 12 Mantal underlydande Bondehemman samt 12 Torp.

12. *Walla*, även i samma Sokn, består af 1.2 Mantal; äger 25 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, tilräckeligt Mulbete samt 6 Torp.

13. *Sjötuna*, uti Kumla Sokn, består af 3 Mantal; äger 60 Tunnors Utsäde, knappt Höbol och Mulbete, Fiske i Täkern, samt 2 Torp.

14. *Sätra*, i Rök Sokn, består af 1 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, godt Höbol och Mulbete, tilräckelig Skog och Löfbrott, 1 Tegelbruk, 2 Mjölqvarnar, samt 15 Torp.

15. *Walla*, i samma Sokn, består af 1 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, nödtorftig Äng, svagt Mulbete, samt 5 Torp.

16. *Sjöstorp*, uti Ödeshög Sokn, består af 1.4 Mantal; äger 25 Tunnors Utsäde,

säde, tilräckeligt Höbol, 2 Beteshagar, Trägård och 2 Rudedammar, samt 8 Torp.

17. *Alwastra*, uti Wästra Tollstad Sokn; äger 56 Tunnors Utsäde, Höbol til 100 Lass, ringa Beteshagar, Skog och Mulbete uti Åmbergs Djurgård, och ringa Fiske i Wettern. Mera om denna Ort är anfördt pag. 565.

18. *Stora Lund*, i samma Sokn, Ryttmästar-Boställe, består af 1 Mantal; äger 80 Tunnors Utsäde, Höbol til 100 Lass, medelmåttig Skog och Mulbete, samt Fiske i Wettern.

7. SWARTÅNS Fögderi.

I detta District är Brist på nödtorftig Skog, undantagande i Ekeby, Rinna och Åsbo Soknar; men däremot hava de andre Soknarne tilräckelig Åker. Följande Sätesgårdar märkas:

1. *Lindewad*, uti Helgona Sokn, består af 3.5 Mantal; äger ansenlig Åker, litet Höbol, nödtorftigt Mulbete, ringa Skog, skön Trägård, samt 2 Rudedammar.

2. *Boxholm*, i Ekeby Sokn, består af 5.5 Mantal; äger 40 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, Mulbete och Skog, vacker Trägård, Djurgård, 2 Fiske-Dammar, 1 Kalkugn, 30 Mantal underlydande Bondehem-

hemman och 33 Torp. Här är ock et Kongl. Post-Kontor. Mera om denna Ort är anfördt pag. 567.

3. *Göttewik*, i samma Sokn, består af 2 Mantal: äger 16 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, svagt Mulbete, tilräckelig Skog, samt 5 Torp.

4. *Grönlund*, i Åsbo Sokn, består af 2 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, Mulbete och Skog, 4 underlydande Frälsehemman och 9 Torp.

5. *Lagarp*, i samma Sokn, består af 4 Mantal; äger 25 Tunnors Utsäde, litet Höbol, nödtorftigt Mulbete, något Skog samt 9 Torp.

6. *Strålsnäs*, jämväl i samma Sokn, består af 4 Mantal; äger 24 Tunnors Utsäde, nödtorftig Äng, tilräckeligt Mulbete, stor Skog, Mjölqvarn, Sågvärk, 2 Mantal underlydande Bondehemman; samt 8 Torp.

7. *Klakeberg*, uti Järestad Sokn, består af 1.25 Mantal; äger 18 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, men föga Skog.

8. *Håf*, en Kongs Ladugård, i Håfs Sokn, består af 7.25 Mantal; äger 127 Tunnors Utsäde, Höbol om 232 Lass, godt Mulbete, men nästan ingen Skog, utan måste den hämtas från Allmänningen och

Åmbergs Djurgård, Fiske i Tåkern, samt 21 Dagsvärks Torp.

9. *Lunna*, uti Apunda Sokn, består af 2 Mantal; äger 40 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, vacker Trägård, 10 Mantal underliggande Bondehemman och 10 Torp.

10. *Bo*, i Wästra-Harg Sokn, äger 18 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, vidlyftig Skog, Trägård och Humlegård, Fiske i många Sjöar, 7.2 Mantal underlydande Frälse- och Skattehemman, samt 15 Torp.

11. *Solberga*, i Wetta Sokn, består af 2.5 Mantal. Mangården har vackra Stenhus-Byggningar. Säteriet äger 30 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och Mulbete, en vacker Skogshult, hvarest finnas Storwärks Trän, mycken Eke- och annan Löfskog i Ängarne, 2 Mjölqvarnar, hvardera med 5 Par Stenar, Fiske i Swartån, 6.5 Mantal underlydande Bondehemman, 2 Rusthåll och 7 Torp.

12. *Mantorp*, i samma Sokn, består af 3 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, Höbol til 170 Lass, nödtorftigt Mulbete, någon Löfskog, ypperlig Trägård, ansenlig Humlegård, 2 Mjölqvarnar, 2 Sågvärk, 8.5 Mantal underlydande Frälsehemman, 2 Rusthåll, och 15 Torp.

13. *Ul-*

13. *Uljeberg*, i Wisby Sokn, består af 5.5 Mantal; äger 60 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete och Skog, 6.5 Bondehemman och 6 Torp.

14. *Bredgården*, Häradshöfdinge-Boställe, i Normelösa Sokn, äger 28 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol och knappt Mulbete.

15. *Böttestad*, i Härberga Sokn, är Capitens Boställe; består af 1 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, Höbol til 20 Lass, Mulbete för 16 Nöt, och något Skog.

16. *Hulterstad*, i Mjölby Sokn, består af 6.6 Mantal; äger 40 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol och Mulbete, ansenlig Skog, vacker Trägård och Humlegård, 13.7 underlydande Bondehemman och 21 Torp.

8. SOMENS Fögderi.

Detta District är af Naturen begåvadt med stora Förmåner; alt hvad en Landtman vil önska sig finner han här. Jordmånen är ganska fruktbar, Mulbetet är förträffeligt, och Skog finnes i ymnighet. På Fisk är godt Förråd, i synnerhet i de stora Sjöarne Somen och Åsunden. Med skäl kan därom sägas at det är et härligt Land, emedan härifrån årligen föras til Marknaderne flera tusende Lispund

 Smör,

Smör, Ost, Kött, Fläsk, Talg, samt Vax och mycken Honing, utom andra Varor. Följande Sätesgårdar märkas:

1. *Wäsby*, i Horns-Sokn, om 1 Mantal, äger 16 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, Mulbete och Skog, några få Bondehemman samt 11 Torp.

2. *Åby*, i samma Sokn, om 1 Mantal; äger 15 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, litet Skog, 1 Mjölqvarn med 3 Par Stenar, 1 Sågvärk, Fiske i Åsunden, samt några få underlydande Bondehemman och Torp.

3. *Somenäs*, i Tirserum Sokn, består af 2 Mantal; äger 30 Tunnors Utsäde, ansenligt Höbol, godt Mulbete, nödtorftig Skog, rikeligt Fiske i Somen, 1 Mjölqvarn, 1.5 Bondehemman och 4 Torp.

4. *Mjölsefall*, i Kisa Sokn, består af 3.1 Mantal; äger 20 Tunnors Utsäde, nödtorftigt Höbol, tilräckeligt Mulbete, ansenlig och vidsträckt Skog, Fiske uti en Sjö, hvarest fås kostelig Braxen, Mjölqvarn och Sågvärk, samt 14 Torp.

5. *Adlerskog*, i Wästra-Ekeby Sokn, består af 3.5 Mantal; äger 16 Tunnors Utsäde, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, nödtorftig Skog, Husbehofs Mjölqvarn och Sågvärk; 2 underlydande Frälsehemman och 3 Torp.

6. *Hof-*

6. *Hofby*, i famma Sokn, beftår af 5 Mantal; äger 16 Tunnors Utfäde, tilräckeligt Höbol, godt Mulbete, anfenlig Skog, fkönt Fifke i Åfunden, 6 underliggande Frälfehemman, och flera Torp.

7. *Fröswik*, i Oppeby Sokn, beftår af 2 Mantal; äger 12 Tunnors Utfäde, anfenligt Höbol, godt Mulbete, vidfträckt Skog, Fifke i Åfunden, 1 Sågvärk, 2 underlydande Bondehemman och 16 Torp.

8. *Stjärnewik*, i famma Sokn, beftår af 3.1 Manral; äger 18 Tunnors Utfäde, tilräckeligt Höbol, nödtorftigt Mulbete; liten Skog, godt Fifke i Nimmern och Åfunden 7 underlydande Bondehemman och 7 Torp..

9. *Söderö*, i Kettilftad Sokn, beftår af 2.5 Mantal; äger 18 Tunnors Utfäde, godt Höbol, fkönt Mulbete, anfenlig Skog, 1 Sågvärk, 3.4 Bondehemman och 7 Torp.

10. *Skedewi*, uti Tjärftad Sokn, beftår af 2.5 Mantal; äger 20 Tunnors Utfäde, anfenligt Höbol, nödtorftigt Mulbete, liten Skog, men ymnigt Fifke, 13 Bondehemman och 7 Torp.

11. *Brokind*, i Wårdnäs Sokn, beftår af 5 Mantal. Mangården är ganfka väl bygd med 3 anfenliga Stenhus. Godfet äger anfenligt Utfäde, Höbol, Mulbete och Fifke, 1 Mjölqvarn med 3 Par Stenar, 1

Sågvärk, 1 Tegelbruk, samt många under lydande Bondehemman och Torp.

12. *Kusebo*, i samma Sokn, består af 3 Mantal; äger ansenligt Utsäde och Höbol, godt Mulbete ock tilräckelig Skog.

13. *Wästerby*, jämväl i samma Sokn, består af 4 Mantal; äger stort Utsäde, godt Höbol och Mulbete, stor Trägård och ymnigt Fiske. Under dessa bägge Gods som hava samma Ägare lyder et ansenligt Antal af Bondehemman och Torp.

14. *Malma*, uti Wästra Ryd Sokn, består af 3 Mantal; äger 16 Tunnors Utsäde, godt Höbol, skönt Mulbete, tilräckelig Skog, Fiske i några Sjöar, Husbehofs Mjölqvarn och Sågvärk, samt 8 underlydande Bondehemman och 8 Torp.

15. *Ålstorp*, i Askeryd Sokn, består af 4 Mantal; äger nödtorftigt Utsäde och Höbol, men godt Mulbete, Skog til nödtorft, godt Fiske, Mjölqvarn och Sågvärk, 6 underlydande Bondehemman och 11 Torp.

16. *Bullsjö*, i Sunds Sokn, består af 2 Mantal; äger 16 Tunnors Utsäde, medelmåttigt Höbol, tilräckeligt Mulbete och Skog, Mjölqvarn och Sågvärk, 5 underliggande Bondehemman och 18 Torp.

17. *Näs*, uti Torpa Sokn, består af 1 Mantal; äger 18 Tunnors Utsäde, ansenligt

ligt Höbol, Mulbete och Skog, godt Fiſke, 1.2 Bondehemman och 14 Torp.

18. *Ribbingshåf*, i Norra-Wi Sokn, beſtår af 2 Mantal; äger 16 Tunnors Utſäde, litet Höbol, nödtorftigt Mulbete, vidſträckt Skog, godt Fiſke i Somen, förutan Lax- och Ål-Fiſke, 3 underlydande Bondehemman och 9 Torp.

19. *Aspanäs*, uti Maleſanda Soko, beſtår af 2 Mantal, äger 14 Tunnors Utſäde, ar-ſenligt Höbol och Mulbete, nödtorftigt Skog, godt Fiſke i Somen ſamt 7 Torp.

NORRKÖPING.

År 1805 ſteg Folkmängden i denna Stad til 9428, hvaraf 4182 voro Mankön och 5246 Qvinkön. Samma År viſtades här:

Präſter och Lärare	15	Skeppare	45
Civile Ämbets-och Tjänſtemän	60	Sjömän	92
Apotek	2	Bagare	12
Groſshandlare	5	Bleckſlagare	2
Bokhandlare	2	Bildthuggare	1
Minuthandlare	84	Bokbindare	5
Möbelhandlare	2	Bryggare	13
Vinſkänkar	4	Bundtmakare	2
Traktörer	10	Byggmäſtare	9

Cor-

Corduansmakare och Garvare	5	Planterare	5
Färgare	7	Repſlagare	2
Förgyllare	1	Sadelmakare	6
Gelbgjutare	1	Segelſömare	1
Glasmäſtare	5	Sejlare	1
Guldſmeder	5	Skomakare	20
Gördelmakare	4	Skräddare	25
Handſkmakare	4	Skärſlipare	1
Hattmakare	8	Slagtare	3
Hofſlagare	5	Snickare	11
Inſtrumentmakare	1	Snörmakare	1
Kammakare	1	Sockerbagare	2
Kardmakare	2	Sotare	2
Klenſmeder	5	Stenhuggare	2
Klåckgjutare	1	Svarvare	6
Knappmakare	3	Såmſkmakare	5
Kopparſlagare	6	Tapetmakare	1
Korkſkärare	1	Tenngjutare	3
Krukmakare	5	Tunnbindare	3
M rmäſtare	1	Urmakare	5
M lare	8	Waddmakare	1
M ſſingsſlagare	1	Wagnmakare	4
M belbeklädare	1	S:a Handtvärkare	243
Nålmakare	2	Geſeller	217
Perukmakare	4	Lärlingar	239
Plå ſlagare	1	Åkare	11
Piſtolſmed	1	Timmermans Drängar	118

SKE-

SKENINGE.

År 1805 funnos i denna Stad 46 Mästare med 21 Gesellèr och 20 Lärlingar uti åtskilliga Handtvärk, nämligen:

Bagare	1	Murmästare	1
Bokbindare	1	Målare	1
Bryggare	2	Sadelmakare	3
Corduansmakare	1	Skoflikare	2
Färgare	3	Skomakare	1
Garvare	4	Skräddare	2
Glasmästare	1	Skärslipare	1
Guldsmeder	2	Slagtare	1
Handskmakare	3	Snickare	1
Hattmakare	4	Sporrmakare	1
Hofslagare	1	Sämskmakare	1
Kopparslagare	3	Tunnbindare	1
Krukmakare	2	Urmakare	1
Klensmed	1		

GÖTEBORG.

Artikeln om Folkmängden i denna Stad, anförd Pag. 805, förbättras sålunda: Folkmängden stiger til 17663, nämligen:

	Mankön	Qvinkön	Summa.
Domkyrko-Förs.	2136	2398	4534
Kristinä	1312	1466	2778
Garnisons	2433	2194	4627
Summa	5881	6058	11939

Härtil komma Majorne, Amiralitets Warvet, Fattighuset, Spinnhuset och Hospitalet med 5724 Personer. Wäge-

Wägelängd genom Götaland, beſtämd uti Fjärdedels Mil eller ſå kallade Fjärdingsväg.

Wägen mellan Stockholm och Göteborg

Från Stockholm genom Örebro til Götalands Gräns

Bodarne	107.–
Howa	9.–
Haſſlerör	8.5
Marieſtad	3.–
Björſäter	5.–
Enebacken	6.–
Kållängen	5.5
Winninga	4.–
Jung	7.–
Naum	6.–
Esſunga	4.5
Sollebrunn	7.–
Werled	7.–
Wabacka	4.5
Lahall	5.5
Göteborg	8.–
Summa	197.5
Gör i Miltal	49.2

hvaraf 26.8 ligga utom och 22.4 inom Götalands Gräns.

Wägen mellan Stockholm och Öreſund

Från Stockholm genom Nyköping til Götalands Gräns

Krokek	61.–
Stora Åby	6.–
Norrköping	3.–
Brink	5.–
Kumla	4.5
Linköping	6.5
Bankeberg	4.–
Mölby	7.5
Öſtad	5.–
Öſſjö	7.–
Hålkaberg	5.–
Gränna	5.–
Råby	7.–
Jönköping	8.–
Barnarp	4.–
Byarum	8.–
Skillingeryd	5.–
Kläfshult	4.–
Wärnamo	8.–
Tånnö	4.–
Dörarp	6.
Ljungby	8.–

Ham-

Hamnedal	6.–
Traheryd	6.–
Markaryd	8.–
Fagerhult	6.–
Örkeljunga	7.–
Öſtra Ljungby	7.–
Åstorp	4.–
Hälſingborg	8.–
Summa	233.5
gör i Miltal	58.4
hvaraf	15.2
ligga utom och	43.2
inom Götalands Gräns.	

Wägen mellan Stockholm och Karlskrona.

Ifrån Stockholm til Krokek	61.–
Mölby	36.5
Dala	3.–
Heſter	5.–
Säthälla	8.–
Bona	8.5
Ekeſjö	7.5
Bränsmåla	6.–
Wetlanda	5.5
Stocketorp	8.–
Nöbbeled	6.5
Lenhöfda	6.–
Kulla	6.–
Eriksmåla	6.–
Emmeboda	6.–
Fur	6.–
Kulleryd	6.–
Bubbetorp	5.5
Karlskrona	3.5
Summa	200.5
gör i Miltal	50.2
hvaraf	15.2
ligga utom, och	35.–
inom Götalands Gräns.	

Wägen mellan Öreſund och Swineſund, eller Danmark och Norge.

Från Hälſingborg til Fleringe	4.–
Engelholm	7.–
Margretetorp	5.–
Karup	4.–
Laholm	5.–
Halmſtad	9.–
Qvibille	5.–
Sloinge	5.–

Fal-

Falkenberg	5.7	Qviſtrum	6.—
Morup	4.8	Swarteborg	5.—
Warberg	6.5	Rabalshed	4.—
Backa	7.5	Hede	5.—
Åſa	6.—	Skällere	4.5
Kongsbacka	6.—	Wik	3.—
Kärra	7.—	Eiſt	4.—
Göteborg	3.—	Hogdal	4.—
Kongälf	7.—	Swineſund	4.—
Hede	4.5	Summa	164.5
Bäck	3.5	Gör i Miltal	41.2
Holmen	4.5		
Åſen	5.5		
Grohed	4.5		
Uddewalla	3.—		
Härreſtad	3.—		

Nota. De genaſte Vägarne äro här anförde.

Pag. 565 Rad. 2 näſt efter Ordet Ström tilläggas Orden: ſamt Mjölna Å.

Regiſter

til andra Bandet

Fre-

Långa-

Ned-

Stanga

Södra

Rättelser.

Sid. 537 Rad. 19 läs Bankekinds. Sid. 662 R. 6 nedifrån, läs Wålora. Sid. 685 Rad. 9 läs Wrå. Sid. 709 Rad. 9 nedifrån, läs Jämshög. Sid. 787 Rad. 5 nedifrån, läs Åmål. Sid. 849 Rad. 2 nedifr. strykes ut Ordet Bjerme. Sid. 865 Rad. 3 nedifr. läs Frosta. Sid. 875 Rad. 15 läs Barkåkra. Sid. 835 Rad 7 står 172 Lispund läs 17.2 Lispund. Ifrån Sidan 1009 til Slutet af Boken äro Sidorne felagtigt paginerade med 100 för mycket.

Slut.

